

T. C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Haldun Taner'in Kitaplaşmış Eserlerinde İstanbul

Nino Togonidze

2501060914

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Kâzım Yetiş

İstanbul, 2009

ÖZ

Tezimizin ilk amacı Haldun Taner'in eserlerinde geçen XX yüzyılın İstanbul'unu ve İstanbul hayatını araştırıp göstermektir.

Yazarın bütün kitaplaşmış eserleri okundu. Birinci bölümde İstanbul'un semtleri, ikinci bölümde İstanbul'un içi (yollar, binalar, tarihi yerler vb.), üçüncü bölümde İstanbul'da yaşayan tipler, dördüncü bölümde İstanbul ve İstanbul Türkçesi, İstanbul'daki değişimler ve mevsimler anlatıldı.

İstanbul pek çok yazarın konusu olmuş bir şehirdir. Biz burada Haldun Taner'in İstanbul'unu tespit etmek istedik. Taner, bir İstanbul yazarı olmasa da İstanbul'da yaşananlara kayıtsız kalmamıştır.

ABSTRACT

The first purpose of our thesis is to research and to show Istanbul in Century XX and Istanbul life, mentioned in the works of Haldun Taner.

Author's all works, which were published into books, were read. Districts of Istanbul were explained in the first chapter; internal side of Istanbul (roads, buildings, historical places etc.) were explained in the second chapter; types, living in Istanbul, were explained in the third chapter; Istanbul and Istanbul Turkish, changes and seasons in Istanbul were explained in the fourth chapter.

Istanbul is a city, which becomes subject of many authors. We would like to determine Istanbul of Haldun Taner here. Even though Taner is not an author of Istanbul, he is not indifferent to occurrences in Istanbul.

ÖNSÖZ

Edebi eserler şehrin tarihi ve kültürü ile ilgili araştırma ve okumalarda çok önemli bir kaynaktır. Çünkü şehir edebiyat ilişkisi kökü derinlerde bir ilişkidir. Şehirler uygarlıkları, uygarlıklar ise büyük edebiyatları ortaya çıkarır. Edebi eserlerde şehrin kültürünü, insanlarını, semtlerini, binalarını görmek mümkündür.

İstanbul kıtaların ve kültürlerin buluşma noktasında kurulmuş, üç imparatorluğa başkentlik yapmıştır. Bu hususiyetleri dolayısıyla İstanbul, hakkında yazılmış ve yayımlanmış pek çok eserin mevcut olduğu özellikli bir şehirdir. Türk edebiyatında İstanbul'un yeri ve önemi şüphesiz çok büyüktür. Türk şairleri, romancıları, hikâyecileri İstanbul'u yazmışlar, İstanbul'u anlatmışlar, İstanbul'da yaşananlara ayna tutmuşlardır.

İstanbul coğrafi bakımdan dünyanın en güzel şehirlerinden biridir. Bu ayrıcalık, güzellilik ve üstünlük sırf coğrafyada kalmamış, tarihin, kültürün, medeniyetin ufuklarında da sürmüştür.

Her kültür ve medeniyet kendi insan tipini ve yaşayış şeklini oluşturur. Toplumların kültür ve medeniyetlerine bağlı olarak en ideal tipleri ve yaşayış şekilleri o kültür ve medeniyetin merkezi olan yerlerde görülür. Türkler için böyle bir yer İstanbul'dur.

Haldun Taner'in kitaplaşmış eserlerinde XX. asırda İstanbul hayatını görebiliyoruz. İstanbul semtlerinde dolaşarak, o zamanki İstanbul'u görerek, o devirde yaşayan insanlarla tanışarak bu dönemin İstanbul'un hayatını da öğrenmiş oluyoruz. Yazarımızın yaşadığı devir Türk tarihinde siyasi ve sosyal açıdan büyük değişikliklerle dolu bir devirdir. Eserlerinde İstanbul hayatını araştırırken bu değişiklikleri görmek mümkündür. "İstanbul artık sizin bildiğiniz İstanbul değil" der yazarımız. (D. Y. 5. s. 46)

Çalışmamızda Haldun Taner'in hikâye, oyun ve düz yazılarını kullandık. Bu kullanışta kitaplaşmış olan eserlerle kendimizi sınırladık. Bu bakımdan da hikâyelerden

başlayarak oyun ve düz yazılarını onun sıralamasına göre değerlendirdik. Bu eser veya yazıların süreli yayınlardaki seyrini takip etmemiz mümkün değildi. Üstelik yazar yazı ve hikâyelerinin sonuna tarih koymaz.

Çalışma sırasında, Haldun Taner'in eserlerinde geçen İstanbul semtlerini toplayıp alfabetik sırada verdik. Burada hikâye veya diğer oyun ve yazılarında o semtin nasıl yer aldığını gösterdik. Bu bazen sadece anma – zikir şeklinde olmuş, bazen olay o semtte geçmiş, bazen de bir özelliği dolayısıyla o semt esere girmiştir. Biz bunları tek tek göstererek öne çıkan semtleri belirlemiş olduk. Bu bölümün sonunda Taner'de geçen semtleri tabloda ayrıca gösterdik. Böylece hangi semtin hangi hikâyede – eserde, kaç defa geçtiği ortaya çıkmış oldu. Ayrıca, İstanbul'u İstanbul yapan yollar, binalar, tarihi yerler, manzaralar, eğlence yerler, gezinti yerler, eğitim ve öğretim kurumlarını eserlerinde geçtiği gibi gösterdik. Bu çalışmada İstanbul hayatının peşinde olduğumuzda yazarımızın yaşadığı devrinin insan tipleri de ele alıp İstanbul ile olan irtibatlarını anlattık. Son üç bölümde ise, İstanbul Türkçesinden, yeni devrin getirdiği değişimlerden ve İstanbul'un mevsimlerinden söz ettik.

Çalışmamı sabır ve titizlik ile takip edip en iyi hale gelmesini sağlayan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Kâzım Yetiş'e borçluyum.

İÇİNDEKİLER

Öz	iii
Abstract	iii
Önsöz	iv
Giriş	1
I. Bölüm. İstanbul'un Semtleri	3
Acıbadem	6
Ahırkapı	7
Akbiyık	7
Akıntıburnu	8
Aksaray	8
Alemdağı	9
Alemdar	9
Altınbakkal	10
Anadoluhisarı	10
Anakara Caddesi	10
Arnavutköy	12
Ayazpaşa	12
Bağdat Caddesi	12
Bahariye	12
Bahçekapı	13
Bakırköy	13
Bayram oğlu	13
Bebek	14
Bent	14
Beşiktaş	15

Beyazıt	15
Beykoz	16
Beylerbeyi	17
Beyoğlu	19
Boğaziçi	25
Bostancı	31
Büyükdere	31
Caddebostan	31
Cağaloğlu	31
Çamlıca	32
Çengelköy	34
Dalgakıran	35
Dalyan	35
Davutpaşa	35
Dizdariye	36
Emirgan	36
Erenköy	36
Etiler	36
Etyemez	37
Eyüp	37
Fatih	38
Fener	38
Fenerbahçe	38
Fındıklı	39
Firuzaga	40
Florya	40
Galata	40
Gedikpaşa	41

Göksü	41
Halıcıoğlu	41
Harbiye	42
Haydarpaşa	42
Hünkâr	43
İbramağa	43
İhlamur	43
İmral	44
İsabey	44
İstinyeli	44
Kabataş	44
Kadıköy	44
Kalamış	48
Kalpazankaya	49
Kandilli	49
Kanlıca	49
Karaköy	49
Kartal	50
Kasımpaşa	50
Kazlıçeşme	51
Kızıltoprak	51
Kireçburnu	51
Kilyos	51
Kumkapı	52
Kurtuluş	52
Kuruçeşme	52
Küçük Moda	52
Küplüce	52

Laleli	53
Maçka	54
Mahmutpaşa	54
Maltepe	54
Maslak	55
Mecidiyeköy	55
Merter	55
Mısırlıoğlu	55
Moda	55
Nişantaşı	57
Okmeydanı	57
Osmanbey	58
Pangaltı	58
Parmakkapı	58
Pendik	59
Rami	59
Rümelihisarı	59
Salacak	59
Saraçhanebaşı	60
Selami Çeşme	60
Selimiye	60
Sıraselviler	60
Sirkeci	61
Sultanahmet	62
Sultan Tepesi	63
Sütlüce	64
Şaşkınbakkal	64
Şehzadebaşı	64

Şişhane	65
Şişli	65
Taksim	66
Tarabya	67
Tarlabaşı	67
Tavukuçmaz	67
Tepebaşı	68
Tokatlıyan	68
Tophane	69
Topkapı	69
Tünelbaşı	69
Unkapanı	69
Ümraniye	70
Üsküdar	70
Yel Değirmeni	71
Yeşilçam	72
Yeşilköy	73
Zeytinburnu	73

II. Bölüm. İstanbul'un İçi

A) Yollar	88
B) Meydanlar	91
C) Manzaralar	93
Ç) Eğlence Yerleri	97
Kahveler	97
Pastaneler	100
Gazinolar	103
Meyhaneler	103

Kıraathaneler	103
Randevuevleri.....	104
Sinemalar	104
Tiyatrolar	106
D) Gezinti Yerler	110
Parklar	110
Müzeler	111
E) Resmi Kurum ve Kuruluşlar – Sivil Toplum Örgütler	111
G) Eğitim ve Öğretim Kurumları	116
Mektepler	117
Liseler	118
Üniversiteler	123
Okullar	124
Enstitüler	125
Kolejler	125
Akademiler	126
Ğ) Binalar	126
Köşk, Konak, Saraylar	126
Ev, Apartman, Villa, Yalılar	128
Oteller	130
Kilise ve Camiler	131
İskeleler	132
Kütüphaneler	133
Stadlar	133
Mezarlıklar	134
Mağaza, Dükkân, Fabrikalar	134
Heykeller	135
Tarihi Yapılar	135

III. Bölüm. İstanbul'da İnsan – İnsan Manzaraları – Öne Çıkan Şahsiyetler.....	137
A) İstanbul'da Yaşayan Tipler	139
B) İstanbul'da Yaşayan Şahıslar	149
IV. Bölüm. Mevsimleri, Türkçesi, Geçirdiği Zevk Değişiklikleri ile İstanbul	174
A) İstanbul	175
B) İstanbul Türkçesi	177
C) Değişim – İstanbul'da Bozulan Zevkler	178
D) Mevsimler	181
Sonuç	184
Bibliyografya	187

GİRİŞ

İstanbul kültür, ticaret, sanayi merkezi olan büyük bir şehirdir. XX. asır içinde geçen yıllar çok büyük ve etkileyici bir hızla farklılaşan nesiller, ilerleyen teknoloji ve başka faktörler diğer büyük şehirlerde olduğu gibi İstanbul'da da zamanın etkisini önceki asırlara göre daha derinden hissettirmiş, bu köklü değişiklik şehrin mimarisine, nüfus yapısına, peyzajına, atmosferine çok net bir şekilde yansımıştır.

Binlerce eserde İstanbul ile ilgili bilgileri tespit edebilmek mümkündür. Haldun Taner, eserlerinde İstanbul'a yer veren ve onu realist biçimde, karakteristik taraflarıyla aktaran önemli yazarlardan biridir.

Türk tiyatrosunu evrensel boyutlara ulaştırmış bir usta olan Haldun Taner, 16 Mart 1915'te İstanbul Çemberlitaş'ta doğdu. 1935 yılında Galatasaray Lisesi'nden mezun olup yükseköğrenim görmek için Almanya'ya gitti. 1935 – 1938 arasında Heidelberg Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nde ekonomi ve politika okudu. Heidelberg'de ağır bir tüberküloza yakalanınca yurda dönmek zorunda kaldı ve 1938 – 1942 arasında nekahet dönemi yaşadı. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1950'de bitirdi. 1955 – 1957 arasında Viyana Üniversitesi'nde felsefe ve tiyatro bilimi okudu. Türkiye'de tiyatroyu bilim dalı olarak ilk okutan insan Haldun Taner'dir. 1950'den sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde, Gazetecilik Enstitüsü'nde, LCC Tiyatro Okulu'nda binlerce öğrenci yetiştirdi.

Taner'in Türk tiyatrosuna verdiği emek, birçok değerli tiyatro sanatçısının yetişmesiyle değerini bulur. Deneme ve öyküleriyle de Türk edebiyatında seçkin bir yere sahip olur. Öykü ve oyun yazarlığı yanında, 1955'te Tercüman Gazetesinde fıkra, makale ve gezi notları yazmaya başlayan Taner, sonraki yıllarda Milliyet gazetesinde yazmayı sürdürür ve ölümüne kadar bu yazılarına devam eder. Yazılarından bazıları kitaplaştırılır. Büyük ustanın, edebiyatla, tiyatroyla, kültürel faaliyetlerle dolu yaşamı 7 Mayıs 1986 günü İstanbul'da son bulur.

Biz, burada bir İstanbul çocuğu Haldun Taner'in kitaplaşmış eserlerindeki İstanbul ile ilgili tespitlerini belirlemek istedik. Böylece, XX yüzyıl İstanbul'unu yakalamaya çalıştık.

Haldun Taner, bir düz yazısında İstanbul'u şöyle değerlendirir: "Türk edebiyatı, Türk müziği, Türk resmi, Türk tiyatrosu, Tür sineması, Türk mizahı, Türk karikatürü, Türk sporu, Türk sanayi, Türk ticareti burada başlamıştır, bu şehirden fişkırmıştır. Türk istiklalinin ilk nüvesi İstanbul'da oluşmuştur." (D. Y. 1. s. 209)

Haldun Taner'in artık kitaplaşmış elerlerini toplayıp tek tek üzerine çalışarak o dönemdeki İstanbul'un hayatını anlatmaya çalıştık. Anlattığımız semtler, binalar, yollar, manzaralar, zamanın getirdiği değişimler, İstanbullu insanlar kentin göstergesi olarak düşünebiliriz.

Bu şekilde Haldun Taner'in bütün eserlerini okuduk ve bunlardan İstanbul ile ilgili malzeme sağlayanları incelememize dâhil ettik. Sonuçta tespit ettiğimiz malzemeleri kendi içinde bütünlük arz eden ve özelden genele doğru açılan dört bölüm halinde sınıflandırdık.

I.
BÖLÜM
İSTANBUL'UN SEMTLERİ

I. BÖLÜM - İSTANBUL'UN SEMTLERİ

Haldun Taner'in kitaplaşmış eserlerinde İstanbul'un semtleri yoğun şekilde alınmıştır. İstanbul'a âşık olan yazarımız, "Bu Şehr-i İstanbul ki..." adlı yazısında "Ne mutlu İstanbul'u yaşayana, yaşayacak olanlara" deyip (D. Y. 1. s. 209) eserlerinde İstanbul'un hem zenginliğini hem de eksik olan veya aksayan taraflarını göstermeye çalışır. Yirminci yüzyıl başının rahat ve kaygısız İstanbul yaşamını gözlemekte olan yazar şehrin sokaklarında, mahallelerinde, semtlerinde dolaşıp kuvvetli diliyle biraz da ironik bir tarz kullanarak şehrin hem geçmişini hem de o zamanki yaşamını, kısaca bütün var olanları anlatır.

Haldun Taner'in eserlerinde nerdeyse İstanbul'un bütün semtlerine rastlamaktayız. Ve bu semtleri anlatırken bir sürü ayrıntıya yer verir: Eski ve yeni semtler, farklı semtlerde farklı insanlar, semtlere göre konuşma dili, Müslüman semtleri, semtin kızları, semtin delikanlıları, semtin kahramanları...

Haldun Taner, belli semtlerin sakinlerine belli bir damga vurduğunu düşünür. "Çeşnicibaşılar, nasıl bir tadımda İstanbul sularını, şu Hamidiye'dir, şu Tomruk, şu Sirmakeş'tir, şu Taşdelen diye ayırt edebiliyorlarsa her bakmasını ve görmesini bilen göz de bir bakışta İstanbulluları, şu Beykozludur, şu Modalı, bu Üsküdarlıdır, şu Taşkasaplı diye teşhis edebilmektedir." (D. Y. 4, s. 50) Başka bir yazısında ise oturdukları semtlere göre insanların farklı olduğunu daha net göstermeye çalışır. "Bazı semtlerin, sakinleri üzerinde birleştirici, kaynaştırıcı bir tesiri oluyor. Bakıyorsunuz aynı havayı alan, aynı suyu içen, aynı dekor içinde yaşayan bütün bir mahalle halkı zamanla standartlaşmış, zevkleri, düşünüşleri yaşayışları birbirine benzeyen insanlar haline gelmiş." (B. H. 1, s. 161)

Haldun Taner İstanbul'un yirmi ayrı semtinde oturmuştur. "Geçende hesapladım. Bu sihirli kentin tam yirmi ayrı semtinde oturmuşum zaman zaman. Bir sevgilinin kolunu, boynunu, yüzünü, bileklerini, ellerini ayrı ayrı sever gibi. Beylerbeyi, Üsküdar, Bebek, Gedikpaşa, Cağaloğlu, Saraçhanebaşı, Büyükkada, Maltepe, Yeşilköy, Osmanbey,

Şişli, Feneryolu, Göztepe, Çiftelahavuzlar, Erenköy, Cevizli, Küçükyalı, Bahariye, Moda, Mühürdar yaşamımın yıllarını, yaşantılarımı paylaşan yerler. Bir de bunlara Beyoğlu'nun göbeğinde yatılı okulda geçirdiğim on iki yılı eklemek gerek.” (D. Y. 1, s. 29) Yazar, kendisi gibi İstanbul'un çeşitli semtlerinde oturmuş olanları İstanbul'un ve İstanbulluların uzmanı olarak kabul eder. “*Bu Hamidiye, bu Taşdelen, bu Çırçır, bu sırmakeş*” diye ayırt edebilen damak uzmanları varmış. Onun gibi İstanbul ve İstanbullu uzmanları da her semtin orda oturanlara sindirdiği ortak nitelikleri, onların adeta dalga uzunluklarından sezer ayırt edebilirler. Üsküdarlının Kadıköylüden dağlar kadar farklı olduğunu, bir Karagümrüklünün bir Topkapılıya benzemediğini çok iyi bilirler. Ben de eskiden kalıbına kıyafetine, bakışına, konuşma ve düşünme tarzına, el ve kol hareketlerine, yürüyüşüne bakıp “*Şu Nişantaşlı, şu Edirnekapılı, şu Beykozlu, şu Anadoluhisarlı*” diye teşhisler koyardım. Yüzde seksen de tutardı.” (D. Y. 1, s. 29)

Haldun Taner, farklı semtlerde farklı insanların oturduğundan söz ederken eski İstanbul'un özlemini görebiliyoruz. “Şimdilerde bu melekem kalmadı. Daha doğrusu bu semtlerde oturanlarda bu ortak nitelikler kalmadı. Çünkü o nitelikler insanlara, çevresinin dekoru, yani evleri, sokakları, bahçeleri, o semtin yerleşmiş eski kuşakları ve onların koşullandırmaları sindirirdi. Şimdi bu semtlerin ne eski dekoru kaldı ne de eski sakinleri. Eski evler, eski yalılar yerlerini kapkaççı blok apartmanlara, eski otokton kuşaklar yerlerini İstanbul'a yeni göç eden taşralı yurttaşlara bıraktı.” (D. Y. 1, s. 29) Yazar eski semtleri gezerken nostalji yaşar. “Çocukluğunuzun geçtiği semtleri, sokakları arada bir gezer misiniz: Tavsiye ederim. İnsanın arada bir böyle nostaljik hülyalara da ihtiyacı vardır. Eski yapılar, eski meydanlar, hayatın kilometre taşlarıdır. İnsan nerden nereye geldiğini, ne iken ne olduğunu ne iyi onlara dalarken anlar. Direklerarası'nın son dönemine iyi kötü yetişebilmiş olmayı mutluluk sayarım. Ama nerde bizim oturduğumuz eski Şehzadebaşı, nerde bugünkü? ...” (D. Y. 2, s. 134) Semtlerin bugünkü halinden hiç memnun olmayan Haldun Taner, büyük bir üzüntüyle şöyle der: “Semtlerin, sokakların, mahallelerin, köşkerin, yalıların çoğunun yerinde bugün yeller esmektedir. Hemen hepsi kapkaççı yapılarla yok edilmiştir.” (D. Y. 3, s. 183)

Bazen çizdiği karakterle semtin özelliğini birleştirir. Mesela “D. Y. 4-Ağzına Baktıran Adam” düz yazısında “Eskiden yüzde yüz Türk semtlerin, mesela Kocamustafapaşa’nın, İhsaniye’nin, Libadiye’nin, Kozyatağı’nın mahalle kahvelerinde akli işlere oradaki yarı ümmilerden biraz daha fazla eren, iyi kötü okuması yazması olup Karagöz gazetesinin “*Moskof gâvurunun İngiliz domuzu ile ittifak kurduğunu*” bildiren başmakalesini okuyup kahvede ahkâm kesen, bundan ötürü sayılan, sevilen, fikirlerine değer verilen halk tipi kahve bilginleri, ağabeyleri vardı. Ağzı iyi laf yapan bu babacan kişiler birer de konuşma ustası olurlardı. Ağızlarına baktırırlardı. Ben Eşref Şefik’i her zaman onlara benzetmişimdir.” der. (D. Y. 4. s. 262)

Haldun Taner’de İstanbul’u araştırırken önceliği İstanbul semtlerine verdik. Semtler takibi kolay olsun diye alfabetik sırada söz konusu edilecektir. Yalnız Ankara Caddesi, Bağdat Caddesi gibi şahsiyet kazanmış caddeler somut olarak almayı uygun bulduğumuzu ekleyebiliriz.

ACIBADEM

İstanbul’un eski semtlerinden olan Acıbadem Haldun Taner’in eserlerinde toplam dört kez geçmektedir. İlk önce “B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde rastlamaktayız ve burada Hicabi Bey’in oturduğu yer verilmeden Acıbadem’in İstanbul’un kuzeydoğusunda olduğunu ve burayı dürbünü ile görebildiğini öğreniyoruz. Hikâyede “Acıbadem dolayları ” diye söz edilmektedir. (s. 186)

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede Acıbadem kahramanların oturdukları semt olarak üç kez geçer. Fasarya’nın nişanlısı Acıbadem’de oturuyor. Ayrıca hikâyede Acıbadem’deki yangından da söz edilmiştir. Bu yangını yazar kendisi, Acıbademliler, sonra da hikâyenin kahramanı olan Fasarya anlatır. Gece yarısında evvela çıtır çıtır camlar çatlamaya başlar. Huriser hanımların evi de yanar. Bayla bayan, kulüpte kumarda imişler o gece. Günlerden cumartesi olduğundan evde çamaşır yıkatılmış. Anlaşılan çamaşırıcı giderken ocağı tam söndürmemiş olacak. Ocak, için için yanmış. Kuru çalı

çırpı varmış kenarda, ateş oraya sıçramış. Gece yarısı kim kime, dum duma, köşk de eski yapı zaten, kav gibi alev dört bir yanı sarıvermiş. Millet oraya üşüşmüş. Fasarya da içlerinde. Bir yandan nişanlısı orada oturur, öbür yandan ise serde itfaiyecilik var. Yangın yeri bir mahşer. Evdekilerin hepsi ilk ağızda dışarı uğramışlar. Ama Huriser uykusu ağır olduğundan başına top atsalar uyanmazmış. Alev sırasında da ev içinde kapalı kalmış. Neyse, önemli olan yangın değil, yangının neticesidir. Fasarya sevgilisini kurtarmak için alev altında olan evine girerken hala horul horul uyuyan Huriser'in kızı olduğu anlaşılıyor. Fasarya sevgilisini kızıyla beraber kurtarır ama nişanlısının çocuğu olduğunu öğrendiği için nişan bozulur. Sonunda Fasarya'nın morali, hatta sıhhati de bozulur. Vaka Acıbadem'de geçtiği için semtin mekân olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. (s. 106)

AHIRKAPI

Ahırkapı, Haldun Taner'in eserlerinde üç defa geçer. “B. H. 1-Eller” hikâyesinde olay vapurda ceryan ediyor. Ilık bir temmuz sabahında yazar elinde kitapla Kadıköy vapurunda oturuyor. “Ahırkapı önlerine gelmiştik. Rüzgâr perdeleri uçuruyordu. Lüks mevkiin penceresinde yeni kelebek çırpınışına benzer bir kıpırdanış oldu...” (s. 127)

“B. H. 3-Ayak” hikâyesinde ise kahramanı Baytar Bey gazete okurken “Ahırkapı sahilinde” bulunan kolsuz ceset hakkında bir haber okur. Öğrenince de keyfi kaçır çünkü ne suçu işletenin kim, ne de kolsuz cesedin kime ait olduğu bellidir. (s. 32)

AKBIYIK

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” adlı oyunda sadece bir defa kahramanın oturduğu semt olarak geçer. Oyunda kahramanı Vicdani, polisten kaçarken çalıştığı şirketten emekliliğini ister ve dört ev değiştirir. Unkapanı'ndan Akbıyık'a Akbıyık'tan Ümraniye'ye, sonra TRT vericisi orda diye apar topar Nuh Kuyusu'na göç eder. Polis belki hiçbir zaman peşinde değildi, belki de şimdi artık bırakmıştı peşini ama işin kötüsü o artık şimdi kendi kendinin peşinde. (s. 123)

AKINTIBURNU

Haldun Taner, eserlerinde sık sık İstanbul semtlerinden söz eder. Akıntıburnu da bu semtlerdendir. “B. H. 1-Necmiye’nin Hatırı” adlı hikâyede bir İstanbullunun karakterini çizerken diyor ki “Cemal Efendi, kır saçlı, çökük avurtlu, kendi halinde ufak tefek bir adamcağız. Bir zamanlar Akıntıburnun’nda” çalarken, İstanbul’da eşi menendi yokmuş. Ama artık kocadığı için şimdi gezici fotoğrafçılık ediyor.” (s. 68)

“B.H. 1-Made İn USA” adlı hikâyede kendini bir Amerikan olarak satan Fred’in ve bir kızının hikâyesi anlatılır. Onlar Serap diye bir arkadaşının doğum gününde tanışırlar. Doğum günü partisinden birlikte çıktıklarında Fred daha nasıl yeneceğini bile bilmediği halde Akıntıburnu’nda kâğıt helvası alır. (s. 109)

AKSARAY

Bu semte iki defa daha rastlamaktayız. “B.H. 4-Neden Sonra” hikâyesinin kahramanı İhsan, Beyazıt Meydanında randevuya geç kalan sevgilisini beklerken gözleri “Aksaray yolunda.” Caddeden tramvaylar gelip geçiyor, çamları buğulanmış otobüsler müşterilerini bırakıp acele acele gidiyorlardı ama sevgilisi hala gelmiyordu. (s. 90)

“D. Y. 4-Kentlere İmzasını Atmak” adlı yazıda Haldun Taner, bir kentin görünümüne, silüetine imza atan bir adamdan, Haşim İşcan’dan söz eder. Haşim İşcan’ın belediye başkanı olduğunda birtakım AP’li partizanlar, Şehir Tiyatroları için hazırladıkları şipnişi, kaşkarikolu bir yeni yönetmenlikle büyük tiyatro adamı Muhsin Ertuğrul’u kadro dışı bırakmışlardı. Türkiye Oyun Yazarları Derneği olarak yazarımız başka yazarlarla birlikte bu çirkin manevraya karşı koyup belediye başkanın yanına gider. Belediye başkanın odasında Aksaray’da yapılacak altgeçidin maketini görür. Buradan öğreniyoruz ki bu düz yazı yazılırken (Yazının tarihi verilmemiş) Saraçhane’deki altgeçit daha yeni yapılıyordu. (s. 116)

“D. Y. 6-Okuyucu Mektuplarına Cevaplar” yazısında yazar, Aksaray’dan – buradaki Aksaray’ın şehir olan Aksaray değil, İstanbul’un semti olan Aksaray olduğunu

düşündüğümüz için aldık - İlhan Dizdar'ın, genç bir okurunun mobilya olayı dolayısıyla, skandallarla milletin ahlak ve zekâ durumu arasında ilişkiler kuran güzel bir mektubunu anlatır. Mektubunda genç okuyucu, yazara bu konuda kendi fikrini de sorar. Yazarımız şöyle bir cevabı verir: “ Bir ülkenin temizliğini, o ülkenin genel helâlarından anlayabilirsiniz. Bir ülkenin sanat seviyesi, o ülkenin sokak afişlerinden yansır. Bir ülkenin kültürseverliği, o ülkenin kitap satışlarından beli olur.” (s. 99)

“B.O. 6-Gözlerimi Kapatım Vazifemi Yaparım” oyunun kahramanı Vicdani'nin, Aksaray'da, Fehimpaşa Sokağı'nda doğup büyüdüğü söylenir. (s. 126)

ALEMDAĞI

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” başlıklı düz yazıda Aemdağı semtinin sadece ismi geçiyor. Bu yazısında yazarımız, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın “Gül Yabani” adlı romanından söz ediyor. Romanda iki hayta bir kadını ve iki kalfasını deli etmeye karar verirler. “Eşasların üzerine çıkıp, megafonla seslerini büyütüp cin kılığına girerek akılları zaten teyel ipliği ile iğreti duran zavallıları, acayip bulmacalar sorup sınırlar. Bunlardan biri şöyledir: “ Alemdağı'nı Yeşilköy'e, Çamlıca'yı da Kuruçeşme'ye getirseler Kızkulesi ne tarafa düşer?” (s. 7)

ALEMDAR

“B. H. 4-Neden Sonra” hikâyesinde Alemdar sadece bir defa geçer. Ve görüyoruz ki Alemdar sevgililerin gezebileceği bir yermiş. “Neden Sonra” ince ince yağmur havasında sevgilisini bekleyen İhsan'ın ve sevgilisi Melahat'ın hikâyesidir. Zavallı kıza sevgilisi ile görüşmek çok zor oluyor. Çünkü yakalamışlar. “annem duymuş gezdiğimizi. Eniştemin kardeşi gördüydü ya bizi Alemdar'da... Artık beni sokağa bırakmıyorlar.” (s. 91)

ALTINBAKKAL

Yazar, “B. H. 1-Beatris Mavyan” hikâyesinde kahramanın Bay Osep Mavyan’ın Altınbakkal’da müteaddit apartmanları olduğunu söyler. “Bay Osep Mavyan kendisi pederinin sağlığında Paris’te tahsil etmiş, bütün dünyayı gezip dolaşmış, hatta lordlar gibi Afrika’da bir müddet aslan dahi avlamış, kır saçlı, gümüş bastonlu, baron tavırlı, bir kişizadeydi. Meşrutiyetin ilanı sıralarında yurda döndüğü vakit ilkin Jamanak gazetesinde siyasi makaleler yazmış, sonra Ermeni mekteplerinde Fransızca muallimliğinde bulunmuş. Ama en nihayet işi sigortacılığa dökerek bu yüzden bir hayli zengin olmuştu. Maslak yolunda vasi arazisi, Galata’da muazzam bir hanı, Altınbakkal’da müteaddit apartmanları vardır.” (s. 49)

ANADOLUHİSARI

“B.O. 5-Lütfen Dokunmayın” adlı oyunun kahramanı Oktay, Topkapı Sarayı müzesinde bir rehberdir. Oktay ziyarete gelen Sevgi ile sohbet ederken bir sabah Fransız turistleri Anadoluhisarı’na götürdüğünü anlatır. Gezide bir emekli Fransız kontu kalenin taşlarını okşayarak, buraya belki Fatih Mehmet’in eli dokunmuştur diye mırıldanmış. Oktay ise dayanamamış ve bu kalenin geçen yıl restore edildiğini, dokunduğu taşın halis Amerikan tuğlası olduğunu söylemiş.

ANKARA CADDESİ

Ankara Caddesi Haldun Taner’in eserlerinde çok sık geçer. Orası bir kültür merkezi olarak kabul edilir. Yazarların, sanatçıların gittikleri bir yerdi orası. Orada kitaplar, dergiler basılırdı. Ayrıca, Orhan Kemal, Naci Sadullah gibi büyük yazarlar yaşarlardı.

“B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo” adlı hikâyesinde anlatıcı, verecekleri konserin afiş ve davetiyelerinin baskı işlerini kendisine verdiklerinden artık her gün Ankara Caddesi’ni boyladığını söyler. Oradaki matbaacılarını böyle anlatır. (s. 152)

“B. H. 3-Ayak” hikâyesinde semtin sadece ismi geçer. Yeni Postane’den çıkan, şahıslardan biri, savcı yardımcısı sessiz geceyi büyük şamataya boğan motosiklete binip Ankara Caddesine doğru kayboluverir. (s. 38)

“D.Y. 4-İkbal’de Sabah Kahvesi” adlı düz yazıda yazarımız, kafasında ekmek kaygısı, sırtında çok nüfuslu bir ailenin sorumluluğu taşıyan Orhan Kemal’in hayatını anlatır. Haldun Taner, her gün çalışmakta, her gün yazmakta, her gün boğuşmakta olan Orhan’ın ağırdan almayı, kendini pahalıya satmayı bilmediğinden, ya da tenezzül edemediğinden ve bunun için Ankara Caddesinde, Yeşilçam’da, tiyatro dünyasında sömürülüp durduğundan bahseder. (s. 141)

“D. Y. 4-Röportaj Kralı” düz yazısında henüz altmışının başını bulamadan Naci Sadullah’ın ölüm haberini verilir. Yazarınız büyük üzüntüyle bahsettiği Naci Sadullah’ın Ankara Caddesinde en çok yazanlardan, en beğenilenlerden, en çakıntılılardan biri olarak değerlendirir. (s. 193)

“D. Y. 4-Sağduyunun Sözcüsü” başlıklı düz yazıda Haldun Taner, Abdi İpekçi’nin “Durum” köşesindeki başyazılarından bahseder. Durum başyazısını editoriyal olarak yorumlar ve Durum’la Ankara Caddesine editoriyal türünü yerleştirdiğini söyler. (s. 199)

“D. Y. 4-Akbaba’nın Ardında” yazısında Haldun Taner, Ankara Caddesi’nde seneler boyunca katkılarda bulunan, sevimli, güleç, emektar, Akbaba Dergisi kurulduğu günden beri kurucusu Yusuf Ziya Ortaç’ın vefat ettiğini haber verir. (s. 231)

“D.Y. 5-Baba Korkusu Evlat Sevgisi” adlı yazıda yazar, demokrasiye çok uzak olan bir devirde, Arif Oruç’un neler yazdığını ama hapsi boylamadığını, Şehir Tiyatrosunun ne piyesler oynadığını ve Ankara Caddesinde ne kitaplar basıldığını söyler. (s. 161)

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” adlı oyunda da Akara Caddesinin sadece ismi geçer. Oyun kahramanı Sadun, eczacı Sadettin’den tuvalet kâğıdını ister. Eczacı “papyya kuşe” aradığını zannederek onun sadece Ankara Caddesinde bulabileceğini söyler. (s. 61)

ARNAVUTKÖY

“B. H. 1-Beatris Mavyan” adlı hikâyede bu semtin sadece ismi geçer. Hikâyenin kahramanı Beatris, Arnavutköy’deki Amerikan Kolejinde iki yıl kadar okuyup bu suretle Anglo-Sakson terbiyesinin nimetlerinden faydalanır. (s. 50)

AYAZPAŞA

“B. H. 1-Kooperatif” adlı hikâyede Ayazpaşa’nın modern bir havaya sahip olduğunu söyleyip semtin sokağına girip çıkan hususi otomobillerden, rengârenk kostümlerle asfalta dökülen varlıklı insanlardan bahseder. (s. 164)

“B. H. 1-Made İn USA” hikâyesinde kahraman kız başına gelenleri mektupla arkadaşına anlatırken bir gün sevgilisiyle Ayazpaşa’daki Park Pastanesinde buluştuğunu söyler. (s. 113)

BAĞDAT CADDESİ

“D. Y. 1-Affetmek Üzerine” yazısında Haldun Taner, başka ünlü insanların yanında Türk tiyatrocusu Metin Akpınar’ın hikâyesini de anlatır. Metin Akpınar, bir gün sabahın erken bir saatinde Bağdat Caddesi’nde iki arkadaşıyla yürürken karşıdan ve ters yoldan gelen araba çarpar. (s. 139)

“D. Y. 6-Çürümüş Bir Şey Var Danimarka Krallığında...” düz yazısında yazar İstanbul’un berbat trafiğinden bahseder. Bir zamanlar, bunca zevkli, görgülü, birbirine saygılı, titiz ve düzenli Türk milletinin artık zevksiz, başıboş, vurdumduymaz hale geldikleri için İstanbul’un, dünyanın hiçbir yerde olmadığı sorunlar yaşadığını söyler. Trafîge kapalı olmasına rağmen şımarık zengin çocukları geceleri Bağdat Caddesini sür’at yarışı pisti olarak kullanırlarmış. (s. 55)

BAHARİYE

“D. Y. 4-Hadonist Bir Kirpi” yazısında Haldun Taner, Refik Halit’i anarken Refik’in karısıyla beraber Mecidiyeköyü’nden Bahariye’ye ona misafire geldiklerini

söyler. Buradan öğreniyoruz ki o zamanlar (tam zamanı verilmemiş) yazarımız Bahariye’de oturmaktadır. (s. 87)

BAHÇEKAPI

“B. H. 1-Heykel” hikâyesinde kendi heykelini diktirmek isteyen Üryanizade Sıdkı’nın meziyetlerinden biri de Bahçekapı’ında ismini bilmeyenin olmasıdır. (s. 43)

“B. H. 4- Neden Sonra...” başlıklı hikâyenin kahramanı İhsan, randevuya gelmeyen sevgilisini kıskanır, aklına Bahçekapı’ında manifaturacılık eden varlıklı bir talibi gelir. (s. 91)

“B. O. 10-Heykel” oyununda kahramanı Sıdkı, heykelini diktirmek için bir yer ararken arkadaşı Refik Bahçekapı otobüs durağına uyacağını söyler. (s. 60)

BAKIRKÖY

“D. Y. 5-Susup Susup” başlıklı düz yazısında yazarımız Devekuşuna, bunca zaman susan, herkese ölçü, ılımlılık, salık veren Sukuşu’nun üç gün üç gece boyunca devlete karşı konuşma yaptığını ve bu konuşma için onun hapis haneye değil Bakırköy Akliye Kliniği’ne gönderildiğini anlatır. (s. 45)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” adlı oyunda kahraman Vicdani, 399 numaralı hasta olarak her gelenden plak fırçası ve kristal iğne ister. (s. 132)

Bakırköy sadece iki kez ve her ikisinde de akıl hastanesinin bulunduğu yer olarak geçer.

BAYRAMOĞLU

“D. Y. 1-İnsanı Kurtarmak” yazısında Haldun Taner, İstanbul’un pisliğinden söz eder: “Dünyada bir pislik olimpiyadı yapılırsa İstanbul’umuz en azında bir bronz madalyayı hak edebilir.” Bu yazıyı yazmadan bir yıl evvel Bayramoğlu’nda Çayırova Şişe Cam Fabrikası’nın döktüğü maddelerin bütün körfeze yayıldığını anlatır. (s. 25)

BEBEK

“D. Y. 1-Dört Emekli” başlıklı yazıda, birbirlerinden farklı dört emeklinin karakteri verilir. Büyükelçi F., kahramanlardan biri. Emekliliğe ilkin kolay adapte olamamıştır ama zeki olduğu için kendinden önce emekli olan meslektaşlarının tavsiyesine uyar ve Bebek’te bir yalı alır. (s. 69)

“D. Y. 3-İlham Üzerine” yazıda Haldun Taner, Amadeus üzerine yazdığı yazıda bol bol ilham sözünün geçirdiği için Bebek’ten iki okuyucunun bunu yadırgadığını anlatır. (s. 172)

“D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları” yazısında Haldun Taner İstanbul’un sonbaharı konuşur. “Bence mevsimlerin en güzeli sonbahar... Hele İstanbul’da, hele hele Kadıköy yakasında... Boğaza, Bebek’e, Maçka’ya, Şişli’ye, Etiler’e kışa benzer şeyler yerleşse bile, İstanbul’un Riviyera’sı daha bir süre yazın stokunu yaşar.” (s. 157)

“D. Y. 4-Güneş Ufuktan Daha Doğmadan” düz yazısında genç bir Profesör Ahmet Selahaddin her sabah Bebek Bahçesine bakan kiralık evinde eşini ve çocuğunu öperek ayrılıp üniversitenin yolunu tutar. Ama yazgısı Ahmet Selahaddin’i istiklal davasının ilk bilimsel ve hukuki savunucusu yapar. Yazgısını bilmeyen İstanbul’da her güz mevsimi olduğu gibi, hülyalı, şiirsel bir yaz uzantısı yaşamaktadır. Bebek bahçesinin ağaçlarına kümelenmiş kuşlar, ortalığı korolarıyla gürültüye boğmaktadırlar. Politikaya hiç alakası olmayan çocuklar, Bebek Bahçesinde koşuşmakta, birbirlerini kovalamakta, çember çevirmekte, arada attıkları sevinç ve yalancı korku çığlıkları ile oyunlarına yeni heyecanlar katmaktadırlar. Bebek meyhanelerinden ise laterna sesleri gelmektedir. Polis de Ahmet’in peşine düşer. Bu yüzden Ahmet evine gelemez, ancak geceleri Bebek bahçesinden evinin balkonuna uzaktan bakar. (s.90, s. 94, s. 95)

BENT

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinde Nuri sevgilisi Melahat ile evlendikten sonra hayatının nasıl olabileceğini düşünürken Pazar günleri karısını evde yapılan yemekleri alarak Bent’lere götüreceğini planlar. (s. 134)

BEŞİKTAŞ

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyesinde kahramanı Nizamettin Bolayır, Beşiktaş’taki nikâh dairesinde düzenlenen İhsan Ertekin Paşa’nın torununun düğününe gider. (s. 52)

“D. Y. 4-Sakallı Celal” yazısında yazar, kahramanının sakalını açıklarken “Celal Bey iddiacı olmamasına rağmen sakal onun bir çeşit özgürlük, doğallık, filozofluk bayrağı idi.” der. Ayrıca Celal Bey’in sakal bırakma sebebinin Beşiktaş’taki Deniz Müzesinde sakallı bir portresi duran babası Hüseyin Hüsnü Paşaya benzeme hevesi olduğunu ekler. (s. 13)

“D. Y. 5-Hafifletici Sebepler” başlıklı düz yazıda Haldun Taner, gece bekçisini kafasına vurmak suretiyle taammüden öldüren katil Hasan Kahyaoğlu’nun hikâyesini anlatır. Türk asıllı olduğu için Dünya Kiliseler Birliği ona yardımı keser. Parasız kalan şahıs bir yeri (soyduğu yer verilmemiş) soymaya karar verir.

Kasayı kırıp parayı alırken arkasından birinin geldiğini fark edip orada bulunan bir Rus sanarak kafasına kazma ile vurur. O an Hasan o kadar kendinden geçer ki yakasındaki kanları ancak Beşiktaş’a gelince fark eder. (s. 115)

BEYAZIT

“B. H. 1-Tuş” hikâyesinde Aydemir’in tarafından tecavüz edilen Nesrin bir ara ortadan kaybolurken onun hakkında birbirini tutmaz haberler yayılmaya başlar. Biri onun Beyazıt’taki bir eczanede elli liralık maaşla çalıştığını söyler. (s. 100)

“B. H. 4-Neden Sonra” adlı hikâyesinde yazar, Beyazıt meydanını canlandırır. Oradan gelip geçen tramvaylardan, otobüslerden, yağmur altında pırıl pırıl parlayan Beyazıt’tan söz eder. “Sokağın üstüne ince ince yağmur yağıyordu. Berberin köşesine yine o her zamanki kestaneci oturmuş... Beyazıt Meydanı yağmurun altında pırıl pırıl parlıyordu. Caddeden tramvaylar gelip geçiyor, camları buğulanmış otobüsler müşterilerini bırakıp acele acele yollarına gidiyorlardı.” Beyazıt’ın bu manzarasını randevuda sevgilisini bekleyen hikâyenin kahramanı İhsan uzaktan izler. (s. 90)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” hikâyesinde “Güneş iyice aydınlattı karşı kıyıyı. Bizden görüldüğü sırasıyla Topkapı Sarayı, Aya İrini, Süleymaniye, Ayasofya, Beyazıt ve solda önde hepsinden de zarif, Sultanahmet, filmcilerin o pek sevdiği karşıdan yatık ışık almaya başladılar. Bu ışık onların olanca konturlarını, ayrıntılarını ortaya çıkarır. Mimarları, bu yapıtları sanki sırf bu ışık yaratmış gibidirler... Çünkü öğle ve akşam güneşinde o ayrıntıların çoğu güme gidiyor. (...) Bazen havanın bir açıp kapadığı güz sabahları iri siyah bulutlar, güneşin önünde geçerek ilahi bir ışık oyununa başlarlar. Film deyimi ile travelling dediğimiz bu kaydırmaca içinde, saydığımız anıtların birini aydınlatıp öbürlerini loşlukta bırakır, sonra aydınlattığından kayıp demin loşlukta komşusuna geçer, bu sefer de onu vurgular. Göksel bir travellingdir bu. Her birini kısa bir süre nur içinde bırakan... Şu Bizanslıdır, bu Osmanlı ayrımı yapmadan. Bu görmeden inanılmayacak görüntü oyunları da sabahın erken saatlerine özgü. Bu görüntüleri de yutmak gerek, içe sindirmek. Hazır önümüze çıkmışken. Çünkü bir gün geç olacaktır. Bilirim, kestiririm, önsezerim. Bu nimetler insana ilelebet verilmemiş.

Çınarın koruyucu çatısı hem kahveyi, hem ağaca yapışık bira bayii dükkânını, hem de kameriye yıkıntısının üstüne kaplıyor. Bu kameriye yıkıntısında yazın karpuz sergisi kurulur. Kurban bayramında kurbanlar burada kesiliyor. “Eyyamı adiyede” okula gitmeyen, eğitim deyimiyle “sıfır-yedi yaşından küçük” mıncırıkların parkıdır. Geceleri âşıkların buluşmasına yarıyor. Âşıklar gece gündüz dinlemezler. Yersizlikten bazen sabah saatlerinde de burayı kullanıyorlar. El ele tutuşup deniz karşı susuşuyorlar.” (s. 22)

“D. Y. 5-1960’a Girerken” adlı yazısında Haldun Taner yeni yılın kutlamasını yapar. Büyüklere saygılarını, küçüklere sevgilerini sunup bütün İstanbulluların yanında Beyazıt Meydanı’na, Moda Burnu’na, Galata Kulesi’ne de nice yıllar diller. (s. 182)

BEYKOZ

“B. H. 2-Ayışığında Çalışkur” hikâyesinde Nuri sevgilisi Melahat ile evlendikten sonra hayatının nasıl olabileceğini düşünürken pazar günleri evden yemek alıp karısı ile Beykoz’a gitmeyi planlar. (s. 134)

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” oyununda eczacı Sadettin Bey Yusuf’la konuştuğunda birden Beykoz vapurunun sesi duyulur. (s. 115)

BEYLERBEYİ

Haldun Taner, Beylerbeyi semtine ayrı bir yer verir. Kendisi bu semtte doğup büyüdüğü için eski Beylerbeyi’nin havasını hem çok güzel hisseder hem de bizlere hissettirir. “D.Y. 4- Om Mani Padme Hum” adlı yazıda 1907 yılının İstanbul’u çizerken henüz atlı tramvayları olan bir şehirden söz edip belli semtlerin, oraların sakinlerine belli bir damga vurduklarını anlatır. Bu yazıyı, okuduğumuzda Beylerbeyi gözümüzde canlanır. “ Beylerbeyi, eski Boğaziçi’nin en kalburüstü bürokratlarını barındıran, adabın, erkânın, teşrifatin, Osmanlı güngörmüşlüğünün simgesi, bir köşesidir. Sabahleyin memurları İstanbul’a indiren Şirketi Hayriye vapuru, her iskelede üç dört dakika durduğu halde, Beylerbeyi’nde on, on beş, bazen de yirmi dakika bekler. “önce siz buyurun beyefendi”, “Estağfurullah siz buyurun”, “İmkanı yok mirim, vallahi geçmem”, “Türabınız olayım, kerem edin”, “And verdim ama, vallahi geçmem” şeklindeki alçakgönüllülük yarışı nihayet kaptanın sabrını taşırır, düdüğünü birkaç kez çalmak zorunda bırakır. Beylerbeyi’nin bu özelliği, “Çengelköy’ün sebzevatı, Kuzguncuk’un müzahrefatı, Beylerbeyi’nin teşrifati” şeklinde dillere pelesenk olmuştur. İskelenin yanında Beylerbeyi Camii, sahilde İsmail Hakkı Paşa yalısı, Hasip Bey yalısı, Mısırlı Prenses Fatma Hanımın yalısı, “mektepler olmasa maarifi ne güzel idare ederdim” sözü ile meşhur Haşim Paşanın yalısı, Boğaz sularının aynasında kendilerini seyrederek. İki de tekkesi vardır Beylerbeyi’nin o tarihte. Seyit Efendi Dergâhı ve İstavroz Tekkesi. Arka tepelerde koyu selvileri ile, Küplüce Mezarlığı uzanır, her Beylerbeyinin son barınağı. (s. 50)

Yazar, Beylerbeyi’inde yaşayanların davranış ve tutumlarını çok iyi bilir. Çünkü babası da annesi de iki taraflı büyükbabaları da hep Beylerbeyili imişler. Ama ne yazık ki atalarının yaşadıkları Beylerbeyi artık o Beylerbeyi değil. Semt de değişti ve semtte

oturanlar da. Bugünkü nüfus patlamasından dolayı eski semtlerin sakinlerinin ayrıcalıkları/özellikleri kaybolmuştur. Eski Beylerbeyilileri İstanbul'un kibar ailelerinden olan ince, başkasını incitmemeye çalışan bir kâmil insanlar olarak değerlendirir. Ve örnek olarak Beylerbeyi çocuğu olan Asaf Halet Çelebi ve Refik Halit gibi ünlü isimleri getirir. (s. 51)

Ayrıca Haldun Taner semtin özel üslubundan da bahseder. Beylerbeylilerin konuştuğu Türkçe başka bir üslupta idi. Kendisinin de böyle olduğunu söyler. Haldun Taner, Refik Halit ile kendi ilişkisini böyle anlatır: “ Başka dille, bizim her günkü dilimizle konuşursam irkilecek, havasını bozacakmışım gibi hep Beylerbeylice konuşurdum onunla.” (s. 55)

“D. Y. 3-Canlar Ölesi Değil” yazısında Haldun Taner “Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil” adlı kitabından bahseder. On beş hafta boyunca yazdığı portrelerden okuyucuların en büyük dikkatini Asaf Halet Çelebi'nin portresi çekmiş. Bunun için yazar, o portrenin başındaki Beylerbeyi'ni ve Beylerbeyliyi tanımlayan pasaj, birçok eski Beylerbeyliyi duygulandırmış olduğunu düşünür. (s. 78)

Aynı zamanda yazarın eserlerinde Beylerbeyi mekân olarak geçer. Bazı hikâyelerinde şahıslar bu semtten geçer veya bu semtte otururlar, ya da bu semtten gelen rüzgârla nefeslenirler.

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” hikâyesinin kahramanı Nizamettin Bolayır vapur güvertesinde hep aynı vapuru kullandığı halde şimdiye kadar hiç rastlaşmadığı Sevim Hanım'ı görür. Kız onun yanında oturup sohbete başlarlar. Beylerbeyi'ni geçtikten sonra vapur güvertesinde rüzgâr daha çok sertleşir. (s. 42)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde yazar Beyoğlu'nda sevimli bir kahve Pelit'i ve oraya gelen toplumu anlatır. Gelenlerden biri güzel olmayan ama zeki bir kız Roksan, bir gün, kahve Pelit'te Haldun Taner'i güzel bir kızla, Zuhâl'la tanıştırır. Bir gün yazar bu kızla beraber İstanbul gezisine çıkar. Beylerbeyi'nden geçerken bu yolu ne kadar sevdiğini hisseder. Çünkü burası yazarı daima çocukluk anlarına götürür. (s. 102)

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” başlıklı oyunda eczacı Sadettin Bey’i ziyarete gelen Leman Hanım daha önce aldığı ilaçtan çok memnun kaldığını ve bu ilacı başka birine, Beylerbeyi’nde oturan Muhtar Paşanın Firdevs Hanımefendiye de verdiğini söyler. (s. 24)

BEYOĞLU

“D. Y. 3-Caddelerin Kişiliği” adlı düz yazıda yazar Beyoğlu Belediye Başkanı’ndan çağrı aldığını anlatır. Beyoğlu, bir zamanlar yalnız Türkiye’nin değil, Yakınoğunun en saygın baş caddelerinden biri olduğu halde son yıllarda bir birahane meşheri, bir pislik ve bir disiplinsizlik bölgesi, bir haşarat yatağı olmuştur. Her zaman semtin kendine özgü bir üslubu olduğunda şimdi yeni bir üslup, daha doğrusu bir başıbozukluk egemen olmuştur. Bunu çok iyi bilen Belediye Başkanı, Beyoğlu’na çağdaş bir görünüm vermek, onu bir zamanların aranılan, özenilen beldesi haline getirmek ve güzelleştirmek amacıyla komite kurmak isteyip bilim ve sanat adamları, şehirciler, mimarlar ve Beyoğlu’nda dükkânları bulanan bazı firma sahiplerini çağırır. Bu toplantıda çeşitli öneriler ileri sürülür. Beyoğlu’nun sorunlarını temizlik, disiplin, şehircilik, trafik gibi dallarda ele almak gereksinimi duyulur. Herkes tarafından unutulmuş ama önemli bir husus olan Beyoğlu’nun tarihi, estetik, kültürel kişiliğini koruma sorununu toplantıdakilere Haldun Taner hatırlatır. Büyük yazarımız Beyoğlu’nu, Türkiye’nin kültür başkentinin ana caddesi, Batı medeniyetinin iyi kötü simgesi bir semt olarak ifade eder ve geçmişini böyle hatırlar: “Her semte kendi ayrıcalığını sindiren manevi havayı onun konumu, görünümü, yaşanmışlığı, yani geleneği sağlar. Fatih’e koyu Müslüman saygınlığı veren Fatih Camii, Fatih Külliyesi, Darüşafaka binası vs’dir. Orada mini şortla gezmek, sokakta öpüşmek herkese aykırı gelir. Kimsenin de içinden gelmez. Eski Beyoğlu’nda da insanlara sindirdiği yarı Avrupai, yarı Levanten, yarı İstanbul efendisi bir havası vardı. Bu karizma bir kere yapılarından gelir. O tarihte Taksim Meydanı’nda İstanbul Kulübü diye bir centilmenler lokali vardı. Onu ve o dönemin en saygın sinemalarından biri olan Majik’i, onun karşısındaki tarihi Eftalopos kahvesini arkamızda

bırakıp gelin isterseniz birlikte o zamanki Beyoğlu'nda Tünel'e doğru inelim. Sağınızdaki Fransız Konsoloshanesi ve Kütüphanesini geçince solda Kanzler Fotoğrafhanesi'nin vitrinleri, size başta Gazi Paşa olmak üzere hepsi farklı ekâbirin portrelerini yansıttı. Yine solda, şimdiki Lale'nin yerinde Etoile Sineması, daha aşağıda Nisuz Pastanesi, Petrograd Restoranı, sağda ise Rebul Eczanesi, Emek sapağına gelmeden önce Luxemburg Sineması, Ekmek'in yerinde önce paten gösterileri yapılan Sketing (sonra İpekçi'lerin ilk büyük sinema yapısı olan Eski Melek), daha aşağıda şehrin kaymak tabakasının kulübü Cercle d'Orient, daha aşağıda hep sağda Fransız Tiyatrosu, Tokatlıyan, Degüstasyon, Çiçek Pasajı, solda Kanzuk Eczanesi, Galatasaray Lisesi. Tünel'e doğru iniyorsanız, Rejans, sessiz film döneminin en lüks sineması Elhamra, cümle ediplerin, ünlülerin buluşma yeri Lebon ve Markiz, bugünkü Hachette'in yerinde Fransız Kütüphanesi, Narmanlı Yurdu, Weinberg Fotoğrafhanesi, Galatasaray'dan Tünel'e değil de Tepebaşı'na saptınızsa tarihi Dram Tiyatrosu. Casa d'İtalya, Perapalas, Garden Bar, Novotni, Union Francaise.”

Yazar böyle bir dekorun ortasında yere tüküremediğini, nara atamadığını, itişip kakışamadığını, kadınlara sarkıntılık edilemediğini düşünüp temizi kirletmek, güzeli çirkinleştirmek, düzeni başıbozukluğa getirmek için saygısızlıktan daha öte bir küstahlığın gerekli olduğuna da inanır. (s. 178, s. 179, s. 180)

Yazar “geçmiş geçmiş, halatla da çekilse geri gelmez” diye düşünür ama Türkiye'nin kültür başkentinin ana caddesinin kırsal ve kentsel bir karışımın başıbozukluk keşmekeşi içinde bırakılmadığında emin. Bu işte Beyoğlu Belediyesi'nin rolünün çok büyük olduğunu sayar. (s.180)

“Eski Pera, daha sonraki adı ile Beyoğlu, bugünkü adı ile İstiklal Caddesi, en karakteristik pasajlarından olmuştur.” “D. Y. 4-Çiçek Pasajı” yazısında Haldun Taner, Beyoğlu'nu Beyoğlu yapan eski Çiçek Pasajı'ndan, İstanbul için oynadığı rolünden ve Pasajı'nın çöküşünden bahseder. Kendi uzmanlığıyla eski Çiçek Pasajı'nı o kadar güzel canlandırır ki insan okurken sanki pasajda geziyormuş hissine kapılır. “Çiçek Pasajı, sade Beyoğlu'nun değil, belki dünyanın en civcivli meyhanesi idi. Her Tanrı'nın günü bu

pasaj sabahın yedisinden gecenin yarısına kadar her çeşit insanla dolar taşardı. Yirmi kadar meyhanenin içi, fiçuların masa olarak kullanıldığını kaldırımları, pasajın ortasındaki boşluk, Balıkpazarı ve Beyoğlu kapılarına sıralanmış seyyar karidesçi, kokoreççi ve midyeciler günün hiçbir saatinde müşterisiz kalmazdı. Müşterilerin hepsi birbirinden renkli, canlı ve çelişkendi. İflah bulmaz esrarkeşle snop aydın, sırtık turistle karamsar sanatçı, ipini koparmış aylakla çiçeği burnunda asistan, dejenere mirasyedi ile ağır işçi, burada dirsek dirseğe kafa cilalardı. Şurada Sulukule triosu, gırnata, keman ve darbuka ile çifttellielerin en oynasını çalar ve on beş yaşında kirli ayaklı ama Rodin'i çıldırtacak endamlı bir Çingene kızı masaların üstünde göbek atarken, beride tansiyoncu madam yaşlı müşterilerin ayaküstü sağlık kontrolünü yapar, aldığı sonuca göre Entelektüel Cavit'e "Beye tuzlu meze vermeyeceksin" diye direktifler verir, votkalı bira ikmalini tamamlayıp yurt ve dünya sorunlarını çözümleyecek kıvamı bulmuş bir gevezenin değerli diskuru, son lig maçının teknik tahlilinin yapan iki fanatik kulüpçünün tartışması ve seyyar bademcilerle cevizcilerin gürültüsünde güme giderdi. Efkârlı bir gününüzde bu pasajın Balıkpazarı girişinden dalıp ite kaka, yahut itile kakıla, rastladığınız tanıdık tanımadık ihvanlara selam vere vere, önünüze çıkan yivşik sarhoşların vücut çalımı ile geçe geçe, ek dolaş olan satıcılara dert anlata anlata bu insan denizinden ilerledikçe biraz önce sizi bulgulayan dertlerden, güncel sorunlardan, kişisel sürtüşme ve gocunma tortularından arındığınız, hatta biraz önce niye burulduğunuzu artık anımsayamaz olduğunuzu hayretle görürdünüz. Orada, bu insan denizin içinde, bir insan zerresi olurdunuz. Kendi kafanızda ve kuruntunuzda yarattığınız egosantrik kişiliğinizden burada kurtulur, çevre ile kaynaşır daha sağlıklı bir ilintiye girerdiniz." (s. 237)

Eski Çiçek Pasajı, İstanbul'un kültür hayatını yaratan insanların, şairlerin, sanatçıların gittikleri bir yerdi. Kendisi yazarımız da Orhan Kemal'le birlikte sık sık giderdi. Gittikleri günleri şöyle anlatıyor "Çoğu zaman Orhan'la birlikte giderdik. Orhan'ın ahbabı daha çoktu. Her asmada yakalanır, herkesin gevezeliğini sabırla dinler, sonra kıvrak ve bitirici bir yanıtla ve o gevrek kahkahalarından birini atarak ilerlerdi. Çiçek Pasajında Orhan'ın kişiliği büsbütün ortaya çıkardı... o zamanın modası olan bol

kenarlı fötrlerimizi başparmağımızla arkaya doğru atıp, bir mermer masaya çökerdik. Ondan sonra o masanın üstüne yığılan mezelerle, gelsin gırgır, gelsin alay, muziplik. Bazen Cahit, bazen Orhan Arıburnu, bazen Salih de gelirdi masaya... bu pasajın üstündeki dört katlı handa da bir sürü oturduk. Edebiyatçılar Birliğine başkan seçtiğimiz zaman, ilk iş olarak lokalsizliğe son vermek için arkadaşım Aziz Nesin ve Fethi Naci ile büyük çapta açık hava matineleri düzenledik. Elde edilen hâsılatla kiralık yer aramaya başladık. Bu hanın ikinci katında tam Beyoğlu girişi kapısının üstünde Görçek Fotoğrafhanesi vardı. Bir tesadüfle fotoğrafçının çıkacağını öğrendik. Mal sahibi, Sait Paşanın varislerinden biri idi. Bir öğrencimin de büyükbabası oluyordu. Bize burayı çok ucuza kiraladı. Böylece Edebiyatçılar Birliği de Beyoğlu'nun göbeğinde, yüksek tavanlı, dört büyük salondan oluşan güngörmüş bir lokale kavuştu. Burada yerli yabancı konuklarımızı ağırladık, açikoturumlar, konferanslar düzenledik. Ve sevecen yaşlı ev sahibimizin tahminine karşın her ayın birinde kiramızı da tıkr tıkr ödedik.” (s. 239)

Haldun Taner'in anlattığı Çiçek Pasajı 25 sene önceki Çiçek Pasajı. Artık eskisinden hiç bir şey kalmadığı için yazar özlemini duyar: “Nerede eski Çiçek Pasajı? Frenklerin “Nerde eski karlar” diye bir lafı vardır. Benim bu sözüm de ona benzedi: “Nerde eski günler”, “Nerde eski insanlar” diye başlayan tümcelerin, aslında geçmişe bir özlemi belirttiği sanılır. Oysa bu sözde özlem kadar gizli bir böbürlenme de vardır. (s. 241) “İstanbul’u İstanbul yapan binaların çoğu günden güne azalıyor. Tarihi yapılarımızın çoğunu nedense yangınlar yaktı kavurdu. Eski kâgir binaların bir kısmı da restore edilmedikleri için yavaş yavaş eriyip silindi. Kimi de dayanıyor da, günün birinde füceten çöküyor. Çiçek Pasajının çöküşü gibi... (s. 236)

1978 yılı Nisanın bir sabahında Edebiyatçılar Birliği için kiralık tuttıkları dört katlı binanın çöktüğünü de anlatır. (s. 240)

Haldun Taner, Çiçek Pasajının eskisi gibi olacağına artık inanmıyor. “Hanın yıkılmaya eğilimli başka kanatları elbet yıktırılacak, Çiçek Pasajı temizlenecek, restore edilecek. Ama eski havasını bulacak mı? Hiç sanmam. O eski havasını zaten son yıllarda bile yitirmişti.” (s. 240)

Tabii ki pasaj eskisi gibi değil ama eski görevine yapabileceği kadar devam etmektedir. “B. H. 1-Salt İnsana Yöneliş” hikâyesinde yazar İstanbul’da kalan eski salt insancıkların gaile yüzünden birbirlerini pek göremediğini ama yine de, seyrek de olsa, Çiçek Pasajı’na buluşup konuştuklarını anlatır. (s. 207)

Beyoğlu her zaman kültür merkezi olduğu için oraya gelen insanların çoğu da sanatçıydı. Yazar “B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde Beyoğlu’ndaki Tepebaşı Tiyatrosu’nun karşısında olan sevimli Pelit kahvesinden bahsederken oraya daha çok sakallı, pipolu yazarların, çizerlerin, düşünür takımının, karşiki tiyatrodan da aktörlerin, operacıların, müzisyenlerin geldiklerini söyler. Zamanın sevimli mezeni Seyfettin Çürüksulu Pelit kahvesini Berlin’deki Café des Westen’e benzetirdi. Ve bu benzetme boşuna değildi çünkü çalışanlardan iki garson Almanca bilirdi. Kendisi yani Haldun Taner bu kahveyi, Viyana kahvelerine benzetir. Viyana kahveleri gibi burada da kitap okunur, yazı yazılır, röportajcı kabul edilirdi. Yazarımız da Pelit kahvesine çok sık geldiğini söyler. Sadece Avrupa puro tütününü değil, sadece yaprak sigarası değil, bu kahvenin havası kültür kokardı. İstanbul’un varlıklı Türk aileleri yanında çocuk, ya da ev bakıcılığı yapan genç kızlar büyük bir iştahla “Apfekuchen” yerler, sütlü neskafe içerlerdi. Özellikle salı günleri Pelit’in havası kız kız kokardı. (s. 96)

“D. Y. 1-Bu Şehr-i İstanbul ki...” adlı yazıda Beyoğlu, yirmi dört saatinde hep uyanık, hep ayakta, sabaha dek nefes alıp veren, yan sokakları, Çiçek Pasajı, koltuk meyhaneleri, başka haneleri, Yüksekaldırım’ı ile İstanbul’u İstanbul yapan bir semt olarak gösterilir. (s. 208)

Haldun Taner eserlerinin bazılarında Beyoğlu semtini anlatır, bazılarında ise şahısların oturdukları, gezdikleri, seyrettikleri, geçip gittikleri mekân olarak verir.

“D. Y. 4-Edebiyatımızın Grand Seigneur’u” adlı düz yazıda Haldun Taner, Abdülhak Şinasi Hisar’i anlatırken daha çok tek başına Beyoğlu’nda elleri arkasında kaykıla kaykıla aheste beste gezdiğini, çay vakti Markiz Pastanesine gelip soba ile vitrin arasındaki daimi yerine yerleştiğini söyler. Markiz Pastanesi’nin Belle Epoque duvar

çinileri, kibar tenhalığı, Levanten atmosferi, gümüş çatal bıçakları, fayans tabakları, Bay Avedis'in güngörmüş üslubu vardı. (s. 20)

“D. Y. 4-Her Gece Saat Dokuzda” düz yazısında yazarımız Şehir Tiyatrosunun sevimli sanatçılarında Rauf Ulukut'tan söz ederken onun 1937'de amatör tiyatroculuğa Beyoğlu Halkevinde başladığını söyler. (s. 214)

“D. Y. 1-Bir Üslup Üzerinde” yazısında 1932 yılında Beyoğlu sinemalarının birinde Bitmemiş Senfoni adlı bir film gösterildiğini anlatır. (s. 164)

“D. Y. 1-Çağın Futbolu” düz yazısında yazar, ikinci dünya savaşından sonra, Beyoğlu'nun Şişhane sırtlarında, basın üslubumuza yeni bir aş tutturmayı deneyen Habib Edip Törehan'dan bahseder. Bunun ardından, ikinci dünya savaşı yeni bitmişken Beyoğlu'nun sapa bir sokağında üç uygar ve idealist insan, bazı İstanbulluların bile zor telaffuz ettiği bir küçük dernek kurmuşlar: Filarmoni Derneği. Bu dernek müzik kültürünü yerleştirmek ve yaymak için uğraşmış durmuş. (s. 176)

“B. H. 1-Harikliya” adlı hikâyenin kahramanı Harikliya birden bire ortadan kaybolur. Komşularından biri onu Beyoğlu'nda bir Amerikan bahriyelisi ile el ele dolaşırken görür. (s. 90)

“B. H. 2-Ayışığında Çalışkur” hikâyesinde kahramanların Nuri'nin ve Melahat'ın nikâhı Beyoğlu evlendirme dairesinde yapılır. (s. 226)

“B. H. 3- Ayak” adlı hikâyede biricik merakı fotoğrafçılık olan kahraman İskender İskit, Beyoğlu Caddesinde resim çektiğini anlatır. (s. 41)

“B. H. 4-Karşılıklı” hikâyesinde yazar Gürcistan'dan aldığı saatinden söz ederken Beyoğlu'nda emektar bir Rum saatçinin olduğunu söyler. (s. 61)

“B. H. 4-Neden Sonra” başlıklı hikâyede randevuya sevgilisi gelmediği için şüphelere dalmış İhsan'ın gözünün önüne Melahat'ın hayali gelir. Ve kızı başka bir erkek arkadaşına asılmış vaziyette Beyoğlu sinemalarının resimlerine bakarken görür gibi olur. (s. 91)

BOĞAZIÇI

Boğaziçi İstanbul'un ruhudur ve İstanbul, Boğaziçi olmadan asla düşünülmez. O, şehirle birlikte bir bütündür ve hem şehrin hem de şehirlilerin yüzü ve kalbidir. İstanbullulara yaşam hevesini, yazarlara ilhamı o verir. İstanbul'da Boğaz manzarası olmazsa İstanbul'un değeri ne olacaktı ki? Boğaziçi'ni Boğaziçi yapan tarihi yalılar, saraylar, kendi güzelliğiyle gözümüzü çarpan eski mahalleleri şehrin geçmişini anlatıp duruyorlar. Bu bakımdan Haldun Taner'de Boğaziçi, önemli bir yer tutar.

“D. Y. 1-İstanbul'a Bakmak” yazısında Haldun Taner arkadaşlarıyla beraber Çamlıca'ya çıkıp Boğaz'ın manzarasını izler. “Kasım başında gibiydi doğa. Sanki bir yaz uzantısı. Daha da şiirli üstelik. Toprakta en küçük bir üşümüştük, tedirginlik yok. Seslerin yankısı asılı kalıyordu. Boğaz ve Marmara, ütülü çarşaf gibi kırıksız. Ahmet Kutsi Tecer'in bir deyimi ile, sanki kenarından tutup çekseniz ucunda oyma gibi bir takım kıyılar, adalar, adacıklar gelecek. Şu İngilizler iyi oturtular doğrusu köprüyü tam yerine. Ne kadar iyi uyuyor toprakla, suyla. Tam bir İngiliz centilmeni gibi. Hiç öne çıkmadan tamamlıyor tümü. Saygılı, yumuşak, hem var, hem yok.

Hafif de bir sis vardı. Biraz bu sisin, biraz da batmakta olan güneşin iltiması ile altımızda uzanan kent derli toplu, temiz bile görünüyordu.” (s. 27)

Haldun Taner “D. Y. 7-Köprümüz” düz yazısında Boğaz Köprüsü'nün tarihine mitolojiden başlar. “Üçüncü zamanın sonlarında, bu oyuk, kılkuyruk bir ırmaçıkmiş. Biri şimdiki Karadeniz'in, öbürü Marmara'nın olduğu yerde bulunan iki kapalı gölün arasında şırl şırl akarmış. Aşınma sonucu, dördüncü zamanın başında buraları çatlayıp çöktüğü gün kurbağaların şaşkınlığını düşünebiliyor musunuz? Karşıdan karşıya rahatça geçmeye alışmışken suyun derinleşivermesi, kıyıların uzaklaşivermesi, kim bilir onları nasıl afallatmıştır? Ama daha sonraki kurbağa kuşakları bu yeni durumun içine doğduklarından her şey olağan karşılamışlardır.

Jeolojinin sözünü ettiği bu çöküntüler ırmağı Boğaz yaparken, insanoğlu, daha ne İstanbul'un bulunduğu bölgeye, ne de yeryüzüne henüz onur vermemiştir. Bu, şu demek oluyor ki, mitolojinin uydurduğu İo senaryosu daha sonraki bir dönemin ürünüdür.

Mitolojiye bakılırsa, batı dünyasının buraya Bosporus deyişinin nedeni, işte bu çıtıptı kızcağızdır. Hep biliyoruz, Olemp Dağının Rubirozası Zeus, menopoza girmiş karısı Hera'dan gizli, sık sık yeryüzüne iner, onun bunun karısını, kızanını kovalardı. İşte bu arada İo'yu da ağına düşürüp muradına erer. Sonra da onu nacaklı karısının hışmından korumak için inek haline getirir. Hera hileyi unutmaz. İneğin peşine bir at sineği musallat eder. At sineği kovalar, inek kaçar. Kaça kovalaya boğaz kıyılarına varırlar. İnek bir yolunu bulur, kapağı şimdiki Kadıköy'ün olduğu canibe atar. İşte dil bilginlerine göre buraya Bosporus = inek geçidi = inek kapısı denişinin nedeni budur. İo'cuk daha sonra Mısır'a gider. İnsan kişiliğine kavuşur. Yaşlı sevgilisi Zeus'la buluşur. Nil kıyılarında, Hera'ya inat, ikinci bir balayı yaşarlar.

Hayali değil de, gerçek tarihe kulak verecek olursak bu boğaza ilk köprüyü kuran Darius'tur. Ve abartma yoksa, yedi yüz bin kişilik ordusunu, gemiler üzerine oturtulmuş geçici bir köprü ile öbür yana geçirmiştir.

Diyeceğim, köprümüz geçmişİ oldukça yüklü, serüveni bol, efsanesi zengin bir çatlağı birleştiriyor. Hadi İstanbul'u almakla ortaçağdan yeniçağa bir köprü kuran Fatih, iki kıtayı birleştiren bir köprü kurmayı gereksiz buldu diyelim. Peki, Koca Sinan'a ne buyrulur? Drina'nın dik anasını Boğaz'a kondurmaz mı idi yani?

Abdülhamit, kendine önerilen Hamidiye Köprüsünü, kulelerinden ötürü veto etti. Maazallah, ya münafıklar o kulelere saklanıp köprüye ve üstünden geçenlere bir fenalık yaparlarsa diye. Bugün olsa dikersin makineli tüfekli iki nöbetçi, bu sakınca kalkar ortadan.

Sözün kısası, boğaz köprüsünü kurmak onuru bugünlere kısmet olacakmış.”
(s. 9, s. 10)

Yazar, doğayı uyumayı bilen Boğaz Köprüsü'nü ulusal onurumuz, yapıtsal bôbümüz olarak değerlendirir. “Kuleler ilk dikildiği zaman, Köprü, Boğaz'ın güzelliğini, şehrin silüetini bozacak diyenler çoktu. Ama bittikten sonra pek yadırganmıyor. Alıştık mı, ne? Hakçası aranırca, Köprümüz, dünyanın en güzel şehrine, en yüce anıtların ortasına, oturtulmasının saygılı bilincinde. Tıpkı camilerimiz,

saraylarımız gibi şehrin topografyasına, dolaydaki tepelerin kıvrıntılına, kısacası doğaya uymayı bitmiş, onu tamamlamış. Arana arana varılmış bir sadeliğin asil alçak gönüllüğü içinde. Bu haliyle, birer görmemişzadelik anıtı gibi ufkumuzu bar bar yırtan Sheraton'un, Hilton'un, İntercontinental'ın hacı ağa zevksizliğinden hemen ayrılıyor.” (s. 8)

Bir gün yazar dolmuşla köprüden geçerken köprünün tam orta yerinde dolmuş bozulur. Orada geçirdiği beş dakikayı böyle anlatır: “Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş... bir yerini koparmış, derler. Köprü üstünde duranlardan huylanıyorlar. Bir yerini koparırlar diye. Düdükler öttü. Memurlar geldi. Bozukluk saptandı. Ama, bu arada, köprünün tam orta yerinde beş dakika kadar kaldık. Alelacele geçip giderken, ya hiç görmediğimiz, ya da görüp sindiremediğimiz nice güzelliklerin o anda farkına vardım. Doya doya seyrettim. Acele yüzünden şu dünyada neleri kaçırıyoruz arkadaşlar.” (s. 7)

Haldun Taner, düz yazısında köprünün açılışını da anar. “İlkin söylentiler çıktı idi. Köprünün ayakları sağlam oturmamış diye. Sağ olsun, eski cumhurbaşkanımız bizzat kulelerden birine çıkıp kontrol ettiler. Öğrendik ki, sağlammış. Gönlümüz rahat etti.

Köprü daha bitmeden, ilk geçen kim olacak diye bir soru çıktı ortaya. Cumhurbaşkanı mı, Zeki Müren mi, Ajda Pekkan mı, yoksa Alain Delon mu? Herkes bunu tartışırken sıkıyönetim kabinesinin imar bakanı başına bir miğfer geçirdi. Teftiş bahanesi ile servis yolundan karşıya geçti. Gazetecilere pozlar, demeçler verdi. İşçiler bu işe kıs kıs gülmüş olsalar gerek. Çünkü onların her biri inşaat sırasında, iki kıta arasında, hem de günde beş on defa, mekik dokumuşlardır. Meçhul askerin kaderi... O yapar, parsayı başkaları toplar.

Açılış günü, bütün İstanbul, köprünün üstüne hücum etti. Köprülerinin direngi sınırını ölçmek için. Köprümüz bu deneyden de yüz akı ile çıktı. Bir iki esnedi, ama dayandı.” (s. 11)

Boğaz Köprüsünde yapılan geçiş ücretli yapıldığı için Boğaziçi boydan boya köprülerle donansalar bile artık yazarı şaşırtamazlar. (s. 11)

26 Ekim 1958 yılında yazdığı “D. Y. 5-Köprü” yazısında Haldun Taner, Boğaz’a kurulacak köprünün Asya’yı Avrupa’ya bağlayacağını zannetmez. Ve bu köprü hakkında söylentileri laf olarak görür. (s. 127)

Ama buna rağmen köprünün değerini de çok iyi bilir. “D. Y. 2-Viyana’dan Sevgilerle” yazısında yazarımız, dinleyicilere Boğaziçi Köprüsü üzerine kısa bir yazısının okuduğunu anlatır. Asya ile Avrupa’yı bağlayan bu köprünün Türk insanı ile özdeşleştirilebileceğini, Türk insanın Batı rasyonalizmi ile Doğu hassasiyetini şahsında ve birikiminde topladığını ve bu mutlu sentezin her bakımdan yararını, verimliliğini belirten bu metin çok etkili olmuştur.

Haldun Taner “D. Y. 7-Stadyumda Tiyatro” düz yazısında gazeteci olan Habib Edip Törehan’ı anar. Gazeteci, Yeni İstanbul gazetesinde spora ancak yarım sayfa yer ayırmış. Bir gün Boğaz’dan gelirken maç dağılıyormuş. Önlerinden yüzlerce, binlerce gömlekli geçince bu insanların kim olduğunu sormuş. İnsanların maç seyircileri olduklarını anlaşılınca Törehan hemen gazeteye gidip spor sayfasını büyütmüş. (s. 34)

“D. Y. 3-Uğursuz Hafta” yazısında Taner, Boğaz’ın onulmaz derin bir yara aldığını anlatır. Boğaziçi’ni Boğaziçi yapan tarihi yalılardan biri, Markiz Yalısı alevlerin kurbanı olmuştur. (s. 138)

“D. Y. 3-İki Bezgin, Bir Nikbin” düz yazısında yazarımız mimar dostundan bahseder. Her zaman ünlü ustaların yanında çalışan, ne yaptı ise zevkli yapan, betona kişiliğini geçirmesini bilen dostu birden durmuş. Hiçbir işi almıyormuş. Kışın Kartal Yuvası’nda kayak kayar, yazın Boğaz’da balık tutarmış. (s. 204)

“D. Y. 4-Sevimli Bir Aylak” düz yazısında yazarımız, Sait Faik’i ararken bir olay da anlatır. Bir gün çok varlıklı, apartmanlı, otomobilli bir şair dostu onu Boğaz’a götürür, mükellef bir ziyafet çeker, gezdirir, içirir. Geziden sonra Cağaloğlu’nda bir basımevine gittiklerinde Sait Faik şöyle der: “Eliyaçık, ikramcı insansın. Bugün beni aldın, yedirdin, içirdin, krallar gibi gezdirdin ama iş şairliğe gelince berbat bir şairsin.” (s. 166)

“D. Y. 1-Dört Emekli” düz yazısında Büyükelçi F. ismi olan şahsın karakteri çizilirken eski bir Boğaz çocuğu olarak iyi yüzüp iyi kürek çektiği söylenir. (s. 70)

“D. Y. 1-Bindiği Dalı Kesmek” 18 Mart 1979 yılında yazdığı yazısında Haldun Taner, çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği tarafından yapılmış Hisar’ın sırtlarında Koru Park adını alacak korunun açılış gününü anlatır. O günün havasını şöyle anımsar: “Kışın ortasında inanılmaz bir bahar sevinci vardı Hisar sırtlarında. Doğa bize güneşi ile, kokuları ile, nazlı akan bir nehri andıran mavi Boğazı ile, bembeyaz iyimser bulutları ile gülüyordu. Belki de kendine gösterdiğimiz saygıdan ötürü...” (s. 73)

“D. Y. 1-Bir Ada Yaratmak” adlı yazıda Süleymaniye ve çevresinin, Eyüp ve çevresinin, Boğaziçi’nin, Sarayburnu Yarımadası’nın, tarihi üslup ve estetiklerini korumak için çok iyi hazırlanmış projelerin olduğunu öğreniyoruz. (s. 92)

“B. H. 1-Geçmiş Zaman Olur Ki...” hikâyesinde anlatıcı gençliğinde sevdiği kadınla görüşür. Onu görerek heyecanlanmış kahraman sokaklara çıkar. Yeni tomurcuklanan ince dalları, üstündeki bulutsuz semayı ve Boğaz’ın lacivert sularını sanki ilk defa görüyormuş gibi seyreder. (s. 67)

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” adlı hikâyede Bulgaristan’dan gelen vapur batar. Ve sadece iki kişi kurtulur. Onlardan biri Kıvırcık Recep, İstanbul’a gelirken Boğaziçi vapurlarında bir çımacılığa başlar. (s. 135)

“B. H. 3-On ikiye Bir Var” adlı hikâyede anlatıcı, Boğazda geçen vapurlara bakıp zamanı bazen dakikası dakikasına kestirmenin mümkün olduğunu söyler. (s. 19)

“B. H. 3-Gülerek Ölmek” hikâyesinde Haldun Taner, adı Sekban Bey olan bir kahramanının karakterini belirtirken onun Boğaz çocuğu olduğunu söyler. (s. 157)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” adlı hikâyede yazarımız Pelit Kahvesinde tanıştığı bir Zuhâl adlı bir kızla, İstanbul gezisine çıkar. Kız yoldaşına, tek başına bir tepecikten Boğaz’a bakan vakur bir meşeyi gösterir. (s. 103)

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” adlı oyunda “vaka 1950 yıllarında bir Boğaziçi eczanesinde geçer. I. Perde 28 Ağustos. II. Perde: bir gün sonra. Üç perdenin de ortak dekoru: Eski üslup bir Boğaziçi eczanesi ve önündeki yolla rıhtım. Sahnenin sağ köşesinde bir rıhtım bankı. Gerisinde bir incir ağacı. Dallarında ağ ören iki Rum kızı.

Solda sahilde balık tutan çocuklar.” Haldun Taner o zamanki Boğaziçi bu şekilde görmüştür. (s. 13)

Oyunun kahramanı Yusuf, Boğaz’ın sabahını şöyle anlatır: “Sabah saatleri başka olur Boğazın. Gün boyunca İshak Paşa yalısının önünde bir çağlayan gibi foşurdayan bu çırpıntılı lacivert sular, sabahleyin uyanırken, açık mavi, durgun, kırksızdırlar. Beykoz’dan inen ilk vapur. Uzakta bir kuyu çıkırığı, cami avlusunda bir takunya sesi. Leman Hanımın gün görmüş bahçesi ile mezarlığın arasındaki bozuk yoldan bir çöp arabası. Ne var ki uzun sürmez bu mahmurluk. Biraz sonra küçük, uçarı bir rüzgar parçası kopup gelir, bizim baba incirin yapraklarını hışırdatıp geçer, arkadan bir daha. Deniz kırışmaya, Boğaz uyanmaya başlamıştır artık.” (s. 14)

Oyunun başka bir kahramanı eczacı Sadettin ise müşterilerle konuşurken eski Boğazlılardan kaç kişinin kaldığını sorar. (s. 56)

Ne yazık ki, ne eski Boğaz ne de eski Boğazlılar kalmış. “D. Y. 1-İstanbul’a Bakmak” hikâyesinde Haldun Taner çok büyük üzüntüyle şöyle der: “Ben de eskiden kalıbına kıyafetine, bakışına, konuşma ve düşünme tarzına, el ve kol hareketlerine, yürüyüşüne bakıp “Şu Nişantaşılı, şu Edirnekapılı, şu Beykozlu, şu Anadoluhisarlı” diye teşhisler koyardım. Yüzde seksen de tutardı. Şimdilerde bu melekem kalmadı. Daha doğrusu bu semtlerde oturanlarda bu ortak nitelikler kalmadı. Çünkü o nitelikleri insanlara, çevresinin dekoru, yani evleri, sokakları, bahçeleri, o semtin yerleşim eski kuşakları ve onların koşullandırmaları sindirirdi. Şimdi bu semtlerin ne eski dekoru kaldı, ne de eski sakinleri. Eski evler, eski yalılar yerlerini kapkaççı blok apartmanlar, eski otokton kuşaklar yerlerini İstanbul’a yeni göç eden taşralı yurttaşlara bıraktı. Eskiden Boğaz’ı Boğaz yapan çevresel nitelikler gün günden kayboldu, kaybolmakta. Abdülhak Şinasi, “Boğaz insanları ya öldüler, ya kıyıda köşede kaldılar” der.

Belki de eskiyip kav gibi kuruduklarından olacak (!) ay geçmiyor ki o eski yalılardan biri daha, bir kaza kontağı ile ateş almasın. Ve yıl geçmiyor ki bunların yerine beton koloslar yükselmesin. Bunların gölgesinde ve gürültüsünde yetişecek yeni Boğazlı kuşaklar eskilere elbet benzemiyor. Benzemeyecek.” (s. 30)

BOSTANCI

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyenin kahramanı Fasarya bir ara Caddebostan Gazinosu’nda garsonluk yapar. Teyzesi ise yaz kış Bostancı’da oturur. (s. 96)

BÜYÜKDERE

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede, Kasımpaşa Deniz Hastanesi’nde yatan Fasarya başına gelenleri anlatır. Güzide Hanım ve Nonoşla beraber Büyükdere’den dönerken benzin biter. Benzincinin olduğu yerde durduğunda yanından geldiği başka bir arabadan biri çıkıp Fasarya’nın yanına gelir ve tabancasını ona doğru ateşler. (s. 99)

CADDEBOSTAN

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyenin kahramanı Fasarya bir ara Caddebostan Gazinosu’nda garsonluk yapar. (s. 96)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunun kahramanı Filiz, bir kitapçada tanıştığı gence kendini “Ben Filiz. Caddebostan şeyk kraliçesi” diye tanıtır. (s. 38)

“B. O. 9-Ayışığında Şamata” oyununun kahramanları Jale ve Hidayet yeni haberleri dinlerken polis ekipleri tarafından beş öğrencinin yaralandığını öğrenirler. Bu haberi duyunca Jale’nin aklına beş milyonla satılan Caddebostan’daki daire gelir. Ayrıca, ajans Caddebostan’da yeni bir banka soyulduğunu ve soyguncuların 372 bin lirayı çalıp gittiklerini de anlatır. (s. 92)

CAĞALOĞLU

“D. Y. 4-Sevimli Bir Aylak” düz yazısında Haldun Taner, Sait Faik’ten söz eder. Saik Faik bir gün çok varlıklı, apartmanlı, otomobilli bir şair dostu ile birlikte Çağaloğlu’na gider. Orada dostunun kitabının basıldığı basımevine uğrarlar. (s. 166)

“D. Y. 4-Yazar Mısın Durma Yaz” adlı yazıda Cağaloğlu’nda Haldun Taner’in büyükbabasının matbaası olduğunu öğreniyoruz. Yazar okul tatillerinde oradan çıkmamış. Matbaa, Cağaloğlu’na çıkan kestirme yoluyla bulunmuş. (s. 303)

ÇAMLICA

“B. H. 1-Yağlı Kapı” adlı hikâyenin kahramanı Rıza işi bitince arkadaşlarından ayrılıp tramvay caddesindeki manavın yolunu tutar. Akşamın gölgeleri yolları kaplar, beyaz elbiseli dadılar çocukları arabalarıyla gezdirirken Rıza, sigarasını yakıp yürüyordu. Çamlıca tarafından kopup gelen rüzgâr ise nemli yüzünü yalayarak geçip sırtına aldığı ceketinin eteklerini keyifli keyifli uçuruyordu. (s. 27)

“B. H. 1-Bir Motorda Dört Kişi” hikâyesinde sarı saçlı bir kadın, çiğ et kokan bir kasap, dazlak başlı bir profesör ve bir delikanlı son vapuru kaçırdıkları için motorla geri dönüyorlar. Motorun güvertesinde üşüyen sarışın kadın içeri kamaraya girer. Orası benzinle karışık kızgın demir koktuğu için kadın hemen bir pencere açıp önüne oturur. Tam o sırada “Çamlıca sırtlarında iki uçaksavar ışıldağı karanlık gökyüzünü tarıyorlardı. Işıldakların biri sağdan sola kayarken öbürü soldan sağa doğru iniyor ve ikisi ortada bir yerde birleşince husule gelen göz alıcı ışığı seyretmek, doğrusu pek ömür oluyordu.” (s. 141)

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde Büyük ve Küçük Çamlıca’nın İstanbul’un kuzeydoğusunda olduğunu öğreniyoruz. Kahramanı Hicabi Bey oturduğu yerden (oturduğu yer verilmemiş) dürbünüyle İstanbul’u izlerken Çamlıca’nın kuzeydoğuda olduğunu söyler. (s. 186)

“B. H. 2-Ablam” başlıklı hikâyede anlatıcı, Almanya’da bir Türk kızla tanışır. Aralarında bir ahbap ilişkisi başlar. Kız on iki sene hep yurt dışında yaşamış. Ve bir gün anlatıcıyla konuşurken bazen kendini ne kadar yalnız hissettiğini, böyle anlarda İstanbul’un ve Çamlıca’daki köşkün bahçesinin gözünün önüne geldiğini söyler. (s. 61)

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyesinde Haldun Taner, adı Güzide olan bir sahsın karakterini anlatırken onun sürtük, keyfine, eğlencesine mecbur bir kadın olduğunu,

tehdide rağmen gideceği yerlerin hiçbirinde kalmadığını, bir gün Çamlıca'ya, yarın Göksu'ya, öbür gün de başka bir yere gidebileceğini söyler. (s. 98)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde yazarımız, Pelit Kahvesinden ve oradaki arkadaşlarından bahseder. Onlarla boş değil hep kültür, sanat, edebiyat, felsefe, arkeoloji konuştuğunu, bazen onlarla birlikte İstanbul'un müzelerine, ya da Büyük Çamlıca'ya gittiğini söyler. (s. 98) Ayrıca, yazarımız bir gün Pelit Kahvesinde tanıştığı Zuhâl adlı kızla beraber İstanbul gezisine çıkıp Büyük Çamlıca'ya da gider. (s. 101)

27 Şubat 1977 yılında yazdığı “D. Y. 1-İstanbul'a Bakmak” düz yazısında Haldun Taner, bir pazar günü arkadaşlarıyla beraber Çamlıca tepesine çıkıp oradan bütün İstanbul'u ve İstanbulluları izler. Boğaz ve Marmara, İngiliz centilmen gibi Boğaz Köprüsü, Çamlıca'da Küplüce mezarlığına doğru uzanan bir keçi yolu, her biri ayrı bir niteliğe sahip olan İstanbul semtleri ve İstanbulluları. İzledikçe eski İstanbul'un ne kadar değiştiğini de fark eder. Ne eski halı kalmış, ne de eski insanlar. “Büyük Çamlıca'nın kornişinde sıra sıra park etmiş son model özel arabalar duruyordu. Mutlu İstanbul'un mutlu tabakası, bu tepeden düş gibi inanılmaz bir akşamüstü, dükânlıklarının sihirli kentini seyre gelmişlerdi. Arabalarının yanından geçerken maç spikerinin heyecanlı sesi geliyordu. Bir kısmı karı-koca ya da sevgili tartışmaları içinde idiler. – Pazar günleri bu çeşit tartışmalar daha çok oluyormuş diyor uzmanlar. – kendini doğaya şöyle tümü ile veren herhalde azdı. Belki henüz naiflik çağında bir-iki genç kız, üç-dört orta yaşlı, birkaç da eski İstanbul tiryakisi, o kadar. Çoğunun birikim depolarında ne Fikret vardı, ne Sait, ne Orhan Veli, ne Yahya Kemal... O depolar, düzayak ve güncel yavanlıklarla dolu idi. Onlardan baş alıp “Her şey bir yana, doğa bir yana. Şimdi doğa saatim, başka şeye evde yokum” diyemiyorlardı. Dünyanın en güzel kentinin, en güzel tepesinden, son model arabalarının içinden, Marmara'ya ve Burğaz'a çemiş çemiş çakıyorlardı.

Biz ki, bakmayı çok iyi bilen bir millettik. Genel hoyratlık ve yavanlık içinde, bakılacak bunca güzel şeyler ortasında bakmayı bile unuttuk.” (s. 30)

Yazar eski İstanbullulardan söz ederken Sait Faik'in, Çamlıca'yı sevmediğini söyler. (s. 28)

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” düz yazısında yazar, Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın romanında yer alan bulmaca bir sorunu bize vermiştir. “Alemdağı’nı Yeşilköy’e, Çamlıca’yı da Kuruçeşme’ye getirselers Kızkulesi ne tarafa düşer.” (s. 7)

“D. Y 3- Sonbaharda Kavak Yaprakları” düz yazısında yazar İstanbul’daki sonbaharı anlatırken sonbaharla birlikte Çamlıca’nın, Kalamış’ın, Erenköy’ün bahçelerine bir şiirselliğin indiğini söyler. (s. 157)

“D. Y. 4-Edebiyatımızın Grand Seigneur’u” adlı yazısında yazar Abdülhak Şinasi Hisar’ı anlatırken romanlarının dekorunun Rumelihisarı, Büyükkada ve Çamlıca olduğunu söyler. (s. 24)

“D. Y. 4-Şiirde Espri” adlı yazıda uyku düşmanı olan Özdemir Asaf’dan söz eder. Yazarın içkiye çok düşkün olduğunu, çoğu zaman Eski Kulis’in barında oturup bütün gece içtiğini, sonra da sabaha doğru vapurla Çamlıca’daki evine gittiğini anlatır. (s. 89)

“D. Y. 7-Köprümüz” başlıklı yazısında Haldun Taner, ünlü pedagog Prof. Albert Marz’ı Kabataş’tan Üsküdar’a geçirip Çamlıca’ya götürür. Çamlıca’ya çıkınca şaka olsun diye Asya’nın güneşinin farklı yaktığını söyler. Pedagogun heyecanı o kadar büyükmüş ki söylediklerine seve seve inanır. (s. 7)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” adlı oyunun kahramanı çocukluğunu anlatır. “Bahçemizde ardıç ve kestane ağaçları vardı, akşamüzerleri Çamlıca’dan nane kokulu bir rüzgâr esirdi. ” (s. 127)

ÇENGELKÖY

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde yazar, Ahmet Hamdi Tanpınar’dan söz eder. “Tanpınar ince ruhlu bir insandır. Kim bilir hangi kıvrımlardan ne yüce ilhamlar almıştır. Beni de aynı hisse başka bir çağrışım vardırmıştır: Çengelköy sırtlarına – hele böyle puslu havada – her bakışında, o çıplak kıvrımlar ortasında bir bölge: Bir kadın vücudunun karın altı nahiyelerini anımsatan bir tümsek ve onun önündeki küçük sık korunun koyu yumağı...” (s. 102) Ayrıca, yazarımız bu hikâyede Pelit Kahvesinde

tanıştığı Zuhal adlı kızla beraber İstanbul gezisine çıktığını de anlatır. Gezerken Beylerbeyi'nden Çengelköy'e yürüyüp Çengelköy'de yemek yediğini söyler. (s. 105)

“D. Y. 4-Kentlere İmzasını Atmak” düz yazısında Haldun Taner, Haşim İşcan'dan bahseder. Yazarımız İstanbul'un pek çok yerinde Haşim İşcan'ın imzasını görür. “Ne zaman Çengelköy'den geçsem, ne zaman vapurun güvertesinde Galata Kulesi'ne baksam, Haşim İşcan, bana bu külahların tepesinden göz kırpar sanki. O dost, babacan, neyin kalıcı, neyin geçici olduğunu çok iyi bilen kalender bakışı ile...” (s. 117)

DALGAKIRAN

“D. Y. 3-Her Anın Ayrı Önemi” düz yazısında yazar, zamanın ne kadar önemli olduğunu anlatır. Bir yılbaşı gecesinde Kadıköy vapurunun güvertesinde otururken “on ikiye bir var” diye söylenir. Saat 23.59 iken 24.00 olur. O anda Haldun Taner şunu der: “Madem zamanı durdurmanın çaresi yok, madem zaman akacak, bari geçişini iyice hissetsek. Vapur Kızkulesi açıklarında. İşte Salacak'a yaklaşıyoruz. İşte şurası Selimiye, Dalgakıran'a geçiyoruz. Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.” (s. 155)

DALYAN

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde kahraman Hicabi Bey dürbünüyle İstanbul'un Anadolu yakasındaki semtleri izler. Bunu öğrendikten sonra millet Hicabi Bey'in görüşünün dışında kalan semtleri tercih etmeye başlar. Bu semtlerin arasında Fenerbahçe koyunun arka tarafındaki Dalyan Bölgesi de girer. (s. 192)

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyenin kahramanı Fasarya sürekli iş yerini değiştirirken bir ara Dalyan'da balıkçılık de yapar. (s. 95)

DAVUTPAŞA

“B. O. 5-Lütfen Dokunmayın” oyunun kahramanı Oktay, Serdarı Ekrem Baltacı Mehmet Paşa'nın hikâyesini anlatır. Mehmet Paşa kır ata binmiş, sırtında samur kürkü,

nümayiş yapan iki dizi halkın teşyileri arasında Davutpaşa'daki ordugâha doğru ilerlemiş.
(s. 166)

DİZDARİYE

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinde Zülfikar ve Nuri evlendikten sonra balayını Bursa'da geçirirler. Döndüklerinde Dizdariye'de Zeynel Abidin Bey'in evinin üst katını kiralayıp hayatlarını geçirmeye başlarlar. (s. 226)

EMİRGAN

“B. H. 1-Made İn USA” adlı hikâyede anlatıcı başına gelenleri anlatırken bir gün sevgilisi Fred'le görüşmek için evdekilere Emirgan'a teyzesine gideceğini söyleyip randevuya gittiğini anar. (s. 110)

ERENKÖY

“B. H. 1-İki Komşu” hikâyenin kahramanı İfakat Hanım, Halk Partisi'ne o kadar kızmıştır ki İnönü'nün beyaz treni bahçenin önünden geçtiği ve bakkal çakkal bütün Erenköy halkı yollara döküldüğü halde pencereye bile çıkmaz. (s. 120)

“D. Y. 3- Sonbaharda Kavak Yaprakları” düz yazısında yazar İstanbul'daki sonbaharı anlatırken sonbaharla birlikte Çamlıca'nın, Kalamış'ın, Erenköy'ün bahçelerine bir şiirselliğin indiğini söyler. (s. 157)

ETİLER

“D. Y. 1-Bindiği Dalı Kesmek” (18 Mart 1979 yılında yazdığı) yazısında Haldun Taner, çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği tarafından yapılmış Etiler ve Hisarüstü Kuru Park adını alacak korunun açılış gününü anlatır. (s. 72)

“D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları” yazısında Haldun Taner, İstanbul'un sonbaharını anlatır. “Bence mevsimlerin en güzeli sonbahar... Hele İstanbul'da, hele hele

Kadıköy yakasında... Boğaza, Bebek'e, Maçka'ya, Şişli'ye, Etiler'e kışa benzer şeyler yerleşse bile, İstanbul'un Riviyera'sı daha bir süre yazın stokunu yaşar." (s. 157)

ETHEM EFENDİ

"D. Y 3- Sonbaharda Kavak Yaprakları" düz yazısında yazar, İstanbul'daki sonbahardan söz eder. "Sonbaharda havanın yoğunluğu da değişmiştir. Sesler başka türlü yankılanır. Maltaeriği ağacı çiçeğini sonbaharda açar. Bu çiçeğim mayhoş, uçucu, ısrarsız kokusu sonbaharın soylu kişiliğine çok yaraşır. Nedense en çok maltaeriği ağacı da bu yörededir. Kalamış'ta, Ethem Efendide, Çiftehavuzlar'da, Şaşkınbakkal'daki bahçelerin önünden sırf onun rayihasını duymak için tekrar tekrar geçerim." (s. 158)

ETYEMEZ

"B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo" adlı hikâyede anlatıcı, müzisyen Stephan Alexandrovitch Linowsky'dan söz eder. Onu dinlemek için Osmanbey'den, Etyemez'den çok güzel kızların geldiğini anlatır. (s. 146)

EYÜP

"B. H. 3-İznikli Leylek" başlıklı hikâyede leyleklerin dinle olan ilişkisinden bahsedilir. Haldun Taner leyleklerin dinle ya da ideoloji ile pek alışverişleri olmadığını, daha çok sanat meraklısı kuşlar olduklarını akla daha yakın bir laf olarak görür. Ama böyle düşündüğü halde yazarımız bir soruyu sanki cevapsız bulur. "Peki, ama o zaman leyleklerin Emir Sultan, İsabey, Eyüp Sultan gibi koyu Müslüman yerleri sevişlerini nasıl izah etmeli?" Ve bu soruyu kendi kendine cevaplar. "hele Eyüp'ü... İstanbul her birine bir arama seçilecek olsa Eyüp'ünkünde muhakkak bir leylek resmi bulunur. Her sonbahar, leylekler göç ederken içlerinden en yaşlı birini Eyüp'e bırakmalarını, orada oturanlar kendileri için büyük bir teveccüh sayıyorlar. Bir Eyüplü emekli tanırım, "Leylek namaz bile kılar, sen ne konuşuyorsun efendim?" diyor." (s. 56)

“D. Y. 1-Bir Ada Yaratmak” adlı yazıda Süleymaniye ve çevresinin, Eyüp ve çevresinin, Boğaziçi’nin, Sarayburnu Yarımadası’nın, tarihi üslup ve estetiklerini korumak için İstanbul Belediyesi tarafından hazırlanmış çok iyi projelerin olduğunu öğreniyoruz. (s. 92)

“D. Y. 6-Oyun, Hobby, Oyuncak Üzerine” düz yazısında yazarımız Belediye Sarayındaki bir oyuncak sergisine gider. Orada gördüğü oyuncaklar çocukluk çağrışımına itip duygulandıran Eyüp oyuncaklarına hiç benzemiyordu. (s. 51)

FATİH

“B. H. 1-Sebati Bey’in İstanbul Seferi” hikâyesinin kahramanı Sebati Bey çiçek meraklısı olan bir şahıstır. Bir gün arkadaşından Japon gülü tohumunu almak için Maltepe’den Saraçhanebaşı’na gider. Tohumları aldıktan sonra geri dönmek için son duraktan rahat binerim diye Fatih’e kadar yürür. (s. 74)

FENER

“B. O. 3-Sersem Kocanın Kurnaz Karısı” adlı oyunun kahramanları A. Vefik Paşa ve A. Fehim, A. Vefik Paşa’nın piyesini konuşurken A. Fehim neden bu sefer vakayı Fener’deki Rumlar arasında geçirdiğini sorar. (s. 95)

FENERBAHÇE

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde Fenerbahçe’nin İstanbul’un kuzeydoğusunda olduğunu öğreniyoruz. Kahramanı Hicabi Bey oturduğu yerden (oturduğu yer verilmemiş) dürbünüyle İstanbul’u izlerken Fenerbahçe’nin kuzeydoğuda olduğunu söyler. (s. 186)

Millet, Hicabi Bey’in herkesi izlemesini öğrenince görüşünün dışında kalan semtleri tercih etmeye başlar. Tercih edilen semtlerin arasında Fenerbahçe koyunun arka tarafındaki Dalyan Bölgesi de girer. (s. 192)

“B. H. 3-Ayak” hikâyesinde Selman Atacan akşam evde oturup kitabı okurken Fenerbahçe Plajı’na gideceğini planlar. (s. 53)

FENERBAHÇE YARIMADASI

“D. Y. 1-Bir Ada Yaratmak” düz yazısında Haldun Taner, Fenerbahçe Yarımadası’nı konuŖur. Belediye, Fenerbahçe Yarımadası’nı yakında ada haline getirmek için bir proje yapmış. “Fenerbahçe’nin sahille bağlantısının en dar olduğunu plaj tesisleri ile yat limanı arasındaki elli-altmış metrelik yerde bir kanal açılması, uzmanlara göre orda doğal bir akıntı sağlayacak ve koylarda biriken pislik bu akıntı ile dağılacaktır. Proje ayrıca o kıyıların tüm kanalizasyonları yeni bir boşaltma sistemi ile Marmara’nın içlerine pompalamayı da içeriyor. Böylece denize girilemez halde olan o kıyıların, önümüzdeki yıllarda 50.000 kişinin rahatça deniz banyosu yapabileceği bir temizlik kazanacağı umuluyor.”

Ama Haldun Taner bu işin yararlı olduğunun başka tarafı da görür. “Bu yeni tasarımın dinamik havası henüz tavında iken o adaya da yepyeni hüviyet verebileceğimizi sanıyorum. Bilirsiniz, Fenerbahçe mesiresinin ta Tanzimat Edebiyatımıza geçmiş köklü bir tarihi kişiliği vardır. Ayrıca Marmara’nın en güzel koylarından biri olan Kalamış’ın, Moda’ya bakan yakasında tarihi feneri ile ileri uzanmış güzel bir parçasıdır. Biz, kendi yazgısına bırakılmış bu güzel toprak parçasına, bu coğrafi değişiklikten yararlanarak çok daha düzenli, bilinçli ve estetik bir kişilik verebiliriz.” (s. 92)

FINDIKLI

“B. H. 2-Ablam” hikâyesinde anlatıcı Almanya’da bir Türk kızla tanışır. Kız Fındıklı’da bir konakta başlayıp oradan Nice’e, Cezayir’e, Paris’e, oradan da New York tarikiyle Masseur’e kadar uzanan macera dolu hayatını anlatır. (s. 57)

“D. Y 4-Öne Çıkan Bir Hanım” düz yazısında yazarımız, çoğu erkeklerden üstün olan Halide Edib’i anlatır. Halide Hanım, Atatürk öldükten sonra eşi ile birlikte yurda

döner ve Zeynep Hanım Konağı'nda bıraktığı hocalık görevine, artık Fındıklı'ya taşımış olan Edebiyat Fakültesinde yeniden başlar. (s. 111)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” oyununda Şaban ve arkadaşı Mısta bir sabah Fındıklı'daki Güzel Sanatlar Akademisinin bir atölyesine giderler. (s. 25)

FİRUSAĞA

“B. H. 3-Piliç Makinesi” adlı hikâyede kahramanı (adı verilmemiş) sabah erken evinden çıkar ve İstanbul semtlerini dolaşırken hastanede yatan Ali Rıza Bey'e gitmeye karar verir. Hastaneden çıktıktan sonra Firuzaga'ya gider. (s. 115)

FLORYA

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde denize Florya'dan giren bir kız dürbünü ile herkesi izleyen Hicabi Bey'in görüşünün dışında kalırdı. (s. 192)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” hikâyesinde anlatıcı İstanbul'un güzel sabahını anlatırken Florya'daki Cumhurbaşkanı Köşkü'ne Kurye götüren helikopterin geçtiğini söyler. (s. 19)

“B. O. 4-Dışardakiler” adlı oyunda Semih'in, Florya'da ilk gün gördüğü Aynur o kadar güzel yanmamıştır. Koca plajda bembeyaz sızdıydı. (s. 117)

“B. O. 5-Lütfen Dokunmayım” oyununda Topkapı Saray Kütüphanesi'ne gelen Sevgi o güz izinli olan Oktay'ı görünce neden Florya'ya gitmediğini sorar. (s. 153)

GALATA

“B. H. 1-Yağlı Kapı” adlı hikâyede Rıza, arkadaşlarından ayrılıp İstanbul'da dolaşmak niyetinde olduğu için gelen tramvayın sarı olmasına aldırmadan içeri dalar. Galata'ya çıkınca, Yüksekaldırım'a doğru yürür. Sonra tekrar Galata'ya inip bir kahvede saatlerce oturup okuma yazma bilmemesine rağmen bir Köroğlu gazetesi satın alır. (s. 32)

“B. H. 1-Beatris Mavyan” başlıklı hikâyede Bay Osep Mavyan anlatılırken onun Galata’da muazzam bir hanı olduğu söylenir. (s. 49)

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” hikâyesinde kaza yapan motordan kurtarılan iki kişi Recep ve Sadık, İstanbul’a getirilip ilk önce savcılığa götürülür. Savcılıktan çıkar çıkmaz iki arkadaş evvela Galata’da bir aşçı dükkânına giderek karınlarını doyurur. (s. 132)

“B. O. 3-Sersem Kocanın Kurnaz Karısı” oyunun kahramanı Mahpeyker, Himmet için şöyle der: “İçip içip sabahlara kadar Galata fahişeleri ile sürtüyor. Sonra da suçunu bastırmak için bize iftiraya kalkıyor.” (s. 119)

GEDİKPAŞA

“B. H. 2-Konçınalar” hikâyesinde Haldun Taner, iskambil hakkında çok ilginç konuşmayı yapar. İskambil kâğıtları gerçek hayatımızda var olan varlıklara benzetir. Mesela maşaları Gedikpaşa’da oturan Ermeni ailesine benzetir. (s. 50)

GÖKSU

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyesinde Haldun Taner, Güzide Hanımın karakterini anlatırken onun sürtük, keyfine, eğlencesine mecbur bir kadın olduğunu, tehdide rağmen gittiği yerlerin hiçbirinde kalmadığını, bir gün Çamlıca’ya, yarın Göksu’ye, öbür gün de başka bir yere gidebileceğini söyler. (s. 98)

“B. H. 2-Ayışığında Çalışkur” hikâyesinde Nuri, sevgilisi Melahat ile evlendikten sonra hayatının nasıl olabileceğini düşünürken pazar günleri evden yemek alıp karısı ile Göksu’ya gitmeyi planlar.(s. 134)

HALICIOĞLU

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” hikâyesinde kaza yapan motordan kurtarılan iki kişi Recep ve Sadık, İstanbul’a getirilip ilk önce savcılığa götürülür. Savcılıktan çıkar çıkmaz iki arkadaş evvela Galata’da bir aşçı dükkânında karınlarını doyurur. Sonra da Sadık,

Recep'e Halıcıoğlu'na gidip haber vermek için kazada ölen İlyas'ın ailesini bulacağını söyler. (s. 132)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyede Nizamettin Bolayır, daha çalıştığı yer olan Halıcıoğlu'na gitmeden önce sabah uyandığında ilk iş olarak denize dalmak adet edinmiş. (s. 32)

HARBİYE

“B. H. 3-Bayanlar 00” hikâyesi, helâlarda temizlik yapan Kevser Hanım'ın hikâyesidir. Harbiye'deki, Sultanahmet'teki, Tünelbaşı'ndaki, Kadıköy iskelesindeki helâlar için yazarımız şöyle der: “Daha içeri girerken genzinizi keskin bir asit ürik kokusu yakar.” (s. 65)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” oyunun kahramanı Mısta, Şaban Bey'e, Harbiye'deki Atatürk heykelinin eli ile bir yeri gösterdiğini ve tam gösterdiği duvarda “Türkiye'nin geleceği soldadır” yazılı reklamın olduğunu söyler. (s. 94)

HAYDARPAŞA

“B. H. 1-Sebati Bey'in İstanbul Seferi” adlı hikâyede Sebati Bey, arkadaşından Japon gülü tohumunu almak için İstanbul seferine çıkarken Haydarpaşa'ya gelip trenden indiğinde etrafı bayraklarla donanmış görerek afallar. İstanbul'un kurtuluş bayramı olduğunu öğrenir. (s. 74)

“B. H. 2-Fasarya” hikâyesinin kahramanı Fasarya hep farklı farklı yerlerde çalışırdı. Aralarında Haydarpaşa Garı da var. (s. 102)

“B. H. 3-On İkiye Bir Var” adlı hikâyede anlatıcı “Madem zamanı durdurmanın çaresi yok, madem zaman akacak, bari, geçişini iyice hissetsek” deyip geçişini hissetmek için İstanbul'u izler: “Vapur, Kızkulesi açıklarında... İşte Salacığa yaklaşıyoruz. Na şurası Selimiye, şu yeşil ışıklı Haydarpaşa mendireği... Şu mavi lambalar Kordon Otelinin değil mi? Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.” (s. 28)

“D. Y. 4-Her Gece Saat Dokuzda” düz yazısında Haldun Taner, sevilen sanatçılardan Rauf Ulukut’u anar. Bir gün yazarımız oyun seyrederken Rauf’un başı döner ve sahnede düşer. Haldun Taner, gitmek istemediği halde Rauf Bey’i Haydarpaşa Numune Hastanesine götürür. (s. 215)

“D. Y. 5-Hekesle Gelen Düğün Bayram” yazısında yazar, İstanbul’un kalabalığını ve vapurun kalkmasını bekleyen insanları anlatır. “Bacasından çıkması ile yükselemeden sert rüzgâra katılıp Haydarpaşa’ya doğru savrulan siyah dumana ve bu ayazda güvertesinden salkım saçak taşan yolcularına bakınca insana hemen kalkacağı hissini veren vapur, ne hikmetse hep öyle istim üzere durmasına rağmen bir çeyrekten beri kalkamıyordu.” (s. 139)

HÜNKÂR

“B. H. 2-Fasarya” hikâyesinde Haldun Taner, Güzide Hanımın karakterini anlatırken onun sürtük, keyfine, eğlencesine mecbur bir kadın olduğunu, tehdide rağmen gittiği yerlerin hiçbirinde kalmadığını, bir gün Çamlıca’ya, yarın Hünkâr’a, öbür gün de başka bir yere gidebileceğini söyler. (s. 98)

İBRAAMAĞA

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede Acıbadem’de yangın çıkınca Yeldeğirmeni’nin, İbraamağa’nın, Mısırlıoğlu’nun bütün efeleri oraya üşüşür. (s. 105)

İHLAMUR

“D. Y 4-Zoraki Diplomat – Gerçek Romancı” düz yazısında Haldun Taner, Yakup Kadri’yi anar. 1985’lerde Yakup Kadri, yazarımıza ortaklaşa bir oyun yazmayı önerir. Bir gün Haldun Taner’i İstanbul’daki evine çağırır. “İhlamur’da üç katlı bir evde oturuyordu. Üst kattaki tek odayı da bir çalışma stüdyosu haline getirmiştir.” (s. 207)

İMRALI

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” adlı hikâyede bekçi Zulfikar’ı yaraladığı için Nuri, Üsküdar cezaevinde üç yıl, İmralı’da ise iki yıl kalır. (s. 225)

İSABEY

“B. H. 3-İznikli Leylek” adlı hikâyede leyleklerin dinle ilişkisinden söz edilir. Yazar, leyleklerin hep Müslüman yerlerde bulunduğunu söylerken Müslüman yerlerin örneği olarak İsabey’i de gösterir. (s. 56)

İSTİNYE

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” oyununda bir Hüseyin Hüsnü Bey, İstinyeli Nuri’nin ağabeyi olarak tanıştırılıyor. (s. 56) Burada İstinye, bir şahsın sıfatı olarak geçer.

KABATAŞ

“D. Y. 7-Köprümüz” başlıklı yazısında Haldun Taner, ünlü pedagog Prof. Albert Marz’ı Kabataş’tan Üsküdar’a geçirip Çamlıca’ya götürür. (s. 7)

KADIKÖY

“B. H. 1-Dairede Islahat” hikâyesinde müessesenin yeni müdürü Bahadır Erdem işe yaramayacağına kanaat getirdiği memurların bir listesini yaparak, bunları birer birer tasfiyeye karar verir. Bu listesine kâtibesi Şükran da girer. İşinden ayrıldıktan sonra kız ortadan kaybolur. Bir gün iki memur kız ona Kadıköy vapurunda rastlar. Şükran eski haline benzemez. Başında son model bir şapka, sırtında bordo rengi bir manto. (s. 39)

“ B. H. 1-Sebati Bey’in İstanbul Seferi” adlı hikâyede Sebati Bey, arkadaşından Japon gülü tohumunu almak için Kadıköy’den vapurla karşı tarafa geçer. (s. 74)

“B. H. 1-Eller” hikâyesinde anlatıcı, el falına bakmaya meraklı olduğunu, insanların ellerine bakıp faraziyeler kurduğunu anlatır. Bu işin insani deliliğe götürebileceğini bilerek ne zamandır toplu yerlerde başını kitaptan hiç kaldırmazdı. Ama

bir gün Kadıköy'den vapurla karşıya geçerken vapurda gördüğü eller her şey değiştirir. (s. 124) “Bu el değil, bambaşka bir şeydi. Etrafı adeta bir hale ile çevrili, bembeyaz, göz kamaştırıcı bir cisimdi bu. Bana bakan bir dinsiz derhal imana gelebilir, bu eli gören bir manav hemen şair olabilirdi. Bu el öylesine mükemmeldi, mükemmeliyetin ta kendisi, son zirvesi idi. Onu anlayabilmek için, Kadıköy'den kalkan dokuz elli vapurunun penceresinde görmek ve tesiriyle benim gibi allak bullak olmak lazımdı. Gerisi laf ü güzafı. Anlatılamazdı. Anlaşılamazdı.” (s. 126)

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinin kahramanı Hicabi Bey, dürbünüyle neredeyse Anadolu yakasındaki bütün semtleri ve bu semtlerde yaşayanları izler. Aralarında Kadıköy ve Kadıköylüler de var. (s. 193)

“B. H. 3-On İkiye Bir Var” hikâyesinde anlatıcı, saate bakmadan saati bilişin yeteneğine sahiptir. Bir gün Kadıköy Belediyesi'nin yanındaki saatin altından geçerken saate hiç bakmadan kendi tahmin yapar ve tahmin yanlış çıkar. Saatin on dakika ilerde olduğunu gören çok sevinip bunca yıl boyunca kendini ilk defa normal insan gibi hisseder ama tam o sırada bir işçi saate merdiven dayanıp saatin on dakika ileri gittiğini söyler. (s. 22)

“B. H. 3-Bayanlar 00” hikâyesi helâlarda temizlik yapan Kevser Hanım'ın hikâyesidir. Harbiye'deki, Sultanahmet'teki, Tünelbaşı'ndaki, Kadıköy iskelesindeki helâlar için yazarımız şöyle der: “Daha içeri girerken genzinizi keskin bir asit ürik kokusu yakar.” (s. 65) Farklı yerlerin helâlarında çalışan Kevser Hanım sadece büyük vapurlarda değil, Kadıköy vapurlarında da çalışmıştır. (s. 66)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” hikâyesinin kahramanı Cüneyt, Kadıköy'e kalkan ilk vapurun kamp otobüsüne yetiştirmeye çalışır. (s. 39)

“D. Y. 2-Bir Vasiyet Üzerine” düz yazısında yazar, üniversiteleri ve üniversitelerde Alman hocaları anlatırken Prof. Neumarkt'la Kadıköy'de İleri Sokak'ta kapı komşu oturduğunu söyler. (s. 169)

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” yazısında Haldun Taner, Türkiye'nin aynı anda dört mevsim yaşamasından söz eder: “Yurdumuzun sayısız nimetlerinden biri de aynı anda

dört mevsim iklimini içermesidir. Batı sahillerimiz başka, güney bölgemiz başka, Marmara başka, Trakya başka, Karadeniz başka, doğu ileri başka başka ilkim şarkıları söylerler. Birinde ilkbahar, öbüründe yaz, bir başkasında kara kış yaşarsınız. Emektar payitaht, mikrokozmosunun, mikro kliması olarak her telden çalmayı belki bundan ötürü benimsemiştir. Kadıköy ve Anadolu sahili onun Riviyera'sıdır. Adalar Caprisi. İschiyası, Okmeydanı, Etiler ya da Kireçburnu rüzgârlara açık Kuzey Kutbu..." (s. 9)

"D. Y. 3-Her Anın Ayrı Önemi" – "Saat 23.59 iken 24.00 oldu. Gün kadranında Çarşamba, yerini Perşembe ile değiştirdi. 31 Aralık çekilip, yerini 1 Ocağa bıraktı. 1952 bitip, 1953 başlamıştı." Tam o sırada Haldun Taner, Kadıköy vapurunun güvertesinde oturup çok güzel bir şeyi keşfeder: "zaman geçiyor. Bizler zamanın içinde yüzdüğümüz halde zamanın geçişini değil de, o geçtikten sonra, sadece geçmiş olduğunu fark edebiliyoruz." (s. 155) Ve zamanı durdurmanın çaresini göremeyen yazar, geçişini daha iyi hissetmek için İstanbul'u izler: "Vapur Kızkulesi açıklarında. İşte Salacak'a yaklaşıyoruz. İşte şurası Selimiye, Dalgakıran'a geçiyoruz. Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi." (s. 155)

"D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları" başlıklı düz yazıda İstanbul'un sonbahar mevsimi anlatılır. "Bence mevsimlerin en güzeli sonbahar... Hele İstanbul'da, hele hele Kadıköy Yakasında..." (s. 157)

"D. Y 3-Doğruya Doğru, Eğriye Eğri" (18 Kasım 1984'de yazdığı) düz yazısında yazarımız, Kadıköy kültür kentin kültür merkezi olarak değerlendirir ve Bedrettin Dalan'ın, Kadıköy yakasının Kalamış'tan başlayan ve Bostancı'ya varan sahil şeridinde denizi doldurup yer kazanmak için işlediği bir projeyi anlatır. Denizden kazanılan bu alanın otuz metresi bir promönad, elli metresi de yeşil alan olacaktı. Bu yol sıkışık trafiği biraz rahatlatırken, özel yalılarının tekelerinden kurtarılan yeni kıyılar da halkın denize buluşmasını sağlayacaktı. Oksijensiz ve klorofilsiz kalan Kadıköy halkın için bu projenin be kadar yararlı olacağını düşünerek yazarımız, Dalan'ın dinamik ve halkçı atılımlarını destekler, ama bazı çalışmalarının da eleştirilmesini gerekli görür. (s. 225, s. 226)

“D. Y. 4-Şeytan Tüylü Bir Adam” adlı yazısında Haldun Taner, Muammer Ruşen’in oynadığı “Mart Bakanı” rolünü seyretmek için Kadıköy İl Tiyatrosuna gittiğini anlatır. (s. 140)

“D. Y. 5-Hekesle Gelen Düğün Bayram” başlıklı düz yazıda sabah saatlerinde Kadıköy’deki kalabalık ve vapurda bekleyen insanlar anlatılıyor. “Kalabalık, iskeleye sığınan taksilerin durduğu yere doğru taşmıştır. Camları buğulu tramvaylar, yağmurdan parlayan otobüsler ve çamurları yara yara gelen dolmuşların getirip getirip attığı, erken kalkmanın karamsarlığı somurtuk suratlarından okunan yeni gruplar, bu ilk kalabalığı rıhtım parkına yaymaya, belediye dairesine doğru uzatmaya başladılar. (...) Sis yoktu. Lodos yoktu. Ama Kadıköy vapuru olduğu yerden kıpırdamıyordu.” (s. 139)

“D. Y. 6-Ateşte Çek Kürekleri” adlı yazısında Haldun Taner, artık her şeyin hızlandığını halde Türk milletinin bir türlü hızlanamadığından söz eder: “Kadıköy vapuruna gidenleri, akşam vapurdan çıkanları seyredin. O kadar ağır aksak, fıstıklı makam bir salmış ki bu, derhal teşhisi koyabilirsiniz: Bu insanlar ne işlerine, ne de evlerine pek hevesle gidiyorlar. Yolda, kaldırımda da aynı yavaşlık.” (s. 172)

“B. O. 10-Haldun Taner Kabare” adlı oyunda bir rüya yorumcusuna gelen kadın kendini tanıtırken Kadıköy’den geldiğini, Kadıköylü olduğunu ve İstanbul’a pek inmediğini söyler. (s. 45)

“B. O. 10-Haldun Taner Kabare” oyununda kendi heykelini diktirmek isteyen Sıtkı Bey’e Refik şöyle der: “ Bence heykelini don gömlek yaptırt, sen öyle çok daha heybetli durursun. Şey de yapabilirsin Sıtkı... Kadıköy’deki boğa heykeli kaldırılıyormuş, nereye koyacaklarını bilmiyorlarmış... Kaç paraysa ver, satın al... Boğaya bir uzun don, bir gömlek giydirirsin olur biter... Sen o boğaya bayağı benziyorsun.” (s. 61)

KALAMIŞ

“B. H. 1-Bir Motorda Dört Kişi” hikâyesinde son vapuru kaçırın dört kişi motorun güvertesinde otururlar. “ Motor artık Moda’yı, Kalamış’ı da geride bırakmış, Adalara doğru yol almaya başlamıştır.” (s. 140)

“B. H. 1- Dürbün” hikâyenin kahramanı Hicabi Bey oturduğu yerden (oturduğu yer verilmemiş) kendi dürbünüyle nerdeyse Anadolu yakasının bütün semtlerini izler. Orta mesafeler için kullandığı 8/30 objektif Carl Zeiss marka asker dürbünüyle izlediğinde Kalamış koyu oturduğu yerden Güneydoğuda kalırdı.(s. 187) Hicabi Bey’in yaptıklarını meydana çıkınca Kalamış Koyuna lüfere çıkanlar biraz azalır. (s. 192)

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede hep değişik yerlerde çalışan Fasarya bir ara Kalamış’ta sandalcılık da yapar. (s. 95)

“B. H. 3-Ayak” hikâyesinde savcı yardımcısı, okul arkadaşı Selman Atacan’ı, Kalamış’ta Sait Paşa Sokağı’ndaki evine davet eder. (s. 51)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı yeşil” başlıklı hikâyede yazar, tek başına bir kayıkta oturur. “Vakit sabahın yedisi, mevsim sonbahar. Hava puslu. Adadan inen ilk vapur görünüyor uzaktan. (...) Kayık yağ gibi kayıyor Kalamış’ın kirli sularında.” (s. 113)

“D. Y. 1-Bir Ada Yaratmak” düz yazısında yazar, Fenerbahçe Yarımadası üzerinde yapılmış bir projeden söz eder. Ayrıca Kalamış Koyu’nda yeşil alanı ve kumsal yerleri kazanabilmek için büyük çalışmaların yapıldığını söyler. (s. 92)

“D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları” düz yazısında İstanbul’un sonbahar mevsimi anlatılır. “Bence mevsimlerin en güzeli sonbahar... Hele İstanbul’da, hele hele Kadıköy Yakasında. (...) sonbaharla birlikte bir şiirsellik iner Çamlıca’nın, Kalamış’ın Erenköy’ün bahçelerine. Yaz kalabalığından kurtulunca boyutları, perspektifleri ortaya çıkan eski, soylu sokaklara...” (s. 157) Yazarımız, sonbaharı daha iyi hissetmek için İstanbul’un sokaklarında dolaşır: “Sonbaharda havanın yoğunluğu da değişmiştir. Sesler başka türlü yankılanır. Maltaeriği ağacı çiçeğini sonbaharda açar. Bu çiçeğim mayhoş, uçucu, ısrarsız kokusu sonbaharın soylu kişiliğine çok yaraşır. Nedense en çok maltaeriği ağacı da bu yörededir. Kalamış’ta, Ethem Efendi’de, Çiftehavuzlar’da, Şaşkınbakkal’daki

bahçelerin önünden sırf onun rayihasını duymak için tekrar tekrar geçerim.” (s. 158)
Sonbahar kendi güzellikleriyle geçerken bir gün Haldun Taner, Kalamış’tan bir huzur almaya çıkmış olan okul arkadaşı Necmettin Tuncer’le karşılaşır. (s. 158)

“D. Y. 3-Nergislere Bakarken” yazısında çalışmaktan yorgun yazarımız yürüyüşe çıkar. Kalamış’taki çiçek bahçesinin önünden geçerken iri açmış nergisler görür. (s. 176)

“D. Y. 4-Şiirde Espri” adlı yazıda Özdemir’den bahsedilir. Yazar, Özdemir’le birlikte Kalamış’ta gece yarısı denize girdiklerini anar. (s. 289)

KALPAZANKAYA

“B. H. 2-Eczanenin Akşam Müşterileri” adlı hikâyede eczaneyi kapatmakta olan Recep’i semtin delikanlıları yakalarlar ve pikniğe Kalpazankaya’ya gideceklerini söylerler. (s. 88)

KANDİLLİ

“B. H. 1-Eller” hikâyesinde anlatıcı, Kandilli iskelesinde ihtiyar bir gişe memuru tanıdığını ve ondan ellerle fala bakmayı öğrendiğini söyler. (s. 122)

“D. Y. 4-Bir Sextet” düz yazısında yazar, Prof. Fahri Arel’den söz ederken yaz aylarında onun Kandilli’deki yalısında toplanıldığını söyler. (s. 251)

KANLICA

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinde Nuri sevgilisi Melahat ile evlendikten sonra hayatının nasıl olabileceğini düşünürken pazar günleri evden yemek alıp karısı ile Kanlıca’ya gitmeyi planlar. (s. 134)

KARAKÖY

“D. Y. 7-Hafta Sonu Tatil” yazısında Haldun Taner, iki günlük hafta tatili kararnameyi çıktığından ve bu iki gün tatili Türk vatandaşının nasıl değerlendireceğinden

bahseder. “Televizyon soğuk şov programlarını şimdi cumartesilere de uzatacak, lig maçları cumartesi günleri de halkı coşturacak, pazarları ayakta bile yer bulunmayan ada vapurları şimdi cumartesileri de ana baba gününe dönecek, Karaköy’den kalkan dolmuş motorları, şu canım kıyılarda lağımsız deniz bulamayan vatandaşları minibüs plaklarının eşliğinde daha az lağımlı kıyılara götürmeye, Pazar yerine cumartesiden başlayacak...” (s. 90)

“B. O. 2-vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban ve Mısta turistler için bir turist vapuru tutacağını ve bu vapurun Karaköy’den kalkacağını planlarlar. (s. 100)

KARTAL

“D. Y. 1-Asıl Dayanak: İnsan” düz yazısında yazar, Kartal’da gece eve iki mütecavizin girdiğini, direnen ana ile kızını vurulduğunu anlatır. Haldun Taner, şehirde bir sürü cinayetler olduğu halde kimse çıkıp da engel olmaya kalkışmadığına çok kızar ve insanların bu kadar umursamazlığından, sorumsuzluğundan, sadizme varan vurdumduymazlıklarından şikâyet eder. (s. 83)

KASIMPAŞA

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” hikâyesinde kaza geçiren motordan kurtarılan iki kişi Recep ve Sadık, İstanbul’a sevk edildikten sonra Kasımpaşa’da oturan kaptanın ailesine gidip haber vermeye karar verirler. (s. 132)

“B. H. 2-Şişhaneye Yağmur Yağıyordu” adlı hikâyede Süheyl Erbil Bey tramvay içine sinen ıslak palto kokusundan sinirlenip sahanlığa çıkar ve etrafını izler. “Bütün aradaki tramvaylar dizi olmuş, bekliyorlardı. Arkada dizi olmuş bekleyen tramvayların on yedincisi tam Beyoğlu Kaymakamlığı’nın önüne rastlıyordu. Kasımpaşa tarafından kopup gelen bir karga sürüsü, avaz avaz, Maliye şubesinin üzerinden uçup kayboldu.” (s. 24)

KAZLIÇEŞME

“B. H. 2-Fasarya” hikâyesinin kahramanı Fasarya, Kazlıçeşme’deki bir bisküvi fabrikasında gece bekçi olarak çalışmaya başlar. (s. 101)

KIZILTOPRAK

“B. H. 1-Dürbün” başlıklı hikâyede Hicabi Bey her zamanki gibi dürbünle etraflarını izlerken Niyazi Bey’in bahçesini görüp geçenlerde bu bahçede yapılmış bir nişan aklına gelir. Bu Niyazi Bey’in oğlu Erdem’in ve sevgilisinin Güliz’in nişanıydı. Güliz evlenmeden önce annesi ile beraber Kızıltoprak’ta otururdu. (s. 189)

KİREÇBURNU

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” yazısında Haldun Taner, Türkiye’nin aynı anda dört mevsim yaşamasından söz eder: “Yurdumuzun sayısız nimetlerinden biri de aynı anda dört mevsim iklimini içermesidir. Batı sahillerimiz başka, güney bölgemiz başka, Marmara başka, Trakya başka, Karadeniz başka, doğu ileri başka başka ilkim şarkıları söylerler. Birinde ilkbahar, öbüründe yaz, bir başkasında kara kış yaşarsınız. Emektar payitaht, mikrokozmosunun, mikro kliması olarak her telden çalmayı belki bundan ötürü benimsemiştir. Kadıköy ve Anadolu sahili onun Riviyera’sıdır. Adalar Caprisi. İschiyası, Okmeydanı, Etiler ya da Kireçburnu rüzgârlara açık Kuzey Kutbu...” (s. 9)

KİLYOS

“B. O. 4-Dışardakiler” adlı oyunda Aynur, Semih’le konuşurken bir kere Cabir’le birlikte Kilyos’a gittiğini söyler. (s. 137)

KUMKAPI

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinin kahramanı Nuri Kumkapı Gençlik Kulübü’nde boksa çalıştığı için bekçiyi tek yumrukta yere yıkacağından emindi. (s. 138)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyede sahil yolundan geçen otobüste oturan Cüneyt, yaktığı sigarasının dumanını, önemli bir şeyler düşünür gibi, Kumkapı meyhanelerine doğru savuruyordu. (s. 38)

KURTULUŞ

“B. H. 1-Harikliya” adlı hikâyede Harikliya ve Andon Vasilyadis bütün manasıyla birbirlerine âşıklar. Artık evlenmeyi düşünürler. Kurtuluş’ta çoktan beri gözüne kestirdiği bir dükkânı satın alabilirlerse karı-koca rahat rahat geçinebilirdi.

KURUÇEŞME

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede Fasarya yaralanıp Kasımpaşa Deniz Hastanesinde yatar. Fasarya başına gelenleri anlatmasından Kuruçeşme’de birinin ona ateş açtığını öğreniyoruz. (s. 99)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban ve Mısta bir gün İstanbul gezisine çıktıklarında Kuruçeşme’ye gelirken Şaban Kuruçeşme’nin kömürlüklerinin aydınlandığını söyler. (s. 102)

KÜÇÜK MODA

“B. O. 9-Ayıışığında Şamata” adlı oyunda Recep Küçük Moda’da bir tur atmaya çıkar. Ve Zülfikar’dan Küçük Moda’daki Muhtar’ın çayhanesine gelmesini ister. (s. 31)

KÜPLÜCE

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde yazarımız, bir gün Pelit Kahvesinde tanıştığı Zuhal adlı kızla beraber İstanbul gezisine çıkar. Büyük Çamlıca’yı gezdikten

sonra kırk yıllık İstanbulluların bile pek bilmediği patika bir yoldan Küplüce'ye yürürler.
(s. 101)

“D. Y. 4-Ne İçinde Zamanın, Ne De Büsbütün Dışında” düz yazısında yazarımız, Ahmet Hamdi Tanpınar'dan bahsederken bir olay anlatır: “Yaz sonlarında bir gün Küplüce arkalarında bir yürüyüş yapmış, hem güneşli, hem de hüzünlü doğanın kaçıcı birkaç anını yaşarken, bu benzetişini kendi keşfetmiş olmanın mutluluğuna varmıştır. Ertesi gün beni fakültede bulmuş, o yaşantının etkisi uçup kaçmadan, alelacele Giorgione'nin Venüs'ünü görmek, ona bir de dünkü yaşantısının açısından yeni bir olgunlukla bakmak istemişti. Doğa, kentler, mimari, kitap, müzik, resim, heykel, koca sanat tarihi, onun için yeni yaşantıları, görünümleri ile şaheserleri ile doğrulayan, destekleyen bir büyük kaynak oluyordu. Bu geçici hayat içinde, insan kendine bundan seviyeli bir oyun bulamazdı.” (s. 41)

“D. Y. 4-Om Mani Padme Hum” adlı yazıda Asaf Halet Çelebi'nin Küplüce Mezarlığına defnedildiği söylenir. (s. 58)

“D. Y. 4-Güneş Ufuktan Daha Doğmadan” düz yazısında genç bir Profesör Ahmet Selahaddin istiklal davasının ilk bilimsel ve hukuki savunucusu olur. Polis Ahmet'in peşine düşer. Bu yüzden Ahmet artık evine gelemez olup tehlike işareti verildiği geceleri Küplüce'de kayınpederi Matbaayı Amire Müdürü Hamit Bey'in köşkünde geçirmektedir. (s.95)

LALELİ

“D. Y. 4-Öne Çıkan Bir Hanım” düz yazısında Haldun Taner, Halide Edip'in hayatını anlatırken onun Laleli'de dar bir sokaktaki evinde oturduğunu öğreniyoruz.
(s. 112)

MAÇKA

“B. H. 1-Kooperatif” başlıklı hikâyesinde anlatıcı, dutluğun aşağısındaki arsada yeni bir mahallenin yapıldığını anlatır. Yeni yapılmış mahallede Şişli’nin, Maçka’nın, Ayazpaşa’nın modern bir hava taşıdığını söyler. (s. 164)

“B. H. 3-Ases” hikâyesinde anlatıcı futboldan bahseder. Ama birden İstanbul’un manzarasını canlandırır. “Gazhane’nin dumanı tembel tembel göğe yükseliyor. Teknik Üniversite’nin köşesinde bir hevenk bedavacı. Yağmur bulutları yine kümelenmeye başladı. Yolunu şaşırılmış bir martı sürüsü saat kulesi ile açık tribün arasında birkaç defa gitti geldi. Sonra Maçka’ya doğru uzaklaştı. Demedim mi? Yağmur çiselemeye başladı.” (s. 142)

MAHMUTPAŞA

“B. H. 1- Beatris Mavyan” adlı hikâyede Beatris’in sevdiği Jirayir Keklikyan, Mahmutpaşa’da bir manifatura mağazası işletirdi. (s. 51) Anlatıcı, delikanlının Mahmutpaşa esnafı tonu ile konuştuğunu da söyler. (s. 54)

MALTEPE

“B. H. 1-Sebati Bey’in İstanbul Seferi” hikâyesinde çoluk çocuğu olmayan Sebati Bey yapayalnız Maltepe’nin dağında oturur. “Maltepe’nin havası malum... Öğleden sonra bir deli rüzgâr dört tarafı tamtakır kurutup bırakır.” Ama buna rağmen Sebati Bey bahçesinde çiçekler yetiştirir. (s. 73)

“B. H. 2-Ayışığında Çalışkur” hikâyesini yazar ay doğuşu ile başlar: “Ay, iri ve toparlak, Maltepe sırtlarında doğuverdi. Yassıada üstlerinde bir yıldız, onun çıkışı ile rahatı kaçmış gibi olduğu yerden kaydı., gökyüzünden ışıklı bir yol çizerek gözden kayboldu. Eylülün on ikisi olmasına rağmen hava pekâlâ da ılıktı.” (s. 119)

MASLAK

Anlatıcı, “B. H. 1-Beatris Mavyan” adlı hikâyede kahramanın Bay Osep Mavyan’ın, Maslak yolunda vasi arazisi, Galata’da muazzam bir hanı, Altınbakkal’da müteaddit apartmanları olduğunu anlatır. (s. 49)

“B. H. 2-Fasarya” hikâyesinin kahramanı Fasarya her zaman evine Maslak yolundan geçerek dönerken bir gün Büyükdere’den döner. Kuruçeşme önüne geldiğinde arabasının benzini bitip bir yerde durur. Tam o sırada yanına gelen hırsız ona ateş eder. Ve Fasarya yaralanıp hastaneye kaldırılır. (s. 99)

MECİDİYEKÖY

“D. Y. 4-Hadonist Bir Kirpi” yazısında Haldun Taner, Refik Halit’i anarken Refik’in karısıyla beraber Mecidiyeköyü’nden Bahariye’ye ona misafire geldiklerini söyler. (s. 87)

MERTER

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyede Nizamettin Bolayır ve Cüneyt sahil yolundan geçen otobüste karşılaşırlar. Nizamettin Bolayır diğer yolcuların, hep Merter Sitesi’nde oldukları için ordaki inşaatta çalışan işçiler olduğunu düşünürdü. Şimdi de otobüs dört işçiyi Merter’de bırakıp yoluna devam eder. (s. 37)

MISIRLIOĞLU

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede Acıbadem’de yangın çıkınca Yeldeğirmeni’nin, İbraamağa’nın, Mısırlıoğlu’nun bütün efeleri oraya üşüşür. (s. 105)

MODA

“B. H. 1-İşgüzar Bir Polis” hikâyesinde, karısı öldükten sonra Asım Kutay yemeden içmeden çok fenalaşır. “Moda Caddesinde kol kola gezen mesut çiftleri

seyrettikçe yüreği sızlıyor, karısına benzettiği bir kadın görse bayılacak gibi helecanlar geçiriyordu.” (s. 86)

“B. H. 1-Made İn USA” adlı hikâyede anlatıcı sevgilisi ile randevulaşıp yemeği Moda’daki bir pansiyonda yer. (s. 111) Sonra da sevgilisi Fred habersiz kaybolunca kız, onu bulmak için Moda’ya gidip Fred’in kaldığı pansiyonda sorar. Bir kadından, Fred’in bir hafta evvel oradan çıktığını öğrenir. (s. 115)

“B. H. 1-Bir Motorda Dört Kişi” hikâyesinde son vapuru kaçırın dört kişi motorun güvertesinde otururlar. “ Motor artık Moda’yı, Kalamış’ı da geride bırakmış, Adalara doğru yol almaya başlamıştır.” (s. 140)

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde Hicabi Bey oturduğu yerden (oturduğu yer verilmemiş) dürbünü ile İstanbul’un semtlerini izlerken Moda iskelesi Kuzeyde kalır. (s. 187)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” başlıklı hikâyede anlatıcı, İstanbul’un erken sabahını işitmeye çalışırken bir yere geç kalmış gibi siyah bordürlü kanatlarıyla telaşlı telaşlı çırpınan, sınırlı bir deniz saksaganı sürüsü Moda’ya doğru geçer. (s. 18)

“D. Y. 2-Komşuluk Ölüyor” adlı düz yazının konusu komşuluğun kaybolmasıdır. Yazar birçok örneğini gösterir. Mesela, Hasan Tahsin, Moda’da Deniz Apartmanı’ndaki dairesinde ölmüş ama komşuları günlerce haberi almamışlar. Yazarımız, bunun nedeni olarak dünyanın her yerinde dostluğun, komşuluğun azaldığını düşünür. (s. 131)

“D. Y. 4-Sıra Dışı Bir Diplomat” yazısında, Orhan Tahsin’in, emekli olduktan sonra Moda’ya yerleştiğini öğreniyoruz. (s. 285)

“D. Y. 4-Şiirde Espri” adlı yazıda Özdemir’den bahsedilir. Yazar, Özdemir’le birlikte Kalamış’ta gece yarısı denize girdiklerini, sonra Moda Parkında çift kale futbol oynadıklarını anar. (s. 289)

“D. Y. 5-1960’a Girenken” adlı yazısında Haldun Taner yeni yılın kutlamasını yapar. Büyüklere saygılarını, küçüklere sevgilerini sunup bütün İstanbulluların yanında Beyazıt Meydanı’na, Moda Burnu’na, Galata Kulesi’ne de nice yıllar diller. (s. 182)

“D. Y. 6–10 Kasım” yazısında Haldun Taner, Atatürk’ten bahsederken bir yaz gecesini hatırlar: “Moda’da bir yaz gecesi halkla içki ikram ettikten sonra kadehini kaldırıp şöyle konuşabilir: “Vatandaşlarım, bunu rakı derler. Vaktiyle padişahlar gizli içerlerdi...” (s. 45)

“B. O. 4-Dışardakiler” adlı oyunda Şehriban, ittihatçıların Moda’dan Alman torpitosuna binerek kaçtıklarını anlatır. (s. 120)

MÜHÜRDAR

“B. H. 1-Dürbün” hikâyesinde kahraman Hicabi Bey dürbünüyle İstanbul’un Anadolu yakasındaki semtleri izler. Bunu öğrendikten sonra millet Hicabi Bey’in görüşünün dışında kalan semtleri tercih etmeye başlar. Bu semtlerin arasına Mühürdar da girer. (s. 192)

“B. H. 4-Karşılıklı” adlı hikâyede anlatıcı, Reşit Baba’nın evinden çıktıktan sonra sert bir rüzgâr yerdeki su birikintilerini ürpertirken Mühürdar’a yürür. (s. 66)

NIŞANTAŞI

“B. H. 3-Ayak” hikâyenin kahramanı Erci karısı ile birlikte, Pazar günü Nişantaşı’nda Çamlıbel apartmanındaki Amerikan müzayedesine gidip “Home Jurnal” de gördükleri dış budak rengi üç ayak masanın bir eşini almaya karar verirler. (s. 45)

OKMEYDANI

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” yazısında Haldun Taner, Türkiye’nin aynı anda dört mevsim yaşamasından söz eder: “Yurdumuzun sayısız nimetlerinden biri de aynı anda dört mevsim iklimini içermesidir. Batı sahillerimiz başka, güney bölgemiz başka, Marmara başka, Trakya başka, Karadeniz başka, doğu illeri başka başka ilkim şarkıları söylerler. Birinde ilkbahar, öbüründe yaz, bir başkasında kara kış yaşarsınız. Emektar payitaht, mikrokozmosunun, mikro kliması olarak her telden çalmayı belki bundan ötürü

benimsemiştir. Kadıköy ve Anadolu sahili onun Riviyera'sıdır. Adalar Caprisi. İschiyası, Okmeydanı, Etiler ya da Kireçburnu rüzgârlara açık Kuzey Kutbu..." (s. 9)

OSMANBEY

"B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo" adlı hikâyede anlatıcı, müzisyen Stephan Aleksandrovitch Lınowsky'dan söz eder. Onu dinlemek için Osmanbey'den, Etyemez'den çok güzel kızların geldiğini anlatır. (s. 146)

"D. Y. 6-Okuyucu Mektuplarına Cevaplar" düz yazısında yazar, Osmaybey'den gelen bir mektuptan söz eder. Ergin Akça adında bir okuyucu Yahya Demirel'in yakında tahliye edilip edilmeyeceği konusunda bir soru sorar. (s. 101)

PANGALTI

"B. H. 1-Beatris Mavyan" adlı hikâyede Beatris'e âşık olan Jirayir Keklikyan'nın karakteri çizilirken onun Pangaltı'daki Ermeni lisesinden şahadetname alamadığı söylenir. (s. 51)

"D. Y. 5-Gençliğin Üstünlüğü" düz yazısında şehrin en sevimli tiyatrosunun, Genç Oyuncular Topluluğu'nun, Pangaltı'daki lokallerinde, yirmi yaşında bir arkadaşlarının yazdığı yerli oyunu oynadığını öğreniyoruz. (s. 87)

PARMAKKAPI

"B. H. 1-Harikliya" hikâyesinde anlatıcı seneler boyunca tanıdığı bir kızın hayatından söz eder. İsmi Harikliya. Bir gün kız, Andon Vasilyadis adında sevgilisini bırakıp ortadan kaybolur. Bu hadiseden sonra anlatıcı, bir pazar günü Harikliya'nın, Parmakkapı'da uzun boylu bir Amerikan bahriyelisi ile kol kola gördüğünü anlatır. (s. 90)

"B. H. 3-Piliç Makinesi" adlı hikâyenin kahramanı (adı verilmemiş) piliç çıkaran makineyi bulmak için önce Tarlabası'na gider. Orda bulamayınca aramaya devam edip Parmakkapı'ya geldiğinde Nurettin'e rastlar. (s. 112)

“D. Y 1-Anılmak Üzerine...” başlıklı düz yazıda Parmakkapı’daki Sanatseverler Lokali’nde yapılan bir tartışmaya Türk edebiyatının en iyi hikâyecilerinden olan Sait Faik’in katıldığı anlatılır. (s. 151)

PENDİK

“B. H. 1-Geçmiş Zaman Olur ki...” hikâyesinde anlatıcı bir gazetede iki satırlık bir kiralık ilanı görür görmez on sekiz evvelki geçmişi birden gözünde canlanır. Pendik sahilinde bir köşk, o köşkün penceresinden menekşe bakışları ile Mahinur aklına gelir. (s. 63)

“D. Y. 3-Dayanışma ve Vefa Duygusu Üzerine” başlıklı düz yazıda Haldun Taner’e, arkadaşı Tümer, Pendik’teki bir mutsuz hasta hakkında bilgi verir. (s. 39)

RAMİ

“B. O. 4-Dışardakiler” adlı oyunun kahramanı Necati annesine, Rami’ye gidip gece biraz geç döneceğini söyler. (s. 161)

RUMELİHİSARI

“D. Y. 4-Edebiyatımızın Grand Seigneur’ü” yazısında Haldun Taner, Abdulah Şinası Hisar’ı anlatırken Rümelihisarı’nın, Büyükada’nın, Çamlıca’nın onun romanlarının dekorunu oluşturduğunu söyler. (s. 24)

SALACAK

“B. H. 3-Artırmalar” hikâyesinde anlatıcı bir sergide bir kadınla karşılaşır. Hemen tanıyamaz, ama sonra Salacak’ta oturduğu evin sahibinin kızı olduğunu hatırlar. (s. 80)

“D. Y. 3-Her Anın ayrı Önemi” yazısında Haldun Taner, Kadıköy vapurunun güvertesinden İstanbul’u izler: “Vapur Kızkulesi açıklarında. İşte Salacak’a yaklaşıyoruz.

İşte çurası Selimiye, Dalgakıran'a geçiyoruz. Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi." (s. 155)

"B. O. 9-Ayıışığında Şamata" adlı oyunda Zülfikar izin gününde Selamiçeşme'de bir düğüne gittiğini, düğünde Salacak'tan saz takımı getirildiğini ve çok eğlendiğini anlatır. (s. 32)

SARAÇHANEBAŞI

"B. H. 1-Sebati Bey'in İstanbul Seferi" adlı hikâyede Sebati Bey, arkadaşından Japon güllü tohumu almak için Maltepe'den Saraçhanebaşı'na gider. (s. 73)

SELAMİÇEŞME

"B. O. 9-Ayıışığında Şamata" adlı oyunda Zülfikar izin gününde Selamiçeşme'de bir düğüne gittiğini, düğünde Salacak'tan saz takımı getirildiğini ve çok eğlendiğini anlatır. (s. 32)

SELİMİYE

"D. Y. 3-Her Anın Ayrı Önemi" yazısında Haldun Taner, Kadıköy vapurunun güvertesinden İstanbul'u izler: "Vapur Kızkulesi açıklarında. İşte Salacak'a yaklaşıyoruz. İşte burası Selimiye, Dalgakıran'a geçiyoruz. Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi." (s. 155)

SIRASELVİLER

"B. H. 1-Tuş" hikâyesinde Aydemir'in tarafından tecavüz edilen Nesrin ortadan kaybolunca onun hakkında birbirini tutmaz haberler yayılmaya başlar. Anlatıcı, bir gün Taksim Sineması'nın holünde onunla karşılaştığını anlatır. Kız onu Sıraselviler'deki evine davet eder. Anlatıcı, verdiği adrese (Sıraselviler, Çınar Sokak, 17) gittiğinde kızın artık fahişe olduğu meydana çıkar. (s. 101)

“B. H. 3-Piliç Makinesi” adlı hikâyenin kahramanı (adı verilmemiş) piliç çıkaran makineyi bulmak için önce Tarlabası’na gider. Orda bulamayınca aramaya devam edip Parmakkapı’ya geldiğinde Nurettin’e rastlar. Nurettin’den ayrılıp Sıraselviler’e gelince aklına Ali Rıza Bey gelir ve Alman hastanesine doğru yürür. (s. 114)

SİRKECİ

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” başlıklı hikâyede kaza yapan motordan kurtarılan iki kişi, Recep ve Sadık, trenle Sirkeci’ye getirilir. (s. 131)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyede Nizamettin Bolayır sabah erken saatlerinde dışarıya çıkıp biraz yürüdükten sonra sahil yolundan geçen bir otobüse biner. Otobüste Cüneyt’le karşılaşır. Anadolu yakasına geçmek için Sirkeci’de inip Üsküdar iskelesine doğru yoluna devam eder. (s. 40)

“D. Y. 4-Sazlı Operetten Çardaş Fürstin’e” düz yazısında yazar, Mehmet Cemalettin’den bahseder. Mehmet bir gün lostracı dükkânına girer. Orada müşterinin tuttuğu Tercüman gazetesinde bir ilan görür. Ziraat Nezareti’nin Macaristan’a öğrenci göndermek için imtihan açtığını öğrenir. Mehmet hemen adaylar arasına yazılır. Ertesi gün yapılan imtihan sonunda da yüzlerce kişi arasından bursu kazanır. Ve kazandıktan sonra Sirkeci’den uzaklaşan trenle Butapeşte’ye gider. İşte Avrupa kapısı böyle açılmıştır. (s. 66)

“D. Y. 4-S/S Ankara” adlı düz yazı yazılırken Avrupa’ya gidebilmek için artık yollar değişmiştir. “Osmanlılar Avrupa’ya gidecek olunca ilkin vapurla Köstence’ye geçer, oradan trene rakiben Avrupa’ya uzanırlarmış. Eski telgraflarda, eski mektuplarda, eski gazete haberlerinde “Köstence tarikiyle Budapeşte’ye hareket ettik”, “Köstence tarikiyle Fransa’ya giden Maliye Vekilimiz Paris’e vasıl oldu” gibi klişelerle sık sık rastlanırdı. Ünlü Orient Express, Sirkeci’ye sarkınca Köstence yerine bu defa da Sirkeci Garı, Avrupa’nın eşiği oldu idi. Öte yandan, İstanbul limanından Avrupa’ya Türk gemileri de kalkar oldular.” (s. 227)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” oyununda Nilüfer, Vicdani’yle tartıştıktan sonra evden kaçıp bir Sirkeci otelinde iki tüp uyku hapı yutar. (s. 99)

SULTANAHMET

“D. Y. 2-Alman Çeşmesi” adlı düz yazısında yazan Sultanahmet meydanı ve onun güzelliğini anlatır. Bizanslılar zamanında orada araba yarışlarının yapıldığını, gladyatörlerin kapıştığını, aslanların kükreyerek adam parçaladığını anlatır. Daha sonra Osmanlı sultanları Surnameler’in saptayıp bugüne aktardığı nice şenlikleri ve alayları burada düzenlemişler.

Haldun Taner, Sultanahmet Meydanını şöyle çizer: “Sultanahmet Meydanı şehrin ortasında insanın içini açan, geniş, havadar, engin ufuklara bakan eşsiz bir meydandır. İçiniz daraldığı bir gün oraya gidin, birden ferahlarsınız. Bazı yerlerin konumunda, ışınımında – nerdeyse ikliminde diyeceğim – bir sıcaklık, bir rahatlık vardır, size geçer. Miletoslu İsidore ile Sedefkâr Mehmet Ağa 13 yüzyıl ara ile sanki gönül birliği etmişler, iki uygarlık arasındaki en estetik uyumu bu alanda sağlamışlardır. Camiini ne az ne çok, Ayasofya’dan tam bu uzaklığa kondurmak bile Mehmet Ağa’nın zevkinin ve sanat saygısının belgesidir.” (s. 135)

Yazar yıkılmış, yerine zevksiz yapılar çıkmış olan başka eski yapılara, eski meydanlara bakarken Sultanahmet Meydanı için aynı şeylerin söylenmez olduğunu düşünür. “Ufak tefek düzenlemeler dışında o nasılsa aynı kaldı.” Sonda da çocukluğunun zamanındaki Sultanahmet’ini anar: “Ayasofya ile Sultanahmet’in arasındaki bugün park olan düzlük çocukluğumuzda çıplak bir alandı. Kira ile bisiklete biner tur atardık. Sultanahmet Camii avlusunda şimdi yeşil alanlaştırılmış yerde “cami içi” dediğimiz statta hareketli maçlar yapardık. Galatasaray’ın sonra da Güneş’in bir arada da milli takımın unutulmaz sol açığı dripling ustası Rebi Erkal’ın ilk gollerine bu avlu tanık olmuştur.”

Haldun Taner, Sultanahmet Meydanında orta yerde yeşil alanlarda, Mısır’dan getirilmiş hiyeroglif yazılı iki obelisk ve Alman Çeşmesi denilen somaki sütunlar

üzerine yükselen meşhur çeşmenin olduğunu söyler. Yazar düz yazısında Alman Çeşmesinin hikâyesini de anlatır. “1898’de yine böyle sonbahar günü başlamış çeşmenin tarihi. İkinci Wilhelm’in, İstanbul’u ikinci defa ziyaret ettiğinde II. Abdülhamit’e bir dostluk cemilesi olarak yaptırdığı bu çeşme o tarihten bu yana Sultanahmet Parkı’nın simgesi olagelmiş. (...) Bütün mermer, tunç, demir ve diğer parçaları Almanya’da yapılarak İstanbul’a getirilmiş, burada temelinin üzerine kurulmuş olan bu meydan çeşmesinin 1901’de törenle açılışında musluklarından günlerce şerbet aktığı ve ahalinin Türk – Alman dostluğu şerefine kana kana şerbet içtiği rivayet edilir.” (s. 136) Yazarımız çeşmenin şimdiki halından hiç memnun değil. “dört yanı açık, püfür püfür bundan havadar yaz oteli bulunamaz. Hazır muslukları kurumuş beş altı yalak da emrinize amade. Bundan ötürü çeşmenin civarı çiş kokusundan geçilmiyor.” (s. 137)

“D. Y. 4-Öne Çıkan Bir Hanım” düz yazısında Halide Edip anlatılır. Yazarımız yazısında Halide hanımın, Sultanahmet Mitinginde ayaklarını ucuna basa basa kısa boyunu yükseltmeye çalışarak ve tiz kadın sesi ile avaz avaz bağırarak katıldığını söyler. (s. 108)

“B. H. 3-Bayanlar 00” hikâyesinde, Harbiye’deki, Sultanahmet’teki, Tünelbaşı’ndaki, Kadıköy iskelesindeki helâlalar için yazarımız şöyle der: “Daha içeri girerken genzinizi keskin bir asit ürik kokusu yakar.” (s. 65)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” hikâyesinde Sultanahmet filmcilerin en sevdiği yer olarak söylenir. (s. 22)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyede Nizamettin Bolayır vapurla karşıya geçerken vapurun güvertesinde Sultanahmet’te oturan Sevim Hanım’la karşılaşır. (s. 41)

SULTAN TEPESİ

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” hikâyesinde eşinin ölümü haberini henüz alamayan Şayeste Hanım, Sultan Tepesi’ne gezmeye gider. (s. 136)

SÜTLÜCE

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” adlı oyunda eczacı Sadettin, oğlu Ünal için bir kız bulmuş ve oğlunu Sütlüce’ye götürmek ister. Ünal pek istekli olmadığı için bu işi ceza gibi görür. (s. 59)

ŞAŞKINBAKKAL

Yazarımız “D. Y. 1-Asıl Dayanak: İnsan” adlı düz yazısını can acıtan haberlerle başlar. Bu haberlerden biri Şaşkınbakkal’da iki daireye girip ev sahiplerini bağlayan ve kızlarını zorla odaya kapatan hırsızlar hakkında. (s. 83)

“D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları” düz yazıda İstanbul’un sonbahar mevsimi anlatılır. Yazarımız, sonbaharı daha iyi hissetmek için İstanbul’un sokaklarında dolaşır: “Sonbaharda havanın yoğunluğu da değişmiştir. Sesler başka türlü yankılanır. Maltaeriği ağacı çiçeğini sonbaharda açar. Bu çiçeğim mayhoş, uçucu, ısrarsız kokusu sonbaharın soylu kişiliğine çok yaraşır. Nedense en çok maltaeriği ağacı da bu yörededir. Kalamış’ta, Ethem Efendide, Çiftehavuzlar’da, Şaşkınbakkal’daki bahçelerin önünden sırf onun rayıhasını duymak için tekrar tekrar geçerim.” (s. 158)

“D. Y 4-Osmanlının Peşinde” düz yazısında Haldun Taner, Kemal Tahir’i anlatır. On iki yıl yattığı hapisten sonra Kemal Tahir, Şaşkınbakkal’da küçük bir eve çekilip eşi Semiha Hanımın sevecen ve huzurlu atmosferinde arı gibi çalışmaya koyulur. (s. 148)

ŞEHZADEBAŞI

“D. Y. 2-Alman Çeşmesi” düz yazısında yazar çocukluğun geçtiği semtleri, sokakları gezerken bir nostaljiği hissedip “Nerede bizim oturduğumuz Şehzadebaşı, nerde bugünkü?” diye sorar. Eski yapılar, eski sokaklar artık eskisi gibi değil ve Haldun Taner buna çok üzülür. (s. 134)

ŞİŞHANE

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” adlı hikâyede kaza geçiren motordan kurtarılan iki arkadaş, Recep ve Sadık, İstanbul’a getirilir. İki arkadaş kazada ölen kaptanın evine gidip karısına haber vermeye karar verirler. Şişhane’ye çıkıp Kasımpaşa’ya inerler ama karısını evde bulamazlar. (s. 132)

“B. H. 2-Şişhanede Yağmur Yağıyordu” adlı hikâyenin kahramanı yirmi yaşına gelen Kalender adlı bir zattır. Vaka, Kalenderin her günkü vazife bölgesi olan Şişhane’de geçer. Vakanın geçtiğı Şişhane’de mevsim kasımdı. Üstelik Şişhane’de Merkez Bankası’nın önündeki büyük saat, 18.30’u gösteriyordu.(s. 33) Şişhane’de ince ince, sessiz sessiz sonbahar yağmuru yağıyordu. Kalender, Şişhane’den geçerken bir aynada kendi hayâlini görür. At korkudan geri gitmeye başlar ve elektrikçi dükkânının vitrinini yere indirir. Ama asıl kaza tam o zaman olur. Sabah aldığı telgraftan sinirlenen Artin Margusyan Şişhane’den geçerken trafik kazasını yapar. Yoldan geçen tramvayı çarpar. Tam o sırada Süheyl Erbil kazadan dolayı duran tramvaylardan birinde oturup sinirli sinirli sigara içerdi. Süheyl biraz daha bekler ve tramvayın kalkacağı yok görünce Şişhane yokuşunu yürüyerek iner. Süheyl, Şişhane’de tam kaza olduğı yerden geçerken Serap’la karşılaşır. Süheyl kızla görüşmekten çok sevinir. İki konuşmaya dalarlar. Tam o sırada bütün Şişhane alt üst iken onlar sanki orda değildiler, sanki yağmur yağmıyordu. Hikâyede anlatıcı Şişhane için şöyle der: “Günler geçer, yıllar geçer Şişhane’nin çöpleri bitmez, o dumanlı gençlik çağı duman misali erir biter.” (s. 21)

“D. Y. 1-Çağın Futbolu” başlıklı düz yazıda ikinci dünya savaşından sonra Habibi Edip Törehan’ın, Beyoğlu’nun Şişhane sırtlarında, basın üslubuna yeni bir aş tutturmayı denediğı anlatılır.

ŞİŞLİ

“B. H. 1-Heykel” başlıklı hikâyede Üryanizade Sıdkı kendi heykelini diktirmek için uygun bir yeri ararken Şişli’deki apartmanın methal bahçesi aklına gelir. (s. 43)

“B. H. 1-Kooperatif” başlıklı hikâyesinde anlatıcı, dutluğun aşağısındaki arsada yeni bir mahallenin yapıldığını ve o mahallede Şişli’nin, Maçka’nın, Ayazpaşa’nın modern havası taşındığını söyler. (s. 164)

“D. Y. 2-Komşuluk Ölüyor” adlı yazısında yazarımız komşuluğun artık yok olduğundan bahsederken arkadaşı olan Celal Sılay’ın Şişli’deki kiralık odasında tek başına öldüğünü, son nefesinde bir yudum su vereni bulunmadığını söyler. (s. 131)

“D. Y. 3-Kırk Altı Yıl Sonra” adlı düz yazısında Haldun Taner, Atatürk’u anlatırken onun, İstanbul’un herhangi bir semtinde değil, en Avrupalı kartiyesi Şişli’de oturduğunu söyler. (s. 217)

“D. Y. 5-Baba Korkusu Evlat Sevgisi” düz yazısında Razgrad’daki Türk mezarlığına saldıran Bulgarlara karşı Şişli’deki Bulgar mezarlığında öğrenci gösterisinin yapıldığını anar. (s. 161)

TAKSİM

“B. H. 1-Sebati Bey’in İstanbul Seferi” hikâyesinin kahramanı Sebati Bey, arkadaşından Japon gülü tohumlarını almak için Maltepe’den Saraçhanebaşı’na gider. Kadıköy’den vapurla karşıya geçerken etrafları bomboş olduğu için herkesin Taksim’e merasime gittiğini düşünüp çok sevinir. (s. 74)

“B. H. 1-Tuş” hikâyesinde Aydemir’in tarafından tecavüz edilen Nesrin ortadan kaybolunca onun hakkında birbirini tutmaz haberler yayılmaya başlar. Anlatıcı, bir gün Taksim Sineması’nın holünde onunla karşılaşır. (s. 100)

“B. H. 1-Made İn USA” hikâyesinde kız kendi arkadaşına başına gelenleri anlatan bir mektup yazar. Mektubunda, Serap’ın doğum gününde Fred adlı bir delikanlıyla tanıştığını, Fred’in Amerikalı olduğunu, sonra da onunla bir ilişkiye devam ettiğini anlatır. Ama Fred birden ortadan kaybolunca kız aramaya başlar. Polise gittiğinde Taksim’de Fred’le beraber çektiği küçük bir resmini gösterir göstermez Fred’in Amerikalı değil de, İzmirli bir avantürist olduğu meydana çıkar. (s. 116)

“B. H. 3-Piliç Makinesi” adlı hikâyenin kahramanı (adı verilmemiş)evinden sabah erken çıkıp akşam Taksim Gezisi’ne kadar yürür. Saat sekiz bile olmuştur. (s. 119)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” oyununda Şaban, Mısta ile konuşurken Taksim’deki kasatura heykelinin kaldırılmasını söyler. (s. 70)

TARABYA

“B. H. 1-Made İn USA” hikâyesinde kız arkadaşına başına gelenleri anlatan bir mektup yazar. Mektubunda, Serap’ın doğum gününde Fred adlı bir delikanlıyla tanıştığını ve ertesi gün onunla beraber Tarabya’da çay içtiğini söyler. (s. 110)

TARLABAŞI

“B. H. 1-Beyatris Mavyan” adlı hikâyede Beatris ve Jirayir evleneli nerdeyse üç sene geçer ama yine de kocası bu evliliğe alışamadığı için haftada birkaç gün, Tarlabası’ndaki sarışın sevgilisine kaçmaya devam eder. (s. 56)

“B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo” hikâyesinde anlatıcı, müzisyen Stephan Linowsky’den bahsederken onun, Madam Roza’nın Tarlabası’ndaki pansiyonunda kaldığını söyler. (s. 145)

“B. H. 3-Piliç Makinesi” adlı hikâyenin kahramanı (adı verilmemiş) piliç çıkaran makineyi bulmak için önce Tarlabası’na gider. (s. 112)

TAVUKUÇMAZ

“B. H. 3-Piliç Makinesi” adlı hikâyede kahramanı (adı verilmemiş) sabah erken evinden çıkar ve İstanbul semtlerini dolaşırken hastanede yatan Ali Rıza Bey’e gitmeye karar verir. Hastaneden çıktıktan sonra doğduğu evi görmek için Firuzağa’dan Tavukuçmaz’a iner. (s. 115)

TEPEBAŞI

“B. H. 1-Harikliya” başlıklı hikâyede Harikliya’ya âşık olan delikanlı Andon Vasilyadis, gündüzleri bir karoseri tamircisinin yanında çalışır, geceleri de Tepebaşı’nda bir barda saksafonculuk yapar. (s. 88)

“B. H. 1-Şişhane’de Yağmur Yağıyordu” adlı hikâyede sabah aldığı telgraftan sinirlenen Artin Marusyan, otomobiliyle Şişhane’ye doğru giderken Tepebaşı virajından dönüş yapıp yolunu devam eder. (s. 23)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde anlatıcı Pelit kahveyi, oradaki arkadaşlarını anlatır. Hikâyenin sonunda büyük üzüntüyle Tepebaşı Tiyatrosu’nun yandığını söyler. (s. 113)

“D. Y. 1-Mitoloji Neyimize” düz yazısında Haldun Taner, 1960’ta Tepebaşı’ndaki Şehir Tiyatrosu’nda *Sezuanın İyi İnsanı* oynanırken bir gece aşırı sağcı zorbaların sahneyi baskın verdiklerini anlatır. Halk ve oyuncular korkuya kapılmış. Sağcılar bu oyunun bir daha oynanmamasını istemişler. Müslüman olarak tek tanrıya inandıkları için üç tanrı olan piyese müsaade edemezlermiş. (s. 180)

“D. Y. 4-Şeytan Tüylü Bir Adam” başlıklı düz yazıda Muammer Karaca anlatılır. Muammer müzikli oyunları daha çok sevdiği için müzikli bir tiyatro grubu kurup Tepebaşı’nda temsillerle ün ve para kazanır. (s. 136)

Yazar 1975 yılında yazdığı “D. Y. 7-Ümmiler Uyanmasın” adlı düz yazısında İstanbul Şehir Tiyatrosu Tepebaşı binasında oynanan çok ünlü bir oyunun, Bertolt Brecht’in “Sezuan’ın İyi İnsanı”, nın hoyrat bir tepkisi ile karşılaştığını söyler. (s. 189)

TOKATLIYAN

“B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo” adlı hikâyede müzisyen Linowsky’nin hayatını anlatılır. Anlatıcı Linowsky’nin istidatlı talebesi olan Matilda’yı tanıdığını ve ara sıra Tokatlıyan’ın yanındaki sokakta rastlaştığını söyler. (s. 147)

TOPHANE

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” adlı hikâyenin kahramanı Sadık, kaptanın karısının namussuzluğunu öğrenince aklına aldatmak sebebiyle cinayet işleyen tanıdıkları gelir. Yoldan çıkan nişanlısını dokuz yerinden bıçaklayıp öldüren amcazadesi Hamza ve Tophane’de gözünün önünde tombul Eliza’yı şişleyen çarkçı Şahin. (s. 138)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” oyununda Vicdani’nin bulunduğu hapiste çalışan 1. Memur, Tophane Bürosuna telefon açıp Hannover’den gelen balyaların faturasını sorar. (s. 116)

“B. O. 10-Viyana” adlı oyunda çöpçü, yeniçeri ile konuştuğunda Tophane’de İş Bulma Kurumunda kuyrukta beklediğini söyler. (s. 55)

TOPKAPI

“B. H. 4-Neden Sonra” başlıklı hikâyenin kahramanı İhsan Beyazıt Meydanında sevgilisini bekler. Melahat geç kalınca bir Topkapı arabasını daha bekleyeceğini, onula da gelmezse çekip gitmeye karar verir. (s. 90)

TÜNELBAŞI

“B. H. 3-Bayanlar 00” hikâyesinde, Harbiye’deki, Sultanahmet’teki, Tünelbaşı’ndaki, Kadıköy iskelesindeki helâlâlar için yazarımız şöyle der: “Daha içeri girerken genzinizi keskin bir asit ürik kokusu yakar.” (s. 65)

UNKAPANI

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” hikâyesinde motor kazasından kurtarılan Recep ve Sadık, kazada ölen arkadaşının evine haber vermek için giderler. Ama ailesi evde olmayınca çaresiz olan iki arkadaş geri dönüp Unkapanı Köprüsünü geçerek Halıcıoğluna giderler. (s. 133)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” adlı oyunda sadece bir defa kahramanın oturduğu semt olarak geçer. Oyunda kahramanı Vicdani, polisten kaçarken

çalıştığı şirketten emekliliğini ister ve dört ev değiştirir. Unkapanı'ndan Akbıyık'a Akbıyık'tan Ümraniye'ye, sonra TRT vericisi orda diye apar topar Nuh Kuyusu'na göç eder. (s. 123)

ÜMRANIYE

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” adlı oyunda Vicdani, dört ev değiştirir. Unkapanı'ndan Akbıyık'a Akbıyık'tan Ümraniye'ye, sonra TRT vericisi orda diye apar topar Nuh Kuyusu'na göç eder. (s. 123)

ÜSKÜDAR

“B. H. 1-Yağlı Kapı” hikâyesinin kahramanı Rıza bir gün işten izin alıp arkadaşlarının yanına gider. Arkadaşlarından ayrıldıktan sonra Rıza İstanbul'un semtlerinde dolaşır. “Vapurun gidip de burnuna oturdu. Güneş hayli alçalmış, sular esmerleşmeye başlamıştı. Üsküdar tarafındaki evlerin camları kor gibi parlıyor, Karaca Ahmet'in koyu selvileri bulutsuz ufukta nefli bir leke haline göze batıyordu.” (s. 32)

“B. H. 1-Dairede Islahat” hikâyesinde yeni müessese müdürü Bahadır Erdem, işe yaramayacağına kanaat getirdiği memurların bir listesini yaparak bunları birer birer tasfiyeye karar verir. Hiçbir işe yaramaz olan Şevki Mutlu'yu, Üsküdar'daki depoya ambar memuru yapmak suretiyle daireden uzaklaştırır. (s. 37) Şevki yeni işinden çok da memnun kalır. Çünkü Üsküdar'daki depoda ne karışanı olur, ne de görüşeni. (s. 39)

“B. H. 1-Eller” adlı hikâyede anlatıcı, Zeynel Amca'nın, tekaüt olduğundan beri Üsküdar'da oğlu ile birlikte oturduğunu söyler. (s. 129)

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” hikâyesinde eşinin ölümü haberini henüz alamayan Şayeste Hanım, Sultan Tepesi'ne gezmeye gider. Oradan da bir arkadaşıyla beraber Üsküdar'a iner. (s. 136)

“B. H. 1-Dürbün” adlı hikâyede Niyazi Bey'in oğlu Erdem'in nişanlısı Güliz, Üsküdar Koleji'nde okumuştur. (s. 189)

“B. H. 2-Aışığında Çalışkur” adlı hikâyede bekçi Zulfikar’ı yaraladığı için Nuri, Üsküdar’daki cezaevine gönderilir. (s. 225)

“B. H. 3-Artırma” hikâyesinde anlatıcı artırmaya giderken Üsküdarlı olan eski sevgilisi Fahrünnisa ile karşılaşır.

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” adlı hikâyede Nizamettin Bolayır sabah erken saatlerinde dışarıya çıkıp biraz yürüdükten sonra sahil yolundan geçen bir otobüse biner. Otobüste Cüneyt’le karşılaşır. Anadolu yakasına geçmek için Sirkeci’de inip Üsküdar iskelesine doğru yoluna devam eder. (s. 40)

“D. Y. 4-Om Mani Padme Hum” adlı düz yazısında yazar, Beylerbeyi çocuğu olan Asaf Halet’i anlatırken onun özel kişiliğinin, sadece Beylerbeyili olmasından değil, Mektebi Sultani’de okuduğundan, Üsküdar Asliye Mahkemesinde çalıştığından, Devlet Denizyollarında yaptığı memurluktan kaynakladığını düşünür. (s. 52)

“D. Y. 4-Tombul, Tatlı Bir Adam” yazısında Haldun Taner, Selçuk Kaskan’ı ararken aynı zamanda Üsküdar’ı İstanbul’dan daha çok İstanbul olarak dile getirir. “Henüz İstanbulluluğun çok belirgin bir ayrıcalık sayıldığı bir dönemin çocuğu idi. Üsküdar ise İstanbul’dan daha İstanbul, koyu İstanbul, halis İstanbul olduğuna göre Selçuk bununla ne kadar övünse bile yeri idi. Övünmezdi ama.” (s. 126)

“D. Y. 4-Hocaların Hocası” düz yazısında, Haldun Taner’in babasının Üsküdar’a deflendiğini öğreniyoruz. (s. 161)

“D. Y. 4-Sevdiği İşi Yapmak Mutluluğu” adlı yazıda üniversitenin hocalığından, sürekli değişen kadrolarından söz edilir. “Bir sürü kulis çekişmelerinden sonra o kadro da işgal edilir. “Atı alan Üsküdar’ı geçmiş” tir. O da ölmeyecek gibi yaşar. Bir gün onun da gitmek sırası gelir. Yaşlılar ölür, gençlere yol açar, gençler yaşlanır, daha gençlerin başına geçer. Ve bu minval akar gider.” (s. 223)

YEL DEĞİRMENİ

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede Acıbadem’de yangın çıkınca Yeldeğirmeni’nin, İbramağa’nın, Mısırlıoğlu’nun bütün efeleri oraya üşüşür. (s. 105)

YEŞİLÇAM

“B. H. 3-Ases” hikâyesine anlatıcı, İstanbullunun beyninin spor toto, at yarışları, siyaset, biraz da Yeşilçam dedikodusundan ibaret olduğunu söyler. (s. 145)

“D. Y. 4-İkbal’de Sabah Kahvesi” düz yazısında Haldun Taner, Orhan Kemal için şöyle der: “Durup dinlenmeden yazdı. Kafasında ekmek kaygısı, sırtında çok nüfuslu bir ailenin sorumluluğu. Ağırdan almayı, kendini pahalıya satmayı bilmiyordu. Ya da tenezzül etmiyordu. Bundan dolayı Ankara Caddesinde, Yeşilçam’da, tiyatro dünyasında sömürüldü durdu.” (s. 141)

“D. Y. 7-Haftanın Seyir Defteri” yazısında Türk sinemasının sevimli şişmanı Necdet Tosun’un öldüğünde bütün film prodüktörlerinin, Yeşilçam’ın süper starlarının cenazesine katıldığı anlatılır. (s. 157)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban Bey, Yeşilçam’a gidip bir film prodüktörüyle konuşur. Bu parça “Yeşilçam Şansonu” adlı şiirle biter:

Çam apacından

Cümle möbleleri

Duvar da çam ormanı resimleri

Bolu’nun çam kolonyası ile

Oğunur her sabah

Ama gel gör ki

Şaban Beyimiz

Adımını atmamış

Yeşilçam

Yeşilçam

Yeşilçam’dan içeri

Yeşilçam

Yeşilçam

Yeşilçam

İstanbul’un göbeği

Yeşilçam tek başına
Bir endüstri merkezi
Türkiye, Hindistan'dan
Sonra filmcilikte ikinci
Yeşilçam
Yeşilçam
Yeşilçam
Yeşilçam
İstanbul'un göbeği
(s. 85, s. 86)

YEŞİLKÖY

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” düz yazısında yazar, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanında yer alan bir bulmaca sorusunu bize vermiştir. “Alemdağı'nı Yeşilköy'e, Çamlıca'yı da Kuruçeşme'ye getirselers Kızkulesi ne tarafa düşer.” (s. 7)

“D. Y. 3-Canlar Ölesi Değil” yazısında Haldun Taner, Halit Ziya Uşaklıgil'i anlatırken onun Yeşilköy'deki bahçesinin hasır iskemlelerinde beyaz saçlı, vakur hali ve Paul Bourgetvari havası ile dinlediğini söyler. (s. 79)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban Bey, TRT'ye gidip TRT müdürüyle genel kültürü geliştirecek bulmacaların lazım olduğundan bahseder. Örnek olarak uçak sesi yapar ve şehrin neresi olduğunu sorar. TRT adaylarından biri, Yeşilköy havaalanının olduğunu söyler. (s. 74)

ZEYTİNBURNU

“D. Y. 5-Yeni Valiye Mektup” adlı yazısında yazarımız, İstanbul'un yeni valisine mektup gönderir. Mektubunda, halkın sempatisini kazanmak için arada Zeytinburnu gecekondulu mahallelerine babaca bir ziyaret yapmasını tavsiye eder. (s. 48)

Görüldüğü gibi Haldun Taner’in, eserlerinde bazı semtler sadece isim olarak geçer, bazı semtlerin bir özelliğine vurgu yapılır. Fakat semtin tarihi özelliğine fazla gidilmez. Biz Haldun Taner’in eserlerinde geçen semtleri bir tabloda göstermek istiyoruz.

SEMT	KAÇ DEFA	HİKÂYE	TİYATRO	DÜZ YAZI
Acıbadem	2	“Dürbün-1” “Fasarya-2”		
Ahırkapı	2	“Eller-1” “Ayak-3”		
Akbıyık	1		“Gözlerimi Kaparım Vazifemi yaparım-6”	
Akıntıburnu	2	“Necmiye’nin Hatırı-1”, “Made İn USA-1”		
Aksaray	4	“Neden Sonra-4”	“Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım-6”	“Okuyucu Mektuplarına Cevaplar-6”, “Kentlere İmzasını Atmak- 4”
Alemdağı	1			“Havaya Suya Dair-3”
Alemdar	1	“Neden Sonra-4”		
Altınbakkal	1	“Beyatris Mavyan- 1”		
Anadoluhisarı	1		“Lütfen Dokunmayın-5”	
Ankara Caddesi	8	“Allegro Ma Non Tropo-1”, “Ayak-3”	“Fazilet Eczanesi-7”	“İkbal’de Sabah Kahvesi-4”, “Röportaj Kralı- 4”, “Sağduyunun Sözcüsü-4”, “Akbaba’nın

				Ardında-4”, “Baba Korkusu Evlat Sevgisi-5”
Arnavutköy	1	“Beatris Mavyan- 1”		
Ayazpaşa	2	“Kooperatif-1”, “Made İn USA-1”		
Bağdat Caddesi	2			“Çürümüş Bir Şey Var Danimarka Krallığında-6”, “Affetmek Üzerine-1”
Bahariye	1			“Hadonist Bir Kirpi-4”
Bahçekapı	3	“Heykel-1”, “Neden Sonra-4”	“Heykel-10”	
Bakırköy	2		“Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım-6”	“Susup Susup-5”
Bayramoğlu	1			“İnsanı Kurtarmak-1”
Bebek	5			“İlham Üzerine- 3”, “Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”, “Dört Emekli-1”, “Güneş Ufuktan Daha Doğmadan-4”
Bent	1	“Ayışığında Çalışkur-2”		
Beşiktaş	3	“Küçük Harflı Mutluluklar-4”		“Sakallı Celal-4”, “Hafifletici Sebebler-5”
Beyazıt	4	“Tuş-1”, “Neden Sonra-4”, “Yalıda Sabah-4”		“1960’a Girerken-5”
Beykoz	2	“Ayışığında Çalışkur-2”	“Fazilet Eczanesi-7”	

Beylerbeyi	5	“Küçük Harflı Mutluluklar-4”, “Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”	“Fazilet Eczanesi-7”	“Om Mani Padme Hum-4”, “Canlar Ölesi Değil-3”
Beyoğlu	14	“Salt İnsana Yöneliş-1”, “Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”, “Harikliya-1”, “Ayışığında Çakışkur-2”, “Ayak-3”, “Karşılıklı-4”, “Neden Sonra-4”		“Caddelerin Kişiliği-3”, “Çiçek Pasajı-4”, “Bu Şehr-i İstanbul ki-1”, “Edebiyatımızın Grand Seigneur’u-4”, “Her Gece Saat Dokuzda-4”, “Bir Üslup Üzerine-1”, “Çağın Futbolu-1”
Boğaziçi	18	“Geçmiş Zaman Olur ki-1”, “Kaptanın Namusu-1”, “Onikiye Bir Var-3”, “Gülerek Ölmek-3”, “Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”	“Fazilet Eczanesi-7”	“İstanbul’a Bakmak-1”, “Köprümüz-7”, “Köprü-5”, “Stadyumda Tiyatro-7”, “Uğursuz Hafta-3”, “İki Bezgin Bir Nikbin-3”, “Sevimli Bir Aylak-4”, “Dört Emekli-1”, “Bindiği Dalı Kesmek-1”, “Bir Ada Yaratmak-1”, “Viyana-2”
Bostancı	1	“Fasarya-2”		
Büyükdere	1	“Fasarya-2”		
Caddebostan	3	“Fasarya-2”	“Vatan Kurtaran Şaban-2”, “Aışığında Şamata-9”	
Cağaloğlu	2			“Sevimli Bir Aylak-4”, “Yazar

				Mısın Durma Yaz-4”
Çamlıca	13	“Yağlı Kapı-1”, “Bir Motorda Dört Kişi-1”, “Dürbün-1”, “Ablam-2”, “Fasarya-2”, “Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”	“Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım-6”	“İstanbul’a Bakmak-1”, “Havaya Suyu Dair-3”, “Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”, “Edebiyatımızda Grand Seigneur’u-4”, “Şiirde Espri-4”, “Köprümüz-7”
Çengelköy	2	“Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”		“Kentlere İmzasını Atmak-4”
Dalgakıran	1			“Her Anın Ayrı Önemi-3”
Dalyan	2	“Dürbün-1”, “Fasarya-2”		
Davutpaşa	1		“Lütfen Dokunmayın-5”	
Dizdariye	1	“Ayışığında Çalışkur-2”		
Emirgan	1	“Made İn USA-1”		
Erenköy	2	“İki Komşu-1”		“Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”
Etiler	2			“Bindiği Dalı Kesmek-1”, “Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”
Ethem Efendi	1			“Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”
Etyemez	1	“Allegro Ma Non Troppo-1”		

Eyüp	3	“İznikli Leylek-3”		“Bir Ada Yaratmak-1”, “Oyun, Hobby, Oyuncak Üzerine-6”
Fatih	1	“Sebati Bey’in İstanbul Seferi-1”		
Fener	1		“Sersem Kocanın Kurnaz Karısı-3”	
Fenerbahçe	2	“Dürbün-1”, “Ayak-3”		
Fenerbahçe Yarımadası	1			“Bir Ada Yaratmak-1”
Fındıklı	3	“Ablam-2”	“Vatan Kurtaran Şaban-2”	“Öne Çıkan Bir Hanım-4”
Firuzğa	1	“Piliç Makinesi-3”		
Florya	4	“Dürbün-1”, “Yalıda Sabah-4”	“Dışarıdakiler-4” “Lütfen Dokunmayın-5”	
Galata	4	“Yağlı Kapı-1”, “Beatris Mavyan- 1”, “Kaptanın Namusu-1”	“Sersem Kocanın Kurnaz Karısı-3”	
Gedikpaşa	1	“Konçinalar-2”		
Göksu	2	“Fasarya-2”, “Ayışığında Çalışkur-2”		
Halıcıoğlu	2	“Kaptanın Namusu-1”, “Küçük Harflı Mutluluklar-4”		
Harbiye	2	“Bayanlar-00-3”	“Vatan Kurtaran Şaban-2”	
Haydarpaşa	5	“Sebati Bey’in İstanbul Seferi-1”, “Fasarya-2”, “On İkiye Bir Var-3”		“Her Gece Saat Dokuzda-4”, “Herkes Gelen Düğün Bayram-5”
Hünkâr	1	“Fasarya-2”		
İbraamağa	1	“Fasarya-2”		
İhlamur	1			“Zoraki Diplomat-4”

İmralı	1	“Ayışığında Çalışkur-2”		
İsabey	1	“İznikli Leylek-3”		
İstinye	1		“Fazilet Eczanesi-7”	
Kabataş	1			“Köprümüz-7”
Kadıköy	17	“Dairede Islahat-1”, “Sebati Bey’in İstanbul Seferi-1”, “Eller-1”, “Dürbün-1”, “On İkiye Bir Var-3”, “Bayanlar-00-3”, “Küçük Harfli Mutluluklar-4”	“Haldun Taner Kabare-10”	“Bir Vasiyet Üzerine-2”, “Havaya Suya Dair-3”, “Her Anın Ayrı Önemi-3”, “Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”, “Doğruya Doğru, Eğriye Eğri-3”, “Şeytan Tüylü Bir Adam-4”, “Herkesine Gelen Düğün Bayramı-5”, “Ateşte Çek Kürekleri-6”
Kalamış	9	“Bir Motorda Dört Kişi-1”, “Dürbün-1”, “Fasarya-2”, “Ayak-3”, “Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”		“Bir Ada Yaratmak-1”, “Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”, “Nergislere Bakarken-3”, “Şiirde Espri-4”
Kalpazankaya	1	“Eczanenin Akşam Müşterileri-2”		
Kandilli	2	“Eller-1”		“Bir Sextet-4”
Kanlıca	1	“Ayışığında Çalışkur-2”		
Karaköy	2		“Vatan Kurtaran Şaban-2”	“Hafta Sonu Tatil-7”
Kartal	1			“Asıl Dayanak: İnsan-1”

Kasımpaşa	2	“Kaptanın Namusu-1”, “Şişhaneye Yağmur Yağıyordu-2”		
Kazlıçeşme	1	“Fasarya-2”		
Kızıltoprak	1	“Dürbün-1”		
Kireçburnu	1			“Havaya Suya Dair-3”
Kilyos	1		“Dışarıdakiler-4”	
Kumkapı	2	“Ayıışığında Çalışkur-2”, “Küçük Harflı Mutluluklar-4”		
Kurtuluş	1	“Harikliya-1”		
Kuruçeşme	2	“Fasarya-2”	“Vatan Kurtaran Şaban-2”	
Küçük Moda	2		“Ayıışığında Şamata-9”	
Küplüce	4	“Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”		“Ne İçinde Zamanın, Ne De Büsbütün Dışında-4”, “Om Mani Padme Hum-4”, “Güneş Ufaktan Daha Doğmadan-4”
Laleli	1			“Öne Çıkan Bir Hanım-4”
Maçka	2	“Kooperatif-1”, “Ases-3”		
Mahmutpaşa	1	“Beatris Mavyan-1”		
Maltepe	2	“Sebatı Bey’in İstanbul Seferi-1”, “Ayıışığında Çalışkur-2”		
Maslak	2	“Beatris Mavyan-1”, “Fasarya-2”		

Mecdiyeköy	1	“Hadonist Bir Kırpi-4”		
Merter	1	“Küçük Harfli Mutluluklar-4”		
Mısırlıoğlu	1	“Fasarya-2”		
Moda	11	“İşgüzar Bir Polis-1”, “Made İn USA-1”, “Bir Motorda Dört Kişi-1”, “Dürbün-1”, “Yalıda Sabah-4”	“Dışarıdakiler-4”	“Komşuluk Ölüyor-2”, “Sıra Dışı Bir Diplomat-4”, “Şiirde Espri-4”, “1960’a Girenken-5”, “10 Kasım-6”
Mühürdar	2	“Dürbün-1”, “Karşılıklı-4”		
Nişantaşı	1	“Ayak-3”		
Okmeydanı	1			“Havaya Suya Dair-3”
Osmanbey	2	“Allegro Ma Non Troppo-1”		“Okuyucu Mektuplarına Cevaplar-6”
Pangaltı	2	“Beatris Mavyan-1”		“Gençliğin Üstünlüğü-5”
Parmakkapı	3	“Harikliya-1”, “Piliç Makinesi-3”		“Alınmak Üzerine-1”
Pendik	2	“Geçmiş Zaman Olur Ki...-1”		“Dayanışma ve Vefa Duygusu Üzerine-3”
Rami	1		“Dışarıdakiler-4”	
Rumelihisarı	1			“Edebiyatımızın Grand Seigneur’u-4”
Salacak	3	“Artırmalar-3”	“Ayışığında Şamata-9”	“Her Anın Ayrı Önemi-3”
Saraçhanebaşı	1	“Sebati Bey’in İstanbul Seferi-1”		
Selamiçeşme	1		“Ayışığında Şamat-9”	

Selimiye	1			“Her Anın Ayrı Önemi-3”
Sıraselviler	1	“Tuş-1”, “Piliç Makinesi-3”		
Sirkeci	5	“Kaptanın Namusu-1”, “Küçük Harfli Mutluluklar-4”	“Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım-6”	“Sazlı Operetten Çardaş Fürstin’e-4”, “S/S Ankara-4”
Sultanahmet	5	“Bayanlar-00-3”, “Yalıda Sabah-4”, “Küçük Harfli Mutluluklar-4”		“Alman Çeşmesi-2”, “Öne Çıkan Bir Hanım-4”
Sultan Tepesi	1	“Kaptanın Namusu-1”		
Sütlüce	1		“Fazilet Eczanesi-7”	
Şaşkınbakkal	3			“Asıl Dayanak: İnsan-1”, “Sonbaharda Kavak Yaprakları-3”, “Osmanlının Peşinde-4”
Şehzadebaşı	1	“Alman Çeşmesi-2”		
Şişhane	3	“Kaptanın Namusu-1”, “Şişhanede Yağmur Yağıyordu-2”		“Çağın Futbolu-1”
Şişli	5	“Heykel-1”, “Kooperatif-1”		“Komşuluk Ölüyor-2”, “Kırk Altı Yıl Sonra-3”, “Baba Korkusu Evlat Sevgisi-5”
Taksim	5	“Sebati Bey’in İstanbul Seferi-1”, “Tuş-1”, “Made İn USA-1”, “Piliç Makinesi-3”	“Vatan Kurtaran Şaban-2”	
Tarabya	1	“Made İn USA-1”		

Tarlabaşı	3	“Beatris Mavyan-1”, “Allegro Ma Non Troppo-1”, “Piliç Makinesi-3”		
Tavukuçmaz	1	“Piliç Makinesi-3”		
Tepebaşı	6	“Harikliya-1”, “Şişhane’de Yağmur Yağıyordu-1”, “Yaprak Ne Canlı Yeşil-4”		“Mitoloji Neyimize-1”, “Şeytan Tüylü Bir Adam-4”, “Ümmiler Uyanmasın-7”
Tokatlıyan	1	“Allegro Ma Non Troppo-1”		
Tophane	3	“Kaptanın Namusu-1”	“Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım-6”, “Viyana-10”	
Topkapı	1	“Neden Sonra-4”		
Tünelbaşı	1	“Bayanlar-00-3”		
Unkapanı	2	“Kaptanın Namusu-1”	“Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım-6”	
Ümraniye	1		“Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım-6”	
Üsküdar	12	“Yağlı Kapı-1”, “Dairede Islahat-1”, “Eller-1”, “Kaptanın Namusu-1”, “Dürbün-1”, “Ayışığında Çalışkur-2”, “Artırma-3”, “Küçük Harfli Mutluluklar-4”		“Om Mani Padme Hum-4”, “Tombul, Tatlı Bir Adam-4”, “Hocaların Hocası-4”, “Sevdiği İşi Yapmak Mutluluğu-4”
Yel Değirmeni	1	“Fasarya-2”		

Yeşilçam	4	“Ases-3”	“Vatan Kurtaran Şaban-2”	“İkbal’de Sabah Kahvesi-4”, “Haftanın Seyir Defteri-7”
Yeşilköy	3		“Vatan Kurtaran Şaban-2”	“Havaya Suya Dair-3”, “Canlar Ölesi Değil-3”
Zeytinburnu	1			“Yeni Valiye Mektup-5”

Haldun Taner’in eserlerinde İstanbul’un semtlerini araştırdığımızda sadece ismi geçen semtler, Acıbadem, Ahırkapı, Akıntıburnu, Aksaray, Alemdağı, Alemdar, Altınbakkal, Anadoluhisarı, Arnavutköy, Ayazpaşa, Bağdat Caddesi, Bahariye, Bahçekapı, Bakırköy, Bayramoğlu, Beşiktaş, Beykoz, Bostancı, Büyükdere, Caddebostan, Çengelköy, Dalgakıran, Dalyan, Dizdariye, Emirgan, Erenköy, Etiler, Etyemez, Eyüp, Fatih, Fener, Fenerbahçe, Fındıklı, Firuzaga, Florya, Galata, Gedikpaşa, Göksu, Halıcıoğlu, Harbiye, Haydarpaşa, Hünkâr, İbraamağa, İhlamur, İmralı, İsabey, İstinye, Kabataş, Kalpazankaya, Kandilli, Kanlıca, Karaköy, Kartal, Kasımpaşa, Kazlıçeşme, Kızıltoprak, Kireçburnu, Kilyos, Kumkapı, Kurtuluş, Kuruçeşme, Küçük Moda, küplüce, Laleli, Maçka, Mahmutpaşa, Maltepe, Maslak, Mecdiyeköy, Merter, Mısırlıoğlu, Mühürdar, Nişantaşı, Okmeydanı, Osmanbey, Pangaltı, Parmakkapı, Pendik, Rami, Rumelihisarı, Salacak, Selamiçeşme, Selimiye, Sıraselviler, Sulten Tepese, Sütlüce, Şaşkınbakkal, Şehzadebaşı, Şişli, Tarabya, Tarlabası, Tavukuçmaz, Tepebaşı, Unkapanı, Ümraniye, Yel Değirmeni, Yeşilçam, Yeşilköy, Zeytinburnu’dur.

Ankara Caddesi, Bebek, Beyazıt, Beylerbeyi, Beyoğlu, Boğaz, Çamlıca, Kadıköy, Kalamış, Moda, Sirkeci, Sultanahmet, Şişhane, Taksim ve Üsküdar ise çok geçen semtlerdir. Haldun Taner’in Beylerbeyi, Üsküdar, Bebek, Gedikpaşa, Cağaloğlu, Saraçhanebaşı, Maltepe, Yeşilköy, Osmanbey, Şişli, Feneryolu, Göztepe, Çiftelhavuzlar, Erenköy, Cevizli, Küçükyalı, Bahariye, Moda, Mühürdar ve Çemberlitaş’ta yaşadığını

düşünürsek yazarın ikamet ettiği semtlere daha çok yer verdiğini söyleyecek durumda olmadığımızı görüyoruz.

II.
BÖLÜM
İSTANBUL'UN İÇİ

II. BÖLÜM - İSTANBUL'UN İÇİ

İstanbul'un İçi adlı bu bölüm sekiz alt başlıktan oluşuyor. Bu bölümde İstanbul'un yolları, meydanları, manzaraları, eğlence ve gezinti yerleri, resmi kurum ve kuruluşlar, okullar, tanıdığımız ya da bugün tanımadığımız veya yok olan binalar söz konusu edilmektedir. Haldun Taner'in kitaplaşmış eserlerinde İstanbul'daki yerlerin ve yapıların ya sadece ismi geçer, ya da hakkında kısaca bilgi verilir.

Eserlerinden öğreniyoruz ki yazar genel olarak İstanbul'un bugünkü halinden pek memnun sayılmaz. Bunu İstanbul'un semtlerini anlatırken de görmüş olduk. Yazar, "D.Y. 6-Çürümüş Bir Şey Var Danimarka Krallığında..." adlı yazısında Osmanlı dönemini şöyle anar: "Düşmanlar bize türlü kara çalmışlardır. Yufka yürekli insanlar olduğumuz halde, adımızı acımasızca çıkarmışlardır. Akınlarla yeryüzü haritası üzerinde fazlaca yer değiştirmemizden ötürü, bize göçebelik yormuşlardır. Ama hiçbir gün de pis diyememişlerdir. Avrupa'da kralların pislikten kokuştugu, koca kentlerin lağımdan geçilmediği yüzyıllarda, Osmanlı ülkesi, insanı, evi, sokağı, caddesi, bahçesi, denizi, dairesi, meydanı ile dünyanın en temiz ülkesi olmuştur." (s. 54) Ama bugünkü hali için aynısını diyemez: "Gelecekte İstanbul'un adı her yerde sık sık geçecek. Dost, düşman İstanbul'u dilinden düşürmeyecek. İstanbul sık sık örnek diye gösterilecek. Evet, doğanın bütün lütufları ile bezediği bu eşsiz kenti dünyanın en pis, en zevksiz, en tıkanık, en sahipsiz barhanelerinden biri haline getirişimiz, tüm dünya mimarlık akademilerinde ibret dersi olarak okutulacak, yirmi dilde şehircilik literatürüne kötü örnek olarak geçecek." (a.g.e. s. 53)

Taner, İstanbul'un bu haline gelişinin sebebi olarak Türk milletinin artık zevksizleşmesinde görür. "Bir zamanlar, bunca zevkli, görgülü, birbirimize saygılı, bu rütbe titiz ve düzenli iken, ne oldu, nasıl oldu da, bugün, bu kerte hoyrat, zevksiz, başıboş, vurdumduymaz insanlar haline geldik?" (a.g.e. s. 55)

A) Yollar

“B. H. 1-Yağlı Kapı” adlı hikâyenin kahramanı Rıza işi biter bitmez iş arkadaşlarından ayrılıp gerisin geriye dönerek tramvay caddesindeki manavın yolunu tutar. Akşam manzarası şöyle çizilir: “Akşamın gölgeleri yolları kaplamışlar. Beyaz elbiseli dadılar çocukları arabalarıyla gezdirmeye çıkarmışlar, bisikletli genç kızlarla delikanlılar bir aşağı bir yukarı piyasaya başlamışlardı.” Rıza boş arsaları, ikiz pembe villaları, havuzlu bahçeyi geçip tam denize inen dar yolda, taş kırıkları sokaktaki Sümbüllü Köşk’te oturan bir kadınla karşılaşır. Kadın atın üstünde oturup hayvanı koşuşturuyordu. Tam caddeye çıkarken tramvay sesinden huylanmış at birden şaha kalkar, üstündekini yere vurmaya ister gibi tepinmeye, asfaltta kıvılcımlar çıkaran nallarıyla etrafa çifteler savurmaya başlar. Rıza, durumun ciddiyetini hemen anlar ve ok gibi yerinden fırlayıp kadını kurtarır. (s. 28)

“B. H. 1-Beatris Mavyan” hikâyesinde Haldun Taner, Bay Osep Mavyan’ın hakkında bilgi verirken Maslak yolunda vasi arazisine sahip olduğunu söyler. (s. 49)

Bazı yerlerde yazarımız sokağın yerinde asfalt kullanır. Mesela “B. H. 1-İçgüzar Bir Polis” adlı hikâyenin kahramanı Necmi Uyanık arkadaşıyla konuşurken der ki: “Bir eli yağda, bir eli balda! Gel keyfim, gel! İş güç hak getire! Sabahtan akşama kadar kulübenin önünde güneşlen. Akşamüstü asfaltta çık, şöyle bir boy göster! Kırıla döküle piyasa eden kızları dikizle!” (s. 79)

“B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo” hikâyesinde yazar, İstanbul sokaklarını şöyle görür: “Artık üç kat aşağıımızdaki sokaktan çöp arabaları, çorabı düşük kadınlar, eşeğini dürten enginarcılar geçmiyor. Her kapısından çıplak bir baldır uzanan maruf mahalle burnumuzun dibinde değil. Yosunlu damları görünen şu meymenetsiz evler, iplerinde uzun konçlu donlar asılı şu pespaye balkonlar, çok uzakta, bambaşka bir diyarda.” (s. 151)

“B. H. 1-Kooperatif” adlı hikâyede dutluğun aşağısındaki arsada yeni bir mahallenin yapıldığı anlatılır. İnşaat sırasında yazın tozdan, kışın çamurdan geçilmeyen

yolların yerini asfalt alır. Geceleri donuk ışıkları ile aydınlıktan çok hüzün dağıtan sokak fenerleri ise, şıkır şıkır lükslerle değiştirilir. (s. 163)

“B. H. 1-İstediği Şarkıyı Dinleyebilmek” adlı hikâyede anlatıcı, İstanbul sokaklarında dolaşırken : “Hava durgun. Asfalt cadde ay ışığında sessiz akan bir dere gibi uzuyor. Yalnızım. Boş caddede, gölgemi kovalamaya çalışıyorum.” der. (s. 167)

“B. H. 2-Şişhaneye Yağmur Yağyordu” adlı hikâyede vaka Şişhane’nin yokuşunda geçer. Hikâyede geçen kazanın yerini şöyle anlatılır : “Sokak zaten yokuştur, yerler de yağmurdan kaygan...” (s. 22)

“B. H. 2-Ayışığında Çalışkur” başlıklı hikâyenin kahramanı bekçi Zulfikar sesiz ve sakin gece saatlerinde “Çalışkur” apartmanına doğru yürürken altı çivili yeni kunduralarının asfalt üstünde çıkardığı erkekçe sestem hoşlanır. Boş arsalarını, bakla tarlasını, Amerikan kampını, doktorun evini geçip caddeye sapsar. (s. 119)

“B. H. 3-Ayak” hikâyesinde Baytar Bey kahvede oturup gazete okurken akşam güneşinin altında yorgun uzanan tozlu yoldan bağıriş çağırış bir çocuk sürüsü geçer. (s. 32)

“B. H. 3-Piliç Makinesi” hikâyesinin kahramanı (ismi verilmemiştir) sabah erken saatlerinde İstanbul sokaklarına çıkar. Bir sürü mahalleleri dolaştıktan sonra Kazancı Yokuşu’ndan ağır ağır yukarı çıkar. “O sırada güneş de çıkar gibi olmuştu. Büyükada’ya gitmeli şimdi. Sokaklar boştur, ne güzel. Yalnız adımlarının sesi asfaltta. Ve biri geçerken hemen kalkıp süpüren sonra yine ağaç diplerinde esneyen çöpçüler.” (s. 115)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” adlı hikâyesinde yazarımız, apartman hayatını anlatırken birinci katını günlük gerçeklerin katı olarak değerlendirip onun için böyle der: “Birinci kat, yaşamı ve insanları, olanca yalınkatlığı, olanca düzayaklığı hizasından görür. Küçük olaylarla, umutçuklarla doludur. Kendi kendine yeter. Çamurlu bir yolda taştan taşa atlayarak giden yolcular gibi süfli geçim batağında yine de tutunacak, oyalanacak, konuşacak gülecek, kavgalaşacak, barışacak, oyalantılar bulur kendine.” (s. 29)

“B. H. 4-“Küçük Harfli Mutluluklar” hikâyesinin kahramanı Nizamettin Bolayır sabah kahvaltı yaptıktan sonra sokağa çıkar. Sabah saatlerinde sokak ilk bakışta boş gözükür. Bir tek çöplükleri karıştıran kedi albay görünce atlayıp kaçar. (s. 34) Nizamettin Bey sahil yolundan geçen otobüse atlar. Otobüs yolcularının çoğunu Merter Sitesine bırakıp kalan dört yolcuyla beraber şasilerini keyifli keyifli hoplatıp yaylandırarak, asfaltta kaymaya başlar. (s. 37)

“B. H. 4-Neden Sonra...” adlı hikâyede, Aksaray yolundan gelecek sevgilisini bekleyen İhsan ıslak kaldırımın üstünde bir aşağı, bir yukarı dolaşırken “sokağın üstünde ince ince yağmur yağıyordu. (...) caddeden tramvaylar gelip geçiyor, camları boğulanmış otobüsler müşterilerini bırakıp acele acele yollarına gidiyorlardı.” (s. 90) Randevuya geç gelen sevgilisi Melahat, İhsan’a şöyle anlatır: “Ne ise güç halde yola koydum. Eniştemlerin önünden geçmemek için de çamurlara battım bütün.” (s. 92)

“D. Y. 4-Edebiyatımızın Grand Seigneur’ü” adlı düz yazısında Haldun Taner, Abdülhak Şinasi Hisar’ı anlatırken üstadın aşkta yaşadığı en güzel anılarından birini anar. Abdülhak Şinasi Hisar bir gece pencereden bir kızı görüp büyük bir yakınlık duyar. “Bir sokak fenerinin loş ışığında kız yarım saat hareketsiz pencerede durmuş, üstat da onu kaldırımda yarım saat hareketsiz izlemiş.” (s. 22)

“D. Y. 6-Çevreyi Sesle Kirletmek” düz yazısında yazarımız İstanbul’un sokaklarının artık çok gürültülü olduğunu söyler. Alçak sesle konuşmayı adet edilen, camilerinde sesi eritip surdinleştiren bir uygarlığın çocukları sanki yok olmuş ve artık her yerde bar bar konuşur, sabahın ya da akşamın ezanı bile amplifikatörün hoyrat ve renksiz tonalitesinde verilir. Haldun Taner, İstanbul’a Frankfurt radyosundan bir ekibin gelip İstanbul’un sokaklarındaki parazit seslerin teybe çektiğini anlatır. “Neler yok bu teypte: Sokak satıcılarının her çeşidi ve özellikle son zamanlarda büsbütün azıtan hoparlörler, zilleri, çöpçü kamyonları, sucu kamyonları, klaksonlarına basıp gelin götüren şoförlerin velvelesi, otobüslerin, minibüslerin, dolmuşların minibüs plağı sesine karışan homurtuları, egzoz borusunun kapağını çıkartıp geçişini büyük gürültü ile vurgulayan playboy bozuntularının densiz şakaları, vapur düdüklüleri, boş arsalarda oynayan çocukların

haykırışları, Boğaz'ı Marmara'yı bir an huzurlu bırakmamaya yeminli sürat teknelerinin, hoparlörlü dolmuş motorlarının şamatası, açık hava sinemalarının, açık hava kahvelerinin geceyi yırtan saygısız avazeleri. Bu mekanik sesler yanında insan hançeresinin yarattığı korkunç homurtu: Evde, bahçede, büroda, vapurda, otobüste bağıra bağıra durmadan tartışan, eğlenen, iş, politika, spor konuşan, dedikodu yapan, adam çekiştiren, duydukları yaveleri kulaktan kulağıa aktaran insanların bitmek tükenmek bilmeyen laklakası.” (s. 180)

B) Meydanlar

“B. H. 4-Neden Sonra...” hikâyesinin kahramanı İhsan randevuya geç kalan sevgilisini beklerken “Beyazıt Meydanı yağmurun altında pırıl pırıl parlıyordu. Caddeden tramvaylar gelip geçiyor, camları buğulanmış otobüsler müşterilerini bırakıp acele acele yollarına gidiyorlardı.” (s. 90)

“D. Y. 5-1960'a Girerken” adlı düz yazısında Haldun Taner, yeni yılının kutlamasını yapar. İstanbul'un başka yerlerinin yanında Beyazıt Meydanı'na da seslenir. (s. 182)

“D. Y. 2-Alman Çeşmesi” adlı düz yazısında yazan Sultanahmet meydanı ve onun güzelliğini anlatır. Bizanslılar zamanında orada araba yarışlarının yapıldığını, gladyatörlerin kapıştığını, aslanların kükreyerek adam parçaladığını anlatır. Daha sonra Osmanlı sultanları Surnamelerin saptayıp bugüne aktardığı nice şenlikleri ve alayları burada düzenlemişler.

Haldun Taner, Sultanahmet Meydanını şöyle çizer: “Sultanahmet Meydanı şehrin ortasında insanın içini açan, geniş, havadar, engin ufuklara bakan eşsiz bir meydandır. İçiniz daraldığı bir gün oraya gidin, birden ferahlırsınız. Bazı yerlerin konumunda, ışınlımında – nerdeyse ikliminde diyeceğim – bir sıcaklık, bir rahatlık vardır, size geçer. Miletoslu İsidore ile Sedefkâr Mehmet Ağı 13 yüzyıl ara ile sanki gönül birliğı etmişler, iki uygarlık arasındaki en estetik uyumu bu alanda sağlamışlardır. Camiini ne az ne çok,

Ayasofya'dan tam bu uzaklığa kondurmak bile Mehmet Ağa'nın zevkinin ve sanat saygısının belgesidir.” (s. 135)

Yazar yıkılmış, yerine zevksiz yapılar çıkmış olan başka eski yapılara, eski meydanlara bakarken Sultanahmet Meydanı için aynı şeylerin söylenmez olduğunu düşünür. “Ufak tefek düzenlemeler dışında o nasılsa aynı kaldı.” Sonda da çocukluğunun zamanındaki Sultanahmet'ini anar: “Ayasofya ile Sultanahmet'in arasındaki bugün park olan düzlük çocukluğumuzda çıplak bir alandı. Kira ile bisiklete biner tur atardık. Sultanahmet Camii avlusunda şimdi yeşil alanlaştırılmış yerde “cami içi” dediğimiz statta hareketli maçlar yapardık. Galatasaray'ın sonra da Güneş'in bir arada da milli takımın unutulmaz sol açığı dripling ustası Rebi Erkal'ın ilk gollerine bu avlu tanık olmuştur.”

Haldun Taner, Sultanahmet Meydanında orta yerde yeşil alanlarda, Mısır'dan getirilmiş hiyeroglif yazılı iki obeliskin ve Alman Çeşmesi denilen somaki sütunlar üzerine yükselen meşhur çeşmenin olduğunu söyler. Yazar düz yazısında Alman Çeşmesinin hikâyesini de anlatır. “1898'de yine böyle sonbahar günü başlamış çeşmenin tarihi. İkinci Wilhelm'in, İstanbul'u ikinci defa ziyaret ettiğinde II. Abdülhamit'e bir dostluk cemilesi olarak yaptırdığı bu çeşme o tarihten bu yana Sultanahmet Parkı'nın simgesi olagelmiş. (...) Bütün mermer, tunç, demir ve diğer parçaları Almanya'da yapılarak İstanbul'a getirilmiş, burada temelinin üzerine kurulmuş olan bu meydan çeşmesinin 1901'de törenle açılışında musluklarından günlerce şerbet aktığı ve ahalinin Türk – Alman dostluğu şerefine kana kana şerbet içtiği rivayet edilir.” (s. 136) Yazarımız çeşmenin şimdiki halinden hiç memnun değil. “dört yanı açık, püfür püfür bundan havadar yaz oteli bulunamaz. Hazır muslukları kurumuş beş altı yalak da emrinize amade. Bundan ötürü çeşmenin civarı çiş kokusundan geçilmiyor.” (s. 137)

“B. O. 5-Lütfen Dokunmayın” oyunun kahramanı Baltacı, Kahya Osman'ın Ayasofya meydanında idam edildiğini anlatır. (s. 184)

C) Manzaralar

“B. H. 1-Sebati Bey’in İstanbul Seferi” hikâyesinin kahramanı Sebati Bey arkadaşından Japon gülü tohumunu almak için Maltepe’den Saraçhanebaşı’na gider. Trende iken başını koltuğa dayayıp altında kayıp giden sarı tarlalar, bir alçalıp bir yükselen telgraf tellerini izler. Haydarpaşa’ya geldiğinde oradaki manzaranın bayraklarla donanmış olduğu için biraz afallar. (s. 74)

“B. H. 1-8’den 9’a Kadar” başlıklı hikâyede nöbetçi hariciye asistanı, dahiliyenin pencerelerinin birinden İstanbul’un puslu şubat sabahını seyreder: “ Askeri hastanenin üzerinde bir parçası görünen kurşuni deniz, baytar mektebinin bacasından havaya savrulan pas rengi duman, çuvaldan kukuletasının üstü bembeyaz kar tutmuş ihtiyar arabacı sanki empresyonist bir ressamın titrek fırçasından yeni çıkmış gibi idiler. Sade renkler değil sesler bile bir soluk bugün. Sis düdüğünün sesi bile bir boğuk çıkıyor, tipinin içinde bir ötüp hemen sönüyor. Yoldan geçen tramvayın çanı da öyle...” (s. 174)

“B. H. 2-Ablam” adlı hikâyede anlatıcı Almanya’da üniversitede okurken bir Türk kızıyla tanıştığını anlatır. Uzun zaman yurt dışında yaşayan kız, çocukluğundan zihninde kalan İstanbul manzarasını her gece düşünür. “Fındıklı’daki konak, Çamlıca’daki köşkün bahçesi. Üvez ağaçları, taflanlar... Dalına salıncak kurduğu ihtiyar çınar...” (s. 61)

“B. H. 2-Ayışığında “Çalışkur” hikâyesi eylülün İstanbul manzarasıyla başlar. Hava pekâlâ ılık. Ay. İri ve toparlak, Maltepe sırtlarından doğuverir. Yassıada üstlerinde bir yıldız, onun çıkışı ile rahatı kaçmış gibi olduğu yerden kayar, gökyüzünde ışıklı bir yol çizerek gözden kaybolur. Gece sessiz ve sakin. Deniz üstü ise sandallarla dolu. (s. 119) Hikâyede sevgililer Nuri ve Melahat bir akşam deniz kenarında oturup sohbet ederken denizden doğru esen sert bir rüzgâr, yerdeki kuru yaprakları uçurup kerestelerin üstüne atılmış bir küçük çuval parçasını kum yığınının doğru sürükler. (s. 134)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” adlı hikâyesinde Haldun Taner sabahın erken saatlerinde İstanbul manzarasını izler ve şehir sabahın bu ilk saatlerinde onun için bir saltanattır. O zaman kokular başkadır, renkler başka, hele sesler bambaşka. Kokularda temizliği,

renklerde belirsizliği ve seslerde taptazeliği hisseder. “ Kocaman gövdesi ve iri kanatları ile bir kaşıkcı kuşu çok yükseklerde tur atıyor. Uzakta bir takanın patpatı. Kıyıda böcek gagalayan bir deniz kırlangıcı. Çöpleri eşeleyeyen uyuz bir köpek. Kara kuşları bu saatte henüz uyku sersemidirler. Kargaların gece tüneği kahvenin yanındaki çınar. Bu çınarın Bizans’tan kaldığı söyleniyor. Kırlangıçlar daha çok sahildeki apartmanların bacalarında, pencere pervazlarında barınıyorlar. Karacılar içinde ilk uyanan yine serçeler. Balkonda onlar için geceden doğradığım ekmekleri didikliyorlar. Kaşıkcıkuşu bir planör gibi iniş yaptı suya. Çevresine bakmıyor.” (s. 17) Modaya doğru bir deniz saksaganı sürüsü geçer. Sırtlarında çantaları olan çocuklar ilkokula götürecektir minibüsleri bekler. Martıların toplaşması denizin üstünde birazda başlayacağı yaşam maçına işaretler. Etraf birden şamataya boğulur. Martılar, acı çığlıklar atarak birbirlerinin ağzından balık kapmaya başlarlar. “Çınarın tepesinde, zakkum ağacının dallarından ve telgraf tellerinden, aşağıdaki bu panayırla ukalaca seyreden kargalar var.” (s. 19) Tam o sırada Florya’ya doğru giden bir helikopter geçer. Gürültülü kahvaltıdan sonra martılar “kaya kapmaca” oyununa başlarlar.

“Güneş artık buradayım demiştir. Oturduğum masadan sahil görünmez. (...) denizden başka bir şey görünmez. Bu deniz de sabahın sesin içinde engin, sınırsız bir deniz gibi görünür. Güneşi çıkmasıyla kıyıları “ manzara-i umumiye ” içinde yerlerini alırlar. Yassıada, Kınalı, Burgaz ve öbürleri sözbirliği etmişlerce, ne sihirdir ne keramet, sanki birden suyun içinden çıkırlar. Ve böylece Marmara’nın kısa süren bu açık deniz numarasına son verirlenir. Arka fonda Samandağları silüetini sergiler. Hatta bazen güz lodolarında beyaz karları ile Uludağ bile arkadan başını uzatır.” (s. 21) Sabahın bu saatlerinde okullu kızlar durmadan konuşarak liseye doğru geçmeye başlarlar. Peşlerinde sürükleyen erkek çocuklar ise laf atarlar.

Bu saatlerinde artık “ güneş iyice aydınlattı karşı kıyıyı. Bizden görüldüğü sırasıyla Topkapı Sarayı, Aya İrini, Süleymaniye, Ayasofya, Beyazıt ve solda önde hepsinde de zarif, Sultanahmet, filmcilerin o pek sevdiği karşıdan yatık ışık almaya başladılar. Bu ışık onların olanca konturlarını, ayrıntılarını ortaya çıkarır. Mimarları, bu

yapıtları sanki sırf bu ışık için yaratmış gibidirler... (...) Bazen havanın bir açıp kapadığı güz sabahları iri siyah bulutlar, güneşin önünden geçerek ilahî bir ışık oyununa başlarlar. Film deyimi ile trevelling dediğimiz bu kaydırmaca içinde, saydığımız anıtların birini aydınlatıp öbürlerini loşlukta bırakır, sonra aydınlattığından kayıp demin loşlukta komşusuna geçer, bu sefer de bunu vurgular. Göksel bir trevellingdir bu. Her birini kısa bir süre nur içinde bırakan... Şu Bizanslıdır, bu Osmanlı ayırımı yapmadan. Bu görmeden inanılmayacak görüntü oyunları da sabahın erken saatlerine özgü. Bu görüntüleri de yutmak gerek, içe sindirmek. Hazır önümüze çıkmışken. Çünkü bir gün geç olacaktır...” (s. 22)

Biraz daha aydınlanınca şehir artık harekete geçer. Güneşin ışınlarını sağ bordasına almış adadan inen ilk vapur da gözükür. O zaman anlatıcı oturduğu apartmanın hayatını anlatmaya başlar. Apartmanın çamaşır asılan en üst katından görülen manzaradan şöyle bahseder: “ Oradan ne koy, ne kameriye, ne kıyı, ne yol, ne ilk katlar görünür. Sade bulutlar görünür ve denizin engini... Gökte bir uçak izi vardır. Bozkazları görürsünüz bazen, sürü haline geçen. Yan yatırılmış, sivri yanı önde bir V çizgisi halinde... Sonra yine gökyüzü, sonra yine bulutlar. Bazen mih gibi duran, bazen hafif hafif süzülen beyaz ya da esmer üşengeç bulutlar.” (s. 29)

Yazar İstanbul’un sabahından söz ederken mevsimleri ayırmaz ve bunu şöyle açıklar: “ Sırasız konuştuğuma, bir yazdan, bir kıştan dem vurduğuma, oradan oraya atladığıma bakmayın. Her sabah kırk-elli dakikalık krallığımda zamanı altüst etmek, mevsimleri umursamamak, sap derken saman demek özgürlüğümü hoşgörün. Görmezseniz de zaten ben bildiğimi okurum.” (s. 22)

“B. H. 4-Neden Sonra...” hikâyesinin kahramanı İhsan, randevuya geç kalan sevgilisini beklerken “ Sokağın üstüne ince ince yağmur yağıyordu. Berberin köşesine yine o her zamanki kestaneci oturmuş... (...) Beyazıt Meydanı yağmurun altında pırıl pırıl parlıyordu. Caddeden tramvaylar gelip geçiyor, camları boğulanmış otobüsler müşterilerini bırakıp acele acele yollarına gidiyorlardı.” (s. 90)

“D. Y. 1-İstanbul’a Bakmak” düz yazısında Haldun Taner, Çamlıca’ya çıkıp oradan İstanbul manzarasını anlatır. “Kasım başında gibiydi doğa. Sanki bir yaz uzantısı. Daha da şiirli üstelik toprakta en küçük bir üşümüşlük, tedirginlik yok. Seslerin yankısı asılı kalıyordu. Boğaz ve Marmara, ütülü çarşaf gibi kırıksız. Ahmet Kudsi Tecer’in bir deyimi ile, sanki kenarından tutup çekseniz ucunda oyma gibi bir takım kıyıları, adaları, adacıklar gelecek. Şu İngilizler iyi oturtular doğrusu köprüyü tam yerine. Ne kadar iyi uyuyor toprakla, suyla. Tam bir İngiliz centilmeni gibi. Hiç öne çıkmadan tamamlıyor tümü. Saygılı, yumuşak, hem var, hem yok.” (s. 28)

“D. Y. 1-Bindiği Dalı Kesmek” adlı düz yazıda Etiler ve Hisarüstü Kuru Parkı’nın açılışını anlatılır. Açılış gününde “ kışın ortasında inanılmaz bir bahar sevinci vardı Hisar sırtlarında. Doğa bize güneşi ile, kokuları ile, nazlı akan bir nehri andıran mavi Boğaz ile, bembeyaz iyimser bulutları ile gülüyordu...” (s. 73)

“D. Y. 5-Herkesle Gelen Düğün Bayramı” başlıklı düz yazıda Kadıköy’ün manzarası ile başlanır. Kalabalık ve iskeleye sığınan taksiler. “Camları buğulu tramvaylar, yağmurdan parlayan otobüsler ve çamurları yara yara gelen dolmuşların getirip getirip attığı, erken kalkmanın karamsarlığı somurtuk suratlarından okunan yeni gruplar, bu ilk kalabalığı rıhtım parkına doğru yaymaya, belediye dairesine doğru uzatmaya başladılar. Bacasından çıkması ile yükselemeden sert rüzgâra katılıp Haydarpaşa’ya doğru savrulan siyah dumana ve bu ayazda güvertelerinden salkım saçak taşan yolcularına bakınca insana hemen kalkacağı hissini veren vapur, ne hikmetse hep öyle istim üzere durmasına rağmen bir çeyrekte beri kalkmıyordu. Sis yok. Lodos yok. Ama vapur olduğu yerden kalkmıyordu.” (s. 139)

“D. Y. 7-Köprümüz” düz yazısında yazarımız Boğaz Köprüsü’nden geçerken bindiği dolmuş birden bozar ve köprünün ortasında kalırlar. Oradan gördüğü manzarayı şöyle anar: “Alelacele geçip giderken, ya hiç görmediğimiz, ya da görüp sindiremediğimiz nice güzelliklerin o anda farkına vardım. Doya doya seyrettim. Acele yüzünden şu dünyada neleri kaçırıyoruz arkadaşlar.” (s. 7)

Ç) Eğlence Yerleri

I. Kahveler

“B. H. 1-Necmiye'nin Hatırı” adlı hikâyede vaka Emrullah'ın bahçesindeki kahvede geçer. Kahvecinin getirdiği saz takımını müşteriler beğenmezler ve kahveye gelen eski klarnetçi Cemal Efendi'ye yalvarıp ille de gırnata çaldırmaya uğraşırlar. Müşteriler Cemal Bey'e yalvarırken birden Necmiye Hanım şarkıya başlar. Şarkıyı bitirir bitirmez Cemal Bey'in masasına oturup saz çalmayı istemeyen Cemal Bey'i ikna eder. Cemal Bey çalmaya başladığında kahvenin rakı kokan havası ossaat bir köçekçenin kıvrak nağmeleriyle doluverir. Bir şarkı biter ama Cemal Bey artık duramaz ve çalmaya devam eder. Ses, kıvrılıp bükülür, sıçrayıp koşar, ah çekip ağlar, kahveden dışarı taşıp mehtabın yarı aydınlattığı çarpık yollara, ıssız tarlalara dökülür, sonra uçsuz bucaksız enginlere doğru yayılıp kaybolur. Çalarken birdenbire Cemal Bey düşer ve burnundan kan akmaya başlar. Haberi alan karısı kahveye gelir ve Cemal Bey'i oralardan götürür. Çalarken kendini fazla zorlandığından fenalaşmıştır. Cemal Bey götürüldükten sonra kahvedekiler tekrar canlılığına kavuşurlar. Çingene çalgıcılar etrafı coşturmak ister gibi gürültülü bir oyun havasına girişirler. (s. 68–72)

“B. H. 2-Eczanenin Akşam Müşterileri” başlıklı hikâyede İstanbul'daki bir semtte (semtin ismi geçmez) olan bir eczane ve oraya gelen İstanbullu müşteriler anlatılır. Anlatıcı bu eczanenin etrafında üç farklı kahvenin bulunduğunu söyler. “Bizim orda üç kahve var. Birinde kumar oynanır, kavga çıkarılır. Öbüründe nargile içilir, uyuklanır. Bir de rıhtım bahçesi var diyeceksiniz ama orayı da akşamları çocuk dadıları ile yaşlı hanımlar dolduruyor.” (s. 83)

“B. H. 2-Fasarya” hikâyesinin kahramanı Fasarya bize anlatılırken onun Feyzullah'ın kahvesinde çiraklık ettiğini öğreniyoruz. (s. 92)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde Haldun Taner, Beyoğlu'ndaki Pelit Kahvesi'ni anlatır. “Pelit, Beyoğlu'nda sevimli bir kahvedir. Tepebaşı Tiyatrosu'nun karşısına düşer. Buraya daha çok sakallı, pipolu yazar, çizer, düşünür takımı, karşiki tiyatrodan da aktörler, operacılar, müzisyenler gelir. Zamanın sevimli mezeni Seyfettin

Çükürsulu buraya “Cafe Grössenwahn” der, Berlin’deki Cafe des Western’e benzeterek... Oraya da sanatçılar geldiğinde “Burnu Büyükler Kahvesi” derlermiş o kahveye. Pelit’i oraya benzetmekle kendini de gençliğine, gençlik anılarının ortasına atmış olur. Bu kahveyi az buçuk Alman kültürü yalamışların sevişi boşuna değildir. İki garsonu da Almanca bilir. “Herr Ober” diye seslenebilirsiniz. Sonra en güzel Apfekuchen’i burası yapar. Alman ve Avusturya Lisesi’nin, üniversite Alman Filolojisi öğrencilerinden en emansipe olan birkaçının buraya dadanışı da bundan. Ben de buraya Viyana kahvelerine benzetirim. Orada her yazarın bir Stammcafesi = Ana kahvesi, orada da belli bir masası = Stammtisch’i vardır. Orda kitap okur, orda yazı yazar, orda röportajcı kabul eder. Neden camın yanındaki masa da benim Stammtisch’im olmasın? Ben de bugüne bugün – daha doğrusu o güne o gün – yeni palazlanan, hikâyeleri bazen Alman dergilerinde bile çıkan bir yazarım. (...) Dedim ya, sadece Avrupa puro tütünü, sade yaprak sigarası değil, kültür kokar bu kahvenin havası... Salı günleri ise, Alman nörlerin izin günüdür. Onlar doldurur kahveyi. İstanbul’daki varlıklı Türk aileleri yanında çocuk, ya da ev bakıcılığı bu genç kızlar büyük bir iştahla “Apfelmuchen” yerler, sütlü “nescafe” içerler. Gülüşüp, konuşurlar. Öyle ki operacılar yer bulamaz olur, geri dönerler. Kahve o gün “Burnu Büyükler Kahvesi” olmaktan çıkmıştır artık. Kız kız kokar salı günleri Pelit’in havası. Olanca canlılıkları, elektrikleri ile duyururlar varlıklarını.” (s. 96 – 97) Ama zaman geçer ve Pelit’in yerinde konfeksiyon mağazası açılır.

“D. Y. 1-Dört Emekli” adlı düz yazıda Albay K.’nin karakterini anlatırken yazar, Albay K.’nin mahalle kahvesine gitmediğini, çünkü kendine yakıştıramadığını söyler. (s. 68)

“D. Y. 4-Bir Bellek Fenomeni” başlıklı yazısında Haldun Taner, Prof. Dr. Mükrimi Halil Yımaç’ı anlatır. Mükrim Hoca’nın arada bir Küllük’te, Laleli Kahvesinde oturduklarını ve İbnül Emin Mahmut Kemal Beydeki toplantılara katıldığını söyler. (s. 32)

“D. Y. 4-Sırtık Bir Küskün” başlıklı yazıda şair Celal Sılay’ın ölüm haberi verilir. Haldun Taner, şairi, ölümünden üç dört ay önce her zaman oturduğu Divan Kahvesinde görmüştür. (s. 63)

“D. Y. 4-Orda Bir Köy Var Uzakta” düz yazısında Haldun Taner, 1958 yılında Genç Oyuncuların inisiyatifi ile Erdek Kahvesinde başlatılan ilk halk şenliğini şöyle anlatır: “Sabahattin Eyuboğlu, elinde bir değnek, yıkık duvarlara astığı rproduksiyonlar üzerinde Rönesans ressamlarının kompozisyon kaygısını anlatırken, Ahmet Kutsi Tecer, folklor konuşmaları yapıyor, Hikmet şimşek ve Faruk Güvenç, Erdek Kahvesinde halka tek sesli müzikle oksesli müziğin farklarını aletler üzerinde gösterirlerken, ben de Balıkesir’den, Adana’dan, Kayseri’den gelen tiyatro sever gençlere Antik Grek tiyatrosunun halkla nasıl bütünleştiğini açıklamaya çalışıyordum.” (s. 103)

“D. Y. 4-Hayatını Yaşayan Adam” yazısında yazarımız, Esat Mahmut Karakurt’u anlatırken Divan’ın bulvar kahvesini çınlatan kakhahalarının sanki hala havada olduğunu söyler. (s. 221)

“D. Y. 5-Sis” yazısı devekuşuna yazdığı mektuplarından biridir. Mektubunda İstanbul’daki kahvehaneler için şunları anlatır: “Sen tembelliğin, uyuşukluğun, aylaklığın bu derece korunduğu, resmi ağızların verdiği rakamlara göre, her yüz hemşerisine bir kahvehane düşen böyle bir başka şehir tanıyor musun?

şehri ve memleketi dolduran bu kahvehanelerde sabahın erken saatinden gecenin yarısına kadar altmışaltı, pişpirik, aşı iskambili, domino oynayarak vakit öldüren bu kullanılmayan kuvvetlerin memleket iktisadiyatına açtığı büyük gediğin iş saati ve gücü bakımından bir hesabını çıkaracak olsan başın döner, tansiyonun yükselir. (...) Kahveleri dolduran bu uyuşuk, bu aylak ve parazit alayını hangi rüzgâr dağıtacak, onları çalışma gücü halinde ne vakit müsbet alanlara savuracak. Bunu soran, hesaplayan henüz yok Devekuşu.” (s. 68)

“D. Y. 6-Kahveler zerine” adlı düz yazı kahveler hakkında bir yazıdır. Yazarımız kahveler üzerine kendi bakışlarıyla bir değerlendirme yapar ve kahvelerin insan hayatında ne kadar önemli olduğunu göstermeye çalışır. “Kahve deyip geçmeyelim.

Kahve aileden sonra küçük bir toplum birimidir. Orda yalnız kahve içilmez, nargile çekilmez, gazete okunmaz, avarelik edilmez. Kahve bir dayanışma yeridir. Oradakileri tanıyalım ya da tanımayalım, ister konuşkan, ister suskun olalım, kendimizi hiç yalnız hissetmeyiz. (...) İnsanoğlu, kendi başına kalıp, kendine acımaya başladı mı, felakettir. Kahve bu bakımdan sağlıklı bir oyalantıdır. Kahvelerin hepsi emekli ya da işsiz kahveleri olmaz. Günlük işlerinden sonra evden önce uğranan bir buluşma yeridir de.”

Haldun Taner, belli edebi kahvelerin edebiyat tarihine geçtiğini, o kahvelere kentin ya da ülkenin ünlü şairlerinin, bestecilerinin, romancılarının, tiyatrocularının toplandığını ve meslek tartışmalar yaptıklarını, çoğu zaman nice yapıtın esininin de bu konuşmalar sırasında oluştuğunu söyler.

Bir gün yazarın aklına İstanbul kahvelerinin üzerine bir kitap yazılması gelir. Ve bu işi en iyi yapabilenlerden Tahir Alangu’ya teklif eder. Bu proje İstanbul’un meddah ve tuluatçı kahvelerinden başlanarak Küllük’ün, Lebon’un Nisuvaz’ın tatlı bir tarihi yazılırdı. Ama Tahir Alangu vefat ettiği için proje yarım kalır. (s. 106 – 107)

II. Pastaneler

“B. H. 1-Tuş” adlı hikâyede anlatıcı tarafından ismi Nesrin olan bir kızın hikâyesi anlatılır. Nesrin, zengin çocuğu Aydemir tarafından tecavüz edilir. Hikâyenin başka bir kahramanı Dilaver Bey suçlunun cezalandırmasını ister ama kız birden ortadan kaybolur. Kaybolduktan sonra bir sürü dedikodular yayılmaya başlar. Anlatıcı, Nesrin’in bir kız arkadaşıyla Saray Pastanesi’nden çıkarken gördüğünü söyler. (s. 101)

“B. H. 1-Made İn USA” hikâyenin kahramanı (ismi geçmez) mektubunda yeni sevgilisi Fred’in yüzünden başına gelenleri arkadaşına anlatırken bir gün Fred’le Park Pastanesi’nde buluştuğunu söyler. (113)

“D. Y. 1-Vefa=Uygurluk” 26 Ekim 1980 yılında yazdığı düz yazısında Haldun Taner, eski Lebon, bugünkü adı ile Markiz Pastanesi’nden söz eder. Sadece Yahya Kemal’in değil, ondan önce Namık Kemal’lerin, Şinasi’lerin, Abdülhak Hamid’lerin, çok

daha sonra da Abdülhak Şinasi'lerin, Hamdullah Suphi'lerin, Ahmed Haşim'lerin Yakup Kadri'lerin ve daha nice nice şair, romancı, ressam, eleştirmen Türk sanatçılarının gittiği, canlı bir tarihi müze olarak bugüne kadar gelebilmiş bir lokaldir orası. “Nefis vitraylarının ve Jung-stil üslubundaki eşsiz duvar panolarının oluşturduğu estetik dekor ve onun ortasındaki mekâna sinmiş zengin içerik, burayı adeta canlı ve manevi bir edebiyat müzesi haline getirmiş gibiydi.” Yazar, tarihi lokalin hoyrat bir kararla parçacı dükkânı haline getirilmek istenmesini, estetiğe ve eski birikime karşı ilgisizliğin, vefasızlığın yüz kızartan bir belirtisi olarak değerlendirir. Ve Markiz Pastanesi'nin bir parçacı dükkânı yapılmasını önleyemediğine çok üzülür. (s. 124)

“D. Y. 3-Bir Kahve, Bir İnsan, Bir Tarih” başlıklı düz yazısında Haldun Taner, Lebon Pastanesi'nin hikâyesini anlatır. Fransa Büyükelçisi General Sebastiani ile birlikte İstanbul'a gelen Edouard Lebon efendisinin yurda dönmesine rağmen Türkiye'de kalıp çocuk çocuk sahibi olur ve Avrupa üslubu “Cafe” lerin ilki olan Lebon Pastanesi'ni açar. “Lebon, Corps Diplomatique'in olduğu kadar, Pera azınlığı kibarlarının ve Avrupa özentisi Türk aydınlarının da bir çeşit kulübü oluvermişti. Eski müşterileri içinde sadrazamlar, büyükelçiler, sultan yaverleri vardır. Sarah Bernhardt ve Mounet Souilly'nin de İstanbul turnelerinde burada kahvaltı ettikleri, Namık Kemal ve Şinasi Efendilerin Paris yıllarının özlemini Lebon'da kahve içerek giderdikleri bilinir.” (s. 131) O zamanlarda İstanbul sosyetesinde ve intelligensiasında “Tout est bon chez Lebon” sloganı yerleşir. Bunun sebebi şekerlemelerinin nefaseti, Paris'ten özel olarak getirtilen bir pasta – mutfak fırını ve servisin de tam Fransız usulü olduğu düşünülür. Lebon Pastanesi'nde elli yıl boyunca aşçılığı yapan Avedis Efendi pastaneye kendiliğinden çok daha başka meziyetler de katar. Yazar, Türkiye'de Avedis Efendi'den daha rafine yemek yapmanın az olduğunu söyler. (s. 132)

Haldun Taner, Lebon Pastanesi'ndeki hayatı şöyle anlatır: “Saat başlarını saygılı saygılı vuran duvar saatinin sesini nasıl özlemle arıyorum. Burada her masa birer küçük ada gibi idi. Kalabalık içinde yalnız olabilmek imtiyazına yalnız burada sahiptiniz. Konuşmak için konuşan, kendini ispatlamak için konuşan insanlardan bakınca, gelip

burada yarım saat, bir saat, belki daha fazla kafanızı dinleyebilirdiniz. Sessiz sessiz servis yapan garsonun önünüze bıraktığı büyük çay fincanını, ya da soğuk kahve bardağını yudumlarken biraz önce Hachette'ten aldığımız yabancı dergilerinize – evet buraya ancak onlar yakıştırdı – göz atardınız. Yahut da yandaki masadan Ragıp Sarıca'dan davet alır, bir süre Alain Robbe Grillet'ten ya da Quenau'dan konuşurdunuz. Ötede Taha Toros oturmaktadır. Yakın tarihinin bilmediğiniz ayrıntılarını cömertçe size iletebilir. Yahut da köşede baba dostu Necmettin Sahir Sılan'la son Meclis-i Mebusan üzerine koyu bir sohbeta girişebilirdiniz.

Şekerleme kısmında Feride ve Selma size gülümsemektedirler. Arada bir Avedis Efendi önünde önlüğü, sıvanmış kolları ile arkada bir görünüp kaybolur. Huzur dolu idi bu salon. Temizlik, seviye ve güler yüz. İstanbul'dan uzaklaşınca en çok özlediğim imajlardan biri Markiz'di. İnsanın böyle manevi barınaklara ihtiyacı büyük. Kötü günümde oraya gider kendimi bulurdum.” (s. 132)

Zaman geçer ve Markiz'in sonu da gündeme gelir. Bir ev sahibi kiracı ihtilafı yüzünden Avedis Efendi şehrin manevi tarihi yeri olan bu pastaneden çıkmak zorunda bırakılır. Yazar, bu hadiseden dört sene sonra bile pastanenin metruk ve tozlu camları önünden geçerken kendini bir makbereye bakmış gibi hisseder. (s. 133)

“D. Y. 4-Edebiyatımızın Grand Seigneur'ü” düz yazısında Haldun Taner, Abdülhak Şinasi Hisar'ı anlatırken onun daha çok tek başına Beyoğlu'nda eller arkasında geriye kaykıla kaykıla aheste beste gezip çay vakti Markiz Pastanesi'ne geldiğini ve soba ile vitrin arasındaki daimi yerine yerleştiğini söyler. (s. 21)

“D. Y. 4-Sazlı Operetten Çardaş Fürstin'e” adlı yazısında yazarımız, sanatçı Cemal Sahir'den söz ederken ölümüne kadar onunla her ay eski Kulis Pastanesinde buluştuğunu söyler. (s. 72)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım vazifemi Yaparım” adlı oyunda anlatıcı Galatasaray'daki mitingi anlatırken eski İstiklal Mahkemesi Başkanı Ali Çetinkaya'nın gene belli etmemek için mitingi Hayat Pastanesi'nden gözlediğini söyler. (s. 59)

III. Gazinolar

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyede birbirinden çok farklı yerlerde işe giren Fasarya bir ara Caddebostan Gazinosu’nda garsonluk eder. (s. 96)

“B. H. 3-Bayanlar 00” başlıklı hikâyeye değişik yerlerindeki helâlarda çalışan Kevser Hanımın hikâyesidir. Kevser Hanım birçok yerlerin sayısına Belediye Gazinosu da girer. (s. 64)

“B. O. 9-Ayıışığında Şamata” adlı oyunun kahramanı bekçi Zülfikar, birbirlerine aşık olan Nuri’i ve Melahat’ı Çalışkurların yaptırdığı inşaatında kum yığının arkasında oturup sohbet ederken yakalar ve oğlanla kavgaya girdiğinde şöyle söyler: “baş başa kalmak istiyorsanız gazinolar var, gece klüpleri, güzel lokaller var. Umumi yerlerde maalesef buna müsaade edemem.” (s. 98)

IV. Meyhaneler

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” hikâyenin kahramanı Nizamettin Bolayır bindiği otobüste Cüneyt’le karşılaşır. Cüneyt, Nizamettin Bey ile selamlaştıktan sonra konuşmaz ve yaktığı sigaranın dumanını, önemli bir şeyler düşünür gibi, Kumkapı meyhanelerine doğru savurmaya başlar. (s. 38)

V. Kırathaneler

“D. Y. 3-Bir Kahve, Bir İnsan, Bir Tarih” başlıklı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul’daki kırathanelerden söz eder. “ Bizim eski kırathaneler Batıdaki kahvelerin işlevini pek görmezler. Oraya daha çok gezenin boş kalfası emekliler ya da ağırbaşlı orta yaşlılar giderler. Vardar Kırathanesi, İkmal Kırathanesi, Direklerarası’ndaki çeşitli kırathaneler, içinde gazete hariç, kırattan her şey yapılan, tavla, domino, pişpirik oynanan, nargile içilen, dedikodu yapılan, hâsılı sigara dumanı içinde zaman öldürülen yerlerdi.” (s. 131)

VI. Randevuevleri

“B. O. 9-Ayışığında Şamata” adlı oyunun kahramanı bekçi Zülfikar, birbirlerine âşık olan Nuri’yi ve Melahat’ı Çalışkurların yaptırdığı inşaattaki kum yığının arkasında oturup sohbet ederken yakalar ve oğlanla kavgaya girdiğinde şöyle söyler: “Şapıcaksanız plaj var, sinema locası var. Efendime söyleyeyim. Randevuevi var. Elalemin ortasında olmaz böyle rezalet...” (s. 62) Anlatıcının anlattığına göre oyunun kahramanı Melahat’ın ablası Tarlabası’nda bir randevuevinde sermaye olarak çalışır. (s. 96)

VII. Sinemalar

“B. H. 1-Tuş” adlı hikâyede anlatıcı tarafından ismi Nesrin adlı bir kızın hikâyesi anlatılır. Nesrin, zengin çocuğu Aydemir’in tecavüzüne uğrar. Hikâyenin başka bir kahramanı Dilaver Bey suçlunun cezalandırılmasını ister ama kız birden ortadan kaybolur. Kaybolduktan sonra bir sürü dedikodular yayılmaya başlar. Anlatıcı, yağmurlu bir gün olan 2 Kasımda Nesrin’e Taksim Sineması’nın holünde rastlar. Kızı bayağı değişmiş bulur. Ayağında çizmeler, boyunda fular, saçlarını gildavari sol gözüne düşürmüştü. (s. 100)

“B. H. 1-Allegro Ma Non Troppo” başlıklı hikâyede anlatıcı müzisyen Linowsky’i ve onun en istidatlı talebesi olan Mathilda’ı anlatır. Anlatıcı Mathilda’ya âşıktı. Rüyalarından çıkmazdı. Ara sıra yolda rastlaştığını da söyler. O zaman kız, Tokatlıyan’ın yanındaki sokaktan yan yana inmeye itiraz edemezdi ve yoluna birlikte devam ettiklerinde anlatıcı kalbi güm güm atarak ona, Melek’teki filmi görüp görmediğini sorardı. (s. 147)

“B. H. 2-Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu” hikâyesinin kahramanı Süheyl Erbil, Şişhane’deki kazadan dolayı yoluna yürüyerek devam ederken eski bir tanıdığına rastlar. Serap’la sohbet ederken çoktan görmediği kızın ne kadar güzel olduğunu düşünür. Süheyl Erbil, konuşmaya devam eden kızın havasında ve şahsiyetinde filmlerde sık sık gördüğü feragatli zevce veya hastabakıcı tipini yakalar. Ve geçenlerde Melek Sineması’nda izlediği bir film aklına gelir. (s. 29)

“B. H. 2-Fasarya” adlı hikâyenin kahramanı Fasarya sevgilisi Huriser’in hanımlarından haftada bir nişanlıların buluşup gezmelerine izin aldıktan sonra nişanlısını gezdirmeye başlar. İlk hafta İstanbul Sergisi’ne götürür. İkinci hafta Gülhane Parkı’na giderler. Oradan Marmara Sineması’na gitmeye karar verirler ama Fasarya loca alacak olunca kız işkillenip nişanlısını yalnız bırakır. (s. 105)

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinde akşam saatlerinde kum yığınının arkasında sevgililer Melahat ve Nuri oturup sohbet ederler. Nuri sevgilisine evlendikten sonra akşamları alıp Marmara Sineması’na götüreceğini söyler. (s. 134)

“B. H. 3-Bayanlar 00” başlıklı hikâyede anlatıcı çeşitli helâlarda çalışan Kevser Hanımı anlatır. Kevser Hanım’ın çalıştığı yeni yapılan Atlas Sineması’nın helâsından şöyle söz edilir: “En temizleri şüphesiz Atlas Sineması’ndaki idi. Pırıl pırıl beyaz çini döşeli. Biraz havasızdı ama eğlenceli idi. Filmin sesleri oraya kadar gelirdi. Hele arada bir dublaj filmi oldu mu, Kevser Hanım konuşmalarından filmin konusunu da çıkarmaya çalışır, hâsılı hoşça vakit geçirirdi. Sinema lavabolarının müşterileri de daha bir başka oluyordu. Bir kere bahşişi fazlaca verirlerdi. Sonra ne hikmetse buraya gelen genç kızların, kadınların çoğunun eteği sökülmüş, kopçası kopmuş, bluzu veya kombinezonu yırtılmış oluyordu. Hâlbuki pahalı sinema olduğundan öyle girip çıkarken itişilip kakışılacak kadar tikişiklik da olmazdı. Kevser Hanım bu yüzden, sabun, havlu, kolonyadan ibaret aksesuarına her renkten iğne iplik de katmak zorunda kalmıştı. Kadınlar kısmında iğne iplik, erkekler bölümünde ise leke çıkarıcı ilaçlar pek makbule geçiyordu.” (s. 66) Belediye Atlas Sineması’nı tahliye ettirdiği için Kevser Hanım oradan ayrılmak zorunda kalır.

“B. H. 4-Neden Sonra...” hikâyesinin kahramanı İhsan randevuya geç kalan sevgilisi Melahat’ı beklerken birden kıskanmaya başlar ve kızı kendinden emin, uzun boylu tıbbiyelinin koluna asılmış, Beyoğlu sinemalarının resimlerine bakarken görür gibi olur. Ama tam o sırada Melahat’ın karşı kaldırımdan koşa koşa geldiğini görür. Kız onu fark etmeden caddeyi geçip sinemanın sokağına sapar. (s. 91)

“D. Y. 1-Bir Üslup Üzerine” adlı düz yazısında Haldun Taner, 1932 yılında Beyoğlu sinemalarından birinde Bitmemiş Senfoni adlı bir filmin gösterildiğini söyler. Fakir delikanlının zengin kıza âşık temasını müzikal bir arka fon önünde tekrarlayan filmin en büyük özelliği, Viyana Filarmoni Orkestrası’nın arka fon olarak nefis şekilde seslendirdiği Schubert müziği olur. Ve tekrar tekrar bu filmi seyredenler farkına vararak ya da varmayarak bu müziğe de duygulanır, sinemadan çıktıktan sonra o melodileri gayri ihtiyari mırıldanırlar. (s. 164)

“D. Y. 1-Çağın Futbolu” yazısında Haldun Taner, Cemal Reşit’in dişçi, doktor, baytar ve mühendislerden oluşan amatör ama iyi niyetli bir orkestra kurup Saray Sineması’nda yönettiği konserlerle klasik müziği halka yayımak için coşkulu bir çaba gösterdiğini söyler. (s. 176)

VIII. Tiyatrolar

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde Haldun Taner, Pelit kahvesinden söz ederken Tepebaşı Tiyatrosu’nun yandığını da söyler. (s. 113)

“D. Y. 1-Vefa=Uygarlık” adlı düz yazıda tiyatro, müze projesinden söz edilir. Eski Kültür Bakanı Sayın Ahmet Taner Kışlalı, iş başına geçtiğinden kısa bir süre sonra Yıldız Sarayı’ndaki küçük tiyatronun müstemilatını tiyatro ve sinema müzesine tahsis etmek için teşebbüse geçer ama bakanlığı fazla sürmediği için bu proje de gerçekleştirilemez. (s. 122)

“D. Y. 1-Mitoloji Neyimize” düz yazısında Haldun Taner, 1960’ta Tepebaşı’ndaki Şehir Tiyatrosu’nda *Sezuanın İyi İnsanı* oynanırken bir gece aşırı sağcı zorbalarm sahneyi basıverdiklerini anlatır. Halk ve oyuncular korkuya kapılır. Eli sopalı bir zorba perdenin önüne gelir ve “*Bu oyun bugünden itibaren oynanamaz*” diye buyurur. Kendisine “*Neden?*” diye sorulduğunda “*Biz Müslümanız, tek tanrıya inanırız. Bu Brecht denen nabekârın piyesinde üç tanrı varmış. Buna müsaade etmezük.*” (s. 180)

“D. Y. 1-Mithat Paşa ve Zamanı, Semineri ve Bir Anı” yazısında yazarımız, Openheimer Davası adlı oyunun dünyanın her yerinde büyük ilgi topladığını, İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun henüz yanmamış Tepebaşı bölümünde de başarı ile oynandığını söyler. (s. 183)

“D. Y. 3-Sansür Üzerine Anılar” düz yazısında Haldun sık sık karşılaştığı sansürden söz eder. 1966 seçimleri sırasında Şehir Tiyatrosu, “Eşeğin Gölgesi” adlı bir oyunu oynarken oyun sakıncalı görülüp sahneden kaldırılır. Bir zamanlar yönettiği Kabare Tiyatrosunda da 1960 sıkıyönetim döneminde yine sansürle karşılaştığını anar. Böyle bir dönemde yabancı yazarlara gitme yolu tutulur ve hoşlanılmayan gerçekler yabancılara söylenir. Bu şekilde sansür de dokunamaz olur. (s. 19)

“D. Y. 3-Kendini Biricik, Vazgeçilmez, Sanmak Gafleti” 1978 yılının 22 Ocağında yazdığı düz yazısında Haldun Taner, o yıl sezonu Hamit Akınlı’nın, Şehir Tiyatrolarının Harbiye bölümünü Cariolanus’la açtığını söyler. Yazarımız bunu eski geleneğe yönelik olarak değerlendirir. Çünkü eskiden beri Muhsin Ertuğrul, her tiyatro sezonunu Shekespeare piyesi ile açardı. Böyle yapmakla hem seyircilere seviye getirir hem de aktörleri sezon başında güzel bir sınav gerilimine sokardı. (s. 34)

“D. Y. 3-Toplumu Çağımıza Çekmek” 1984 yılının 22 Nisanında yazdığı düz yazısında Haldun, Türk tiyatrosuna ilk imzasını atan Ertuğrul’u anarken şöyle der: “Şehir Tiyatrolarında Avrupa’daki benzerleri gibi tutarlı ve seviyeli bir repertuar kuran, klasik oyunları ilk olarak tanıtan, büyük Batı yazarlarını çevirtip sahneye koyan, biraz yetenek gördüğü Türk yazarlarına elini uzatan, oyunlarını oynayıp yüreklendirmeyi çalışan odur.” (s. 171)

“D. Y. 3-Helâlar Ve İnsanlar Üzerine” adlı düz yazıda helâlar üzerine durulur. Yazarımız, helâların yaşamamızda çok büyük rol oynadığını, helâların insan aynası olduğunu, bazen toplumsal yozlaşmamızı da yansıttığını söyler. Ve Muhsin Ertuğrul’un adını taşıyan Harbiye Şehir Tiyatrosu’na yolumuz düşerse oradaki helâlara bakmamızı ister. “Helâlarının Bugünkü hali, taşıdığı ada hakarettir” diye der ve yönetimin bozulduğunda helâların da bozulduğunu düşünür. (s. 189)

“D. Y. 4-Kentlere İmzasını Atmak ” yazısında Haldun Taner, 1935 yılında birtakım AP’li partizanların, Şehir Tiyatroları için hazırladıkları şipinişi, kaşkarikolu bir yeni yönetmenlikle büyük tiyatro adamı Muhsin Ertuğrul kadro dışı bırakıldığını söyler. (s. 115)

“D. Y. 4-Şeytan Tüylü Bir Adam” yazısında Taner, Atatürk Yalova’yı çok sevdiği dönemde, İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun, belki de bunun için Yalova Türküsü adında bir müzikli oyun oynamaya başladığını anlatır. (s. 135) Bu oyunda jönkomic rolünü oynayan Vasfi Rıza hastalanır ve onun yerine Muammer Ruşen, daha sonraki Karaca geçer. Muammer, Şehir Tiyatrosunda az maaşlı ve disiplinli havasından kısa zamanda sıkılır. Kendi başına müzikli tiyatro grubu kurar ve Tepebaşı’nda, Kristal’de, Açık hava’da, Maksim’de verdiği temsillerle kısa zamanda ün ve para yapar. (s. 136) 1950’lerde Şehir Tiyatrosunda provalarına başlamak üzere olan Haldun Taner’in oyunu Günün Adamı devrin valisi tarafından devrin büyüklerini gocundurur gerekçesi ile yasaklanır. Bunu öğrenen Muammer Karaca, Avrupa’dan yazarımıza bir telgraf gönderir. ve mektubunda yasaklanan oyununa talip olduğunu söyler. Aralarındaki arkadaşlığı de buradan başlar. (s. 137) Bir süre sonra Muammer piyasadan çekilir. Haldun Taner, piyasadan çekildikten sonra onu Kadıköy İl Tiyatrosunda konuk sanatçı olarak rol alırken karşılar. (s. 140)

“D. Y. 4-Tiyatro Bir Tutku” adlı düz yazıda ünlü tiyatrocu Ulvi Uraz anlatılır. Ulvi ilk Bulvar Tiyatrosunda başlar. Şehir Tiyatrolarında çalıştığı süre içinde büyük ustalık, ölçü ve sıcaklıkla Polonius ve Mezarıcı rollerini oynar. Ve nihayet kendi kurduğu, adını taşıyan tiyatrodaki kapılarını hep Türk yazarlara açar, Türk seyirciye Türk oyunlarını sevdirmeye uğraşır. (s. 153)

“D. Y. 4-Her Gece Saat Dokuzda” düz yazısında Haldun Taner, Şehir tiyatrosunun sevilen sanatçılarından Rauf Ulukut’u anar. 1937’de Beyoğlu Halkevinde başlayan amatör tiyatroculuğu kısa zamanda profesyonelliğe dönüşür. Sadi Tek’le ve Muhlis Sabahattin’le çalıştıktan sonra uzun yıllar Muammer Karaca ile devam eder, daha sonra da İstanbul Şehir Tiyatrosuna geçer. (s. 214)

“D. Y. 4-Çiçek Pasajı” düz yazısında anlattığı Çiçek Pasajına gelen sanatçılara Cahit Irgat da girer. Bu yazıdan, Cahit’in Devlet Tiyatrosundan ayrılıp Muhsin Hocanın kurduğu Küçük Sahne’ye girdiğini öğreniyoruz. (s. 239)

“D. Y. 4-Bedrettin Tuncel” yazısında Taner, yabancı piyesleri Türkçeye çeviren Bedrettin Tuvcel’i anlatırken çevirdiği piyeslerin Şehir Tiyatrosunda da oynadığını söyler. (s. 271)

“D. Y. 5-Gençliğin Üstünlüğü” başlıklı yazıda Genç Oyuncular Topluluğu ismini taşıyan tiyatroyu en seviyeli tiyatro olarak değerlendirir ve geçenlerde Pangaltı’daki lokallerinde, yirmi yaşında bir arkadaşlarının yazdığı yerli oyunu oynadığını söyler. (s. 87)

“D. Y. 6-Galilei’nin Yaşamı” adlı düz yazısında Taner, Şehir Tiyatrolarında “Galilei’nin Yaşamı” adlı bir epik oyunu oynandığını söyler. (s. 38)

“D. Y. 7-Stadyumda Tiyatro” düz yazısında yazarımız, Şehir Tiyatrolarının başına yeniden geçen Muhsin Ertuğrul tarafından yapılacak değişikliklerden söz eder. “Art arda, orijinal, olumlu atılımlara hazırlanıyor. Harbiye bölümü yalnız çocuklara tiyatro oynayan bir merkez olacak. Tiyatrolar, on dört saat boyu, boş kalmayacak. Halka açık provalar, açıkoturumlar yapılacak. Şehrin uzak semtlerine, seyircinin ayağına gezici topluluklar götürülecek. Daha bunun gibi nice uygar, yararlı hizmetler...” (s. 31)

“D. Y. 7-Ümmiler Uyanmasın” adlı düz yazısında Taner, İstanbul Şehir Tiyatrosu Tepebaşı binasında sahneye konan Bertolt Brecht’in “Sezuanın İyi İnsanı” adlı ünlü oyunun hoyrat bir tepki ile karşılaştığını anar. Onun kışkırtmasına kapılan elli sopalı bir grup, bir gece oyun oynanırken Tepebaşı Tiyatrosunu basar. Tepebaşı baskınına polis müdahale eder ama ertesi gün savcılık oyunu durdurur. (s. 189) 1953’te Şehir Tiyatrosunun rol dağıtımını yaptığı, provasına geçtiği, Haldun Taner’in ilk oyunu “Günün Adami” yine bir ihbar üzerine o zamanki vali ve belediye reisi oyunu sahneden kaldırır. (s. 190) Ayrıca, 1966’da yine İstanbul Şehir Tiyatrosu komedi kısmında sahneye konan “Eşeğin Gölgesi” adlı oyunun başına da karakuşi bir yasaklama gelir. (s. 191)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunun kahramanı Şaban arkadaşı Mısta ile birlikte Devlet Tiyatrosuna gider. Orada U. Müdürle sohbete girerler. Müsteşarlık avlusunda olduklarından birden gürültüyü duyarlar. G. S. isimli oyunun kahramanından İstanbul Tiyatrolarının geldiğini öğrenirler. (s. 61) 1. Aktör isimli bir başka kahramanı ise İstanbul Tiyatrosunu en sevilen tiyatrocusu olarak değerlendirir. (s. 75) Şaban bey ise İstanbul Tiyatrosunda seyrettiği Şekspiyer’den şöyle bahseder: “Namussuz Şekspiyer buraya da ermiş yetişmiş. Yapı Kredi bankası gibi her yana gol atmış.” (s. 90)

D) Gezinti Yerleri

“B. H. 1-Kaptanın Namusu” adlı hikâyede Bulgaristan’dan gelen motor bir maynaya çarparak batar. Motordan kurtarılan iki şahıs Recep ve Sadık, İstanbul’a geldiklerinde kazada ölen kaptanın karısına haber vermek için evine gelirler ve karısını bir adamla birlikte Sultan Tepesi’ne gezmeye gitmiş bulurlar. (s. 136)

I. Parklar

“B. H. 2-Fasarya” başlıklı hikâyenin kahramanı Fasarya, Huriser’le nişanlanır. Nişanlılara buluşup gezmelerine için verince Fasarya ilk hafta nişanlısını alıp İstanbul Sergisi’ne götürür, ikinci hafta ise Gülhane Parkı’na. (s. 105)

“D. Y. 4-Şiirde Espri” düz yazısında Haldun Taner, Özdemir Asaf’ı anar. Bir gün onunla birlikte Kalamış’ta denize girdiğini, sonra Moda Parkında çift kale futbol oynadığını anlatır. (s. 289)

“D. Y. 5-Yeni Valiye Mektup” yazısında yazarımız, İstanbul’un yeni valiye mektup yazarken tavsiyede bulunur: “ Mesela arada Zeytinburnu gecekondulu mahallelerine babaca bir ziyaret yapmak neşeli bir yüzle sık sık Gülhane Parkı’ndaki halk eğlencelerine katılmak, cuma günü işi gücü bırakıp Cuma namazına gitmek, denenmiş, daima iyi semereler vermiş usullerdendir. Hemen fakir babası, dini-bütün adam gibi sıfatlar kazanmış olursunuz.” (s. 48)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” adlı oyunun kahramanı Vicdani polisi durdurup Gülhane Parkı’nda altın bir saatin bulunduğunu söyler. (s. 40)

II. Müzeler

“B. H. 3-On İkiye Bir Var” hikâyesinde anlatıcı durmuş saatlerden söz eder: “Nefesimi tıkayan bir şey de, durmuş saatler. Topkapı Müzesi’ne her gidişimde saatler bölümüne uğramadan edemem. Her seferinde ne boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atarım. Ne kadar değerli, ne kadar hünerli olursa olsun, durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. Ne var ki, durmuş saatlerin bir meziyeti hiç değilse günde iki defa doğru saati göstermesidir.” (s. 24) Ayrıca yazarımız politikacıları, Topkapı Müzesi’ndeki bu eski saatlere benzetir. (s. 24)

“D. Y. 1-Vefa=Uygarlık” adlı düz yazısında Haldun Taner, yurtdışında bulunan bir sürü müzelerden bahseder ve Türkiye için çok üzülür. Bu kadar şair, yazar ve değerli sanatçını bulunduğu ülkede yeterince müzeler yapılmamış. Tevfik Fikret’in Aşiyân’ı, Tanzimat Edebiyatı Müzesi, Yahya Kemal Müzesi tek tük örneklerdendir. (s. 123)

“D. Y. 1-Bir Okul Düşünün ki...” düz yazısında yazar dönemlere göre okul hayatını anlatıp ve bu hayatının nasıl olabileceğini düşündürür bizlere. İlkokul son sınıfını andığında tarih hocasının canlı bir şekilde yapılacağı dersler için Eski Eserler Müzesi’ne, İslam Eserleri Müzesi’ne, Topkapı Müzesi’ne, Ayasofya’ya götürür bizi. (s. 146)

“D. Y. 4-Sakallı Celal” yazısında Haldun Taner, Sakallı Celal Bey’i anlatırken Beşiktaş’taki Deniz Müzesinden babası Hüseyin Hüsnü Paşa’nın sakallı bir portresinin bulunduğunu öğreniriz. Babasının portresi Celal Bey için sakal bırakma hevesi doğurur. (s. 13)

E) Resmi Kurum ve Kuruluşlar-Sivil Toplum Örgütler

“B. H. 1-Heykel” adlı hikâyenin kahramanı Üryanizade Sıdkı, kendi heykelini Şişli’deki apartmanın bahçesine dikmek ister. Ama belediye buna izin vermez. İzin

alamayınca evin heykeli içine koymak zorunda kalır. Bir gün çocuğu top oynarken heykelini kırar. O zaman misafir gelen kayını bir tavsiyede bulunur. Heykelin kopan başını büst olarak bahçeye koyarsa artık küçük olduğu için İstanbul Belediyesi, ya da taşra belediyelerden biri buna muhakkak izin verirdi. (s. 48)

“B. H. 1-Beatris Mavyan” adlı hikâyede Mavyanlar bir gün maaile Şişli Ermeni Yetimhanesi menfaatine verilen bir müsamereye giderler. Orda Beatris, Jirayir Keklikyan’la tanışır ve ona âşık olur. (s. 50)

“B. H. 1-Harikliya” hikâyesinde anlatıcı Harikliya’yı anlatırken onun Amerikan Hastanesi’nin hastabakıcılık kurslara gittiğini ve orada İngilizce de öğrendiğini söyler. (s. 88)

“B. H. 1-Made İn USA” başlıklı hikâyenin kahramanı (ismi geçmiyor) arkadaşına başına gelenleri anlatır. Anlatan, Fred adlı bir yabancıya âşık olur ve onunla çıkmaya başlar. Bir süre sonra Fred ortadan kaybolunca kız aramaya başlar. Ararken önce Moda’daki pansiyona, sonra da Yardım Heyeti Komutanlığı’na gider. (s. 115)

“B. H. 1-8’den 9’a Kadar” hikâyesinde Haldun Taner, İstanbul manzarasını çizer: “Askeri hastanenin üzerinde bir parçası görünen kurşuni deniz...” (s. 174)

“B. H. 2-Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu” adlı hikâyede kazadan dolayı yoldan geçemeyen tramvaylar bir manzara oluştururlar. Arkada dizi olmuş bekleyen tramvayların on yedincisi tam Beyoğlu Kaymakamlığı’nın önüne rastlar. Yağmur hızını daha artırırken tam o sırada Kasımpaşa tarafından gelen bir karga sürüsü Maliye şubesinin üzerinden uçup kaybolur. (s. 24) Şişhane’de kaza olurken mevsim kasımdı, Merkez Bankasının önündeki büyük saat ise 18.30’u gösteriyordu. (s. 33)

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinde sevgililer Nuri ve Melahat deniz kenarında beraber otururken bekçi Zulfikar onları görür ve Nuri ile tartışmaya başlar. Nuri, Kumkapı Gençlik Kulübü’nde boksa çalıştığı için kendine güvenerek tartışmaya devam edip geri çekilmez. Melahat ise karakola gitmekten korkar ve Nuri’ye yalvarır. (s. 138) Nuri daha çok ileriye gider ve bekçiyi yaralar. Zulfikar aldığı yaradan üç gün

sonra ölür. Nuri ise Üsküdar cezaevine gönderilir. (s. 225) Beş sene sonra cezaevinden çıkan Nuri, Melahat'a döner. Nikâhları Beyoğlu evlendirme dairesinde kıyılır. (s. 226)

“B. H. 3-On İkiye Bir Var” adlı hikâyede anlatıcı kendini anlatırken öğreniyoruz ki, saate bakmadan saat kaç olduğunu bilme yeteneğine sahip. Bir gün Kadıköy Belediyesi'nin yanındaki saatin altından geçerken önce saate bakmadan saatin kaç olduğunu tahminini yapar ve tahmini yanlış çıkınca çok sevinir. Artık kendini normal insan gibi hisseder. Ama sevinci fazla sürmez. Tam o sırada işçinin biri saate merdiven dayayıp saat on dakika ileri gidiyor diye tamire başlar. Ve tahminin yanlış değil, doğru olduğu meydana çıkar. (s. 22)

“B. H. 3-Piliç Makinesi” hikâyesinin kahramanı (ismi verilmemiş) sabah erken saatlerinde dışarıya çıkıp İstanbul'un sokaklarında dolaşır. Rus Konsolosluğu'na gelince duvarda Sebah Juvaliyer diye bir yazı fark eder. (s. 112) Sıraselviler'e varınca aklına Alman Hastanesi'nde yatan Ali Rıza Bey gelip ona da uğrar. (s. 114)

“B. H. 3-Rahatlıkla” başlıklı hikâyesinin kahramanı Sedat Germiyanoğlu, Turizm Bankası'nda idare meclisinin üyesi olur. (s. 127)

“B. H. 3-Gülerek Ölmek” hikâyesinde Haldun Taner, Sekban Bey'in karakterini şöyle çizer: “ o sekban ki – bakmayın beş yıldır Ankara'da bir şirkette başmühendislik ettiğine – evet o Sekban ki, doğma büyüme İstinyeli, halis muhlis bir Boğaz çocuğudur. Ve yine o Sekban ki, Galatasaray Denizcilik Şubesinin bir zamanki namağlup dört çiftesinin eski hamlacı başıdır.” (s. 157)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” başlıklı hikâyesinin kahramanı Nizamettin Bolayır nedenini anlayamadan, kavrayamadan elli yaşındayken kendini ordunun dışına itilmiş bulduğu için bir zaman katıldığı Eminsü Derneği'nin toplantılarına bir daha uğramaz. (s. 40)

“B. H. 4-Karşılıklı” adlı hikâyesinin kahramanlarından biri Reşit Baba, Belediye Parklar Müdürlüğü'nden emekli. (s. 65)

“D. Y. 1-İnsanı Kurtarmak” düz yazısında Haldun Taner, Çevre Koruma ve Yeşillendirme derneğinde yapılan, hava pisletilmesi, kara pisletilmesi ve deniz pisletilmesi sorunları içeren kongresine katıldığını anlatır. (s. 23)

“D. Y. 1-Dört Emekli” adlı düz yazının kahramanı Albay K. asker emeklisidir. Sık sık gittiği Eski Muharıpler Lokali’ne gelen onun gibi asker emeklilerinin yanında kendini yine mesleğin içinde hisseder. Eski anılar tazelenir. Günleri oradaki arkadaşlarla birlikte geçirir. Orada iken yurt sorunları konuşulur, gazete okunur, ölen varsa cenazesine hep birlikte gidilir, Ordu Pazarı Yönetim Kurulu seçimleri yakınsa kulis yapılır. (s. 69)

“D. Y. 1-Bindiği Dalı Kesmek” düz yazısında yazar, Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği tarafından Etiler ve Hisarüstü koru Parkı açıldığını ve bu açılış töreninde kendisi de katıldığını anlatır. (s. 72)

“D. Y. 1-Bir Ada Yaratmak” adlı düz yazısında yazarımız, UNESCO’cu olduğu için belediyede yapılan bütün yeni projeleri bildiğini ve yeni bir proje ile Fenerbahçe Yarımadası’nın yakında ada haline getirileceğini söyler. Ayrıca, UNESCO’nun Genel Merkezi’nden İstanbul Belediyesi için 100.000 dolarlık bir yardım gerçekleştirilmesini öğrenirken ne kadar sevindiğini anlatır. (s. 91)

“D. Y. 1-Türk İmajı” başlıklı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul Göğüs Cerrahisi Merkezi’nde başta Siyami Ersek olmak üzere usta doktorların yıllardır yaptıkları operasyonlarla yüzlerce hastanın iyileştirdiğini söyler. (s. 112)

“D. Y. 1-Anılma Üzerine...” yazısında yazarımız, Sait Faik’i anlatırken Parmakkapı’daki Sanatseverler Lokali’nde yapılan tartışmaya katıldığını öğreniyoruz. (s. 151)

“D. Y. 1-Çağın Futbolu” düz yazısında Haldun Taner, ikinci dünya savaşı yeni bitmişken Beyoğlu’nun sapa bir sokağında üç uygar ve idealist insanın (Cemal Reşit Rey, Seyfettin Asal ve kardeşi Sezai Asal) açtığı Filarmoni Derneği’ni anlatır. (s. 176)

“D. Y. 2-Alman Çeşmesi” adlı düz yazıda Sultanahmet Meydanı anlatılır. Haldun Taner, Bizanslılar zamanında araba yarışları yapıldığı, gladyatörlerin kapıştığı, aslanların

kükreyerek adam parçaladığı bu yerlerde şimdi Adliye'ye girip çıkanların ve çeşitli turistlerin dolaştığını söyler. (s. 135)

“D. Y. 3-Çevre Sorunu ve Başbakan'ın Son Genelgesi” başlıklı düz yazısında yazarımız, çevre sorunlarından bahsederken üniversitelerin, özellikle ziraat, iktisat, sosyoloji bölümlerinde yeni alanlara yöneldiğini, ayrıca Çevreyi Koruma Bakanlıkları kurulduğunu anlatır. (s. 53)

“D. Y. 3-Hayırlı Çabalar” yazısında Türkiye Çevre Sorunları Vakfı'nın gönüllü coşku ile yaptığı yayınlar ve titiz ayrıntılı araştırmalar anlatılır. Ayrıca yazar, İstanbul'daki Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu'nun Teknik Üniversitesinde açtığı “Çevre Koruma – 80 Sergisi'nden” de söz eder. (s. 111)

“D. Y. 4-Om Mani Padme Hum” adlı düz yazısında Haldun Taner, Asaf Halet'in portresini şöyle çizer: “Asaf Halet, bu Beylerbeylik üzerine, sekiz yıl okuduğu Mektebi Sultani'de edindiği iyi kötü kültürüne daha sonra – nerden nereye – Adliye Meslek Mektebinin Üsküdar Asliye Mahkemesindeki zabıt kâtipliklerinin Osmanlı Bankasındaki ve Devlet Denizyollarındaki memurluk yıllarının tecrübelerini ve tabii özel hayatının, aşk ve duygu serüvenlerini ekledi.” (s. 52) Çelebi, Gureba Hastanesi'nde kimseye veda etmeden sessizce aramızdan uzaklaşır. Küplüce Mezarlığına defnedilir. (s. 58)

“D. Y. 4-Aktörlerin Doyen'i” yazısında yazar, ünlü aktör İ. Galip Arcan'ı anarken öğreniyoruz ki aktörün istediği kız ona değil İstanbul Hapishanede müdür olan bir zata verilir. Buradan, o dönemlerde hapishanelerin tiyatrolardan daha çok müşterisi olduğunu ve dolayısıyla geleceği olan güvenli bir meslek sayıldığını anlaşılır. (s. 189)

“D. Y. 4-Dürüst ve Yürekli” adlı düz yazısında Haldun Taner, politikacı Orhan Eyüboğlu'nu anar. Ve onun politikada olduğu dönemini şöyle hatırlar: “Devlet hizmetinde ilk sivrildiği yer İstanbul Trafik Müdürlüğü olmuştur. İstanbul o günden beri böyle bir trafik müdürü görmedi.” (s. 280)

“D. Y. 5-Susup Susup” başlıklı düz yazı devekuşuna yazıldığı mektuplardan biridir. Mektupta, şehirde olan sorunlar üzerinde konuştuğu için birinin (ismi geçmiyor) hapishaneye değil ama Bakırköy Akliye Kliniğine gönderildiğini anlatılır. (s. 45)

“D. Y. 5-Sis” yazısında yazarımız, bir hafta boyunca şehrin üstüne inen kesif sis yüzünden bütün işlerinin aksattığını, İstanbul’un hayatının felce uğrattığını, seferleri yapılmamasından ötürü Denizyolları İdaresi’nin çok büyük zarara uğradığını anlatır. (s. 67)

“D. Y. 6-Sonbahar Güneşinde” adlı düz yazıda Park Otelin Kahvesinde, Divan Otelin pastanesinde, Eski Muharipler Cemiyetinde beyaz saçlı, kalın kaşlı, dik kametli, vakur yaşlıları görebileceğimiz söylenir. (s. 10)

“D. Y. 6- Oyun, Hobby, Oyuncak Üzerine” düz yazısında Haldun Taner, bir gün Belediye Sarayındaki bir oyuncak sergisine gittiğini ve Türk-Alman Kültür Merkezinin düzenlediği bu sergide her yaşta çocuklar için yeni oyuncaklar sergilendiğini anlatılır. (s. 50)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban Bey Yeşilçam’a gider. Orada bir prodüktörle konuşurken prodüktörün daha önce Toptaşı Hapishanesinde gardiyan olarak çalıştığını söyler. (s. 81) Şaban Bey, Sekspiyer’i izledikten sonra arkadaşı Mısta’ya der: “İstanbul tiyatrosunda seyrettik ya canım. Namussuz Şekspiyer buraya da ermiş yetmişmiş. Yapı Kredi Bankası gibi her yana gol atmış.” (s. 90)

“B. O. 10-Viyana” adlı oyun Viyana’da Türk işçisi bir çöpçüyle, bir yeniçerinin karşılaşması üzerinedir. Çöpçü, yeniçeri ile konuşurken tarihten fazla bilgi sahibi olmayınca yeniçeri ona tarihi bilmemesinin sebebini sorar. Çöpçü, bunun sebebi olarak hayatını geçirmek için sürekli Tophane’de İş Bulma Kurumunda kuyrukta beklediğini söyler. (s. 55)

G) Eğitim ve Öğretim Kurumları

Burada bu kurumları sıralarken yazarın tercihlerine bağlı kalacağız. Şöyle ki: Haldun Taner bazen “mektep” der, bazen “lise” der, bazen “enstitü” ve “üniversite” adını kullanır.

I. Mektepler

“B. H. 1-Beatris Mavyan” adlı hikâyesinde Haldun Taner, Bay Osep Mavyan’ı anlatırken geçmişinden başlar. Yurt dışını dolaştıktan sonra yurda döndüğü vakit Osep Mavyan ilkin Jamanak Gazetesinde siyasi makaleler yazar, sonra da Ermeni mekteplerinde Fransızca muallimliğinde bulunur. (s. 49)

“B. H. 1-Kızıl Saçlı Amazon” başlıklı hikâyede Kamil bir kahvede oturup bir kızı düşünür. Kıza mektup yazmak ister ama sonra fikrini değiştirip şiir yazmaya karar verir. Kamil kız için yazdığı şiiri fazla beğenmez. Kızı düşünürken birden otomobil gelir aklına. Kendinin direksiyonda, kızın de esans kokan kürküne büzülmüş yanında oturduğunu hayal ederken ilk iş Fikret Tevfik’in mektebine yazılıp ehliyetin almak gerektiğini duyar. (s. 104)

“B. H. 1-İstediği Şarkıyı Dinleyebilmek” adlı hikâyede anlatıcı geçmişini anlatırken Alman mektebinden bir kızın sevdiğini söyler. (s. 171)

“B. H. 1-8’den 9’a Kadar” hikâyesinde nöbetçi hariciye asistanı dâhiliyenin penceresinden puslu şubat sabahını izlerken baytar mektebinin bacasından havaya savrulan pas rengi dumanı görür. (s. 174)

“B. H. 2-Atatürk Galatasaray’da” hikâyesinde anlatıcı Atatürk’ün, Mektebi Harbiye’de sınıfının riyaziye birincisi olduğunu ve bunun tarih kitaplarında da yazıldığını söyler. (s. 69)

“B. H. 2-Eczanenin Akşam Müşterileri” hikâyesinde Haldun Taner, Miralay Beynin karakterini çizerken onun sapına kadar asker olduğunu söyler. Yürüyüşü, konuşuşu, düşüncüsü, hatta hapsirip sümürüşü bile askerce olan Miralay Bey, Mektebi Harbiye’de öğrendiği ve daha sonra Galiçya cephesinde Alman subayları ile ilerlettiği Almanca ile askeri literatürü günü gününe takip eder. (s. 85)

“D. Y. 4-Sakallı Celal” düz yazısında Haldun Taner, Sakallı Celal’i anlatırken paşa babasının evinde başladığı Fransızcasını Mektebi Sultani’de ilerlettiğini söyler. (s. 16)

“D. Y. 4-Hedonist Bir Kirpi” düz yazısında yazarımız, çok ilginç, renkli tepkileri ve iddiaları ile unutulmaz Refik Halit Karay’ı anarken çocukluğunun, gençliğinin Beylerbeyi’nde, Erenköy’de ve Mektebi Sultani’de geçtiğini söyler. (s. 84)

“D. Y. 4-Güneş Ufuktan Daha Doğmadan” adlı düz yazıda Ahmet Selahaddin anlatılır. Mektebi Mülkiye’de çalışkanlığı ve milliyetperverliği ile tanınmış olduğu söylenir. (s. 90)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunun kahramanları Şaban ve arkadaşı Mısta bir gün Güzel Sanatlar Mektebindeki bir atölyeye giderler. (s. 25)

II. Liseler

“B. H. 1- Beyatris Mavyan” adlı hikâyede anlatıcı Beartis’i anlatır. Beartis’in son günlerde tanıdığı ve tanınmasıyla beraber delicesine vurulduğu Jirayir Keklikyan’ın, Pangaltı’daki Ermeni Lisesinden şahadetname alamadığını söyler. (s. 51)

“B. H. 1-8’den 9’a Kadar” hikâyesinde nöbetçi hariciye asistanı puslu şubatın manzarasını dâhiliyenin penceresinden izlerken “Haydarpaşa Lisesi’nin saati güya sekizi çalacaktı. Fakat beşten sonraki vuruşlar kar tipisinin içinde eriyip gitti.” (s. 174)

“B. H. 3-Piliç Makinesi” adlı hikâyenin kahramanı sabah saatlerinde mışıl mışıl uyuyan adı Serap karısını düşünürken birden onun Çamlıca Kız Lisesinde manzumu okuduğu zamanki pürüzsüz genç kızlık sesini duyar. (s. 109)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yaşıl” adlı hikâyesinde Haldun Taner, Pelit Kahvesini anlatır. Yazarımız, Pelit Kahvesinin Alman kültürüne çok yakın olduğundan dolayı Alman ve Avusturya Liselerin öğrencilerinin sık sık geldiklerini normal görmüştür. (s. 96)

“D. Y. 4-Kentlere İmzasını Atmak” düz yazısında Haldun Taner, Haşim İşcan’ı anlatırken bir sürü binaların yanında imzasını Kuleli Askeri Lisesinin kulesine de attığını söyler. (s. 117)

Galatasaray Lisesi

“B. H. 1-Heykel” adlı hikâyede Üryanizade Sıdkı, Şişli’deki Apartmanın bahçesinde kendi heykelini diktirmeye karar verir. Heykelini yaptırıp diktirdikten sonra belediye memurların tarafından bahçesinde heykelinin inşa etmesi yasaklanır. Çareyi bulamayan Sıdkı Bey heykelini evine alıp gelen giden misafirlere gösterir. Bir gün eve döndüğünde heykelini kırılmış bulur. O akşam misafire gelen kayını tavsiyede bulunur. Şimdi bu kopan başın altında az buçuk bir omuz yaptırıp Galatasaray’ın bahçesine Tevfik Fikret’in büstü gibi koymasını söyler. Belki küçük olduğundan dolayı belediye de ses çıkarmazdı. (s. 48)

“B. H. 2-Atatürk Galatasaray’da” hikâyesinde Haldun Taner, 1930 yılında kendisi sekizinci ya da dokuzuncu sınıftayken Galatasaray Lisesine Atatürk’ün ziyarete gelmesini anlatır. Gazi Paşa gelecek diye lise büyük hazırlığa dalar. Taş tablolar boyanır, yıkık yerler sıvanır. Hazırlık yapılırken idare dikkatini daha çok çalışkan öğrenci olan sınıflar üzerinde toplamış bulunur. Öğrencilere belli parçalar ezberletilir. (s. 64)

“D. Y. 1-Yokluğunu Kullanmak” düz yazısında Haldun Taner, De Gaulle’den söz ederken onun geniş kültürüne ve viyolenseli andıran sesi ile dinleyicileri nasıl kavradığına Galatasaray Lisesi’ndeki tarihi konuşmasında tanık olduğunu söyler. Yazarımız, De Gaulle’nin Türk-Fransız kültür ilişkilerinde söz ettiğini ve bunu dinlerken ona ne kadar hayran olduğunu anar. (s. 54)

“D. Y. 1-Bir Okul Dünün ki” adlı düz yazı Galatasaray Lisesi’nin beş yüzüncü yılı dolayısıyla yazıldı. Tarih 21 Mart 1982. Yazarımız okulun öğretiminden, öğretmenlerden ve okuldan mezun olan başarılı öğrencilerden söz eder. Ve öğrencilerin bu kadar başarılı olmasının lisenin kalitesinden kaynaklandığını söyler. Haldun Taner Lisenin öğretin tarzını çok büyük telaşla anlatır. Dördüncü sınıfta, çocuk daha dokuz-on yaşındayken hoca ona Homer’i anlatıp hiç farkına varmadan onu mitoloji dünyasının içine atıverir. İlkokul son sınıfta, bir tarih hocası çocuğa isim ve tarih belletmek yerine tarihi değişik müzelere götürerek canlı bir şekilde anlatır. Ortaokulda, hoca etüt saatlerinde öğrencilerine münazara yaptırır. Ve böyle başkalarının görüşünü ve

düşüncesini sabırla, dikkatle dinlemeye alıştıırır. Lisedeyken, Paris ancak haritadan tanıyan öğrenci ile bir Fransız edebiyat hocası Hugo'dan, Balzac'tan, Merime'den, Musset'ten, bir tarih hocası Voltaire'den, Jean Jacques Roysseau'dan, bir felsefe hocası Descartes'ten, Montaigne'den, Pascal'dan söz edip farkında olmadan bir bilge atmosferin tadına atıştırır. Bir Türk edebiyatı hocası ise Namık kemal'i okurken Namık Kemal olur, Hamid'i okurken Hamid. Bütün bunlar için Haldun Taner Galatasaray'da okuyan öğrencileri hep şanslı görür. Bu yazısını ise şöyle yorumlar: “Galatasaray’ın beş yüzüncü yılı dolayısıyla ne güzel yazılar çıktı. Türk basınındaki saygın yerini büyük çapta, yine Galatasaray’ın bir övüncü olan Abdi İpekçi’ye borçlu olan *Milliyet* de, yine o okulun birer övüncü olan Altan’lar, Soysal’lar, Toker’ler ne değerli, ne vefalı yazılar yazdılar. Ben bu konuda biraz geç kalmışım. Lütfen bu yazıyı, o genç değerli okuldaşlarımın ve kapı yoldaşlarımın – elbette ki başça değil – sadece ve sadece yaşça bir ağabeyleri sayılacak bir eski Galatasaraylının, okuluna karşı küçük bir vefa borcu sayın.” (s. 149)

“D. Y. 1-Galatasaray ve Fransızca” düz yazısında Haldun Taner okuduğu liseyi anlatır. Bir zamanlar Galatasaray, Louis Le Grand ve Saint Louis liseleri ayarında bir programı uygulamış. Teneffüslerde bile Fransızcadan başka dil konuşmak yasakmış. Fransa’dan gelen hocalar en seçme hocalarmış. Ama yazarımız şimdiki durumdan hiç memnun değil. Haldun Taner, bugünkü Galatasaray’ın Fransızcası ile sınav kazanabileceğini bile düşünemiyor. Artık tamburun yerini zil almış. Geleneğin yerini tekdüzelik. Sıkı ders disiplininin yerini yavaş yavaş gelen gevşekliğe ve rahatçılığa uyuşmuş. Tedrisatın yeniden nasıl güçlendirilmesi sorularını tartışanlar ortaya çıkmış. Ve bu tartışanların arasında Galatasaray’da Fransızca öğretim yerine İngilizce öğretimi önerenler bile olmuştur. Haldun Taner dünyada her uygarlığının ayrı bir yeri ve önemi olduğunu düşünüp bu vakaya şöyle bakar: “Bu okul yüzyıllar boyu bu topluma Fransızca kültürünü aşıladı durdu. Bırakalım geleneksel yolunda devam etsin. Ama bugünkü yarım yırtık değil, dört başı mamur olarak... Sorunun çözümü İngilizcede Fransızcada değil, seviyeli eğitimdedir. Bunu sağlayamıyorsak, suçu şunda bunda aramayalım.” (s. 175)

“D. Y. 4-Bir Bellek Fenomeni” düz yazısında Haldun Taner, İbrahim Mükrim’den söz eder. Özel hayatı hakkında konuşmaktan pek hoşlanmayan İbrahim Bey bir gün bir gazeteci ile konuşurken kütüphane memurluğuna devam etmekle birlikte Kabataş, daha sonra da Galatasaray Lisesi’nde hocalık yaptığını söyler. (s. 27)

“D. Y. 4-Orda Bir Köy Var Üzakte” düz yazısında yazarımız, dostu ve aynı zamanda komşusu olan Ahmet Kudsi Tecer’i anar. Tecer, Tiyatro piyesleri yazmakla beraber Galatasaray Lisesinde edebiyat hocalığı da yapıp genç oyuncularını yetiştirir. (s. 102)

“D. Y. 4-Tombul, Tatlı Bir Adam” adlı düz yazıda Galatasaray yatakhanesinde yırtmaçlı gecelik entarisi giyen tek öğrenci olan Selçuk Kaskan’ın portresi şöyle çizilir: “Doğancılar’da - eskilerin deyimi ile – konak yavrusu bir köşkte doğmuş, durmuş oturmuş, görgülü bir ailenin içinde büyümüştü. Henüz İstanbulluluğun çok belirgin bir ayrıcalık sayıldığı bir dönemin çocuğu idi. Üsküdar ise İstanbul’dan daha İstanbul, koyu İstanbul, halis İstanbul olduğuna göre Selçuk bununla ne kadar övünse yeri idi. Övünmezdi ama. Zengin ve ince bir birikimin ürünü bütün İstanbul efendileri gibi bunu doğal karşılar, üzerinde bile durmazdı. Bu Osmanlı efendiliğine daha sonra Galatasaray’da aldığı Fransız kültürünün bazı meziyetleri de eklendi.” (s. 126)

“D. Y. 4-İki sevimli Hece” düz yazısında Haldun Taner, Türk basınının bir numaralı fıkracısı Va-Nu’yu anlatırken onun karakterinden şöyle söz eder: “Köklü bir İstanbul terbiye ve görgüsünden gelen çelebiliği, Galatasaraylılığın verdiği ince bir esprisi, çok sevdiği Viyana’nın hayat üslubundan edindiği zarif bir Avrupalı gustosu ve nihayet Moskova günlerinin anısı bir diyalektikten örülme, kendine özgü, çok ilginç bir kültürü vardır.” (s. 183)

“D. Y. 4-Hayatını Yaşayan Adam” düz yazıda romancı Esat Mahmut Karakurt’u anlatılırken Galatasaray Lisesinde yaptığı hocalıktan da söz eder. Haldun Taner, Galatasaray’daki sert hocalık dönemine ait tatlı bir anekdot da anar. Bir gün boş bakışlı aylak bir öğrencisine kızıp ceza yazmak üzere ismini sorar. İsmi Mustafa Kemal çıkınca bu ismini ona hangi aptalın koyduğunu sorar. Çocuğun babasının Atatürk’ün yanından

ayrılmayan biri olduğunu ve bu isminin kendi Mustafa Kemal'in koyduğunu öğrenir.
(s. 218)

“D. Y. 4-Bedrettin Tuncel” düz yazısında yazarımız, Bedrettin Tuncel'in ölüm haberini aldığını anlatır. Haldun Taner, onu Galatasaray Lisesi'nde okurken tanırdı. Beş sınıf büyük olan Bedrettin'in ismini ilk kez okulda, Durand Bijoutier adlı bir piyesin çevirmeni olarak duyduğunu söyler. (s. 271)

“D. Y. 5-Pilav” adlı düz yazısında Haldun Taner, devekuşuna yazdığı bir mektubunda Galatasaraylı insanın nasıl bir insan olduğundan söz eder. Kendisi Galatasaraylı olan yazarımız Galatasaraylı insanın tipini çok büyük uzmanlığıyla çizer. Haldun, devekuşuna haziranın ilk haftası Galatasaraylıların bir bahçede toplanıp pilav törenini yaptığını ve bir kat daha çocuklaştığını söyler. “çünkü Galatasaraylı normal hayatta da çocukluğunu bırakmayan, yaşlandığını kabul etmeyen adamdır... Saçları ağarmış, göbeği fırlamış, boynu tıkızlaşmış, soluğu sıklaşmış da olsa o, kafasının ve ruhunun bir tarafı ile, hala mektep yaşını sürdüren bir delikanlıdır. Kerli ferli, elli beşlik bir Galatasaraylı umum müdür bir sokaktan geçerken ayağına bir top gelmeye görsün, hemen durur, topu düzeltir, penaltı çeker, mahalle takımına korner dersi vermeye kalkar. Ben ömrümde ihtiyar, yani kendini bırakmış tek Galatasaraylı görmedim. Seksenindekinin gözünde bile Galatasaraylılığın o muzip, o alaycı, o çapkın parıltısı zaman zaman çakıp söner.” (s. 97)

“D. Y. 7-Söz “İnflation”u” adlı düz yazısında Haldun Taner, Galatasaray'daki Delor adında bir matematik hocasından söz eder. (s. 65)

“D. Y. 7-Matematiksiz Olmaz” düz yazısında yazarımız, Galatasaray'da okumayı şöyle değerlendirir: “Galatasaray'da okumak, küçük sınıflarından başlayarak Fransızca öğrenmek, Fransa tarihini, Fransız edebiyatını, matematiği, (...) tabiyeyi, coğrafyayı, felsefeyi Fransızca olarak okumak olanağı, (...) başlıbaşına bir şanstı.” (s. 181)

III. Üniversiteler

“B.H. 1-Made İn USA” hikâyesinin kahramanı kız arkadaşına mektupla başına gelenleri anlatırken yeni sevgilisiyle buluştuğunu ve Teknik Üniversitesi’nin virajında ilk kez öpüştüğünü söyler. (s. 110)

“B. H. 3-Ases” adlı hikâyesinde Haldun Taner, İstanbul manzarasını çizer: “Gazhane’nin dumanı tembel tembel göğe yükseliyor. Teknik Üniversite’nin köşesinde bir hevenk bedavacı. Yağmur bulutları yine kümelenmeye başladı. Yolunu şaşırılmış bir martı sürüsü saat kulesi ile açık tribün arasında birkaç defa gitti geldi. Sonra Maçka’ya doğru uzaklaştı. Demedim mi? Yağmur çiselemeye başladı işte.” (s. 142)

“D. Y. 2-Bir Vasiyet Üzerine” adlı düz yazısında Haldun Taner, Türk Üniversitelerinden söz eder. Hitler döneminde Türk Üniversiteleri altın yıllar yaşamıştır. Hitlerin rejiminden kaçan ve Türkiye’ye sığınan Alman bilim adamları bütün bilim dağarcıklarını, metotlarını Türk gençlerine aktarırlar. Bu nedenlerle hukuk, tıp, fen, edebiyat, dişçilik fakültelerinin seviyesi yükselir. Yazarımız, o tarihlerinde Edebiyat Fakültesi’nde asistan olarak çalıştığı için bu vesile ile çoğunu yakından tanıdığını kanıtlar. İktisat Fakültesi – Prof. Lütcke ve Prof. Wendt, Hukuk Fakültesi – Prof. Schwarz, Tıp Fakültesi – Prof. Frank, Fen fakültesi – Prof. Züber fizik, Prof. Brosch kimya, Prof. Hellbronn botanik, Dişçilik Fakültesi – Prof. Kantorovitsch. Bu insanlar Türk Üniversitelerin yükselmesinde çok büyük katkıda bulunurlar. Yıllar boyu öğrenci yetiştirirler. (s. 168)

“D. Y. 1-İnsanı Kurtarmak” adlı düz yazıda İstanbul’daki denizin kirli olduğundan söz ediliyor. Park Otel’in bir salonunda yapılmış kongrede Teknik Üniversite Hidrobiyoloji Profesörü pislik yüzünden denizin oksijeninin azaldığına ve nazik yapılı palamut, uskumru ve istavrit gibi balık nesillerinin yakında tamamen tükeneceğine işaret eder. (s. 25)

“D. Y. 1-Goethe Üzerine” düz yazısında yazarımız, Goethe’den, Goethe Madalyası’ndan söz eder. Almanların Goethe ile ilişkin kültürler araştırmalar, çeviriler, yorumlar yapan yabancı kültür adamlarına verilen Goethe Madalyası için Haldun Taner

iki adayın önerisini yapar. İkisi de İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi. Şara Sayın ve Safınaz Duruman. (s. 78)

“D. Y. 3-Hayırlı Çabalar” yazısında Haldun Taner, çevre sorunlarından söz eder. Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu’nun Teknik Üniversite binasında açtığı “Çevre Koruma-80 Sergisi”ni yarının en büyük tehlikesine karşı uyarma kampanyasının bilinçli bir girişimi olarak değerlendirir. (s. 111)

“D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları” düz yazısında yazar, İstanbul’un sonbaharını yaşar. Ve aynı zamanda okul arkadaşının Necmettin Tuncer’in, Boğaziçi Üniversitesinde Lozan Antlaşması ve Türk-Yunan ilişkileri üzerine bir sempozyuma katıldığını anar. (s. 159)

“D. Y. 4-Bedrettin Tuncel” düz yazısında Haldun Taner, 1954 yılında Almanya’dan döndüğünde tiyatro enstitüsü kurulmasını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesörler kuruluna sunduğunu anlatır. Ama önerisi yediye karşı yirmi sekizle reddedilir. (s. 273)

“D. Y. 7- Bir Seminer, Bir Forum” adlı yazısında yazarımız, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarafından düzenlenen bir semineri anlatır. Haldun Taner, bu seminerde Edebiyat Fakültesinin naçiz bir öğretim üyesi ve gençlik sorunlarıyla ilgili bir yazar olarak katılır. (s. 120)

IV. Okullar

“B. H. 1-Beatris Mavyan” adlı hikâyenin kahramanı Beatris, Beyoğlu Kız Sanat Okulu’nun ev işleri kursuna gider. (s. 53)

“D. Y. 2-Alman Çeşmesi” düz yazısında Haldun Taner, Sultanahmet meydanını anlatır. Eskiden Bizanslılar zamanında araba yarışlarının yapıldığı, gladyatörlerin kapıştığı, aslanların kükreyerek adam parçaladığı bu yerlerde şimdi Yüksek Ticaret Okulu’nun öğrencilerinin ve her yaşta çeşitli turist gruplarının geçtiğini söyler. (s. 135)

“D. Y. 4-Adının İmlasını Değiştiren Adam” adlı düz yazısında yazarımız, Darülmualimin’e bağlı Tatbikat okulunda okuduğunu ve orda okurken İsmail Hakkı’yı ve Selim Sırrı’yı tanıdığını anlatır. (s. 203)

V. Enstitüler

“B. H. 2-Eczanenin Akşam Müşterileri” adlı hikâyede anlatıcı, Arifiye Enstitüsü mezunlarının henüz basit bir araba yapmasını bile beceremediğini söyler. (s. 86)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde Haldun Taner, Pelit Kahvesi’ni anlatırken oraya gelenlerden de söz eder. Gelenlerden biri Goethe Enstitüsü’nde okutmanlık yapan ismi İneborg, parlatılmış elma gibi pembe yanakları ile sıhhat bir kızdır. (s. 98)

“D. Y. 1-Mithat Paşa ve Zamanı Semineri ve Bir Anı” adlı düz yazısında Reinhardt Kipphardt’ın bir ara Alman Goethe Enstitüsü’nün çağrılısı olarak Türkiye’ye geldiğini öğreniyoruz. (s. 189)

“D. Y. 2-Bir Vasiyet Üzerine” düz yazısında Haldun Taner, Hitler’in döneminde yükselen üniversitelerden söz ederken bir sürü Türkiye dostlarının yanında Prof. Kurt Kosswig’i de anar. Prof. Kurt Kosswig, Türkiye’de Hidrobiyoloji Enstitüsünü kurar ve Zooloji Enstitüsüne on yedi yıllık müdürlük eder. (s. 171)

VI. Kolejler

“B. H. 1-Beatris Mavyan” adlı hikâyenin kahramanı Beatris’in karakteri çizilirken onun Arnavutköy’deki Amerikan Koleji’nde okuduğu ve bu suretle Anglo-Sakson terbiyesinin nimetlerinden hissedar olduğu söylenir. (s. 50)

“B. H. 1-Dürbün” adlı hikâyede Niyazi Bey’in oğlu Erdem’in nişanından söz edilir. Erdem, avukat yanında staj yapan uslu, akıllı, efendiden, eski terbiye almış bir oğlan. Nişanlısı Güliz ise, Üsküdar Koleji’nde okumuş, kumral, cin gibi bir kız. (s. 189)

“D. Y. 4-Öne Çıkan Bir Hanım” adlı düz yazısında yazar, Halide Edib’i anlatırken onun Üsküdar Amerikan Koleji’ne gittiğini söyler. (s. 107)

VII. Akademi

“D. Y. 6-Yaz Boz Tahtası” düz yazısında Haldun Taner, Milli Eğitim Bakanı Prof. Tuncel’in Güzel Sanatlar Akademisinde topladığı ilk Kültür Danışma Şurasını anlatır. (s. 82)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunun kahramanı Şaban, arkadaşı Mısta ile Güzel Sanatlar Akademisindeki bir atölyeye ziyarete gider. (s. 25)

Ğ) Binalar

I. Köşk, Konak, Saraylar

“B. H. 1- Yağlı Kapı” adlı hikâyenin kahramanı Rıza işçi olarak bir inşaatta çalışır. Bir gün işten çıkıp tek başına biraz yürüdüktan sonra atlı kadını görür. Bu, Taş kırdıkları sokaktaki Sümbüllü Köşk’ün geçkince hanımı idi. At birden asfaltta kıvılcımlar çıkaran nallarıyla etrafa çiftler savurmaya başlar. Rıza hemen yerinden fırlayıp kadını kurtarır. (s. 27) Bu hadiseden üç gün sonra Sümbüllü Köşkten gelenler Rıza’ya köşkte çalışma teklifini verirler. Rıza düşünüp teklifine kabul eder ve Sümbüllü Köşk’te bahçıvanın yanında çalışmaya başlar. Anlatıcı Köşk’teki hayatı şöyle anlatır: “Sümbüllü Köşkte kim kime, dum duma idiler. Burada para hesapsız harcanıyor, Rıza’nın yediği önünde, yemediği ardından kalıyordu. Hanımefendinin hayatı kurtardığı, bütün müstahdem tarafından bilindiği için bütün hizmetkârlar ana güler yüz gösteriyor, iyi muamele ediyorlardı. Hatta pek celalli bir adam olan bahçıvan bile ona pek sertlenemiyordu, öbür çıraklarına yaptığı gibi fazla iş buyuramıyordu...” (s. 31)

“B. H. 1-Geçmiş Zaman Olur Ki...” hikâyesinin kahramanı bir gün gazetede gördüğü kiralık ilanını gördüğünde geçmişine döner. Pendik’teki sahilleri, eski sevgilisinin oturduğu köşk ve o köşkün penceresinde sık sık gördüğü sarı bukledi, menekşe bakışlı Mahinur birden gözünde canlanıverir. Hatırlarında yaşayan o köşk’ün şimdi kiraya verildiğini öğrenir. Tatlı hatırasını yeniden yaşamak için köşkü bir yazlığına kiralamaya karar verip hemen sokağa fırlar ve kendini ilanda bildirilen köşkün kapısında

bulur. Kapıyı açan Manihur adamı zar zor tanır ve sohbeta başlarlar. Kendisi de bayağı değişmiştir. Hiç eski Manihur'a benzemez. Eski arkadaşıyla konuşurken evliliği yaptıktan sonra Pendik'teki köşkünü sattığını ama yıllar sonra kocası tarafından geri alındığını söyler. (s. 65)

“B. H. 2- Ablam” hikâyesinde anlatıcı, Almanya'da okurken bir Türk kızla tanışır. Bir gün kahvede rastlarlar ve kız onunla sohbet ederken bazen kendini yalnız hissettiğinde gözünün önünde İstanbul'un geldiğini söyler. Böyle anlarında çocukluğunun geçtiği Fındıklı'daki konağın, Çamlıca'daki köşkün bahçesinin, üvez ağaçlarının, taflanların, ihtiyar çınar'ın hemen aklına geldiğini anlatır. (s. 61)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” başlıklı hikâyede anlatıcı İstanbul'daki sabah manzarasını izlerken Florya'daki Cumhurbaşkanlığı Köşküne doğru giden helikopterin geçtiğini söyler. (s. 19)

“B. H. 4-Yaprak Ne canlı Yeşil” hikâyesinde Haldun Taner, Pelit Kahvesi'ni ve kahveye gelenleri anlatır. Gelenler arasında arkadaşı Zuhâl'dan söz ederken bir gün Zuhâl'in Sergi Sarayına folköre gidip gitmeyecekleri hakkında sorusunu anar. (s. 99) Ayrıca, anlatıcı bir gün arkadaşı Roksan'ın yaş günü partisine çağırıldığını söyler ve partiyi şöyle anlatır: “Parti köşklarinin kayıkhanesinde yapılıyor. Elektrikleri söndürmüşler, hava versin diye her tarafta kilise mumları yakmışlar, duvarlara ikonlar, non figüratif iki-üç resim asmışlar. Kim bilir hangi antikacıdan bir borulu eski zaman gramofonu, bir de akordu bozuk laterna getirmişler.” (s. 107)

“D. Y. 3-Salih'in Kuşları” başlıklı düz yazıda büyük bir sanatçı Salih Acar anlatılır. Salih Acar yalnızlığa, maddi sıkıntılara hiç aldırmazdı. Ne avukattan kaçmaz, ne de emanete hıyanet ederdi. Bebek sırtlarında, Aşîyan'ın altında bir eski köşkte tek başına durmadan çalışırdı. (s. 129)

“D. Y. 3-Helâlar ve İnsanlar Üzerine” yazısında Haldun Taner, İstanbul'daki helâları uzun uzun anlatırken bir gün Yıldız Sarayında Abdülhamit'in helâsına kapıdan baktığını anar. Hünkârların helâları gibi Saray helâlarını da aydınlık, geniş ve havadar bulur. (s. 188)

“D. Y. 4-Aktörlerin Doyen’i” düz yazısında yazar, Muhsin Ertuğrul’un altmışıncı yılı için Kültür Sarayı’nda düzenlediği anma töreni için yaşlı, genç bütün sahne sanatçılarının arasında işbirliğinin sağlandığını söyler. (s. 191)

“D. Y. 6-Oyun, Hobby, Oyuncak Üzerine” düz yazısında yazarımız, bir gün Belediye Sarayındaki oyuncak sergisine gittiğini anar. (s. 50)

“B. O. 5-Lütfen Dokunmayın” adlı oyunun kahramanı Sevgi, Oktay’a Akağalar kapısı önünde bir İtalyan kızını öperken gördüğünü söyler. Oktay itiraf edip şöyle cevaplar: “Yok canım. Harem Ağalar Kapısı önünde öpüşmek. Kütüphanenin kapısı ne güne duruyor? Sonra Bağdat Köşkünün taraçası da fena değildir. Ama ben hareme giden dehlizi hepsine tercih ederim.” (s. 155)

II. Ev, Apartman, Villa, Yalılar

“B. H. 1-İşgüzar Bir Polis” başlıklı hikâyede anlatıcı, mülkiye müfettişi Bay Asım Kutay’ın ve genç karısının yeni villalara taşındıklarında hemen ilk gecesinde soyulduklarını anlatır. (s. 78)

“B. H. 1-Kooperatif” hikâyesinde elli kişilik bir amele ekibi gelerek dutluğun aşağısındaki arsada temelleri kazmaya başladığını ve üç ay sonra evvela müsteşarın, daha sonra da umum müdürün ultramodern villalarının hali arazide yükseldiğini öğreniyoruz. (s. 163)

“B. H. 1-İsteddiği Şarkıyı Dinleyebilmek” adlı hikâyede anlatıcı İstanbul’un yollarından geçip farklı evlerden, arabalardan radyo seslerine kulak verir. Birden inanılmayacak bir şey olur. Tren hattındaki evlerin birinden billur gibi bir kadın sesini duyar. Tanıdığı, bildiği, hatırası aklından silinmeyen bu ses Martha Eggert’in sesi idi. (s. 170)

“B. H. 2-Ayı ışığında Çalışkur” hikâyesinde vaka Çalışkur apartmanında geçer. Apartman şöyle anlatılır: “Çalışkur apartmanının gölgesi de yere gerçektekenden çok daha iri ve heybeli vurmuş. Sırf gölgesine bakan, onu pekâlâ küçük çapta bir Hilton Oteli

sanabilir.” (s. 120) Bu hikâye Çalışkur apartmanı bekçisinin, orda oturanların hikâyesidir. Apartmanda bir gecede gerçekleştirilen vakalar anlatılır.

“B. H. 3-Ayak” hikâyesinin kahramanları Erci ve karısı Pazar günü Nişantaşı’nda Çamlıbel apartmanındaki Amerikan müzayedesine gitmeye karar verirler. (s. 45)

“B. H. 3-Artırmalar” adlı hikâyede anlatıcı artırmalarda çok sık sık gittiğini ama orda hiç bir şey almadığını söyler. Artırmalardan söz ederken örnek olarak bir inşaat müteahhidin vazo aldığını anlatır. Vazoyu alan kendi adresini bırakır. “Ayaspaşa’da Günnur Apartmanı’nın falanca katı.” (s. 74)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” hikâyesinde Haldun Taner, İstanbul’un sabahını anlatır. “Kırlangıçlar daha çok sahildeki apartmanların bacalarında, pencere pervazlarında barınıyorlar. Karacılar içinde ilk uyanan yine serçeler. Balkonda onlar için geceden doğradığım ekmekleri didikliyorlar. Kaşıkçıküşu bir planör gibi iniş yaptı suya. Çevresine bakmıyor...” (s. 17) Anlatıcı, Bağdat Kapı Kethüdası Veliyüddin Paşa yalısının yerinde yapılan apartmandan da söz eder. Bu apartmanın üçüncü katta oturmanın hem avantajlı hem de sakıncalı olduğunu söyler. Avantajı olarak her şeyi görebilmeyi sayar. Sakıncası olarak ise her şeyi görebilme gücünün insanı benbilirimci yapmasını düşünür. (s. 28)

“D. Y. 1-Dört Emekli” adlı düz yazıda Büyükelçi F. emekli olduktan sonra Bebek’te bir yalı alır, otur yıllık hizmet süresince topladığı antika eşyaları yerleştirmeye başlar. (s. 70)

“D. Y. 2-Komşuluk Ölüyor” düz yazısında Haldun Taner, Hasan Tahsin’in Moda’da Deniz Apartmanı’ndaki dairesinde öldüğünü ve komşularının geceler boyunca haber alamadığını anlatır. (s. 131)

“D. Y. 4-Her Gece Saat Dokuzda” yazısında Taner, Rauf Ulukut anlatırken amatör tiyatroculuğunun 1937’de Beyoğlu Halkevinde başladığını söyler. (s. 214)

“D. Y. 5-Profesörler Evinde Emek” 1958 yılın 23 Martında yazılan düz yazıdan üniversite lektörlerinin, dekanların ve senatörlerin başvekile, Profesörler Evinde bir yemek verdiğini öğreniyoruz. (s. 76)

“B. O. 10-Heykel” oyunun kahramanı Sıdkı Bey, Şişli’deki apartmanın bahçesinde kendi heykelini diktirmeye karar verir. (s. 60)

III. Oteller

“B. H. 2-Ayıışığında Çalışkur” hikâyesinde yazar, Çalışkur apartmanını çizerken onu Hilton Oteli’ne benzetir. (s. 120)

“B. H. 3-On İkiye Bir Var” adlı hikâyede anlatıcı Kadıköy vapurundan İstanbul manzarasını izler: “Vapur, Kızkulesi açıklarında... İşte Salacak’a yaklaşıyoruz. Na şurası Selimiye, şu yeşil ışık Haydarpaşa mendireği... Şu mavi lambalar Kordon Oteli’nin değil mi? Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.” (s. 28)

“B. H. 3-Bayanlar 00” hikâyesinin kahramanı Kevser Hanım, İstanbul’da bir sürü binanın helâsında çalışır. Bir ara Park Oteli’nin helâsına da geçer. (s. 66)

“B. H. 3-Rahatlıkla” adlı hikâyede Sedat Bey öğleden sonra Park Otel’in barında Mr. Prichett ile buluşmayı kurarken hiç beklenmeyen bir misafir gelir. (s. 121)

“D. Y. 1-İnsanı Kurtarmak” düz yazısında Haldun Taner, katıldığı Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği’nin Park Oteli’nde yaptığı kongresini anlatır. Kongrede üç fasılda odaklanan konuların hava, kara, deniz pisletilmesi olduğunu öğreniyoruz. (s. 23)

“D. Y. 6-Sonbahar Güneşinde” adlı düz yazısında Taner, Park Otelin kahvesinde, Divan Otelinin pastanesinde, Eski Muharipler Cemiyetlerinde sık sık görebildiğimiz beyaz saçlı, kalın kaşlı, dik kametli, vakur yaşlılardan söz eder. “Elbiseleri sivil de olsa, hemen başıbozuk alayından ayrılırlar. Tansiyonları yüksek de olsa, şekerden, ülserden, damar sertliğinden de yakınsalar, hep sağlıklı görünürler. Yaşamları boyu disiplin içinde yaşamış, netameli sorumluluklar yüklenmiş, olmadık anda ani kararlar almış olmanın etkisiyle bir kesinlik bir dirilik vardır üzerlerinde.” (s. 10)

“D. Y. 7-Köprümüz” düz yazısında yazar Boğaz Köprüsü’nden söz ederken doğaya uymayı bilen köprüyü, ufkumuzu yırtan Sheraton’dan, Hilton’dan, Intercontinental’dan ayırır. (s. 9)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban Bey, Hilton Otelini şöyle değerlendirir: “İşte Hilton. Türk Amerikan işbirliğinin müşahhas sembolü. Terkos stok hazinesinin yanında nazlı nazlı dalgalanan Türk ve Amerikan bayraklarını görüyor musunuz? Türkiye’ye mali yardım elini uzatan onun iktisadî kalkınması için uykularını feda eden ülkücü Amerikan işadamları ve firmaları bu binada nice verimli yatırımların antlaşmasını hazırlamıştır. Shell, Ferguson, Morrison.” (s. 104)

“B. O. 6-Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım” oyununun kahramanı Nilüfer evinden kaçıp Sirkeci otelinde intihar etmek için hap yutar. (s. 99)

“B. O. 7-Fazilet Eczanesi” adlı oyunda eczaneye giren Melda telefonu açmak için eczanedekilerden izin alıp Park Otel’de kalan Sadun’u arar. (s. 60)

IV. Kilise, Camiler

“B. H. 1-Ayışığında Çalışkur” başlıklı hikâyede bekçi Zülfikar ve Nuri arasında kavga Zülfikar’ın yaralanmasıyla biter bitmez gecenin içinde Rum kilisesinin çanı çalar. (s. 139)

“B. H. 3-İznikli Leylek” hikâyesinde anlatıcı, leyleğin en Müslüman kuş olduğunun bilindiğini söyler. Ama anlatıcı bu manaya kabul etmez ve leyleklerin Süleymaniye Camiini olduğu kadar Köln Katedrali’ni de aynı huşu ile tavaf ettiklerinden bahseder.

“B. H. 3-Rahatlıkla” adlı hikâyede anlatıcı, yüznumaradan çıkan İslam Tarihi profesörü İmadettin Bey’i, Yeni Cami şadırvanında aptes almış, Cuma namazına hazırlanan bir tapu memuruna benzetir. (s. 123)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” düz yazısında Haldun Taner, Pelit Kahvesi’ne gelen arkadaşlarından söz ederken kendisi sanat tarihi asistanı olarak bazen onları Süleymaniye’yi, Sultanahmet Camii’ni gezdirmeye götürdüğünü anlatır. (s. 98)

“D. Y. 1-Bir Ada Yaratmak” düz yazısında İstanbul Belediyesi’nin, Süleymaniye ve çevresinin tarihi üslup ve estetiklerini korumak için çok iyi hazırlanmış projeleri olduğunu öğreniyoruz. (s. 92)

“D. Y. 3-Bir kahve, Bir İnsan, Bir Tarih” 1983 yılının 20 Şubatında yazdığı düz yazısında Haldun Taner, canlı tarih insanlarından olan Avedis Çakır’ın Üç Horan Kilisesi’nden ebediyete uğurladıklarını söyler. (s. 133)

“D. Y. 4-İki Sevimli Hece” adlı düz yazısında Taner, Va-Nu’dan bahsederken onun merakının ve zekâsının sadece bir alanda değil, bir sürü alanda gelişmiş olduğunu söyleyip örnek olarak şöyle der: “Hiçbir gün kaçırmadığı ajans haberlerini ne kadar dikkatle dinleyip ahkâm çıkarırsa, Süleymaniye’nin arkitektonik estetiği üzerinde aynı isabetli yargıları yürütebiliyordu.” (s. 184)

“D. Y. 4-Dürüst ve Yürekli” yazısında yazar, Orhan Eyüboğlu’nu anarken cenaze törenini şöyle anlatır: “O gün sağanak halinde yağan yağmurun altında, Şişli Camii avlusunun bugüne kadar hiçbir cenazede görülmemiş bir ana baba günü halini alışı, Türkiye’nin ve İstanbul’un bu çalışkan evladına gösterdiği ilginin en sıcak kanıtı idi.” (s. 281)

“D. Y. 6-Seçim Taktığı ve Muhammed Ali” düz yazısında bir politikacının seçim kampanyasında, Amerika’dan Muhammet Ali’yi getirdiği ve Sultanahmet Camiinde namaz kıldırıldığını anlatılır. (s. 195)

V. İskeleler

“B. H. 1-On İkiye Bir Var” başlıklı hikâyede anlatıcı Kadıköy vapurundan İstanbul’u izler: “Vapur, Kızkulesi açıklarında... İşte Salacak’a yaklaşıyoruz. Na şurası Selimiye, şu yeşil ışık Haydarpaşa mendireği... Şu mavi lambalar Kordon Oteli’nin değil mi? Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.” (s. 28)

“B. H. 3-Bayanlar 00” hikâyesinde yazar, Harbiye’deki, Sultanahmet’teki, Tünelbaşı’ndaki, Kadıköy iskelesindeki bütün umumi helâlarına gidip onları görmemizi ister. (s. 65)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” hikâyesinin kahramanı Nizamettin Bolayır sabah sekiz buçukta iş başına yetişmek için Üsküdar İskelesine yürür. Karşıya geçmek böyle daha kolay olurdu. (s. 40)

VI. Kütüphaneler

“B. H. 2-Fraulein Haubold’un Kedisi” adlı hikâyede anlatıcı komşularından bahsederken kaldığı binanın dam katında Belediye Kütüphanesi’nde çalışan bir kadınla, Fraulein Haubold’un ve kedisinin oturduğunu söyler. (s. 73)

“D. Y. 3-Bir Belek Fenomeni” adlı düz yazısında Haldun Taner, İbrahim Mükrim Hoca’yı anlatır. Özel hayatını hakkında konuşmaktan hoşlanmayan Mükrim Hoca bir kez gazeteciye şunları söyler: “Tarihi Osmanî Encümeninde hafızı kütüp olarak çalışırken, İstanbul kütüphanelerinde bulunmayan nadir eserleri kopya etmek üzere 1925’te encümenin kararı ile Fransa’ya gönderildim. Orda 1927 senesi sonuna kadar kaldım. Kütüphanelerde incelemeler yaptım. Dönüşte kütüphane memurluğuna devam etmekle birlikte Kabataş, daha sonra da Galatasaray Lisesinde hocalık yaptım.” (s. 27) Mükrim Hoca’nın bütün ömrü üniversite – devlet – belediye kütüphanesi arasında geçer. (s. 32)

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunun giriş şansonunda yeni ihdas edilen Sanat ve Kültür müsteşarının iki adayı atandığını anlatılır. Biri Süleymaniye Kütüphanesinde hafızı kütüp olur, öbürü de ilahiyat fakültesinde İslam tarihi müderrisi. (s. 14)

“B. O. 5-Lütfen Dokunmayın” oyununun kahramanı Nesip, Oktay ile konuştuğundan sonra ondan vedalaşırken Süleymaniye Kütüphanesine gideceğini söyler. (s. 186)

VII. Stadlar

“B. H. 2-Fasarya” başlıklı hikâyede Fasarya kolundan ötürü terhisine altı ay kala çürüğe çıkarıldıktan sonra Dolmabahçe Stadı’nda drops, çiklet, sendviç satmaya başlar. (s. 101)

“D. Y. 1-Çağın Futbolu” adlı yazıda Habibi Edip Törehan’ın açtığı “Yeni İstanbul” gazetesi anlatılır. Törehan’ın illet olduğu konu spordur. Ama yazışleri müdürü Sacit Öget’ten maçların yarım sahife içinde özet olarak yansıtılmasını ister. Törehan bir gün maç çıkışında Dolmabahçe Stadı’nın önünde tıkanan trafiği ve durup beklemek zorunda arabasının önünde geçen on binlerce fanatik seyirciyi gördükten sonra fikrini değiştirip Yeni İstanbul birkaç ay içerisinde Türkiye’de ilk günlük spor gazetesini çıkarmaya başlar. (s. 177)

VII. Mezarlıklar

“D. Y. 1-İstanbul’a Bakmak” yazısında Haldun Taner, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın doğayı en iyi ressamların, ozanların, romancıların aracılığı ile görmeyi ona öğrettiğini anlatır. Tanpınar, Çamlıca’da Küplüce mezarlığına doğru uzanan bir keçi yolunu ilk keşfettiğinde heyecana kapılıp Taner’in yanına gider ve ondan Giorgione’nin Venüs’ünü getirmesini ister. Yazar o gün doğanın insanı bazen dışisel bir varlık gibi etkileyebildiğine tanık olmuştur. (s. 28)

“D. Y. 2-Berlin Türk Şehitliğinde” 1980 yılının 30 Mayısında yazdığı yazıda yazar, lise son sınıfta iken Bulgarların Razgrad’daki Türk mezarlığına yaptıkları çirkin tecavüze karşı o zamanki Milli Türk Talebe Birliği Başkanı Tefik İleri’nin yönetiminde bir karşı gösteri yapıldığını anlatır. İstanbul’da Şişli’deki Bulgar Mezarlığı’na giderek bir çelenk koyulur ve ölümlere nasıl muamele edileceği gösterilir. (s. 39)

“D. Y. 4-Om Mani Padme Hum” başlıklı düz yazıda Asaf Halet Çelebi’nin Küplüce Mezarlığı’na defnedildiğini öğreniyoruz. (s. 58)

IX. Mağaza, Dükkân, Fabrikalar

“B. H. 1-Beatris Mavyan” hikâyesinde Beatris yeni tanıştığı Jiravir Keklikyan’a âşık olur. Jiravir’in portresi şöyle çizilir: “Kömür kaşlı, kırmızı yanaklı, esnaf kılıklı tıknaz bir delikanlı idi. Mahmutpaşa’da bir manifatura mağazası işletiyor ve ayrıca iyi iş yapan bir düğme fabrikasının da yarı yarıya sahibi bulunuyordu.” (s. 51)

“B. H. 2-Konçınalar” adlı hikâyesinde yazar iskambil maçalarını şöyle değerlendirir: “Maçalar bir Ermeni ailesidir. Gedikpaşa’da oturuyorlar. Peder, koyu Katolik papazı. Basbariton, tumturaklı bir sesi vardır. Oğlu Mahmutpaşa’da bir tuhafiyeye mağazası işletiyor...” (s. 50)

“B. H. 2-Fasarya” hikâyesinin kahramanı Fasarya işi bulmak için Kazlıçeşme’deki bir bisküvi fabrikasına gider. (s. 101)

“B. H. 4-Küçük Harfli Mutluluklar” hikâyesinde Paşabahçe Şişe Cam Fabrikasında çalışanlar Nizamettin Bey’i sabah erkenden okula giden öğrencilere benzetirler. Sabah saatlerinde onlar gibi neşeli ve gruplar halinde gülüşerek ve söyleşerek kapıdan girdikleri için. (s. 43)

X. Heykeller

“B. O. 2-Vatan Kurtaran Şaban” adlı oyunda Şaban, arkadaşı Mısta ile konuşurken ona Taksim’deki kasatura heykelini kaldırmak için fikrini sorar. (s. 70)

“B. O. 10-Heykel” oyunun kahramanı Refik, Kadıköy’deki boğa heykelinin kaldırılacağını, nereye konulacağını henüz bilinmediğini söyler. (s. 61)

XI. Tarihi Yapılar

“B. H. 1-Yağlı Kapı” başlıklı hikâyede Rıza, Sümbüllü Köşk’te çalışmaya başladıktan sonra bir gün izne çıkar. Rıza eski iş yerinden arkadaşların yanına gider ama onları bulamaz. Biraz dolaştıktan sonra vapura bindiğinde içini bir tuhaf duygu kaplar. Sanki mutlu olmak için her şeyin elinde olduğunu ama yine de kendini mutlu hissedemediğini fark eder. Tam bunları düşünürken bir sigara yakıp Kızkulesi’de susarak bakmaya başlar. (s. 33)

“B. H. 4-Yalıda Sabah” başlıklı hikâyesinde Haldun Taner, İstanbul sabahını anlatır. “Güneş iyice aydınlattı karşı kıyıyı. Bizden görüldüğü sırasıyla Topkapı Sarayı, Aya İrini, Süleymaniye, Ayasofya, Beyazıt ve solda önde hepsinde de zarif, Sultanahmet, filmcilerin o pek sevdiği karşıdan yatık ışık almaya başladılar. Bu ışık onların olanca

konturlarını, ayrıntılarını ortaya çıkarır. Mimarları, bu yapıtları sanki sırf bu ışık için yaratmış gibidirler...” (s. 22)

“B. H. 4-Yaprak Ne Canlı Yeşil” hikâyesinde anlatıcı Pelit kahveyi anlatırken oraya gelen insanlardan da söz eder. Onlarla farklı konuları konuştuklarını, ara sıra onlarla birlikte gezmeye, mesela Topkapı Sarayı’na çıktığını anlatır. (s. 98)

Bu bölümde yollar, manzaralar, binalar vb. olmak üzere şehrin o zamanki halini eserlerinde geçtiği gibi göstermeye çalıştık. Yazar, yaşadığı dönemin imar faaliyetlerine eserlerinde yeterince yer vermez ama İstanbul’una sanki ayna tutar ve kentin gerçek yüzünden söz eder.

III.
BÖLÜM
İSTANBUL'DA İNSAN – İNSAN
MANZARALARI – ÖNE ÇIKAN
ŞAHSİYETLER

III. BÇLÜM - İSTANBUL'DA İNSAN – İNSAN MANZARALARI – ÖNE ÇIKAN ŞAHSİYETLER

Bu bölümde İstanbul'da yaşayan tiplerden, İstanbullu olan ve İstanbul için yaşayan şahıslardan söz edeceğiz. Yazarımız kendi hikâyelerinde veya düz yazılarında İstanbul ile irtibatları olan insanlardan bol bol bahseder. Sadece İstanbul için değil, bütün Türk halkı için önemli olan insanları anlatır. Bu birbirlerinden farklı tiplerin bir araya getirdiği nokta İstanbullu olmasıdır.

Yazarımıza göre her dönemin kendine ait bir insan tipi vardır. Onun yaşadığı dönem için de bu geçerli. Haldun Taner, son yirmi yıl içinde teknolojik buluşlar, yetişebileceği sınırı çoktan aştığı için bugünkü insanoğlu hakkında şöyle düşünür: “İnsan artık dünyanın eksenini olmak bir yana, tam tersine, kendi harekete geçirdiği güçlerin ipini elinden kaçırmış, doludizgin bir gidişin ortasında çalkanıp duruyor. (...) Koşmayı artık kaçınılmaz bir zorunluluk kıldı. Gerek fizik, gerek psikolojik anlamıyla koşamayan, zamanla yarışamayan için bu yeni dünyada su üstünde kalabilmek imkânsız.” (D. Y. 3. s. 215) Ve artık İstanbul'un sokaklarında gidip gelen insanları da şöyle görür: “Hafta sonları sokakları dolduran eşofmanlı joggincileri sokağa fırlatan, sade yeni bir modanın özentisi mi? Hiç sanmam. Boğazına dayanamayan tombul hanım, fazla kilolarını atıp da, atik davranabilmek; holding mühendisi sabah koşusu ile daha canlı bir kan dolaşımı ve dolayısıyla rakibinden daha uzun bir ömür sağlamak; dar gelirli memur ise günden güne insafsızlaşan yaşam şartlarına karşı, hiç değilse sağlıklı bir vücutla karşı koyabilmek amacı ile koşuyorlar.

Gün boyu çok koşmak zorunda kalacakları için buna idman kazanıyorlar. Koşmak artık bir spor olmaktan çıktı, yaşam çekişmesinde bir güç aracı oldu.” (D. Y. 3. s. 215)

Bununla beraber o, İstanbul'a has bazı tipleri belirler ve onların özelliklerini verir. Biz bu bölümde bunlara yer vereceğiz.

A) İstanbul'da Yaşayan Tipler

“B. H. 1-Sahib-i Seyf-ü Kalem” adlı hikâyede İstanbul beyefendisi çizilir. İvır zıvır mesleklere boş veren Miralay Bey’e göre erkek dediğin asker olacaktı. Onu tanıyanlar şöyle anlatırlar: “Gençliğinde gerçekten delifışek, gözünü daldan budaktan sakınmaz bir askermiş. Alnında, göğsünde, kalçasında taşıdığı yara izleri bu kahramanlığının inkâr kabul etmez hüccetleri...” (s. 20) Gençliğinde çok yakışıklı olan Miralay Bey kalpak yana yatık, kaşlar çatık, el kılıcın kabzasında, göğüs baştanbaşa nişanlarla donanırdı.

Ama artık yaşlanıp kimsesiz, damı akan kira evinde oturur. “O aslan yelesine benzeyen saçlar şimdi sütbeyaz olmuş, o Bülent endam kamburlaşmış, o sert bakışlar çocuklaşmış. Ne arayanı kalmış, ne soranı. Üstüne üstelik damar sertliği de yapışmamış mı zavallının yakasına! İkide bir başı döner, gözleri kararır. Bu kış geçirdiği krizden sonra büsbütün de küngürdedi. Kendi işini kendi göremez oldu.” (s. 20) Çok yaşlı olmasına rağmen hafızası pek iyi çalışırdı. Neler anlatmazdı. Askerlik yıllarını tek tek anlatabilirdi. Ama bazen kendini yalnızlığın, ihtiyarlığın ve hastalığın kapkara düşüncelerine kaptırıp: “Ben artık ölmeliyim. Ölüp de ortadan kalkmalıyım. Bu benimkisi de yaşamak mı? Âleme zahmet vermek...” diye söylerdi. (s. 21)

Miralay Bey kendi geçmişini yazmaya başladıktan sonra çok değişir: “Sanki o çiş kokulu ihtiyar gitmiş de yerinde resimdeki nevcivan kolağasına bırakıvermiş.” (s. 22) Ve gece gündüz durmadan yazmaya dalar.

“B. H. 1-Yağlı Kapı” başlıklı hikâyede Sümbüllü Köşk’te oturan (ismi geçmiyor) geçkin hanımefendinin tipi çizilir. Yazar, isim yerine sürekli hanımefendi sözcüğünü kullanır. İlk kez rastladığımızda ata binip “ayağında rujan çizmeler, sırtında yakası açık ipek gömlek, bir kalkıp bir oturarak, hayvanı koşturuyor, bir yandan da “Beni görüyorlar mı?” çaktırmadan etrafına bakınıyordu.” (s. 28) ikinci kez ise hanımefendi karşımıza çok farklı çıkar, köşkün rahat hayatında kendini de rahat hissettiği için. Üstünde bol bir kimono ve yüzü de boyasız. Hanımefendi böyle “yavrum, çocuğum” gibi hakiki yaşını

belli eden, tehlikeli tabirler kullandığı pek vaki olmamasına rağmen köşke gelen hayatını kurtaran Rıza'yı güler yüzle böyle tabirleri kullanarak karşılar. (s. 30)

“B. H. 1-Heykel” adlı hikâyede Üryanizade Sıdkı Bey, İstanbul'da Şişli'deki apartmanında oturur. Otuz sene tiftik ticaretiyle işğal eder. Şimdiye kadar gerek iş âleminde, gerekse hususi hayatında namusuna ve şerefine hanel getirecek tek bir harekette bile bulunmaz. Dürüst tüccarın piyasada itibarı yerindedir. Toptan iş yapar. Harpten önce Almanya'ya iş yollardı. Şimdi ise İngiltere ile iş görür. Bütün bunlar için kendinin rastgele bir insan olmadığını düşünerek oturduğu apartmanın methal bahçesinde kendi heykelini diktirmeye karar verir. Sıdkı Bey hemen yazıhanesine heykeltıraşları çağırır ve heykelini yaptırır. Ama bahçesinde heykel diktirmek için belediyeden izin alamayınca heykelini evinin içine koymak zorunda kalır. Bir akşam eve geldiğinde heykelin başını boyun yerinden çatlamış görür. Çocuk evde top oynarken koca alameti devirmiş. Böylece Sıdkı Bey kendi heykelini diktiremez olur. (s. 42 – 48)

“B. H. 1-Beatris Mavyan” hikâyesinde anlatıcı Mavyanların sosyete ailesinden söz eder. Beyefendi Osep Mavyan, Maslak yolunda vasi arazisi, Galata'da muazzam bir hanı, Altınbakkal'da müteaddit apartmanlara sahip olur. Daha pederinin sağlığında Paris'te tahsil eder, bütün dünyayı dolaşır, hatta lordlar gibi Afrika'da bir müddet aslan dahi avlar. Kır saçlı, gümüş bastonlu, baron tavırlı bir kişizade Osep Mavyan, Meşrutiyet'in ilanı sıralarında yurduna dönüp Jamanak Gazetesinde siyasi makaleler yazmaya başlar. Sonra Ermeni mekteplerinde Fransızca muallimliğinde bulunur, ama en nihayet sigortacılığa başlayıp çok zengin olur. (s. 49)

Karısı Şarlot Mavyan, Fransız kültürüne hiç de yabancı olmayan bir familyadan gelir. Annesinin büyükbabasının teyzesinin kocası Napolyon ordularında albaylık etmiş bir Fransız asilzadesi olduğu için Fransızlara ve Faransa ile alakası olan her şeye karşı sıcak bir yakınlık duyar. Ayrıca, Marsilya'daki akrabalarını sık sık ziyaret edip iki-üç ay orada kalırdı. (s. 49)

Mavyanların kızı yirmi sekiz yaşında olan Beatris mükemmel piyano çalar, resim yapar, o, artist ruhuna sahiptir. Daha küçük yaştan öğrendiği Fransızcasını evde annesi ile

konuşa konuşa ilerlettiği için Dame de Sion'a girdiğinde bütün sörlerin tebrikini kazanır. Oradan mezun olduktan sonra babasının tavsiyesiyle ayrıca iki yıl kadar da Arnavutköy'deki Amerikan Koleji'ne devam eder ve bu suretle Anglo-Sakson terbiyesinin nimetlerinden hisseder olur. Anlatıcı küçük hanımefendinin portresini şöyle çizer: "Evet gerçi Matmazel Mavyan birçok sosyal kıymetleri şahsına toplamış namuslu, terbiyeli, nazik bir kızdı. Üstelik varlıklı babanın tek varisi olmak gibi çok cazip bir hususiyete de malikti. Fakat ne de olsa bütün bu iyi tarafları onun bar bar bağırın çirkinliğini kapatamıyor, örtemiyordu. Gür ve siyah saçlarıyla iri gözlerini bir yana bırakırsak, yüzünde bakılmaya değer bir güzellik bulmak imkânsızdı. Birbirleriyle hiç ara vermeden birleşen kaşları, sık sık pudraladığı halde daima kırmızılığını belli eden koca burnu ve her tarafını tüylerin bürüdüğü pürtük pürtük ergenlikli teni ile cinsi latifin hiç temsilcisi addolunamazdı." (s. 50-51) Beatris, Jirayir keklükyan'a âşık olunca onunla da babasının parasının yardımıyla evlenir. Damadının cebine 75.000 liralık çekini koyarak oğlana evliliği kabul ettirir.

"B. H. 1-Geçmiş Zaman Olur ki..." hikâyesinde Pendik sahillerindeki bir köşkün sahibi olan Mahinur hanımefendinin portresi çizilir. Eskiden sarı bukleleri, menekşe bakışları ile Mahinur artık çok değişmiş. Karşısında duran eski sevgilisi tanıyamaz bile. On sekiz sene sonra gördüğü kadın sanki bambaşka olmuştur. "Bu karşımdaki boyalı saçlı, çifte gerdanlı, bu kolları şıkır şıkır altın bilezikli kadın Mahinur, öyle mi? O sülün gibi endam, on sekiz yıl içinde böylesine kütükleşsin, o şiirli ses, o buğulu bakışlar, o prenses gibi tavırlar bu rütbe müptezelleşsin..." (s. 65) Bunca seneler hayal ettiği kadını bu hali ile gördükten sonra anlatıcı Mahinur'la evlenmediği için kendini mutlu hisseder ve kocasına karşı borçlu olduğunu düşünür.

"B. H. 1-Necmiye'nin Hatırı" başlıklı hikâyede kır saçlı, çökük avurtlu eski klarnetçi Cemal Efendi anlatılır. Bir zamanlar, Akıntıburnun'da çaldığında İstanbul'da eşi menendi olmayan Cemal Efendi artık gezici fotoğrafçılık eder. Ayrıca, kulaklarında her daim uğultu olduğu için doktor da ondan bu yaştan sonra klarnet çalmamayı ister. Zafer bayramının gecesi Emrullah'ın bahçesindeki kahveye klarnet çalmaya değil, efendi

efendi oturup rakı içmeye, mehtabı seyretmeye gelir. Kahvedeki müşteriler çalan saz grubundan haşlamayınca Cemal Efendi'den klarnet çalmayı isterler. Önce hayır diyeni nihayet kabul ettirilir. Ve Cemal Bey de çalmaya başlar. Çalarken çok fazla duygusallaşır taksim yaparken bir ara kendini fazla zorladığından birden başı döner gibi olur, burnu kanamaya başlar ve yerine düşer. Hadiseyi öğrenen karısı kahveye gelip kocasını götürür. (s. 68 – 72)

“B. H. 1-Sebati Bey'in İstanbul Seferi” adlı hikâyede anlatıcı, çiçeklere karşı iptilası olan Sebati Bey'den söz eder. Onun çiçeklere karşı duydukları artık merak olarak değil daha çok illet olarak değerlendirilir. Sebati Bey insanları bile ikiye ayırır. Çiçek sevenler ve çiçekten anlamayanlar. Kimsesiz Maltepe'nin malum havasında oturup çiçek yetiştirir. Japon gülü tohumu bulan süt eniştisi Sabir Bey'in huyunu bilerek tohumdan bir miktar da ona ayırır. Çiçeklere illet olan kahramanımız gül tohumlarını almak için Maltepe'den ta Saraçhanebaşı'na kadar gider. Tohumları alır almaz büyük bir sevinçle eve döner ve ertesi gün portakal menekşelerinin yanında yer hazırlayacağını, dere kumu bulacağını ve birer birer ekeceğini planlar. Geri yolunda Sebati Bey çok kalabalık olduğu için vapura zar zor biner. Yoluna trenle devam etmek için Haydarpaşa'da inip kalabalığa karışıp trene yaklaşırken ona sevgilisine oturacak yeri kapmak için koşan delikanlı çarpar ve elindeki paketi patlatır. Sebati Bey yere saçılmış tohumlarını toplamaya çalışır ama bu kadar kalabalık içinde imkânsız olduğunu görünce tohumlarını büyük acıyı hissederek yere bırakıp trene doğru yürümeye başlar. (s. 73 – 77)

“B. H. 1-İki Komşu” hikâyesinde Haldun Taner, iki hanımefendinin hadisesini anlatır. Erenköy'de yan yana oturan İfakat Hanım ve Saraylı Hanım birbirleriyle hiç anlaşmazlar. Bu iki kadın daha ilk gününden başaramazlar. “İfakat Hanım ne kadar cimri ise Saraylı Hanım o derece müsrif... Birinin başı seccadeden kalkmaz, öbürünün namaz niyaz hal getire... Boyları posları bile taban tabana zıttı. İfakat Hanım ufacık tefecik, tostoparlak, köstebek misali bir hatun kişi... Saraylı ise inadına uzun kametli, gözleri hala sürmeli, müteazzım bir Çerkez eskisi...” (s. 118) İfakat Hanım iptida yeni komşusunun kendi yaşında olmasına rağmen hala dimdik yürüdüğüne, romatizmadan, siyatikten, bel

ağrılarından şikâyet etmediğine bakarak onun sıhhatini kıskanır. Saraylı ise kendisi kira evlerinde sürünürken İfakat Hanım gibi alelade bir kadının ev bark sahibi oluşuna içerler. Saraydan yetişmemiş kimselere pek yüz vermemek ve şehirli dediği bu turfa kalabalığı küçümsemek İfakat Hanımın âdeti idi.

Yazarımız, bu iki hanımı iki ayrı dünya görüşünün mümessili oluşları olarak değerlendirir. Bu iki ihtiyarda kıskançlık çok büyük miktarda olduğu için günlük hayatlarını en basit bahaneleri bularak geçirirler. Böyle bir durumda bir gün hindi meselesi de patlak verir. Saraylı Hanımın hindileri çalınırken gördüğü halde İfakat Hanım görmezlikten gelir. Saraylı Hanım da yan komşunun görmemesine inanmadığı için İfakat Hanımı bu hadisede suçlu görür.

Bir gün İfakat Hanım, Saraylı Hanım'ın lise müdürü olan damadının yapılacak seçimlerde şark vilayetlerinden birinden Halk Partisi adayı gösterileceğini öğrenir. Bunun için Halk Partisi'ne öyle kızar ki İnönü'nün beyaz treni bahçenin önünden geçtiği ve bakkal çakkal bütün Erenköy halkı yollara döküldüğü halde, İfakat Hanım pencereye bile çıkmaz. (s. 120)

“B. H. 1-Allegro Ma Non Tropo” hikâyesinde Stephan Alexandrovitch Linowsky, Madam Roza'nın Tarlabası'ndaki pansiyonunda bir sofanın karanlığında bermutat şamdanlı piyanosunun başına oturup keman derslerini verir. Anlatıcı, Linowsky'nin odasında gerçekten bir sanat, bir medeniyet havasının estiğini söyler. “Piyanonun üstünde, etajerin üstünde notlar. Ve nihayet o mahut Kolombiya marka gramofon...” haftada bir öğrencilerine izahlı müzik dinletir. Onun kız talebelerinden çoğu Osmanbey'den, Etyemez'den soylu ailelerden gelirdi.

Hikâyede Linowsky'nin en güzel talebesi Mathilda isimli bir küçük hanım da anlatılır. Matilda'ya âşık olan anlatıcı onun hakkında şöyle bahseder: “Mathilda'nın kemal çalmasına hiç kimsenin itirazı olmazdı. O keman değil ya, davul çalsa yine kendine yaraştırırdı. Yüz bluzunu aşağı doğru çekip, turunç memelerini büsbütün ortaya çıkararak piyanonun yanına öyle bir yaklaşması vardı, ders almak bir yana, sade bunu görmek için saatine dört kâğıdı seve seve verirdiniz. Hele yaz akşamları çorapsız ve kısa

kollu geldiği günler... O günler eşikte şöyle bir belirmez mi, odanın her zamanki parke cilası, kahve telvesi, bastırılmış izmarit kokan havası ossaat ıtırılı bir bahar rüzgârı ile dalgalanıverirdi.” (s. 147) Kızın öbür safkan tatlı su matmazellere üstünlüğü babasının İtalyan, annesinin Rum olduğundan kaynaklanırdı. Anlatıcı, bazen ona yolda rastladığını, Tokatlıyan’ın yanındaki sokaktan yan yana indiklerini ve Melek’teki filmlerden bahsettiklerini anar. (s. 147)

“B. H. 1-Dürbün” adlı hikâyede dürbün aracılığıyla emeklilik yıllarını renkli, canlı ve manalı geçiren Hicabi Bey’i anlatır. Hikâyede Hicabi Bey’in İstanbul’un tam hangi semtinde oturduğu hakkında bilgi verilmez ama Anadolu yakasında yaşadığı belli. Çünkü dürbünü ile izlediği semtler hep Anadolu yakasında bulunan semtlerdir. Anlatıcı, Hicabi Bey’in üç tane dürbüne sahip olduğunu söyleyip ve bu dürbünlerinin sıralamasını şöyle yapar: “1) Rahmetli deniz harita subayı dedesinden kalma. Tek gözlü boru gibi uzun korsan dürbünü ki, en uzak mesafeler için. Yani: Kuzeydoğuda: Büyük ve Küçük Çamlıca ile Acıbadem dolayları. Güneydoğuda: Kınalı, Burgaz, Sivri ve Yassı adalar, bilcümle, ada vapurları ve bu menzilde seyir eden yat, kotra, şarpi, yelkenli, motor, kayık nevinden irili ufaklı her çeşit sefayini bahriye. 2) 8/30 objektif Carl Zeiss marka asker dürbünü ki, orta mesafeler için. Bunun da görüş alanı: Güneydoğuda: Kalamış koyu, tramvay köprüsünden menfeze kadar Yoğurtçu deresi. Kuzeydoğuda: Fenerbahçe, Mendirek, Yelken Kulübü, Belvü ve müştemilatı. Kuzeyde: Moda iskelesi, Deniz kulübü, Yüzen Evler, Alman kampı bahçesi. 3) Bir artırmada, Ermeni bir madamın terekesinden ucuza kapattığı 1890 model bir opera dürbünü ki, bunun görüş alanının da bir sahil gazinosu, komşu evlerin bahçe, balkon ve pencereleri ile bir arsa ve çıkmaz sokak girmekte.” (s. 186 – 187)

Karasuların ve biraz da karaların merakı olan Hicabi Bey dürbünleriyle görebileceğini görüp izleyebileceğini izler. Hicabi Bey’in yüzünden yeni nişanlılar Erdem ile Güliz ayrılır. Hicabi Bey dürbünüyle Güliz’in nişanlısını nasıl aldattığını görüp nişanlısına söyler. Nişan bozduklarının sebebi de bu olur. Millet Hicabi Bey’in

yaptıklarını öğrenince Kalamış koyuna çıkanlar azalıp herkes Fenerbahçe koyunun arka tarafındaki Dalyan bölgesini tercih etmeye başlar. (s. 192)

“B. H. 2-Eczanenin Akşam Müşterileri” adlı hikâyede İstanbul’un bir mahallesinde bulunan eczane ve oraya gelen akşam müşteriler anlatılır. Yazarımız, müşterilerin genel portresini şöyle vermiştir. “Eczanenin akşam müşterileri hep kerlifelli, efendiden, görmüş geçirmiş insanlar.” (s. 83) Gelen müşterilerin arasında bir eski başvekil, bir eski meclis reisi, eski bir sefir-i kebir, bir emekli erkânı harp miralay, tanınmış bir saz sanatkârı, bir de ünlü fenni sünnetçi.

Eski başvekil ancak sadrazamlıktan indikten sonra sevimli olmaya yüz tutmuş bu çeşit bir adamcağızdır. Fazla konuşmaz. Enjektör kaynayınca kadar biraz oturur, büyük küçük herkese hal hatır sorar. Herkes onu alçakgönüllü ve demokrat bir adam olarak sayar. Hacı Bey de geldiğinde herkesle konuşur şakalaşır. Hiçbirinin aklına Hacı Bey’i bu alçakgönüllülüğünden ötürü övmek gelmez. Başvekilin zoru neresinde bilinmez ama geldiğinde Testoviron yaptırır. Prostata tutulmamak için uslu akıllı efendilerin yaptırdığı gibi.

Miralay akşamları iki üç laf atmaya gelir. Adı Nazım Bey. Emekli olduktan sonra komisyonculuğa kalkan veya cins tavuk yetiştirmeye merak salan soydan değildir. O sapına kadar askerdir. “Asker doğmuş asker ölecektir. Yürüyüşü askercedir, konuşuşu, düşüncüsü, hatta hapsirip sümürüşü, sümürdüğü mendilini katlayıp cebine koyuşu bile askercedir. Mektebi Harbiye’de öğrendiği ve daha sonra Galiçya cephesinde Alman subayları ile ilerlettiği Almancası il asker literatürü günü gününe takip eder. Sorun, size atom bombası hakkında saatlerce izahat versin. “Dünyada askerlikten anlayan iki millet vardır. Biri Almanlar, öbürü biz Türkler” diyor.” (s. 85)

Sefir-i kebir de şeker gibi adamdır. Miralaydan da konuşkandır. Belki zamanında fazla susmuştur da şimdi onun acısını çıkarır. Her konuda fıkralar anlatır. “Eski diplomasi ekolüne bağlı olduğu için, sefir-i kebirimizin ütüsüz pantolon, kolasız yaka ile gezdiği vaki değildir. İstanbul’a inerken eldiven ve baston kullanmayı da ihmal etmez. Ama öte yanda Amerikalılar diplomasi geleneklerini çoktan demokratlaştırmış, sefirler şimdi

herkesin gözü önünde spor gösterilerine bile kalkışıyor, maale Boğazi geçip mayo ile resim çektiriyorlarmış. Bizim sefir-i kebir oralı değildir. Oralı olsa bile kırk yıllık alışkanlıklarından ayrılmak elinde değil.” (s. 86)

“Sürekli dış politikadan, Paris’in Boulevard kahvelerinden, pilotsuz uçakların manevra kabiliyetinden konuşan Efdalettin Bey ve Advî Bey de eczanenin müşterileridirler. Efdalettin Bey emekli belediye müfettişi. Kehribar ağızlığı olmadan sigara içmeyen ve memleketin ana davaları üzerine orijinal fikirleri bulunan kırmızı yüzlü, alabros saçlı, altmış beşlik bir zattır.” (s. 86)

“B. H. 2-Fasarya” başlıklı hikâye üstünden gerçekten bir fasaryalık akan bir oğlanın hikâyesidir. Bu ismi kimin taktığı ve ne zaman taktığını bilinmez ama öyle uymuş oturmuştur ki çoğu kimseye onun asıl ismini unutturmuştur. Semt takımına bile almazlardı hep yedekte dururdu. Fasarya bir sürü yerlerde çalışır. Bir ara Feyzullah’ın kahvesinde çıraklık eder. Oradan ayrıldıktan sonra sütçü İstevan’ın yanına girer. Kışları onun mandırasında çalışır, yazları gazete satarak, kundura boyayarak geçinir. Daha sonra sırasıyla, Dalyan’da balıkçılık, Kalamış’ta sandalcılık, Suadiye otobozlarında biletçilik, Valdebağı Provantoryumu’nda bahçivanlık, Caddebostan Gazinosu’nda garsonluk eder. Ama hiç birinde altı aydan fazla kalamaz. Küçüklüğünden beri bütün hevesi bahriyede idi. Ama orada da fazla kalamaz. Manevralar bittikten sonra eve geri çıka gelir ve çaresiz kalınca Dolmabahçe Stadı’nda drops, çiklet, sendviç satmaya başlar. Daha sonra Haydarpaşa Garı’nda, Kadıköy Sebze Hali’nde ve çolak koluna rağmen o zamanki kaymakamın kayırması ile bir müddet de itfaiyede çalışır. “Özbeöz İstanbullu olmasına rağmen, çok sevindiği, şımaracağı tuttuğu zamanlar, böyle “geliyom gidiyom” diye konuşur. Şımartan da olsa bari zavallıyı.” (s. 103)

“B. H. 3-Bayanlar 00” başlıklı hikâyede yıllık helâcı Kevser Hanım anlatılır. İşini tiksinererek yapan öbür helâcılarının tersine olarak, onun bir gün olsun durumundan yakındığı, yüksündüğü görülmez. İşini sevdiği bile söylenebilir. Dört tip müşteriye sevmezdi: 1. marifetini böyle orta yerde bırakıp çıkanlar. 2. işini bitirdikten sonra punduna getirip ücret vermeden sıvışmaya yeltenenler. 3. ellerini sabunsuz kurulayan

taharetsizler. 4. küvetin tahtasına oturmayıp kirli iskarpinleri ile tahtanın üstüne çıkıp tüneyenler. Hayatı boyunca değişik yerlerinin helâlarında Kevser Hanım çalışır. Harbiye'deki, Sultanahmet'teki, Tünelbaşı'ndaki, Kadıköy iskelesindeki... “böyle gelmiş böyle gider.” (s. 67)

“D. Y. 1-Dört Emekli” adlı Düz yazısında yazar, birbirlerinden farklı emeklilerden söz eder. Albay K. asker emeklisidir. Yaşam boyu alışkanlıklarını emekliliğinde de sürdürür. Sabahın altısında kalkar. Çay suyunu ateşe koyar. Köpeğine yemek verir. Torunu uyuya kalmışsa onu usulca uyandırır. Yola kor. İlk çayını onunla içer ve gazeteye göz atar. Sade manşetleri okur. Ariz amik okumak için akşama kadar çok vakti olacaktır. Acele etmez. Eşinin uyanmasına bekler. Kahvesini de kendi pişirebilecekken eşinin önüne getirmesini bekler, eski bir adet bozulmasını diye. Sonra kalkar çarşıya çıkar. Alınacakları, bir gece önceden güzel yazısı ile küçük bir karton parçasına yazmıştır. Listenin düzeni de metodik olarak uğranılacak dükkânların sırasına göre ayarlıdır. Albay K.'yi gür beyaz saçları, dik kameti, vakur yürüyüşü ve saçlarının beyazlığı ile tezat teşkil eden kalın siyah kaşları ile gören çarşı esnafı saygı ile selamlarlar. Albay K. bu siyah gür kaşlarının ucunu her zaman biraz havaya doğru burar. Bu da ona başka bir mehabet verir. Öğle yemeğinden sonra hanım, onun ikinci kahvesini getirir. Saat beşe doğru iskelenin üstündeki Eski Muharip Lokali'ne gider. Albay K.'nin mahalle kahvesine gittiği görülmemiştir. Bunu kendine yakıştırmaz. Orada kendini yine mesleğinin içinde hisseder. Buraya gelenler hep asker emeklileridir. Emeklilik dönemlerinde bile eski askerlik hiyerarşisini sürdürürler. Bir arada yurt sorunları konuşulur, her biri ayrı gazeteler okudukları için haberler teati edilir, ahkâm çıkarılır. Eski anılar tazelenir. Hasta arkadaşlar hakkında, onları yoklamış bulunan Tabip Albay Sami'den bilgi alınır. Ölen varsa hep birlikte gidilir. Günler böyle gelir geçer. (s. 68)

Karayolları Muhasebe Müdürlüğü'nden emekli S. Bey, emekli olduğundan beri eski alışkanlıklarını bırakır. Tansiyondan gece sık sık çiçe kalktığı için sabahları oldukça uzun yatar. Çenesi şimdi daha da düşmüştür. Gazetede bir şey okur, yarım saat yorumunu yapar. Televizyonda bir şey görür, spikerin telaffuzundan, anlattığı konunun özüne kadar

bir sürü yanlış bulur. Her zaman konuşma bahanesini arar. Bulmazsa da aklından geçenleri yüksek sesle dışarı vurmaya başlar. Evdekiler onun bu haline alışmışlardır. Fakiri kimse dinlemez S. Bey kahve müdavimidir. Eskiden tavlardan başka oyun bilmezken, şimdi aşçı iskambili, pişpirik, domino, dama, ne olsa, karşısında kimi bulsa oynar. Kız kardeşi Makbule Hanım S. Bey'in babasına benzettiğini söyler. Rahmetli babası Defterdar Muavini Şemsettin Bey gibi enfiyeye bile başlamıştır. Astımı olmasa babası gibi ney üfürmeye bile heves edecektir. Refikası Şayeste Hanım, ayak altında dolaşmaması şartıyla bu tatlı belaya sabırla tahammül eder. S. Bey'in günleri de böyle geçer. (s. 69)

Büyükelçi F., emekliliğe ilkin kolay adapte olamaz. Zeki olduğu için Bebek'te bir yalı alır, otuz iki yıllık hizmet süresince topladığı antika eşyaları yerleştirmeye başlar. Görünüm olarak emekli çağında olan insana benzemez. Eski bir Boğaz çocuğu olarak iyi yüzer, iyi kürek çeker, golfu ve tenisi hala bırakmaz. Son yıllarda yabancı meslektaşlarından heveslenip yogaya da başlamış ama ters bir hareket yapıp boynunu zedelediği için bırakmak zorunda kalmıştır. Mesleği gereği hangi konuyu kaldırırsanız altından çıkar. Üç dakikayı aşmamak şartıyla her konuda konuşabilir. Sabahleyin balkonunda nefes egzersizlerini ihmal etmez. Saçlarını siyaha boyar. Geziye gündüz çıkarsa kasketlerini, gece ise siyah şapkasını giyer. Geri kalan zamanlarda da açık baş gezer. Eşi N. Hanım, her öğleden sonra arkadaşlarıyla briç partisine gider. Emekli büyükelçininin karısıyla arkadaşlık eder. N. Hanım, F. Bey'in gezmesine, tozmasına karışmaz. F. de öyle. İki de kıskançlık duvarını aşmışlardır. İkişinin de iştahı yerinde. Sık sık partilere gider, arada onlar da yabancı dostlara parti verirler. Günleri bu düzeyde geçer. (s. 70) Dördüncü tip İzmirli olduğu için burada vermiyoruz.

Haldun Taner, bu yazıda anlattığı tipler için şöyle der: "Öbür emekliler, gerçeğe uzak olmayan tiplerden çizilmiş hayali kişilerdi. Onun için adlarını tek harfle belirttik. Son örnek gerçek bir kişidir. Adını vermekte sakınca görmüyorum. Emeklilikten emekliliğe çok farklar var. Yetişmiş insanı az, geri kalmış ülkemizde ne olurdu birkaç Behçet Uz daha olsa idi." (s. 71)

B) İstanbul'da Yaşayan Şahıslar

“D. Y. 1-İstanbul'a Bakmak” yazısında Haldun Taner, İstanbul'a kendi penceresinden bakan şahıslardan söz eder. Herkesin sevdiği ayrı bir yer vardır. Sait Faik, Çamlıca'yı ve Suadiye'yi hiç sevmez, Abdülhak Şinasi ise Boğaz'ın olduğu gibi Çamlıca'nın da tutkunu olur. Fikret, Rumelihisarı'nın tepelerini sever, Ahmet Vefik Paşa da öyle. Haldun Taner de kendini bu şahısların yanında koyar ve İstanbul'un semtlerine karşı kendi duygularını anlatır. Yazar kendine ait eve sahip olamadığı için İstanbul'un tam yirmi ayrı semtinde oturur. Ve oturduğu semtleri sevgilinin kolunu, boynunu, yüzünü, bileklerini, ellerini ayrı ayrı sever gibi sever. Yahya Kemal, Abdülhak Şinasi, Orhan Veli, Bedri Rahmi, Ahmet Hamdi, İstanbul'a bakmayı bilen şahıslar. (s. 27)

“D. Y. 1-Kirli Yerler Daha Kolay Pisletilir” adlı düz yazısında yazar, Miralay Asaf'ın, Manastırlı Hamdi'nin, Ahmet Selahattin'in, Cemil Bilsel'in kişiliklerinden söz eder. Bu şahısları anlatırken onlara benzer insanların artık kalmadığını söyler. Büyük Taarruz'da belli saate kadar işgal etmesi gereken Çiyiltepe'yi işgal edememiş olan Miralay Asaf, bunu onuruna yedirememiş ve tabancasını alnına dayayıp intihar etmiştir. Oldurmazları olduran o büyük şahlanış, işte böyle sorumluluk duygusu taşıyan onurlu insanlar sayesinde gerçekleşmiştir. Haldun Taner, onun için şöyle der: “Miralay Asaf'ın sorumluluk anlayışını, onur anlayışını bugün biri tekrarlayacak olsa, başta çoluğu çocuğu olmak üzere mafevkleri, madunları adamın adını deliye çıkarabilirler.” (s. 8)

İstanbul'un işgalindeki yaptıkları ile Manastırlı Hamdi Efendi'yi anlatır. Manastırlı Hamdi Efendi, 16 Mart 1915 günü İstanbul'u işgale başlayan emperyalist kuvvetlerin şehirde yaptıkları vahşeti adım adım telgraf başında Mustafa Kemal'e bildirip düşmanların postaneyi de işgal ettikleri ana kadar ödevini cesurca yapar. Haldun Taner, yeni kuşakların içinde bir benzerinin bile olmadığını düşünür. (s. 88)

Lozan'ın öncüsü, kurtuluş davasının ilk bilimsel savunucusu Ahmet Selahattin, işgal polisinin kovalamaları altında gençliği bilinçlendirip coşturan nutuklarını verir ve *Vakit*'teki başyazılarını yazarken bir kalp krizi geçirir. Dr. Akil Muhtar kendisine kati istirahat verir. Tek kelime yazarsa ölümün kaçınılmaz olacağını, dost diliyle anlatır.

Aldığı cevap şu oldu: “*Millet bu durumda iken ben asıl susarsam ölürüm*”, “Yazdı ve öldü. Ölüm, kendini hakka, hakkın elde edilmesine ve mutsuz milletin hizmetine adanmış bir bilim adamının kısa ama her saniyesi aynı tutarlıktaki hizmet dolu yoğun yaşamına güzel bir taç oldu” der yazarımız. (s. 89) Ölüncü, üniversitedeki Devletlerarası Hukuk Kürsüsü’ne meslektaş ve arkadaşı Cemil Bilsel atanır. Cemil Bey on sekiz yıl, Ahmet Selahattin’in anısına duyduğu büyük saygıdan ötürü o kürsüye oturmaz. Dersleri hep ayakta verir.

Yukarıda anlattığımız şahsiyetler için Haldun Taner şöyle der: “Onlar ve onlara benzeyen nice on binlerce isimsiz yurttaşlar da onlar gibi kendilerinden önceki kuşakların erdem örneklerinden etkilenmiş, aynı onur, sorumluluk, yurtseverlik, ahlak, ödev ve tutarlılık ilkeleriyle koşullanmıştır.” (s. 90)

“D. Y. 1-Aşk Olmayınca” yazısında Haldun Taner, İstanbul’daki çevresinden, eski okul arkadaşlarından bahseder. On beş günde bir toplanıp birlikti öğle yemeğini yediklerini, oradan buradan konuştuklarını söyler. Çoğu eleğini asmış emekli bürokratların, bankacıların, belediyecilerin oluşturduğu bu grubun içinde, birkaç defa bakanlık etmiş, politikada adını duyurmuş, hizmetler yapmış bir iki devlet adamı da vardı. Toplandıklarında iç politikadan başka her şey konuşulurdu. Mesela, ayın önemli olaylarının güncelleştirdiği sorunlar. Bunlar da, daha çok genel, objektif, akademik açıdan ele alınırdı. (s. 100)

“D. Y. 1-Bir Üslup Üzerine” adlı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul halkını kültür hayatına alıştıran şahıslardan söz eder. 8 Ağustos 1982’de yazılmış bu yazıda o dönem İstanbul’unun kültür hayatı, bu işte iz bırakan insanlar anlatılır. Cemal Reşit Rey, o sıralarda dişçilerden, veterinerlerden, doktorlardan ve başka amatörlerden oluşturduğu bir orkestra ile Saray Sineması’nda yönettiği konserlerle İstanbul halkını klasik müziğe alıştırdı. Zeki bir taktikle programına Bitmemiş Senfoni’yi alınca her zaman yarısı boş kalan salon birdenbire tıka basa dolmaya başlar. Bu konuda çalışan bir tek Cemal Reşit değil, bir sürü insanın bunda payı vardır ama bu yazıda örnek olarak sadece Cemal Bey gösterilir. Ayrıca, İdil Biret, Suna Kan, Ayla Erduran, Verda Erman, Leyla Gencer, İlhan

Baran, Orhan Günek gibi icracılar yetişir. 1982 yılında şehrin çeşitli alanlarında ve konser salonlarında sanat gösterileri sergileyen Uluslararası İstanbul Festivali'nin büyük ağırlığını müzik konserleri oluşturur. (s. 164–165)

“D. Y. 1-Çağın Futbolu” başlıklı düz yazıda, ikinci dünya savaşından sonra Beyoğlu'nun Şişhane sırtlarında basın üslubuna yeni bir aşî tutturmayı deneyen Habib Edip Törehan'dan bahsedilir. Habib Edip uzun yıllar Avrupa'da yaşayıp pamuk ticaretinden servet yapar. İş hayatını bırakıp yurda döndüğünde ne zamandır hayalinde yatan ciddi gazeteyi çıkarmak ister. Kazançta gözü yoktu. Parası dolu. Bu hobby'sini gerçekleştirmek zor olmayacaktı. Öyleyse, *Yeni İstanbul* adında bir gazeteyi çıkarmaya başlar. O tarihlerde gazetelerin pek çok yer vermediği iktisadi araştırmalara bol yer verilir. Sanat ve kültür de gazetenin onur ve prestijini artıran ayrı bir önem taşır. Törehan'ın illet olduğu konu spordu. Ama bir gün Habib Edip, maç çıkışında Dolmabahçe Stadı'nın önünde tıkanana trafiği ve durup beklemek zorunda olan arabasının önünden geçen on binlerce fanatik seyirciyi kendi gözü ile gördükten sonra fikrini değiştirip *Yeni İstanbul* birkaç ay sonra ilk gündelik spor gazetesini çıkarmaya başlar. (s. 176 – 177)

“D. Y. 1-Bu Şehr-i Stanbul Ki...” adlı yazısında Haldun Taner, İstanbul'u İstanbul yapan şahısları şöyle sayar: “İstanbul deyince benim aklıma Fatih Sultan Mehmet gelir her şeyden önce. (...) Evet, İstanbul bunlardır hep. İstanbul Cemil Topuzlu'dur, Tamburî Cemil Bey'dir, Mesut Cemil'dir, Burhan Felek'tir, Müsahipzade Celal'dir, Muhsin Ertuğrul'dur, Bal Mahmut'tur, Münir Nurettin'dir, Namık İsmail'dir, Cemal Nadir'dir. İstanbul direklerarası'dır! Güllü Agop'tur. Minakyan Kumpanyası'dır. Orta oyunudur, Hamdi'dir, Abdi'dir, Naşit'tir, Kel Hasan'dır. Dümbüllü'dür, Borazan Tevfik'tir, Meddah Sururi'dir. Darülbedayi'dir. İşin tuhafı hiç İstanbullu olmadıkları halde İstanbul'u en iyi tasvir etmiş olan Çallı İbrahim de İstanbul'dur. Üsküplü Yahya Kemal de, Adapazarlı Sait Faik de öyle.” (s. 208–209)

“D. Y. 3-Toplumu Çağımıza Çekmek” düz yazısında yazar kendisine büyük hizmeti dokunmuş insanlarından olan Muhsin Ertuğrul'u anlatır. Muhsin, tiyatroyu bir

din gibi sever. Tiyatro onda bir tutku, bir saplantı olur. “Ben hayatımı, ruhumu, sağlığını, sevgimi, kısacası her şeyimi seve seve bu tiyatro denilen ideale harcadım ve bu savurganlıktan mutluluk duydum. Hiçbir şey yapmadımsa bile ona ömrümü vermekle cömertliğimi ve sevgimi gösterdim ya, bu bana yeter,” demişti Muhsin Bey. Varlıklı, görgülü bir ailenin “el bebek, gül bebek” yetiştirilmiş çocuğu. Babası hariciyeci. Seçme devlet büyüklerinin çocuklarını okuttuğu en gözde okullarda okur. Ve sonuçta meslek olarak tiyatroculuğu, o devrin deyimiyle oyunculuğu seçer. Yakın tiyatro tarihine bakınca, bu alandaki bütün uygar çabaların altında Ertuğrul imzasını görürüz. Tiyatro alfabesini ilk harfinin disiplin olduğunu ilk öğreten odur. Tiyatroda başoyuncu ve çevresi sistemini rafa kaldırıp, ekip oyununu getirir. Tiyatronun sade oyundan ibaret olmadığını, ışık, kostüm, aksesuardan oluştuğunu belirtir, seyirciyi tiyatroya karşı alaturka laubaliliğinden kurtarıp saygıya çağırır. Türk sahnesine Türk kızlarını çıkarır. Çocuk temsilleri ile geleceğin kuşaklarını, halk matinelere ile seçme aydınlar dışında kalan yurttaş kitlelerini tiyatroya çeker, bilinçli program dergileri ile halkı oyuna hazırlar ve ona tiyatro kültürü vermeye çalışır. Büyük çabasıyla Şehir Tiyatrolarında Avrupa’daki benzerleri gibi tutarlı ve seviyeli bir repertuar kurar, klasik oyunları ilk olarak tanıtır ve büyük batı yazarlarını çevirtip sahneye koyar, biraz yetenek gördüğü Türk yazarlarına elini uzatır, oyunlarını oynayıp yüreklendirmeye çalışır. Oyunculara oynadıkları oyunun ruhuna girebilmeleri için bilgili yorumlar yapar ve onların ifade basamaklarını daha güçlendirmek için mesleğin bütün bildiği sınırlarını açıklar. Devlet Konservatuarının ve Tiyatrosunun kurulmasında birinci derecede amil olur. Burada da halkın ucuz zevki peşine gidecek yerde halkı olduğu yerden biraz daha yükseltmek için çok daha yukarı nişan almış bir repertuarı uygular. Shakespeare’i Türk tiyatrosuna ayrı bir önemle tanıtır, Hamlet’i bir denek taşı haline getirip, bir yandan seyircilerin zihinsel düzeyini, bir yandan oyuncuların oyun kabiliyetini geliştiren bir araç olarak yıllar boyu ısrarla onu tekrar eder. Haldun Taner, Muhsin’in en belirgin niteliği olarak gerçek bir Atatürkçü olmasını sayar. (s. 169 – 171)

“D. Y 4-Sakallı Celal” adlı düz yazısında Haldun Taner, Atatürk döneminin bir insan tipini çizer. Osmanlı İmparatorluğu’nda bıyıksız erkek, sakalsız yaşlı hiç bulunmazdı. Cumhuriyetle başlayan sakalsızlık, bıyıksızlık bir çeşit Batılılık ve uygarlık simgesi sayılırdı. Böyle bir dönemde Sakallı Celal’in ayrıcalığı daha da bir vurgulanıyordu.

Sakallı Celal, sakalı dışında iddiacı bir adam değildi. Kimsenin uyuğuna girmeyen küçük, iddiasız, ama özgür bir yaşamla yetindi. Sakal onun bir çeşit özgürlük, doğallılık, kimseyi takmazlık ve filozofluk bayrağı idi.

Anlatıcı, Celal Bey’in sakalı bırakışının nedeni üzerinde tahminler yapar. Anadolu France, Tristan Bernard, Karl Marx, Jean Jaures, ilk aklına gelenler. Celal Bey sakalını bırakırken bu insanların etkisi olabilirdi. Ayrıca, sakal bırakma hevesine, elbet kendi ailesi ve büyükleri içinde etken olan örnekler de olabilirdi. Mesela, Beşiktaş’taki Deniz Müzesinde sakallı bir portresi duran babası Hüseyin Hüsnu Paşaya benzeme hevesi ilk sebebi olarak düşünebiliriz.

Anlatıcı aynı zaman sakalın çok yakıştığını anlatır. “Resmine bir bakmanız yeter. Ben onun gençliğini, sakalsız halini bilecek yaşta değilim. Kendisini tanıdığımda kırkının ortalarında idi. Ve sakalını yıllardır taşıyordu. Sakalsız yüzünü tahayyül dahi edemezsiniz. Sakal yüzünün öylesine ayrılmaz bir parçası olmuştur. Alnına dökülen kıvrırcık saçları, kişilik sahibi uzun ve güçlü burnu, çocuksu bir parlaklık ve sıcaklıkla bakan neşeli gözleri, gür sakalının çevrelediği yüzüyle hem çelişkili, hem uyumlu bir bileşim yaratıyordu.” (s. 14)

Sakallı Celal, Mektebi Sultani’den mezundu. Matematik Profesörü Ali Yar, Prof. İbrahim Hakkı Akyol, Ahmet Haşim sınıf arkadaşları olurdu. Haldun Taner, Celal Bey’in çok iyi konuşmacı olduğunu anlatır. Her konuya kolayca girer çıkardı. R’leri g’ye çeviren bir telaffuzu ise onu daha çok sevimli yapardı.

Celal Bey fareleri çok severdi ve herkesin kedi, köpek beslediği gibi o da fareleri besliyordu. Erkeklerin yüzde ellisi gibi çamaşır ve gömleklerini kirlenince çıkarıp atardı.

En temiz ve titiz sofralarda bile, ev sahiplerine sezdirmeden cebinden bir alkol ve pamuk çıkarıp gümüş çatal bıçakları onunla ovar, yemeğe öyle başlardı.

Haldun Taner, Sakallı Celal'in yanında hep bir valiz taşıdığını anar. Bu valizinde Fransız günlük gazetelerin, yeni çıkmış Fransızca bir iki kitabın ve tüm birikmiş parasının bulunduğu söylenirdi.

İlk babasının evinde başlayan sonra da Mektebi Sultani'de ilerlettiği Fransızcası vardı. Hep Türk edebiyatı, tarih, felsefe, sosyoloji, metafizik, güzel sanatlar üzerinde konuşurdu. Konuşurken doğmaca espriler serpiştirirdi. Ayrıca, Celal Bey, sosyalizmin adını dahi anmanın tabu olduğu bir dönemden bu yana ilk sosyalistlerdendi.

Haldun Taner, Celal Bey'in söz ustalığının “Bizde İlgililer bilgisiz, bilgililer de ilgisiz” sözünde görüldüğünü belirtir. Yazarımız, Sakallı Celal Bey'i sarp dağlara, ormanlar ve bozkırlar ortasında boşuna akıp giden bir pınara benzetir. Çünkü “yurt ondan yararlanmanın yolunu bulamamış, bilememiş, hatta teşebbüs bile etmemiştir.” (s. 18)

“D. Y.4-Edebiyatımızın Grand Seigneur'ü” adlı düz yazısında Taner, Abdülhak Şinasi Hisar'dan bahseder. Şinasi Hisar, Mektebi Sultani'de okuduğu için Fransız edebiyatına çok yakındı. Türk yazarlarından Yahya Kemal, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Haşim, Hamdullah Suphi, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Abdülhak Hamit en sevdiği yazarlardı. Haldun Taner, yazarın bir düş içinde yaşadığını söyler. “Bu düşün baş kahramanı elbette kendisi idi. Ama bu kendisi ne ile dolu idi? Bitmez tükenmez nostaljik çocukluk anıları ile. Yirminci yüzyıl başının rahat ve kaygısız İstanbul yaşamı ile. Bütün ayrıntılarıyla bu âlemi zaptetmiş belleği başlıca dayanağı idi. Bu bellek onun en yakın dostu idi. Onu, romancılığa da bu özelliği itmiş olsa gerekti.” (s. 20)

Yazı hayatına 1921'de dergilerde eleştirme yazıları yazarak başlar. Sonra da o zaman için çok moda olan mensur şiir türüne sapar. Daha sonra anılar yazmaya başladığında da onun romancılık yeteneği de ortaya çıkar.

Abdülhak Şinasi Hisar, on beş günde bir “Salon Littéraire” de yapılan toplantılara katılırdı. Ama daha çok, “tek başına Beyoğlu'nda elleri arkasında geriye kaykıla kaykıla aheste beste gezer, çay vakti Markiz Pastanesine gelir, soba ile vitrin arasındaki daimi

yerine yerleşirdi.” (s. 20) Markiz Pastanesine girdiğinde bazen Haldun Taner’i yanına çağırıp uzun uzun onunla konuşurdu. Markiz’in levanten atmosferi ona Paris’te okuduğu zaman gittiği Saint Germain kahvelerini anımsatırdı. Haldun Taner, onunla sohbet ettiğini anlatırken Abdülhak Şinasi Hisar’ın tam bir İstanbul efendisi konuşması olduğunu söyler. Ayrıca, özel hayatını konuşmadığını ve hiç evlenmediğini de anlatır. Hisar, sadece bir keresinde kendiliğinden açılıp en tatlı anılardan birini anlatmıştır. Bir sokak fenerinin loş ışığında pencereden bir kızı görmüş. Ve yarım saat hareketsiz birbirlerini seyretmişler. Aralarında konuşma bile olmamıştır. Ama buna rağmen, bu anı Haldun Taner’le konuştuğunda anarken yazarın gözlerinde çok büyük mutluluğun pırıltısı varmış.

En büyük romancılarından olan Abdülhak Şinasi Hisar, romanda vakaya değil, his ve düşünceye bir de üsluba değer verirdi. O daha çok kendi çocukluğunda tanıdığı ya da gördüğü insan kişiliği eserine alırdı. Ayrıca, romanlarının dekorunu Rumelihisarı, Büyükada, Çamlıca oluştururdu.

Haldun Taner, Abdülhak Şinasi Hisar’ın romanlarından söz ederken onun yazdığı satırlarını (Boğaziçi Yalıları’ndan bir parça) da bize gösterir. “Şimdi Boğaziçi’nin o his bakımından dolu günlerini hatırladıkça, bunlara mukayese ile, şehir hayatının işleri ve zahmetleriyle çabucak solup giden günlerimizin, birer göç arabası gibi her çeşit yüklerle dolu geçen günlerimizin duygudan yana fakirliğine acıyorum. Hislerimizin hiçbirini doya doya duymaya, işlemeye vaktimiz kalmıyor. Eski zamanın o işsiz ve tembel günleri ruhun büyük bir küşayişi içinde geçerdi. Her hissin ruh içinde doğup gelişmesi için bol bol zaman vardır. Yalıların hayatında çarşıya hiçbir vakit ayrılmaz, alışverişlerle ne bey, ne hanım meşgul olur, alınacak şeyleri hep uşaklar alıp gelirler. Şehre ancak beyler gidip gelirler ve onlar da her gün inmezlerdi.” (s. 25)

Haldun Taner, Abdülhak Şinasi Hisar’ın, yozlaşmış Osmanlı toplumunun yozlaşmış, garip, yarı deli, ama bu delilikleri içinde marazi bir mutluluk ve kendine yeterlilik içinde yaşayan tiplerini yansıttığını ve bu yüzden Türk romanında saygın yerini haklı olarak aldığını düşünür.

“D. Y. 4-Bir Bellek Fenomeni” adlı düz yazısında Haldun Taner, Mükrimin Hoca’yı, Mükrimin Halil Yinanç’ı anlatır. Özel hayatını konuşmaktan hoşlanmayan Mükrimin Hoca, bir gazeteci ile sohbet ederken kendini böyle anlatmıştır: “Elbistanlı bir kabileden geliyorum. Babam, büyükbabam, amcalarım hep kadı ve müderristirler. Sekiz dokuz yaşında hafızı kuran oldum. Arapça, Farsça öğrendim. İptidaiyi, rüştiyeyi Anadolu’da okuduktan sonra İstanbul’a geldim. Darülfünun’un Edebiyat Fakültesi Tarih Şubesinden 1919’da mezun oldum. Sonra Mülkiye’ye girdim. 1921’de de oradan mezun oldum. Ali Nihat Tarlan Edebiyat Fakültesinden, Hilmi Ziya Ülken de Mülkiye’den sınıf arkadaşlarıydılar. Tarihi Osmanî Encümeninde hafızı kütüp olarak çalışırken, İstanbul kütüphanelerinde bulunmayan nadir eserleri kopya etmek üzere 1925’te encümenin kararı ile Fransa’ya gönderildim. Dönüşte kütüphane memurluğuna devam etmekle birlikte Kabataş, daha sonra da Galatasaray Lisesinde hocalık yaptım.” (s. 27)

Haldun Taner, Galatasaray Lisesinde okurken Mükrimin Hoca’nın öğrencisi olur. Daha sonra sanat tarihi asistanı olarak onunla meslektaşlık eder. Yazarımız, öğrencilik yıllarını çok büyük heyecanla anlatır.

Galatasaray Lisesi’ne ilk girdiğinde Mükrimin Hoca biraz tedirgin olduğu halde sonunda alışır ve seneler sonra üniversite reformu olunca profesör olur. Haldun Taner, onun profesörlüğünü böyle anar: “O profesörden çok, örneğin Fatih’in ünlü medresesinin ünlü bir mütebahhirine benziyordu. İskarpinleri, ayağında mest gibi dururdu. Pantolonunda ise, istediği kadar ütülü olsun bir şalvar çağrışımı vardı. Sırtından çok seyrek eksik ettiği paltosunu, siz hayalinizi biraz zorlayarak, bir çeşit cüppe sayabilirdiniz.” (s. 30)

Bütün ömrü üniversitede ve kütüphanelerde geçirdi. Arada bir Küllük’teki Laleli kahvesine oturmaya giderdi. Başka bir eğlencesi yoktu. Şaka kaldıran bir insan olduğu için onun ufak tefekliği, başının şekli ve kendini yakışıklı bulan güvenli hali çoğu zaman şakaların baş konusu olurdu.

Haldun Taner, Mükrimin Hoca’nın kişiliğini böyle anlatır: “Bir gün iki yüzlülüğü, içinden pazarlıklılığı görülmemiştir. Öylesine saf ve temizdi. Çünkü karakteri örneğini

doğunun henüz yozlaşmadığı devirlerden alıyordu. Örneğin Devri Saadettin, ya da Selçuklular zamanından. İbrahim Mükrimin ibni Halil Kamil, ibni Mehmet Sakıp Elbistanî belleklerde sade bir doğulu mütebahhir, sade bir bellek fenomeni olarak değil, tüm kişiliği ile düşün dünyamızın en renkli insanlarından biri olarak kalacaktır.” (s. 35)

“D. Y. 4-Ne İçinde Zamanın, Ne De Büsbütün Dışında” düz yazısında Haldun Taner, Ahmet Hamdi Tanpınar’ı anar. Yazarımız, onun hoca, sair, romancı kişiliklerinden önce, onun yaşama sevinci dolu bohem yanının daha ağır bastığını söyler. Haldun Taner, Tanpınar’ı Mülteci bir Orta Avrupalı yazara benzetip portresini böyle çizer: “Omzunu çarpıtıp, sağ kolunu gererek, elinizi dürüst ve sımsıkı öyle bir kavrayışı vardı ki, bu avucunun içinde sanki onun dost kalbinin sıcak atışını duyardınız. Bir çocuğunki kadar temiz gözleri parlar ve hafifçe yaklaşp bir sır söyler gibi başlardı konuşmaya. O kısık, ona çok yakışan, onun içtenliğini daha bir vurgulayan sesi ile.” (s. 37)

Ahmet Hamdi, Narmanlı Yurdundaki bekâr odasında tek başına otururdu. Açık ruhuna sahip kadınlardan hoşlanırdı. Ama bu aşkların çoğu platonik kalırdı. Tanpınar’ın Tanpınar’ı yapan da tam bu platonik aşklardı. Romanları, denemeleri hep kültürle yüklü ve onun kişiliği kadar çok yanlı, zengindi.

Onun bir zenginliği olarak da ustası Yahya Kemal’in etkisiyle Türk geçmişinin ve bugünün sentezine yönelik bir yaklaşım içinde bulunuşu. Ahmet Hamdi Tanpınar eserlerinde mekân ve zaman canlanır. Haldun Taner, onun en büyük şaheseri olarak “Beş Şehir” sayar.

Haldun Taner, onun bir gün Küplüce arkalarında hem güneşli, hem de hüzünlü doğanın kaçıcı birkaç anını yaşarken yürüyüş yaptığını ve bu gezintiden sonra kadın güzelliğini doğa güzelliğine benzeten ressamalara hak verdiğini anar.

“D. Y. 4-Om Mani Padme Hum” adlı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul semtlerinden, daha çok Beylerbeyi’nden ve onun özelliklerinden söz eder. Eski Beylerbeyilinin her şeyden önce ince bir insan olduğunu, başkasını incitmemeye çalışan bir kâmil kişi olduğunu düşünür. Eski Beylerbeyilinin gerçek yüzünü göstermek için

yazarımız, Beylerbeyi çocuğu olan Asaf Halet Çelebi'yi anlatır. Beylerbeyililiğin onun özelliklerinin başlıcası olduğunu söyler.

Asaf Halet Çelebi şiire on sekiz yaşında gazel ve rubailerle başlar. Sonra serbest vezinli şiirler de yazar. Asya mistisizmine ve Hint edebiyatına her zaman çok yakın durur.

Üniversitede Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde kütüphane memuru olduğunda Haldun Taner de aynı bölümde çalışmıştır. Yazarımız o zamanı büyük heyecanla hatırlar ve portresini şöyle çizer: “Her insana her zaman iyi bakan munis gözleri, en dertli zamanlarında bile gülümsemeye hazır kalın dudakları ile onu görmek birden içinizi açardı. Sanki küçüklük yaşınızın bir müşfik dayısı idi o. Ya da sevimli ağabeyi. Dağarcığındaki o miski amber kokulu, o tütsülü buğulu masalları, şark tasavvufu ve felsefelerinden süzerek derlediği hikmetleri bir anda önünüze serecek bir sevimli sihirbaz...” (s. 55) Onun konuşma dili de tam Beylerbeyilice idi. Haldun Taner, onunla sohbet ettiğini hatırlarken hep bu üslupla konuştuğunu söyler.

Asaf Halet Çelebi pek çok hanımın ilgisini çekerdi. Her meclise, her sofraya çağırılırdı. Sosyete hanımları zambak gibi kızlarına Çelebi'yi hoca tutmak için yarışarlardı.

Haldun Taner, Çelebi'nin ara sıra ona geldiğini şöyle anlatır: “Çelebi odamdan çıkınca, onun sigara dumanı ile beraber odaya sinen o saygı, tevazu, aşırı olgunluk dolu eski Beylerbeyi havası bir müddet daha odada kalır, ama bir müddet sonra yine her günün hışır, yavan rutini onun yerini alırdı.” (s. 58)

Asaf Halet Çelebi bir ekim sabahında Gureba Hastanesinde hayatını yitirdi. Büyük şair Küplüce Mezarlığına defnedilir.

“D. Y. 4-Sırtık Bir Küskün” başlıklı düz yazıda şair Celâ Sılay anlatılır. Ünlü şair, aşırı duygulu bir insandı. Her şair için doğal olan bir duygululuğun çok ötesinde, fenomenal denebilecek bir iç sezisi vardı. Yaşamı boyunca hep yaralandı, örselendi ama onu dışarıdan tanıyanlar bu yanını tam bilemezlerdi. Sürekli kahkahalar atan, taşkınlıklar içinde, renkli delişmen bir adam olarak bellendir.

Celâl, pek kitap okumazdı. Bütün dağarcılık Mustafa Şekip'in çevresinden edindiği kulak dolgunluğu idi. Sık sık Küllük ve Nisuvaz'ta yapılan sohbetlerde katılırdı. Hilmi Ziyaları, Peyami Safaları hep o sohbetlerin sayesinde tanımış. "Göz nezlesi", bahanesi ile örtbas ettiği bu okuma tembelliği, belki de zekâsının taptaze ve tortusuz kalışını, dolayısıyla şaşılacak canlılığını sağlamıştı. Konuşmaları bundan ötürü kuru bilgiçlik kokmazdı. Bu konuşmalarda gözbebekleri büyür, yüzü büsbütün canlanır, eller kollar da ritmik olarak konuya karılır ve Celâl, akıcı, bilimsel yollar dışında paradoksal, ama yine de gerçekçi bir patikadan kestirme inip, tartışılan soruna, çok orijinal ve parlak bir çözüm değilse bile, bir çözüm önerisi getirirdi.

Bursa Askeri Lisesi'nde okurken adı Napoleon'muş. Sonra Kuleli'ye nakledeleler ve sivil olunca bir süre Ankara Caddesi'nde *Vatan*'da ve başka gazetelerde oyalanır. Şair büyük kırıklığı ile sonuçlanan aşklar yaşar. En büyüğü bir hayal kırıklığı ile sonuçlanmış. Uğruna, eşten dosttan borç para alıp, koca bir Paris seyahatini göze aldığı sevgilisini orada bir Fransızın kolunda ve hamile olarak görmek, Celâl'i yıkmış. Bir gece içinde saçları dökülmüş.

Haldun Taner, Celal'i *Yücel* dergisinden tanır. Onunla ilk tanıştığı günü şöyle anlatır: "Güç beğenir bir yaradılıştaki olan Celâl'in bana ilk günü kanı kaynayıverdi. Sebebini kendi açıklamıştı başkalarına. "Ne saygılı çocuk. Bir saat konuştu benimle, bir kere olsun gözünü kaldırıp başıma bakmadı," demiş. Saçsızlığını ayıp sayıyor, ona bakan olunca bir kere daha utanıyor olacaktı. Bu dostluk, aynı semtte oturmanın verdiği kolaylıkla çabuk gelişti. Haftanın bir iki günü o bize, biz de ona gelir gider olduk." (s. 61) Celâl'in uzun süre dost kalan, kalabilen çok azdır. Herkesle çabuk bozuşurdu.

Celâl, yaşamı boyunca kadınlar canibinden hep iltifat ve takdir gördü. İki üç büyük aşk yaşadı. Eski kötü anılarını unuttu. Bunlardan birini bir üçgen romanı olarak da yazdı. Son dönemde aşktan da üstün bir şey vardı. Kendini olduğu gibi kabul eden, seven, anlayışlı, ince ve şefkatli bir hanımın arkadaşlığını kazandı. Son yıllarını ısıtan tek unsur da bu oldu.

Taner, ölümünden üç dört ay önce her zaman oturduğu Divan Kahvesinde gördüğünü anar. Celâl Sılay, odasında ölü bulunur. (s. 59)

“D. Y. 4-Hedonist Bir Kirpi” başlıklı düz yazıda Refik Halit Karay anlatılır. “Daima para kazanmak için yazdım. Edebiyat benim için bir vasıta olmuştur” ve başka bir röportajında ise “Zaten hiçbir zaman büyük edebiyat yapmak, dünya çapında bir eser yazmak, Nobel mükâfatı almak, küçük bir zümrenin takdiri ile yetinmek istemem. Sonra, yarın benim için ne diyecekler? Bugün ne diyorlar? Bunlara hiç aldırış ettiğim yok... Ben yaşadığım müddetçe hayata bağlı bir insanım. Benim için bir tepsi dolusu nefis ve buzlu meyveden alınacak zevk, ilerde alınacağı muhtemel zevklerden çok daha mühimdir,” diye yazarın söz ettiği bu sözlerini Haldun Taner, kişiliğini güvenen, yürekli bir insanın ve usta bir yazarın içtenliğine belge olarak değerlendirir.

Refik Halit romancılığı, öykücülüğü dışında, mizahçı, hicivci kişiliği ile de, en az, bu iki alandaki kadar değerli bir yazardı. Çok netameli bir ortamda, hışır İttihatçıların ortalığa duman attırdığı bir zorbalık döneminde, onların balonlarını delenler bir bir sokaklarda kiralık katillere öldürtülürken, o, hiciv denen yaman silahla, onlara saldırıyordu. Zeki ve yürekli idi. buna yüreklilikten çok, delikanlılık delişmenliği de denebilirdi. O günkü Türk ortamını, görgüsüz devler adamlarını, ne oldum delisi yeni zenginleri, özentili aydınları “ti” ye alıyordu. Ve bütün bunları dikine dikine değil, yirmi yaşında bir gençten hiç beklenmeyen, akıl almaz bir ustalığı, bir mizah estetiği içinde yapıyordu. Arkadaşları gibi o da İttihat ve Terakki fedailerinden tabanca resmi, yahut kurşun resmi imzalı, tehdit mektupları alıyordu.

Karay, sekiz kuşak önce Mudurnu’dan gelip İstanbul’a yerleşmiş bir ailenin sulbünden gelirdi. Çocukluğu, gençliği Beylerbeyi’nde, Erenköy’de ve Mektebi Sultani’de geçer. Babası ince zevkli, çelebiliği ile ün yapmış Mevlevi tarikatından halim bir insandı. Maliye başveznedarı ve Osmanlı Bankası nazırı olarak sarayın da teveccühünü kazanır. Refik Halit’in eski yaşama, eski geleneklere, eski teşrifata düşkünlüğü, böyle bir ortamda dünyaya gelişinden olmalıdır. Kerim Sadi onun hakkında şöyle konuşur: “Refik Halit, eski konakların mutfağını anlatırken bir tapınağı tasvir eder

gibi vecde kapılır. Onun nazarında en büyük sosyal imtiyaz bir köşkün bahçesinde büyüüp İstanbul çocuğu olmak ve dadılarla seyislerin elinde büyümektir.” (s. 84)

Haldun Taner, Refik Halit’i şöyle anlatır: “Refik Halit’in sadece ideolojik konuları değil, okumayı da esasen pek sevdiğini sanmıyorum. Okuyan adam her halinden, her sözünden belli olur. Erskine Caldwell’in “Dünyada iki çeşit insan vardır, okuyanlar ve yazanlar. Ben yazarlardanım, okumaya pek vaktim yok” sözünü gelin de anımsamayın. Refik Halit de okuyan değil, yazar soydandı. Ama yazdığını da elhak güzel yazdı. Türkçesinin tadını çıkara çıkara, okuyucusuna da tattıra tattıra... Rahmetli Karay, bütün zekâsına karşı, toplumsal gelişmeleri olumlu bir uyanıklıkla izleyememiş, çoğu zaman çağa ayak uydurmakta daima biraz gecikmiştir.” (s. 86)

Yazar, boğazına düşküdü. “Ben iyi kızartılabilmiş bir koyun budunda güzel ve sıcak bir sonbahar grubunu, akik gibi pişmiş, üstü sertçe, içi şeffaf elma kompostosunda bir yaz güneşinin serin doğuşunu seyredermişçesine zevk duyarım” derdi. (s. 87) Dünyaya bakışında da bu damağına ve midesine düşkünlük belli olurdu. Bir genç kızı bala, şekere, şekerlemeye benzetir, onun yemek ve yutmak hevesini dile getirirdi.

Refik Halit Karay’ın romancılığına gelince, bu alanda da öykücülükteki başarısını sürdürür. İlk romanı *İstanbul’un İçyüzü* o zamana kadar alışık olunmayan yeni bir teknikle kurulur. Bir olayın ve belli karakterlerin tutarlı anlatımı yolu bırakılır, birbirleriyle ilişkisiz görülen birçok olaylar ve kişiler özgür bölümler halinde sergilenir ve bir anlatıcının anlatısı bu tespihin ipliğini teşkil eder.

Refik Halit Karay, muzip bir delikanlı olarak başladığı yazarlık hayatını ve de özel hayatını, gürültülü patırtılı, serüvenli, sürgünlü, ama hep yoğun, hep bir mihnetten kendine zevk payı çıkarmaya çalışarak dolu dolu yaşadı. Kendisi, soyunun kökten sağlamı ile övünür, bundan, kendinin de yüzyıl yaşayacağı güvencesini çıkarırdı. Beklemediği hastalık, Refik Halit Karay’ı, yaş 75 de olsa yaşlılıktan henüz yakınmaya başlamadığı bir sağlık ve dirilik halinde iken, dünyadan çeker götürür.

“D. Y. 4-Orda Bir Köy Var Uzakta” düz yazısında Haldun Taner, Ahmet Kudsi’yi anar. Ahmet Kudsi, Kudüs doğumluydu. Şiire orada ilk mektebe giderken mi, Kirklareli

Mektebi İptidaiyesinde mi, yoksa daha sonra Kadıköy Sultanisi'nde mi başlamıştır bilinmez. Ama Halkalı Ziraat Mektebindeki sınıf arkadaşları onun ikide bir bahçedeki bir kiraz ağacının altına çekilip şiir karaladığını, sonra ısrar üzerine de kendilerine okuduğunu anlatırlar.

Haldun Taner, Ahmet Kudsi'i şöyle anar: “Ahmet Kudsi Tecer, bunca yıllık dostum ve ayrıca komşumdur. Onu iyi tanıdığımı sanıyorum. Başlıca özelliklerinden biri de, hep ikinci planda kalıp, öne birilerini çıkarmaya çalışması idi. neyi sevmişse, onu sevdirmeye çalışmıştır. Geleneksel tiyatromuzun olanaklarını kullanmayı ilk salık veren Kunoş ise, onu hem yazıları ile, hem oyunları ile ilk izleyenlerden biri de Ahmet Kudsi olmuştur.” (s. 101)

Türk halk şiirine, Türk folkloruna, Türk halk tiyatrosuna onun kadar gönülden vurgun insan an bulunur. Ahmet Kudsi Tecer, değişik yerlerde hocalığı da yapar. Kendisi İstanbul efendisi ağzına ve humoruna sahipti. (s. 99)

Haldun Taner, Ahmet Kudsi ile birlikte birçok uluslar arası tiyatro kongresine İTİ Milli Komisyonu temsilcisi olarak katılır. “Kongredeki tutumuna gelince, en sert tartışmalarda, ılımlı, orta yolu bulup öneren çoğu zaman Tecer olurdu. Bunca yıldır tanırım. Sertlikten, hoyratlıktan hoşlandığına hiç tanık olmadım. Yumuşak mı yumuşak, ılımlı mı ılımlı bir insandı, hep yatıştırıcı, barıştırıcı idi. kendisi birini incitmesini önlemeye, aralarını bulmaya çalışırdı. İsterdi ki, bütün dünya da kendi gibi herkesle barışık, ahenk dolu, sevgi dolu, hoşgörü içinde olsun.

Tecer'in doğa sevgisi de çok köklü idi. bunu şiirlerinde olduğu gibi, yaşamının her anında izlemek mümkündü.

Türk köyünün, Türk halkının, Türk halk edebiyatının, şiirin, tiyatrosunun yoluna gidenler, Ahmet Kudsi Tecer'in güleç, sevecen, aydın yüzünü görür gibi olacak ve uzaktaki o yola muhakkak yakınlaşmak ihtiyacını duyacaklardır” der yazarımız.

“D. Y. 4-Öne Çıkan Bir Hanım” düz yazısında Taner, Halide Edib'i anlatırken kişiliğinden şöyle söz eder: “Eski ya da son fotoğraflarına bakın. Hiçbir zaman güzel bir kadın diyemezsiniz. Ama hiçbir kadında bulunmayan güçlü bir kişiliği, fotoğraf

kâğıdından taşıyıp sizi saran yüksek bir voltajı olduğunu inkâr edemeyeceksiniz. Onun kişiliği Kleopatra'nın, Messalina'nın, Kraliçe Victoria'ninkiler gibi imporsant bir kişiliktir. Hem insanı kavrayan, etkileyen, hem de korkutan. Onun bu gücü önce insana ta ciğerine okurcasına dimdik bakan ısrarlı gözlerinden, sonra da tahakküm simgesi olan hürmetli burnundan gelirdi. Kısacık boyu, ufak tefektir. Ama gençliğinden beri her girdiği çevrede tüm öbür kadınların pabucunu dama atmış, hep birinci kadın rolüne çıkmıştı. Böyle olması da doğaldır. Hep önde, hep birinci olmak hevesi ona önce yaradılışının verdiği üstünlüklerden, örneğin tuttuğunu bırakmayan erkeksi iradesinden, ama aynı zamanda da dışisel önsezisinden ve polifon işleyebilen zekâsından geliyordu. Buna bir de gittiği Üsküdar Amerikan Kolejinin “emansipe” havasını ve dünyayı Osmanlı toplumunun görmeye alışık olduğu kısır açıdan çok farklı geniş açısını da ekleyin. Kendi ekseninde dönen ve kendi kendine kurumaya mahkûm kısır bir düşünce alışkanlığından Anglo-Saksonların pragmatist, eylemci ve sonuç alıcı realizmine geçişte İngilizce Halide Edib'in başlıca anahtarı olmuştur. Daha sonra edebiyatla sanatta, siyasette de başlıca sermayesi olacaktı. Sade kolejle de yetinmemişti. Rıza Tevfik'ten felsefe, sonra gönlünü de kazanıp evleneceği ilk kocası Salih Zeki'den riyaziye dersi almıştır. Lise hocalıklarında, Darulfünun hocalığında talakatını bilemişti. Böylece mizacı, çevresi, yetişme tarzı, kültürü ve yüksek potansı ile sade o zaman kaçgöç içinde zaten esamisi okunmayan hemcinslerinden değil, kaliteli adam kıtlığı ortasındaki erkeklerden bile öne çıkışını yadırgamamalı. Bence Halide Edib mitini yaratıp besleyen, daha çok çevresinin o dönemdeki kalite züğürtlüğü ve insan eksikliği olmuştur.” (s. 107 – 108)

Halide Edib, Türk edebiyatına ve siyasete büyük bir katkıda bulunur. Mitinglere katılıp Türk kadınların kaderini değiştirmeye çalışır. Haldun Taner, Halide Hanımın bir gün Sultanahmet Mitinginde katıldığını şöyle anlatır: “Ayaklarının ucuna basa basa kısa yükseltmeye çalışarak ve tiz kadın sesi ile avaz avaz bağırarak verdiği nutku, hiç değilse fotoğraflardan izlemiştinizdir. Türk milletinin uğradığı uğursuz hezimetin yankısının bir kadının ağzından işitilmesi, muhakkak ki erkeklerin konuşmasından daha etkili olmuştur.” (s. 108)

Halide Hanım, Atatürk ölüp de İsmet Paşa cumhurbaşkanı olduğu zaman, eşi ile birlikte İstanbul'a döner ve Fındıklı'ya taşınmış olan Edebiyat Fakültesinde çalışmaya başlar. Fakülteyi bıraktıktan sonra gününün çoğunu yatakta geçirir. Laleli'de dar bir sokakta bir evde, üst kattaki odasında yine arı gibi çalışmaya devam eder. Yatakta konuşurken bile halinde bir Kraliçe edası vardı.

“D. Y. 4-Kentlere İmzasını Atmak” adlı yazısında Haldun Taner, İstanbul'un görünümüne silüetine imza atan bir adamdan, Haşim İşcan'dan söz eder. Haşim İşcan'ın meclisaralığını, hazırcevaplığını, nüktedanlığını ve belediyecilikteki benzersiz başarılarını hep bilinirdi. Haldun Taner 1935'lerde onunla tanıştığını şöyle anar: “O tarihte birtakım AP'li partizanlar, Şehir Tiyatroları için hazırladıkları şipinişi, kaşkarikolu bir yeni yönetmelikle büyük tiyatro adamı Muhsin Ertuğrul'u kadro dışı bırakmışlardı. Türkiye Oyun Yazarları Derneği olarak biz, bu çirkin manevraya karşı koyduk. Bu haksızlık düzeltilmediği sürece, Şehir Tiyatrolarına oyun vermeyeceğimizi bildirdik. Bir yandan boykotu sürdürürken, bir yandan da basında kampanya açtık. Derneğin yöneticileri olarak, bir bir yetkililere başvurduk. İşte bu arada zamanın belediye başkanı olan Haşim İşcan'a da çıktık. Tanıştık. Ufak tefek, tatlı, ışıklı, alabildiğine sevimli bir insandı.” (s. 116)

Taner, Haşim İşcan'ın imzasını sadece bir yerde değil birçok yerde görür. “Haşim İşcan, imzasını sade oraya değil, Galata Kulesinin tepesine, Kuleli Askeri Lisesinin kulelerine de attı. Eski uyduruk başlıkları çıkardı. Tarihi krokilerdeki otantik sivri külahlarını giydirdi. Ne zaman Çengelköy'den geçsem, ne zaman vapurun güvertesinde Galata Kulesine baksam, Haşim İşcan, bana bu külahların tepesinden göz kırpar sanki.” (s. 117)

Haldun Taner, Haşim İşcan'ın bir kente imzasını atmak kadar, bir şeyleri değiştirmekte zevk alan bir eylem adamı olarak, bir estetik, bir yurtsever, hizmetsever insan olarak ansiklopedide yer almak gerektiğini düşünüyor.

“D. Y. 4-Son Tuluatçı” başlıklı düz yazıda işinin ehli, usta bir komik olan Dümbüllü İsmail anlatılır. Dümbüllü İsmail'i ortaoyunun son temsilcisi olarak bilir.

Onu başlangıçta biraz yadırgamışlardı. Dümbüllü'nün sanatçı, Türk halk komiği olarak kendine ait özellikleri vardı. “Bir kere en büyük avantaj, doğuşu ile birlikte dünyaya getirdiği tipi idi. Yüzü, yüzünün en karakteristik yeri olan kalın kaşları, kulakları, bakışı, sonra ağzı ve nihayet ufak tefek, sevimli mi sevimli vücut yapısı, cüssesi, içine doğru çarpık kısa bacakları... İsmail'in yüzünde en büyük rol kaşlara düşerdi. İsmail, kaşları ile şaşar, kaşları ile kızar, kaşları ile sevinir, kaşları ile şaka ederdi. Bu kaşlar bazen adeta yüzün yarısını kaplar gibi olurdu. Kaşlardan sonra en belirli mimiklerin kaynağı ağzı idi.

Bu ağzın ölçülü mimiklerine yanağın biri ve gözler, yangın mimiklerine ise yüzün bütün alt tarafı ile burnu da katılırdı. Bütün eski halk sanatçılarımızın gibi yüz adalelerinin her birine söz geçirebiliyordu. Halk kitlelerine duygularını sağlamak bakımından da aynı yola başvuruyordu. Dümbüllü İsmail'in vücut yapısı da onun güldürücülüğünden ayrı bir yardımcı unsurdu. Bu ufak tefek, kalın kaşlı, sevimli bakışlı, babacan adam, her şeyden önce halktan bir adamdı, bir halk adamı idi. yüzde yüz halktı. Dümbüllü yüzde yüz Türktü. Halkla özdeşleşmesi ayrı bir çaba gerekmiyordu. Görünmesi ile şaşılacak bir özdeşleşme meydana geliyordu. Ve artık ne yapsa, ne etse, ne söylese, hemen benimseniyordu. Sıcak sıcak. Yaradılıştan avantajlarından biri de, kişiliğine çok uyan ve kalaviyatürü fakir, ama tam tipin gerektirdiği Karagöz ve Kavuklu sesi idi.

Dümbüllü İsmail'in bu genel alçakgönüllülüğüne destekleyen bir özelliği, halka olan, seyirciye olan içten saygısı idi. İstanbul efendilerine özgü, bu olgun ve çelebi tavır sahnesindeki tutumuna, sesinin tonuna, jestlerine, mimiklerine kadar sinmişti. Bu saygı çoğu sanatçıda görüle geldiği gibi klişe, zoraki, yapma bir poz değildi. İçten gelmeydi. İsmail'i boyutlu bir halk sanatçısı yapan da belki buydu.” (s. 120 – 121)

Dümbüllü İsmail, hiç katıksız, yapmacıksız, bizden olan, işinin ehli, usta bir halk komiği idi. ilgisizlik içinde tek başına yapabileceğini yaptı ve gitti.

“D. Y. 4-Tombul, Tatlı Bir Adam” yazısında Haldun Taner, okuldan arkadaşı olan Selçuk Kaskan'ı anar. Yazarımız için onu anlatmak çok kolay olmamıştır. Çünkü onu, büyük kalabalık radyodaki Uğurlugiller dizisinden tanır. Ayrıca, Kaptan Amca diye

bir başka dizide de oynayıp televizyona bazı meddah skeçleri de yazdı. “Dolap Beygiri” ve “Almanya’dan Bir Yar Gelir Bizlere” adlı iki komedisi de oynanmıştır. Haldun Taner, bütün bunların onu tanıtmaya yeterli olmadığını, çünkü bu yazıların onun kişiliğinin onda biri bile olmadığını düşünüyor. Çocukluğundan beri yaşından çok görünen Selçuk Kaskan, herkesin dilinin ucuna ağabey lafını getiren bir olgunluk havasında idi. Yazarımız onu daha Galatasaray lisesinden tanır ve ondan beri onun her zaman sevimli ve tombul çocuk kaldığını söyler.

Selçuk, asil sohbeti, hazır cevaplılığı, sıcak ve dost elektriği ile genç bir İstanbul efendisi idi. Taner, arkadaşın tipini şöyle çizer: “Doğancılar’da – eskilerin deyimi ile – konak yavrusu bir köşkte doğmuş, durmuş oturmuş, görgülü bir ailenin içinde büyümüş. Henüz İstanbulluluğun çok belirgin bir ayrıcalık sayıldığı bir dönemin çocuğu idi. Üsküdar ise İstanbul’dan daha İstanbul, koyu İstanbul, halis İstanbul olduğuna göre Selçuk bununla ne kadar övünse yeri idi. övünmezdi ama. Zengin ve ince birikimin ürünü bütün İstanbul efendileri gibi bunu doğal karşılar, üzerine bile durmazdı. Bu Osmanlı efendililiğine daha sonra Galatasaray’da aldığı Fransız kültürünün bazı meziyetleri de eklendi. Bazı diyorum, bunlar içinde espri vardı, mizahi bakış vardı, zevk inceliği vardı. Ama toplumsal atılımlara karşı tolerans da olsa elbette daha iyi olurdu. Neylersiniz ki rahmetli Selçuk Kaskan, bu alanda kendinden önceki kuşaktan bile tutucu idi. bu tutuculuk da kaba bir tutuculuk değildi. Daha çok, hoyratlaşan dünyaya uyamayıştan gelen bir geçmiş özleminden kaynaklanıyordu. Kenterlerin ve arkadaşlarının şaşılacak bir ustalık ve güvenlik ton içinde yansıttıkları Uğurlugil Ailesi nasıl zamanımızda yaşamakla birlikte geçmiş kuşakların niteliklerini yansıtmak anakronizmi içinde idi ise, sevgili Selçuk’umuz da yaşadığımız dünyaya panjurlarını kapamış, bacılı dadılı eski günleri hayal etmeyi yeğlemiş gibi idi. Fırtınaları, çekişmeleri sevmiyordu.” (s. 126)

Selçuk Bey, onu tanıyanların belleğinde kolay unutulamayacak kadar renkli, tatlı, yumuşak, romantik bir insandı. Selçuk Kaskan, kendisiyle yaşamını birleştirdiği için her fırsatta teşekkür ettiği eşinin ölümünden sonra fazla yaşamadı ve dünyaya göz kapattı.

“D. Y. 4-İkbal’de Sabah Kahvesi” yazısında Taner, Orhan Kemal’ı anlatır. Orhan Kemal, ömrü boyu durmadan yazar. Yaşamının en tatlı ve dolu kısmı kahvelerde, Ankara Caddesinde, Yeşilçam’da, tiyatro dünyasında geçer. Orhan Kemal kendini şöyle anlatır: “Beni çoğunlukla sokakta görürler. Ben devamlı bir yere giderim. Bir yerlere uğrar, bir yerlerden bir yerlere göçer dururum. Yıllardır her sabah, yaz demez, kış demez sabahın dördünde kalkarım yataktan. Ve sabah dokuza kadar yazımı yazarım. Sonra sokağa çıkarım. İkbal’e uğrar kahvemi içerim. Yazmak için yaşamak, duymak, halkı algılamak gerektir. Ve bütün ötesinde bir yazar olarak yaşamım günü gününe sürer gider. Her gün çalışmak, her gün yazmak, her gün boğuşmak gerekir ekmekle. Bu arada halktan yana olduğum için de çok güç bir fatura ödetirler.” (s. 141)

Çok nüfuslu ailede yaşadığı için ekmek parası için sürekli çalışmak zorunda kalır. Ağırdan almayı, kendini pahalıya satmayı bilmezdi. Yaşı kadar eser verdiği halde, bir rahata kavuşamaz. En büyük çıkmazlara saplandığı günler ilkin bir keyfi kaçar, rengi uçar, ama bir de ertesi gün, durum aynı kaldığı halde, onun duruma bakış açısı ışıklanır ve Orhan Kemal sevimli kahkahalarını atmaya başlardı.

Haldun Taner, hiçbir hikâyeci ile arkadaşlığının Orhan’la olduğu kadar candan ve pürüzsüz olmadığını söyler. “Herkesin herkesle kolay küsüştüğü, alingan bir edebiyatçılar ortamında, bir ezelden edebe barışık iki kardeş gibi yaşadık. Yaradılışımız, yetişme tarzımız, hatta hikâye tarzımız ve üslubumuz, ayrı ayrı idi. ama onunla bir sürü başka ortak yanlarımız vardı: Bir kere aynı yaşta idik. Dünya görüşümüz ortaktı. İkimiz de alabildiğine şakacı idik. Ve hele o yıllar, bu şakacılık bizim yaşamımızın en belirgin yanı idi. özel serüvenlerimiz bile, karşılaşıncaya, her zaman berbermişiz gibi olurduk.” (s. 142)

1952’lerde Adana’yı bırakıp İstanbul’da yerleşir. İstanbul’a geldiği ilk dönemlerde biraz bocalar ama bu durumlarda her zaman yaptığı gibi bir küçük umut ışığına tırmanıp alçakgönüllü bir geçim sağlar. Alçakgönüllülük onun efendi kişiliğinin en belirgin özelliklerinden biri. Yazısının edasında bile, en küçük bir üstten alış, bir bilgiçlik, bir aydın böbüğü yoktur. İşçilerin küçük adamların yaşamını yansıtırken kendi

de sanki onlardan biri, belki de sadece daha iyice giyimli, daha derli toplu düşünen, ağzı laf yapabilen bir ağabeyleri gibi idi.

Çukurova'da, Suriye'de, Lübnan'da başıboş ve çoğu zaman sokakta geçen çocukluğundan sonra, fabrika işçiliği, fabrika kitaplığı, muhasebe memurluğu yaptığı sürede, daha sonraki yazarlık yaşamının ilk hammaddeyi bilincine ve bilinçaltına yerleşir ve bunlar daha sonraki Orhan Kemal'in kişiliğinin de özünü teşkil eder.

Akıcı, zorlamasız, açık anlatımlı bir üslubuna sahip, halktan topladığını halka veren halkçı bir yazar olur. 1970'te bir dış gezi sırasında hayata gözlerini kapanır. (s. 141)

“D. Y. 4-Osmanlının Peşinden” adlı düz yazısında Haldun Taner, Kemal Tahir'i şöyle anlatır: “Kişiliği de, herkeste olduğu gibi, çeşitli katlardan oluşur. Atalarının Şebinkarahisarlı oluşu, onun genlerine olduğu kadar, bakışına, davranışına has Anadolu bir niteliğin damgasını vurmuştu. Bunun yanı sıra, onun bir de büyük kenti, İstanbul kişiliği vardır. İstanbul'da doğmuş, büyümüş, avukat kâtipliğinden, Babıalî gazeteciliğine kadar, birçok mesleği bu şehirde denemiş, gençliğinin uçarı bıçkın dönemini İstanbul'da yaşamış, büyük gözlem dağarcılığının büyük bölümünü İstanbul'da edinmişti. Bu iki katın üstüne daha sonraları, sosyalist öğretinin bilinci binince o zamana kadarki zengin ama dağınık dünyası bir derli topluluk ve tutarlılık kazanmış oldu. Dördüncü kat olarak, haksız bir suçlama ile girdiği hapisane hayatının ondaki etkisini gösterilebilir.” (s. 147)

Kemal Tahir'i, gazete röportajlarından, roman yazarlığı boyutuna ulaştıran belki de bir talihsizlik olur. Orada acısını yoğun bir çalışma ve yaratma içinde unutmaya yolu arar. Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya hapisanelerinde rastladığı sayısız insan malzemesi ona Türk insanın, Anadolu insanın daha yakından tanıma olanağı verir. Kemal Tahir, dünyaya gelirken beraberinde getirdiği didişken, mücadeleci, küt yutmayan, asla pasifliği kabul etmeyen uyanık ve onurlu yaradılışına sahiptir.

On iki yıl yattığı hapishaneden çıktıktan sonra Şaşkınbakkal'da küçük bir evde eşi ile birlikte kalıp huzurlu atmosferinde arı gibi çalışmaya koyulur. Haldun Taner onunla tanıştığını şöyle anlatır: “Kemal Tahir hapisten çıkınca bir gün tanıştık. Bu dostluk,

üzerine en küçük bir bölge düşmeden, ölümüne kadar sürdü. Kemal Tahir'in masa sohbetleri de, yazarlığı gibi unutulmaz birer yaşantı olurdu. Önce belki de sabahki yazı çalışmalarının yorgunluğundan ötürü suskun durup misafirleri dinleyen Kemal Tahir, sonra bir sözün kıskırtması ile birden o kendine çok yaraşan, içten, hırslı, doyum olmaz konuşmalarına girişirdi. Bu konuşmalarda kendinden birinci şahıs olarak hiç bahsetmezdi. On iki yıl hapse yatmış olmasına karşın bir gün bile hapisten söz ettiğine tanık olmadım.” (s. 149)

Romanlarında olduğu gibi, güncel yaşamında, özel tutumunda da kuşaktan kuşağa, tartışmasız, sürtüşmesiz süregelmiş hazır değer yargılarına, koşullandırmalara kendi deyimi ile, aldatmacalığa, yutturmacalığa karşı, yaman savaş açar.

Yazarımız, Kemal Tahir'i romancılığı çok ciddiye alan, her konusu için önceden uzun araştırmalara girişen, tarih bilinci ve sorumluluk duygusu sahibi, yurtsever ve yürekli bir romancı olarak anar.

“D. Y. 4-İki Sevimli Hece” yazısında Taner, Va-Nu'dan bahseder. Köklü bir İstanbul terbiye ve görgüsünden çelebeliği, Galatasaraylılığın verdiği ince bir esprisi, çok sevdiği Viyana'nın hayat üslubundan edindiği zarif bir Avrupalı gustosu ve nihayet Moskova günlerinin anısı bir diyalektikten örülme, kendine özgü, çok ilginç bir kültürü vardı. Va-Nu'nun gazeteciliğini, yazarlığını onun kişiliğinin sadece bir parçası olarak düşünebiliriz. Onun özel kişiliği için Haldun Taner “O her şeye karşı alabildiğine uyanık bir insandı” der. (s. 184)

On beş, hatta yirmi yıl boyu Türk basınının bir numaralı fıkracısı kaldı. Akşam'ın sol köşesinden, her gün öyle bilgiçlik taslamadan, edebiyat yapmadan, kelimeleri atıp tutmadan insanları uyardı. Çok rahat ve akıcı üslubunun altında bilinçli bir halk eğiticisi, bir vulgarizatör kişiliği sezilirdi. Düşüncelerinde açık seçiklik, düzenlilik ve çok taraflılık vardı. Ama okuyucularına ve dostlarına cömertçe açtığı bu hazinenin sıcaklığını başka bir şey sağlıyordu: Bu bilginin kitabı, ikinci elden bir bilgi olmayışı. Yaşam tecrübesi içinde denenmiş olması. Va-Nu her şeyden çok bir yaşam filozofu, bir yaşam sanatkarı idi.

Va-Nu aşırı çalışkanlığa sahipti. Ve bu çalışkanlığı ömrü boyunca sürdürdü. Korkunç bir gözlemci idi. Irk, millet, mezhep, dünya görüşü ayrılığının çok üstünde, katilinden bilgesine kadar, her insanda ilgilenecek şeyler olduğuna inanmıştı. Haşinlik, hoyratlık, zorbalık, sallapatılık ve özellilik en sevmediği şeylerdi. Mütevazı imkânları ölçüsünde çevresinde çok ince bir zevki sürdürüyordu.

Eşi ile olan ilişkisi örnek bir arkadaşlıktı. Tam bir kafadarlık. Bazen saatlerce sustukları halde, aynı şey düşünme ve konuşma hasasını edinmişlerdi. Birinin başladığı cümleyi öbürü rahatça bitirebilirdi. Aynı şeyi, aynı anda, aynı çağrışımla hatırlamaları adeta günlük bir alışkanlık olmuştu.

“D. Y. 4-Röportaj Kralı” başlıklı düz yazısında yazarımız, Naci Sadullah’ın ölüm haberini verip onun kişiliğinden bahsederken Naci’nin Ankara caddesinde en çok yazanlardan, en beğenilenlerden, en çakıntılardan biri olduğunu söyler. Naci’nin ekmeği kaleminin ucuna bağlı olduğu için yaşamı boyunca yazmak zorunda kalır. Hep kıt kanaat yaşar ve bu haksızlığa başlıca isyanı da kendini alkole vermek olur. (s. 193)

Naci, ilkin kendini pırıl pırıl röportajları ile duyurdu. Onun her röportajı, bir yeni muziplik, bir yeni çimdik içerirdi. Rahmetli Sedat Simavi, ona röportaj kralı adını vermişti. Daha sonra Naci’nin Tan gazetesindeki dönemi başlar. Burada onun unutulmayacak bir hizmeti olmuştu. Hapisteye yatan ve Cemalettin Mahir adıyla ilk hikâyesini yazmış olan Kemal Tahir’i Türk okuyucularına tanıtmak. “Naci, hapisteki arkadaşını, arkadaşı olduğu için değil, inandığı, yazı ustalığına hayran olduğu için, o kadar insancıl, o kadar gıllığısız, o kadar candan bir çaba ile tanıtmıştı ki, sade bu jesti bile, onun ne kadar bencillikten uzak, ne kadar dost, ne kadar insan olduğunu belirtmeye yeter” der yazarımız. (s. 195)

“D. Y. 4-Pirimizin Ardından” düz yazısında Haldun, basın hayatında çok önemli katkıda bulunan Burhan Felek’i anlatır. Burhan Felek önce bir insandı ve doksan üz yaşına kadar da hep öyle kaldı. Rahat hayatına alışık olmasına rağmen fakir olanları hiçbir zaman unutmaz. Onların hakkını savunur. “Doğma büyüme İstanbullu, İstanbullunun da en halisi, Üsküdarlı olması, evde kulaktan, büyüklerden en iyi Türkçeyi

bellemiş bulunması, gençliğinde ortaoyunu ve orta oyuncularla övür olması hasebiyle İstanbul Türkçesinin en halisini, en esprilisini adeta farkına varmadan edinmişti.” (s. 254) Bütün bu karakter çizgileri ise onun kişiliğini oluşturur.

Yazarımız, Türk basınında Burhan Felek gibi fenomenin bulunmadığını düşünür. Altmış dört yıl boyunca, dört ayrı kuşak okuyucuyu kalemi ile kavrayan Burhan Felek temiz, özenli giyimli, ışıklı ve güleç görünümlü, her zaman espriye gebe hissi veren yaramaz ve zeki gözleri ile bir kişiliğe sahipti.

Nükte silahının konuya hem bir felsefi olgunluk, hem bir zihni kıvraklık, hem de olaylara bambaşka açıdan ve mesafeden yeni ve taze bit yorum getirdiğinin farkında olduğu için Nasrettin Hocayı çok severdi.

“D. Y. 4-Ağzına Baktıran Adam” adlı düz yazıda İstanbul Türkçesinin uzmanı olan Eşref Şefik anlatılır. Yüzde yüz İstanbullu bu sohbet ustası, radyo aracılığı ile sade şu semt kahvesini, bu semt meydanını değil, tüm Türkiye’yi de ağzına baktıran bir milli kahve ağabey haline geliverir. Onun bu kadar popüler yapan herkesin sevgilisi haline getiren nitelikleri içinde onun doğuştan dünyaya gelirken beraberinde getirdiği konuşma yeteneği olur. Ama en önemli olan deyimleri, meselleri çok iyi bilmesi ve kullandığı İstanbul Türkçesi. Eşref Şefik, Paris’te bulunmuş olmanın verdiği üstünlük duygusunu İstanbul efendisi bir alçakgönüllülük altına gizlemeye çalışmakta birlikte zaman zaman üstten atan iddiacılığını da bırakmaz. (s. 262)

“D. Y. 4-Dürüst ve Yürekli” yazısında Taner, devlete hizmet yapan Orhan Eyüboğlu’dan bahseder. Orhan’ın devlet hizmetinde ilk sivrildiği yer İstanbul trafik Şubesi Müdürlüğü olur. İşini çok sevdiği için her zaman hazır ve nazır olurdu. Halka hizmet aşkı İstanbul’a karşı olan sevgisinden kaynaklanırdı. Taner, “İstanbul o günden beri böyle bir trafik müdürü görmedi” der. (s. 280)

Orhan Eyüboğlu, durum ne olursa olsun, dengesini, ölçüsünü, huzurunu, sağduyusunu ve insancılığını hep aynı tutabilen nadir yaradılışlı bir politikacı idi. denilebilir ki, politika onun güçlü insan mayasını bozamamıştı.

Orhan Eyüboğlu sporda da hep centilmendi. alımsız, sert, hızlı ama faulsüz oynardı. Politik hayatında da hep öyle oynadı. Olgun, ölçülü, barıştııcı. CHP teşkilatını bir karınca çalışkanlığı ve sessizliği içinde öyle bir hale getirdi ki, kendi partisindikiler bile bu işe şaşakaldılar. Babacan, halkçı, doğrucu, hizmet aşkı dolu, mütevazı bir adam daha sonra çeşitli kabinelerde başbakan yardımcılığını, hep insanı, hep adil ölçüler içinde götürdü, partinin genel sekreterliğinin yıllarca rakipsiz ev en layık adayı oldu. Yeni parti içi sürtüşmelerde hayli yıprandı ama “kol kırılır yen içinde”, misali bunu dışarıya belli etmemeye çalıştı.

Haldun Taner’in onunla elli beş yıllık arkadaşlığı vardı. Okul arkadaşı ve aşağı yukarı yaştaşı oluyordu.

Öldüğü gün sağanak halinde yağın yağmurun altında, Şişli Camii avlusunun bugüne kadar hiçbir cenazede görülmemiş bir ana baba günü alışı, Türkiye’nin ve İstanbul’un bu çalışkan evladına gösterdiği vefanın en sıcak kanıtı idi.

“D. Y. 4-Şiirde Espri” adlı düz yazıda Özdemir Asaf’ın kişiliğinden söz edilir. Kır saçlı, sakallı, çökük avurtlu tam bir şair tipi idi. gençliğinden beri bakışından, duruşundan, yürüyüşünden ve özellikle düşünüşünden, özgür, bohem, şair kişiliği kolaylıkla okunurdu. Bir kere özel yaşamında büyük kalabalığın uyduğu düzene uymamaktan adeta zevk alırdı. Gönölünce, istediği zaman istediği kadar çalışarak, keyfince yiyerek ve içerek kimseye hesap verme zorunluluğu duymadan yaşardı. Köklü bir İstanbul efendisi terbiyesi hücrelerine işlemiştir.

Her şeyden önce bu ince terbiye kalıtımının son örneklerinden biriydi. Onu niteleyen bir meziyet incelikse, bir başkası da spiritüelliği idi. ama inceliği bu özelliğine de sindiği için esprileri hiçbir zaman harcayıcı olmazdı. Hem atılgan, hem çekingen, hem cesur, hem cesuru, hem ölçülü, hem içinden geldiği gibi zorlamasız, hem de karşısındakini kollayan bir tutumdu bu.

Türk şiirine kendine özgü bir yenilik getirdi. Alışılanı aşmak, sözcükler arasındaki mantıklı bağlantıları koparmak, onları yeni, beklenmedik bileşimler ve imajlar içinde vermek isterdi.

İçki konusunda da kendine göre teorileri vardı. Sık sık Eski Kulis'in barında oturup yavaş yavaş mezelerini yer ve içkisini son derece ağır bir tempo ile yudumlardı. Yaşam boyunca hiçbir zaman sert, sivri koşulları olmadı. Kimseyi kırmadı. Yumuşak ve efendi karakteri ile hep sempatik ve içten bir hava yarattı. Sonunda o çok sevdiği yaşamın zorunlu bir ucu olan ölüme de uyku içinde âdeta farkına varmadan ulaştı. (s. 286)

Haldun Taner, kitaplaşmış eserlerinde birbirlerinden çok farklı insan manzaraları verir. Bu bölümde hikâyelerinde çizdiği tiplerin ve düz yazılarında verilen şahısları söz konusu ettik. Bu birbirinden tip olarak farklı olan insanların bir araya getiren çizgi İstanbul'da yaşaması, İstanbul efendisi olması. Hikâyelerinde çizdiği insan tipleri Türk toplumun her günlük yaşamından çıkan insanlardır. Düz yazılarında ise bilinen sanatçılar, şairler, yazarlar, siyasetçiler hakkında söz edilir. Bu insanlar İstanbul'un, İstanbullunun o dönemlerdeki yaşamının sadık birer görünümü oldular.

IV.
BÖLÜM
MEVSİMLERİ, TÜRKÇESİ VE GEÇİRDİĞİ
ZEVK DEĞİŞİKLİKLERİ İLE İSTANBUL

IV. BÖLÜM – MEVSİMLERİ, TÜRKÇESİ VE GEÇİRDİĞİ ZEVK DEĞİŞİKLİKLERİ İLE İSTANBUL

A) İstanbul

Haldun Taner'in kitaplaşmış eserlerinde İstanbul büyük bir yer kaplar. O, hikâye, tiyatro ve düz yazılarında hep İstanbul'un etrafında döner. Haldun Taner için İstanbul sadece bir şehir değildir. İstanbul tarih, kültür ve eşsiz güzellik demektir.

“Asya ile Avrupa'nın, doğu ile batının, kuzey ile güneyin kavşağında yüzyıllar boyu çeşitli kavimlerin iştahını kabartmış, tarih boyunca yirmi altı kere muhasara edilmiş; Yunan, Roma, Osmanlı çok el değiştirmiş, bunca kocadan arta kalmasına, bunca eyyam görüp yaş yaşamasına karşın, yine de her dem taze, fıkır fıkır kalmış bir fettanedir İstanbulumuz.” (D. Y. 1. s. 207)

Yazar, dünyanın her yerinde dolaşır ama tarihle dolmuşluğun, sinmiş kibarlığını ve doygun filozofluğunu İstanbul'dan başka hiçbir yerde bulamadığını söyler. Haldun Taner İstanbul'un güzelliğine hayran. “Hani “*Allah özene bezene yaratmış*” diye bir deyim vardır ya dilimizde. Kusursuz güzeller için kullanılan bu deymi en çok hak eden dünya şehri İstanbul'dur. Doğa hiçbir şehre bu kadar cömert davranmamıştır. Çevre yolundan Boğaza bakan sнопlar “*Tıpkı Lugano Gölü*” yahut Bebek'te kafayı çekenler “*Tuna da bu kadar güzelmiş*” diye benzetmeler yapadursunlar, Boğaz bu zırvaları gülümseyerek sineye çekecek kadar güzelliğinin bilincindedir. Çamlıca tepesinden tümüne bakanlar bu kadar kaprisli kıvrıntılar, bu kadar beklenmedik giriş çıkışların, bu kadar iç gıcıklayıcı nazlı naim bir yayılışın eşi menendini bulamayacaklarını anlarlar.” (D. Y. 1. s. 207)

Yazar için İstanbul kendi tarihiyle, semtleriyle, binalarıyla, orada yaşayan insanlarla İstanbul'dur. İstanbul nedir? sorusuna Haldun Taner şöyle cevaplar: “İstanbul deyince aklıma Fatih Sultan Mehmet gelir her şeyden önce. Sade burayı bizim ettiği için değil, insan haklarının ilk öncülüğünü yapan, batı ile doğuyu kucaklayan eşsiz ve yüce toleransından ötürü. Bence İstanbul, Süleymaniye'dir, Sultanahmet Camii'dir, onun

aydınlık pencereleri, benzersiz mavi çinileridir. Ayasofya'dır. Aya İri'ni'dir de aynı zamanda. Bizans surları kadar Anadoluhisarı'dır da, İstanbul. Eski Pera'dır, Kumkapı'dır, Tatavla'dır, Tarlabası'dır azınlıkları ile, öte yandan yüzde yüz Müslüman Üsküdar'ı, Eyüp, Sütluçe'si ve Karacaahmed'in selvileri ile. İstanbul Çinili Köşkü'dür Topkapı Sarayı'nın, Şemsi Paşa Camii'dir, Sinan'ın küçük boyutlarla oynayıp dünyaya hediye ettiği erişilmez estetik harikası. İstanbul deyince aklıma gelen menba sularıdır İstanbul'un. Kakakulağı'ndan Taşdelen'ine, Hünkar Suyu'ndan Sırmakeş'ine kadar... İstanbullu damakları dünyanın en tatlı, en hafif, en şifalı suları ile şımartan... Sonra acayip semt ve sokak adları gelir İstanbul'un. Kuşdilisi ile, Libadisi ile, Aynalı Çeşmesi ile, Çukurbostan'ı ile, Şaşkınbakkal'ı ile, Tozkoparan'ı ile, Eşek Anırtan Yokuşu ile, Sorma Gir'i, Tavuk Uçmaz'ı ile. Ve yirmi dört saatinde hep uyanık, hep ayakta, sabaha dek nefes alıp veren yan sokakları ile, Çiçek Pasajı ile, Beyoğlu'su, koltuk meyhaneleri ile, başka haneleri ile, Yüksekaldırım'ı ile. Biri Cenevizli biri Osmanlı ama aynı göğü paylaşmanın ortaklığında birbirlerini selamlayan Galata Kulesi ve Beyazıt Kulesi ile.

Evet İstanbul bunlardır hep. İstanbul Cemil Topuzlu'dur, Tamburi Cemil Bey'dir, Mesut Cemil'dir, Burhan Felek'tir, Müsahipzade Calal'dir, Muhsin Ertuğrul'dur, Bal Mahmut'tur, Münir Nurettin'dir, Namık İsmail'dir, Cemal Nadir'dir. İstanbul Direklerarası'dır! Güllü Agop'tur. Minakyan Kumpanyası'dır. Ortaoyunudur, Hamdi'dir, Abdi'dir, Naşit'tir, Kel Hasan'dır. Dümbüllü'dür, Borazan Tevfik'tir, Meddah Sururi'dir. Darulbedayi'dir.

İşin tuhafı hiç İstanbullu olmadıkları halde İstanbul'u en iyi tasvir etmiş olan Çallı İbrahim de İstanbul'dur. Üsküplü Yahya Kemal de, Adapazarlı Sait Faik de öyle." (D. Y. 1. 208)

Haldun Taner, İstanbul'un bu kadar değerli olduğu için büyük gururla söyler: "Ne mutlu İstanbul'u yaşayana, yaşayacak olanlara." (D. Y. 1. s. 209)

B) İstanbul Türkçesi

İstanbul Türkçesi, yukarıda konuştuğumuz semtler, binalar, şehri yaşatan insanlar gibi İstanbul'un bir parçasıdır, İstanbul'u İstanbul yapan bir görüngüdür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde bile konuşma diline, özellikle İstanbul Türkçesine çok büyük önem verilirdi. Haldun Taner anlatır: “vezir olmuş biri için, “Mevki almış ama dangul dungul bir adam! Daha dilini bile düzeltmemiş” derler.” (D. Y. 3. s. 119)

“D. Y. 3- İstanbul Türkçesi Neredesin” adlı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul Türkçesini en iyi konuşanlardan söz eder. En iyi konuşanların başına, ses tonunda o kadife yumuşaklığındaki mahviyet, cümlesine vermeyi bildiği o rahat ve zengin hareket, her kelimenin, her hecenin hakkını hiç vurgulamadan veren o akıcı mükemmeliyet sade Türk dilinin güzelliğini değil, gün görmüş ince İstanbul terbiyesinin de ta kendisini yansıtan Mesut Cemil gelir. Ayrıca, Cevat Mehduh Atlar'ı da bir güzel İstanbul Türkçesi ustası olarak değerlendirir. Hanımlardan ise Gülriz Sururi ve Nedret Güvenç.

En güzel olan İstanbul Türkçesini dinlemek fırsatı artık git gide azaldığı için Haldun Taner çok üzülür. “Ne vaız, ne üniversite, ne de politika kürsüsünden bile bu Türkçeyi duymaz olduk.” (s. 120)

Haldun Taner, eserlerinde bir kahramanı ya da şahsiyeti anlatırken “İstanbul Türkçesi”ni nitelik olarak da kullanır. Mesela, “D. Y. 4-Ağzına Baktıran Adam” adlı düz yazısında Eşraf Şefik'ten söz ederken onun en önemli niteliği olarak deyimleri, meselleri çok iyi bilmesini ve kullandığı İstanbul Türkçesini gösterir. (s. 262)

“D. Y. 4-Pirimizin Ardından” düz yazısında Haldun, basın hayatında çok önemli katkıda bulunan Burhan Felek'i anlatır. Burhan Felek önce bir insandı ve doksan üz yaşına kadar da hep öyle kaldı. Rahat hayatına alışık olmasına rağmen fakir olanları hiçbir zaman unutmaz. Onların hakkını savunur. “Doğma büyüme İstanbullu, İstanbullunun da en halisi, Üsküdarlı olması, evde kulaktan, büyüklerden en iyi Türkçeyi bellemiş bulunması, gençliğinde ortaoyunu ve orta oyuncularla övür olması hasebiyle İstanbul Türkçesinin en halisini, en esprilisini adeta farkına varmadan edinmişti.” (s. 254) Bütün bu karakter çizgileri ise onun kişiliğini oluşturur.

Ayrıca, Haldun Taner, İstanbul'da konuşulan İstanbul Türkçesinin semtlere göre farklı olduğunu da söyler. “D. Y. 4-Son Tuluatçı” düz yazısında Taner, Tevfik’le konuşmalarını şöyle anar: “Tevfik’le her konuşmamızda onun eski İstanbul efendiliğine ve hecelerine bazısını yiyerek, bazısını acele kaydırarak konuştuğu Üsküdar ya da Topkapı Türkçesine hayran kalırdım.” (s. 123)

Yazarın yaşadığı devirde İstanbul sadece bir şehir değil ve İstanbullu olmak sadece İstanbul’da yaşamak olamaz. İstanbul bütünüyle, kendi kültürü ile, medeniyeti ile, toplumu ile, semtler veya binaları ile İstanbul’dur. Gerçek İstanbullu olmak için sahip olacak niteliklerinden biri ise güzel İstanbul Türkçesi ile konuşmaktır.

C) Değişim – İstanbul’da Bozulan Zevkler

Haldun Taner’in yaşadığı devirde İstanbul hayatında belli konularda bazı değişiklikler olmuştur. İstanbul’da başlayan kötüye doğru yönlendirilmiş değişimler yazarımızın canını yakmıştır. Haldun Taner eski İstanbul’un özlemine duyar. Sokaklarında gezerken, İstanbul’un toplumuna bakarken içindeki bu özlem daha da artar gibi.

Haldun, sokaklara dökülmüş çöplerden, lağım kokan denizler çevresinden, yolsuzluktan çok şikâyetçidir. Ama onun en çok üzen şey Türk insanının mayasının bozulmasıdır.

Yazar, çevrenin kirli olduğunu önemli sorun olarak gösterir. “D. Y. 1-İnsanı Kurtarmak” adlı düz yazısında yazar İstanbul’un şimdiki halini şöyle anlatır: “Dünyada bir pislik olimpiyadı yapılırsa İstanbul’umuz en azında bir bronz madalyayı hak edebilir. Belediyemiz ile vilayetimizin giriştiği karşılıklı yıpratma kampanyasının bilançosunu, yayılan mide bulandırıcı kokular, yüksek çöp dağları haline İstanbul ahali ödüyor. Belediye çöpçülerin grevini birkaç hafta erteletebilecek bulduğu zaman da, çöpçüler çöpleri karadan alıp en yakın kıyıda denize boca ediyorlar. Sözümona karayı temizler taklidi yaparken denizi pislige boğuyorlar.” (s. 25)

Haldun Taner, İstanbul'un semtlerinin artık eskisi gibi olmadığını ve semtlere göre özel nitelikleri taşıyan insanların artık kalmadığını söyler. “Bu Hamidiye, bu Taşdelen, bu Çırçır, bu Sırmakeş” diye ayırt edebilen damak uzmanları varmış. Onun gibi İstanbul ve İstanbullu uzmanları da her semtin orada oturanlara sindirdiği ortak nitelikleri, onların adeta dalga uzunluklarından sezer, ayırt edebilirler. Üsküdarlının Kadıköylüden dağlar kadar farklı olduğunu, bir Karagümrüklünün bir Topkapılıya benzemediğini çok iyi bilirler. Ben de eskiden kalıbına kıyafetine, bakışına, konuşuna ve düşünme tarzına, el ve kol hareketlerine, yürüyüşüne bakıp “Şu Nişantaşılı, şu Edirnekapılı, şu Beykozlu, şu Anadoluhisarlı” diye teşhisler koyardım. Yüzde seksen de tutardı. Şimdilerde bu melekem kalmadı. Daha doğrusu bu semtlerde oturanlarda bu ortak nitelikler kalmadı. Çünkü o nitelikler insanlara, çevresinin dekoru, yani evleri, sokakları, bahçeleri, o semtim yerleşmiş eski kuşakları ve onların koşullandırmaları sindirirdi. Eski evler, eski yalılar yerlerini kapkaççı blok apartmanlara, eski otokton kuşaklar yerlerini İstanbul'a yeni göç eden taşralı yurttaşlara bıraktı. Eskiden Boğaz'ı Boğaz yapan çevresel nitelikler gün günden kayboldu, kaybolmakta. (...) Belki de eskiyip kav gibi kuruduklarından olacak (!) ay geçmiyor ki o eski yalılardan biri daha, bir kaza kontağı ile ateş almasın. Ve yıl geçmiyor ki bunların yerine beton koloslar yükselmesin. Bunların gölgesinde ve gürültüsünde yetişecek yeni Boğazlı kuşaklar eskilere elbet benzemiyor. Benzemeyecek.” (D. Y. 1. s. 29–30)

Yazar yaşamın sürekli aktığını ve bu akıntıda değişimlerin de yer aldığını pek iyi bilir ama İstanbul'daki şimdiki değişimlerden hoşlanmaz çünkü bu değişimlerin pisliğe doğru ilerlediğini görüp yakında eski İstanbul'un hiç kalmayacağından ve İstanbulluların eskisi gibi olmayacağından korkar. “Yaşam değişimdir, gelişimdir. Her şey gibi her şey gibi İstanbul da gün günden değişiyor. Ne var ki iyiye doğru, güzele doğru gideceğine gerisin geriye, kötüye doğru, pisliğe doğru, bakımsızlığa, estetiksizliğe doğru iteleniyor. Bir zaman gelecek, Yahya Kemal'ın Üsküdar'ı, Abdülhak Şinasi'nin Çamlıca'sı, Orhan Veli'nin, Bedri Rahmi'nin, Ahmet Hamdi'nin İstanbul'u eski estamplar gibi ancak

nostalji ile anımsanacak. Üstelik İstanbul'a onlar gibi bakanlar da azaldı.”
(D. Y. 1. s. 30)

İstanbul'un halinden hiç de memnun olmayan yazar “D. Y. 5-Yeni Valiye Mektup” adlı düz yazısında şehrin yeni valisine gönderdiği şikâyetlerle dolu bir mektubunda şöyle yazmıştır: “İstanbul artık sizin bildiğiniz İstanbul değil. Şehir halkının yarısını dışarıdan gelenler teşkil ediyor. O canım, o sessiz, o atasözü haline gelmiş İstanbul inceliğinin, İstanbul efendiliğinin yerinde yeller esiyor. Eskiden İstanbul'un bir havası, bir üslubu iyi kötü bir kendine göreliği vardı. Şimdi İstanbul bir çelişmeler şehridir. Güngörmüş bir kişizadenin sefalet günlerindeki kompleksleri içindedir. Bir yanda Hilton, öte yanda gecekondu kulübeleri. Bir tarafta lüks gece lokalleri, öbür tarafta bitli sabahçı kahveleri. Bir tarafta New-York'tekilere taş çıkartan meydanlar, caddeler, beride iki insanın yan yana geçemeyeceği yollar, geçitler. Caddelerimizde ortaçağdan kalma yük arabaları eşeklerin yanı sıra, taksiye çıkmış 56 model Mercedesler, Buickler işler. Şehrin saraylarında balolar, resmi kabuller verilirken, öte yanda en ufak yağmurda kablolar bozulur, elektrikler kesilir. Sokaklarında, otellerinde, lokallerinde dünyanın en çekici, en pahalı giyinen kadınları gezinir. Ama evlerinde apartmanlarında ikide terkos kesildiğinden bunlar çoğu zaman yalapaşalap kolonyalı bir pamukla silinir. İşte bu çelişmeler şehrinde yaşayan İstanbullu da ister istemez çelişmelerle dolu, öfkesi burnunda bir vatandaş olup çıkmıştır.” (s. 46 – 47)

Haldun Taner, İstanbul hayatını izleyerek sevdiği şehirde zevklerin de bozulmasını görür. “Zevk bozuldu. Ahlak bozuldu. Türkçe bozuldu. Kaldırımlara beraber. Kitapevleri kapanıyor. Birahaneler açılıyor. Tarihi “Markiz” parçacı dükkanı, tarihi “Todori” depo, tarihi “Millet Tiyatrosu” işhanı yapılıyor. Boğaziçi'nin yalıları birer birer kül olmakta. Yerini silo gibi zıpçıktı siteler alacak. Üniversite eski üniversite değil. Değerli hocaların çoğu öldü, kimi emekli oldu, kimi edildi. Hasılı Merkantilist bir hoyratlık ve acımasızlık cevher odaklarını süpürüp götürüleceğe benzer.” (D. Y. 3. s. 144)

Bugün bu kadar zevksiz haline geldiğini inanmak yazar için çok zor gelmiştir. “Bir zamanlar, bunca zevkli, görgülü, birbirimize saygılı, bu rütbe titiz ve düzenli iken,

ne oldu, nasıl oldu da, bugün, bu kerte hoyrat, zevksiz, başboş, vurdumduymaz insanlar haline geldik? Benden sonra tufan diyebilecek bencillğe düşebildik?” (D. Y. 6. s. 55)

“D. Y. 1-Kirli Yerler Daha Kolay Pisletilir” adlı düz yazısında yazar, Türkiye’nin dünü ile bugünü çok güzel kıyaslar:

“Dünle bugünü kıyaslayınca ortaya şöyle bir tablo çıkıyor:

O zaman Türkiye’nin bu kadar olgun bir anayasası yoktu. Bugün var.

O zaman Türkiye’de çoğulcu bir demokrasi yoktu. Bugün var.

O zaman gazetelerin bu kadar tirajı yoktu. Bugün var.

O zaman bu kadar okuyup yazan yoktu. Bugün var.

Ama o zaman çoluk çocuğa gösterebileceğimiz erdem örnekleri çoktu. Bugün yok denecek kadar az.

Ahlak her şeyi çözümlemez malum. Ama bu denli ahlaksızlık ve umursamazlık bizi ancak daha beter günlere götürür. Götürmekte de.” (s. 90)

Haldun Taner, İstanbul’un sadece olumsuz değişimini değil, bazı konularda olumlu yandan gerçekleştirilen değişiklikleri de görür. Ama bu değişimin daha çok kötüye yöneldiğini bilir ve toplumu uyarıp uyandırmak, İstanbul’u bu durumdan kurtarmak ister.

D) Mevsimler

Haldun Taner’in eserlerinde İstanbul’u araştırdığımızda kentte yaşanan mevsimlerin nitelikleri üzerinde de duracağız. İklimi hiç belli olmayan bir şehrin mevsimleri çok ilgi çekici olacaktır.

1977 yılın 27 Şubatında yazdığı “D. Y. 1-İstanbul’a Bakmak” adlı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul’un kış ve bahar mevsimlerinden söz eder. “İstanbul bazen kış ortasında on-on beş günlük yazlar yaşar. İşte şubatı da paltosuz, kaşkolsuz geçirdik. Bizim oradaki gemi aslanları denize bile girmeye kalktılar. Kasım lodosla girdi mi kış

yumuşak olur diye bellemiş atalarımız. Bu yıl da öyle oldu. Ben asıl lodoslu kıştan korkarım. Vakitsiz açıp tomurcuklanan, sonra da soğuktan sapır sapır dökülen mimozalar misali insanlar da bu aldatıcı bahara şımartıp açılır saçılır, gevşer, rahatlar, sonra şifayı kapar, yatak yorgan yatarlar. İnsan en çok yıpratıp çürüten kadınlar nasıl en kaprisli kadınlar oluyorsa, sağlık bakımında canını okuyan kentler de işte böyle, değişken rüzgârlara açık kentler oluyor.” (s. 27) Yazar şubat ayında Çamlıca’ya çıktığında sonbahar mevsimini yaşayan doğayı şöyle anlatır: “Kasım başında gibiydi doğa. Sanki bir yaz uzantısı. Daha da şiirli üstelik. Toprakta en küçük bir üşümüştük, tedirginlik yok. Seslerin yankısı asılı kalıyordu. Boğaz ve Marmara, ütülü çarşaf gibi kırışksız. (...) Hafif de bir sis vardı. Biraz bu sisin, biraz da batmakta olan güneşin iltiması ile altımızda uzanan kent derli toplu, temiz bile görünüyordu.” (s. 27 – 28)

“D. Y. 3-Havaya Suya Dair” başlıklı düz yazıda Türkiye’nin ikliminden söz edilirken aynı anda dört mevsimin yaşanabildiğini öğreniyoruz. “Yurdumuzun sayısız nimetlerinden biri de aynı anda dört mevsim iklimini içermesidir. Batı sahillerimiz başka, güney bölgemiz başka, Marmara başka, Karadeniz başka, doğu illeri başka iklim şarkıları söylerler. Birinde ilkbahar, öbüründe yaz, bir başkasında kara kış yaşarsınız. Emektar payitaht, mikrokozmosunun, mikro kliması olarak her telden çalmayı belki bundan ötürü benimsemiştir. Kadıköy ve Anadolu sahili onun Riviyera’sıdır. Adalar Caprisi; İschiyası, Okmeydanı, Etiler ya da Kireçburnu rüzgârlara açık Kuzey Kutbu...” (S. 9) Sefiri Kebir Cevdet Paşa, “İstanbul’un iklimi nasıldır paşam?” diye sorulan bir soruya şöyle cevap vermiştir: “O hiç belli olmaz ekselans. Poyraz eser kış olur, lodos eser yaz olur.” (s. 7)

“D. Y. 3-Sonbaharda Kavak Yaprakları” düz yazısında Taner, İstanbul’un sonbahar mevsimini kendi penceresinde izler. “Kavaklarla başlar yaprak dökümü. Pencerenin önünde dört kavak var. Son yapraklar rüzgâra karşı çırpınıyorlar kopmamak için... Çınarlar, meşeler, sakız ağaçları, salkım söğütler, akasyalar henüz soyunmadılar, direnecekler bir süre daha. Yaprakları renk değiştirerek, yeşilden sayrıya, bakıra, kızıla, pembeye geçecek. Dokunulmazlık sahibi çamların onlara üstünlüğü ancak kasım sonunda ortaya çıkar. Bence mevsimlerin en güzeli sonbahar... Hele İstanbul’da, hele hele

Kadıköy yakasında... Boğaz'a, Bebek'e, Maçka'ya, Şişli'ye, Etiler'e kışa benzer bir şeyler yerleşse bile, İstanbul'un Riviyera'sı daha bir süre yazın stokunu yaşar. Sonbaharla birlikte bir şiirsellik iner Çamlıca'nın, Kalamış'ın, Erenköy'ün bahçelerine. Yaz kalabalığından kurtulunca boyutları, perspektifleri ortaya çıkan eski, soylu sokaklara..." (s. 157)

3 Ağustos 1958 tarihinde yazdığı "D. Y. 5-Önünü Ardını Gözetmek" adlı düz yazısında Haldun Taner, İstanbul'da bu yazın hayli rüzgârlı geçtiğini söyler. (s. 112)

Haldun Taner, eserlerinde İstanbul'da mevsimlerin özelliklerini anlatırken daha çok sonbahar mevsiminde durur. Bazen kışın yaz yaşadığı bir kent olan İstanbul mevsimler konusunda da çok zengindir.

Bu bölümde Haldun Taner'in İstanbul'dan ne anladığını tespit ettik. Taner, İstanbul'a kendi yaşadığı penceresinden bakar ve kendi bakışına sahip olur. Bu çerçevede Türkçesi, mevsimleri ve geçirdiği zevk değişiklikleri ile İstanbul'u Taner'in gözü ile gördüğü gibi göstermeye çalıştık.

SONUÇ

Haldun Taner, yaşamı boyunca edebi türlerin sadece birinde eser vermekle yetinmemiştir. Bir yandan hikâye yazarken, diğer yandan ya tiyatro eserleri ya da düz yazılar yazmıştır. Hikâye yazarlığı, tiyatro, üniversitedeki görevi, araştırmalar, radyo ve televizyon programları, gazetecilik, fahri görevlerle geçen verimli yaşamından geriye eserler dışında pek çok da ödül kalmıştır. Öykü ve oyun yazarlığı yanında, 1955'te Tercüman gazetesinde fıkra, makale ve gezi notları yazmaya başlayan Haldun Taner, sonraki yıllarda Milliyet gazetesinde yazmayı sürdürür ve ölümüne kadar bu yazıları okurlara sunar.

İstanbul Çemberlitaş'ta doğmuş, hayatı boyunca İstanbul'un yirmi ayrı semtte oturmuş Haldun Taner, eserlerinde de hep İstanbul'un etraflarında döner. Nerdeyse, bütün kitaplaşmış eserlerinde mekân olarak İstanbul'u kullanır. Onun İstanbullu olması, İstanbul'un havası ile büyümesi elbette eserlerinde de kendi izini bırakmış olmalı.

Tarih ve kültür merkezi olan İstanbul her zaman Türk yazarlarının ilhamı olmuştur. Asırlar içinde yüzlerce sanatkar – şair, romancı, hikâyeci vb., ressam, mimar İstanbul'u sanatlarının tükenmez hazinesi kıldılar.

XX. yüzyılın rahat ve kaygısız İstanbul yaşamını gözlemekte olan yazar şehrin sokaklarında, mahallelerinde, semtlerinde dolaşip ustalıkla kullandığı Türkçesi ile biraz da mizahi üslupla şehrin o dönemdeki yaşamını anlatır.

Söz ettiği semtler, mahalleler, caddeler, yollar, binalar, kararmış ahşap evler, manzaralar, İstanbul'u daha İstanbul yapan insan tipleri, şehirde başlayan ve sürekli devam eden değişimler vb. Haldun Taner'in gözüyle gördüğü İstanbul'dur.

Biz çalışmamızda onun çeşitli şekillerde sözünü ettiği İstanbul semtlerini alfabetik sırada söz konusu ettik. Haldun Taner, bazen hikâyelerinde mekân olarak semtleri kullanır, semtin özelliklerini hikâye kurgusu içinde verir. Bunu yaparken o semtin tarihine gitmeden yaşanan ana göre tespitlerde bulunur. Bu bakımdan onun kaleminde semtler Sait Faik'te gördüğümüz gibi, semtin içinde oturanlara aynı benzer.

Taner, anı, günü tespit eder. Düz yazılarında bu semtlere yine kendi döneminin penceresinden bakar. Semtin ne tarihine ne de mimari eserlerin yorumuna gider. Kısaca söylemek gerekirse Taner, İstanbul semtlerini yaşadığı dönemin adesesinden olduğu gibi yakalar. İstanbul'un bu şekilde görünmesine de ihtiyacı vardır. Zira o sırada insanların yaşadığı İstanbul ile meşguldür.

Ayrı şekilde İstanbul'un içindeki yollar, binalar, kurum ve kuruluşlar, ayrı bir bölümde gösterdik. Esasen tekrar ifade edelim, onun için yirminci yüzyılda var olan, yaşanan İstanbul vardır. 1950'den sonraki imar faaliyetleri bile onda yeterince yer almaz. Taner yaşadığı dönemin İstanbul'una sanki ayna tutar. Mevcudu söz konusu eder. Biz de tabir olarak gösterdiklerini söz konusu ettik.

Üçüncü bölümde yazarımızın hikâyelerinde çizdiği İstanbul'da yaşayan tipler, İstanbul'da dikkati çeken şahsiyetlerin üzerinde durduk. Burada yazarımızın özellikle vurgu yaptığı "İstanbullu" anlayışına öncelik verdik.

Dördüncü ve son bölümde, Haldun Taner'in "İstanbul"dan anladığını tespit ettik. Onun İstanbul'un coğrafya ve kültür bakımından İstanbul'a tanıdığı ayrıcalığı belirlemeye çalıştık. Bu çerçevede İstanbul Türkçesi, geçinilen zevk değişiklikleri üzerinde durduk. Bu konular, sona açılışımızın sebebi yazarımızın İstanbul'a bakışı ile çalışmayı bitirme isteğinden kaynaklanmaktadır. Zira İstanbul'a bakışın bu bölümde daha açık görüleceğini düşündük. Bunu öne alsaydık okuyucuyu şartlandırabilirdik.

Bibliyografyada Haldun Taner'in eserleri ile kendimizi sınırlandırdık.

Edebi eserler, bize tarihin anlatamayacağı, aslında anlatmakla sorumlu da tutulmayacağı maziye anlatırlar. Ama Haldun Taner'in gazete yazıları bu konuda farklı bir yere sahiptirler. Onlar, bizi daha kolay gerçeğe götürürler. Orada gerçek olaylardan söz edilir. O yüzden yazarımızın düz yazılarında gördüğümüz İstanbul da gerçektir. Yazılarında anlattığı şehrin hayatı da yazarımızın gözü ile gördüğü bir hayattır. Burada kurmaca yok.

Şimdiye kadar bu konuda bir sürü çalışmalar ve teziler yapılmıştır. Ahmed Midhat Efendi, Ahmet Rasim, Abdülhak Şinasi Hisar, Samiha Ayverdi ve Sait Faik

Abasıyanık'ın İstanbul'u adlı teziler çok büyük başarıyla yazılmıştır. Biz de şimdi Haldun Taner'in İstanbul'u büyük bir heyecanla sizlere sunmaktayız.

İstanbul'u bir kez daha yazarlarımız gözüyle tanımanın çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

BİBLİYOGRAFYA

Haldun Taner: **Bütün Hikâyeleri – 1, Kızıl Saçlı Amazon**, Yaşasın Demokrasi/Tuş, 6.bs. Ekim 2006, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Hikâyeleri – 2, Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu/Ayışığında “Çalışkur”**, 10.bs. Aralık 2006, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Hikâyeleri – 3, On İkiye Bir Var/Sancho’nun sabah Yürüyüşü/Gülerek Ölmek**, 7.bs. Eylül 2006, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Hikâyeleri – 4, Yalıda Sabah**, (1983 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü), 7.bs. Aralık 2006, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 1, Çok Güzelsin Gitme Dur**, 4.bs. Aralık 2006, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 2, Berlin Mektupları**, (Viyana’nın Atlattığı Vartalar, gezi notları.) 2.bs. Ağustos 1993, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 3, Koyma Akıl, Oyma Akıl**, 2. bs. Haziran 2001, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 4, Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil**, 4. bs. Mayıs 1998, Bilgi yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 5, Önce İnsan**, (Devekuşuna Mektuplar – 1), 2. bs. Mart 1987, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 6, Yaz Boz Tahtası**, (Devekuşuna Mektuplar - 2), 2. bs. Nisan 1987, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Düz Yazıları – 7, Hak Dostum Diye Başlayalım Söze**, 2. bs. Nisan 1987, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 2, Vatan Kurtaran Şaban**, 2. bs. Temmuz 1996, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 3, Sersem Kocanın Kurnaz Karısı**, 5. bs. Aralık 2005, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 4, Günün Adamı/Dışarıdakiler**, 1. bs. Şubat 1990, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 5, ...Ve Değirmen Dönerdi/Lütfen Dokunmayın**, 1. bs. Nisan 1991, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 6, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım**, 4. bs. Haziran 2006, bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 7, Fazilet Eczanesi**, 2. bs. Eylül 1994, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 8, Eşeğin Gölgesi**, (3 Perdelik Müzikli Oyun), 1. bs. Eylül 1995, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 9, Ayışığında Şamata**, 2. bs. Aralık 2006, Bilgi Yayınevi.

Haldun Taner: **Bütün Oyunları – 10, Haldun Taner Kabare**, (Kurgulayan: Ferhan Şensoy), 1. bs. Haziran 2000, Bilgi yayınevi.